

П Л А Н РАЗВОЈА ГРАДА НИША ЗА ПЕРИОД 2021-2027.ГОДИНЕ

УВОДНА РЕЧ ГРАДОНАЧЕЛНИЦЕ ГРАДА НИША

Свесни да даљи развој града, заснован на постепеним и поступним променама, неће бити довољан за постизање знатно бољег квалитета живота грађана, Град Ниш одлучио се да планира развој, базиран на трансформацији економских, друштвених и финансијских система у циљу покретања промена у свим аспектима друштва. Из тог разлога је и покренут процес израде Плана развоја – ради брже и лакше системске трансформације друштва.

Намера нам је да нашим грађанима и грађанкама омогућимо оптимални квалитет живота уз највећу могућу заштиту ресурса. То можемо постићи кроз свеобухватну реформу, промене и иновације, како друштвене, тако и технолошке. Будући да саме технолошке иновације неће, с временом, постићи структурне промене, потребне за прогресивни раст, неопходно је комбиновати разноврсне методе иновација у областима финансирања и финансија, пословним моделима, регулаторним оквирима, перцепцији, понашању и друштвеним нормама, образовању и вештинама, технологијама, партиципацији грађана, тржишној структури, итд. Улога нашег образовног система је да припрема децу и младе за стицање знања, док је задатак истраживања, употребе нових технологија и иновација да дају нова, паметна технолошка и друштвена решења. У коначном, тежимо да наша будућа јака нишка економија примењује управо ова решења и обезбеђује достојанствено запослење за наше суграђане.

Планирамо да сачувамо наш град и омогућимо даљи развој живог, друштвено инклузивног и динамичког простора за генерације које долазе. То значи оптималну употребу ресурса у циљу драстичног смањења емисије CO₂ и зависности од ограничених и необновљивих ресурса. У исто време, потребно је да побољшамо квалитет живота

грађана и грађанки и њихову укљученост у креирање повољног амбијента за живот и рад. Овакав концепт тражи промене система – употребу иновација, активну организацију и динамичну отворену јавну управу, нове форме јавних и приватних услуга и стављање грађана у први план.

Да бисмо постигли амбициозне циљеве за развој Ниша, политика и администрација морају да буду у потпуности посвећене успостављању важних корака у области урбанизма, инфраструктуре, енергије, мобилности, становања и адаптације на климатске промене. Важно место у свему овоме имају и питања која се тичу енергетске политике Ниша и планирања уређења постојећих и нових делова града, мобилности и употребе пилот информационих и комуникационих технологија. Као Град, спремни смо да мењамо и прилагођавамо.

План развоја града Ниша који је пред вама настао је уз подршку Европског института за иновације и технологију „ClimateKIC“. Процес израде овог документа указао је на то да локална самоуправа и јавни сектор, као и бизнис и научно-истраживачки сектор, појединци и организације цивилног друштва, имају подједнако важну улогу у пружању доприноса за остварење циљева одрживог развоја. Желела бих да се захвалим свима, посебно члановима Координационог тима и тематских радних група, на залагању и несебичном доприносу да се процес израде овог документа успешно спроведе.

Наравно, овде није крај нашег посла. Доношење овог документа предствља почетак реформи које ће се спроводити реализацијом мера, предвиђених Планом развоја града Ниша за наредних седам година, уз активно учешће свих оних који су овај документ планирали. Радујем се наставку наше отворене и широко засноване сарадње и реализацији Плана развоја, на опште задовољство грађана и грађанки Ниша.

Драгана Сотировски

Градоначелница Града Ниша

На основу члана 9. и 23. Закона о планском систему Републике Србије („Сл. гласник РС“ бр. 30/2018) и члана 37. тачка 5. Статута Града Ниша („Службени лист Града Ниша“, бр. 88/2008, 143/2016 и 18/2019)

Скупштина Града Ниша на седници одржаној 23.04.2021. године, доноси

ПЛАН РАЗВОЈА ГРАДА НИША ЗА ПЕРИОД ОД 2021-2027. ГОДИНЕ

Правни основ за доношење „Плана развоја Града Ниша за период од 2021-2027. године“ садржан је у члану 9. Закона о планском систему („Сл. гласник РС“, број 30/2018), који између осталог прописује да се исти усваја од стране Скупштине јединице локалне самоуправе на предлог надлежног извршног органа јединице локалне самоуправе. Члан 23. прописује да јединице локалне самоуправе води рачуна о њиховој усклађености са планским документима донетим на републичком нивоу и нивоу аутономне покрајине на чијој се територији налазе, водећи рачуна о изворним надлежностима јединице локалне самоуправе и аутономне покрајине у домену планирања, прописаних Уставом и законом.

Статутом Града Ниша („Службени лист Града Ниша“, бр. 88/2008, 143/2016 и 18/2019) чланом 37. тачком 5. дефинисано је да Скупштина Града у складу са законом доноси програм развоја Града и појединих делатности, као и да је овлашћена да доноси прописе и друге опште правне акте

1. Контекст Плана развоја града Ниша 2021-2027

План развоја локалне самоуправе је, у складу са Законом о планском систему, плански документ најширег обухвата и највишег значаја за јединице локалне самоуправе (ЈЛС).

План развоја ЈЛС је дугорочни документ развојног планирања који се доноси за период од најмање седам година и који усваја Скупштина ЈЛС на предлог надлежног извршног органа ЈЛС. План развоја ЈЛС, према Закону, садржи преглед и анализу постојећег стања, визију односно жељено стање, приоритетне циљеве развоја којима тежи, као и преглед и кратак опис одговарајућих мера, које се даље разрађују документима јавних политика и средњорочним планом јединице локалне самоуправе.

Обавеза ЈЛС је да припрема годишњи извештај о спровођењу плана развоја ЈЛС, у поступку прописаном за израду извештаја о спровођењу средњорочног плана. Истеком сваке треће календарске године од доношења, градско веће ЈЛС утврђује предлог извештаја о учинцима спровођења плана развоја, који подноси на усвајање скупштини јединице локалне самоуправе, најкасније у року од шест месеци од истека тог рока.

План ЈЛС треба да буде усклађен са планским документима донетим на републичком нивоу, уз напомену да је потребно водити рачуна о изворним надлежностима ЈЛС у домену планирања, прописаних Уставом и законом. Урбани развој директно је повезан са одрживим економским растом и развојем, рационалним коришћењем земљишта, демографским променама и становањем, саобраћајем и техничком инфраструктуром, животном средином, културним наслеђем и свим осталим областима које су у надлежности ЈЛС. Из тог разлога посебно је важно да развојни план ЈЛС буде у складу са Просторним планом ЈЛС.

1.1. Процес израде

Процес израде Плана развоја спроведен је кроз следеће главне фазе:

1. Припремна фаза и организација процеса;
2. Преглед и оцена постојећег стања;
3. Дефинисање визије, односно жељеног стања;
4. Дефинисање приоритетних циљева;
5. Дефинисање мера;
6. Успостављање институционалног оквира за спровођење Плана развоја ЈЛС;
7. Усвајање Плана развоја ЈЛС.

Слика 1. Фазе израде планова ЈЛС.

Скупштина Града Ниша је на седници одржаној 27.02.2020.године (број 06-181/202-3-02) донела Одлуку о приступању изради Плана развоја града Ниша за период од 2021. до 2027. године. Како је у међувремену усвојена Уредба о обавезним елементима плана развоја аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе (Службени гласник Републике Србије број 107/2020), донета је Одлука о изменама одлуке о приступању изради Плана развоја града Ниша за период од 2021. – 2027. године (Службени лист Града Ниша број 89 од 02.10.2020.године) Градоначелница Града Ниша је 30.10.2020. године, на основу те одлуке, донела Решење бр. 3420/2020-01 о формирању Координационог тима за израду Плана развоја града Ниша за период 2021-2027. године.

Урађена је анализа заинтересованих страна, а потом је, у складу са Смерницама за укључивање организација цивилног друштва (ОЦД) у радне групе за израду предлога докумената јавних политика и нацрта, односно предлога прописа, Канцеларија за локални економски развој и пројекте 21.10.2020. године, расписала Јавни позив организацијама цивилног друштва за подношење кандидатуре за чланство у тематским радним групама у оквиру израде Плана развоја града Ниша за период 2021-2027. године. На јавни позив јавило се 18 организација цивилног друштва (ОЦД). Комисија је пристигле пријаве записнички прегледала 02.11.2020. године и утврдила да све пријављене организације испуњавају формално-правне услове односно критеријуме, за учешће у раду радних група. Одлуку о избору ОЦД-а доставила је Координационом тиму на даљу надлежност, у циљу укључивања у тематске радне групе за израду Плана развоја града Ниша 2021-2027. године.

Решењем о формирању тематских радних група, изабрани су чланови и чланице за 13 тематских радних група, у оквиру четири стратешка правца:

- територија, инфраструктура и окружење,
- развој економије и пословања,
- друштвени развој,
- управљање

Радне групе окупиле су 256 стручњака из јавног, приватног, цивилног и научно-истраживачког сектора. Надлежне институције и партнери у спровођењу сматрају се одговорним институцијама за планирање, координацију и праћење спровођења специфичних пројеката и активности које ће укључивати шири спектар заинтересованих страна.

Привредна комора Србије, Центар за циркуларну економију уз подршку EIT Climate-KIC су, кроз пројекат „Будући градови југоисточне Европе”, помогли израду Плана развоја.

Укључивање грађана и грађанки је осмислио и водио „ДА тим“ Привредне коморе Србије у сарадњи са радним тимом пројекта „Будући градови југоисточне Европе“ Канцеларије за локални економски развој и пројекте. „Да тим“ је формиран за потребе овог пројекта, са идејом да постави основе за дугорочнија системска решења у домену активног учешћа јавности и грађана у развоју града, подручја и заједнице. С тим циљем је „ДА тим“ на почетку процеса припремио План укључивања грађана и грађанки, са дефинисаним основним принципима изградње система партиципације кроз примену различитих алата, метода и приступа. Током процеса „ДА тим“ је покренуо и иницијативе које подстичу и олакшавају системске промене кроз иновације за побољшање квалитета живота грађана и спровођења декарбонизације друштва, као и покретање позитивних промена у различитим областима људских активности које имају директан ефекат на емисију гасова и повећање ефекта стаклене баште.

Визију Града Ниша грађана и грађанки са приоритетима развоја до 2027.године. развио је „ДА тим“ и она је дефинисана кроз процес активног укључивања јавности и различитих актера, спроведеног током периода септембар-децембар 2020. године. Овај партиципаторни процес је осмишљен и спроведен као паралелан процес креирања Плана развоја града Ниша за период 2021-2027. Циљ оваквог начина рада огледа се у чињеници да је било неопходно да се виђење развоја Града наших грађана и грађанки сагледа као важан сегмент приликом дефинисања Плана.

Укључивање грађана и грађанки, као и различитих актера (од академских и јавних институција, НВО, до бизниса и различитих струковних удружења) спроведено је кроз организацију различитих радионица (уживо и онлајн), а у складу са епидемиолошком ситуацијом услед пандемије вируса COVID 19, као и путем онлине упитника којим је укључена шира јавност свих старосних категорија. Одржано је 20 радионица са више од 100 учесника свих

старосних категорија, од ученика и ученица основних и средњих школа, студената и њихових организација, преко представника различитих удружења и НВО-а, па све до представника локалних заједница и градских општина. Упитнике, који су били доступни онлајн (преко социјалних мрежа ПокреНи на Facebook-у и Instagram-у) и у штампаном облику (доступни на пунктovima у градским општинама), је попунило више од 500 грађана и грађанки, а по први пут је спроведен и онлајн Иновациони камп који је пружио могућност креирања иновација у областима образовања, мобилности и приступачности за особе са инвалидитетом, уређења јавних простора, заштите природних предела од изузетне важности, постизања енергетски неутралног града Ниша, са више од 50 учесника из свих сфера друштва. Свеобухватност процеса је била заснована на УН принципу развоја „не изоставити никога“ (Leave no one behind), па је посебна пажња била стављена на укључивање угрожених категорија, као и особа са инвалидитетом.

Овај процес се може посматрати као увод у ширу примену консулативних и партиципаторних процеса укључивања јавности и свих актера у креирање жељене садашњости и будућности нашег града.

У процес формулисања визије развоја Града Ниша укључена је и анализа 424 валидна упитника у електронском облику и 150 валидних упитника у штампаној форми.

Детаљна анализа снага, слабости, претњи и могућности привредног, социјалног и територијалног контекста Ниша извршена је уз помоћ SWOT анализе. Дефинисани су циљеви и мере, док је Закључком о утврђивању времена, места и начина спровођења јавне расправе о Нацрту Плана развоја града Ниша за период од 2021-2027. године (1038-1/2020-03 од 14.02.2020) покренут процес јавне расправе. Због сепцифичних услова рада на процесу, изазваних пандемијом Covid-19 било је тешко обезбедити и организовати активно учешће свих релевантних представника заинтересоване јавности, укључујући цивилни сектор, стручну јавност и медије. Током јавне расправе, у периоду од 14.12.2020-17.12.2020. године, велики број грађана и релевантних представника заинтересованих страна исказао је жељу за учешће у процесу израде и јавној расправи о Плану развоја и доставио своје предлоге, примедбе и сугестије на основу којих је и сачињен Извештај о пристиглим предлозима, примедбама и сугестијама у поступку Јавне расправе о нацрту Плана развоја града Ниша за период 2021-2027. године. Извештај је прослеђен Координационом тиму на даљу надлежност у складу са Закључком градског већа Града Ниша број 1038-1/2020-03 од 14.02.2020. Градско веће Града Ниша је, на седници одржаној 30.12.2020. године, донело Закључак о усвајању Нацрта Плана развоја града Ниша за период 2021-2027. године (1530-2/25 од 30.12.2020) са Препорукама за даље поступање и реализацију Закључка, којим се Канцеларији за локални економски развој и пројекте налаже да координира активности у вези са реализацијом Закључка, а којим се поступак јавне расправе утврђује до 15.02.2021. године.

У другој фази процеса, Канцеларија за локални економски развој је припремила Google упитник за 13 тематских радних група. Упитник је подељен у 4 секције (1. Увод и упутство, 2. Општа питања, 3. SWOT анализа са питањима до 5 снага, до 5 слабости, до 5 могућности и до 5 претњи, 4. Визија заједнице са два питања). Пристигло је 86 потпуно попуњених образаца на 47 страница SWOT анализе, 12 страница за Визију заједнице и 11 страница за одабир три кључна пројекта у Нишу. На основу пристиглог материјала Канцеларија за локални економски развој и пројекте припремила је SWOT анализу за сваку од тематских радних група и Визију заједнице по развојним правцима која је, преко координатора, услађена са члановима тематских радних група.

На основу систематизованих SWOT анализа, извршен је упоредни приказ приоритетних слабости из SWOT анализе са Приоритетним циљевима из Нацрта Плана развоја града Ниша и организован састанак са координаторима тематских радних група 03.02.2021. године. Координатори су у периоду од 03.02.2021. године радили са члановима тематских радних група на процесу дефинисања мерљивих, прихватљивих, реалистичних и временски одређених циљева, са утврђеним учинцима и постављеним циљевима вредностима и изворима провере. Такође, уложени су додани напори да се идентификују мере, ресурси за њихово спровођење, могући извори финансирања, носиоци, али и да се дефинишу показатељи резултата мера и да се мере поделе у категорије.

На крају, последњу фазу представљала је фаза усвајања Плана. Дефинисан План развоја града Ниша 2021-2027., након завршних консултација, прибављених мишљења надлежних радних тела, усваја Градско Веће које га подноси на усвајање Скупштини Града Ниша.

2. ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

2.1 Природно-географске карактеристике

2.1.1. Географски положај

Ниш је један од најстаријих градова на Балкану, познат као „капија“ Истока и Запада, због свог географског положаја. Град се налази на раскршћу путева Западне Европе са Блиским истоком и Грчком. Ниш је трећи по величини град у Србији. Према последњем попису из 2011. године у Нишу је живело 260.237 становника. Ниш лежи на реци Нишави по којој је добио име. Према предању „Nais“ и „Naissus“ значи Вилин Град, а то је веза са келтским пореклом имена и легендом о вили Наиси по којој је река „Navissos“ добила име. Ниш је био административни, војни и трговински центар различитих држава и царстава којима је, током своје дуге историје, припадао.

Ниш је са остатком света повезан путем друмског, железничког и ваздушног саобраћаја. У Нишу се налази други по величини путнички и карго аеродором у Србији „Константин Велики“. Ниш је модеран европски град који је познат и изван граница наше земље. Ниш је родно место римског цара Константина Великог у коме се налази и чувени археолошки локалитет „Медијана“ - царска палата са римским купатилима и импресивним подним мозаиком. Ниш је познат и по јединственом споменику у свету - Ћеле Кула, чувена је и Нишка тврђава, споменик на Чегру, Логор „12. Фебруар“ и други значајни сведоци богате и бурне историје Ниша.

Град Ниш, као трећи град у Србији са више од 260.237 становника, чини 3,3% становништва Републике Србије и 69,15% становника Нишавског округа. Град чини пет градских општина: Палилула, Медијана, Црвени Крст, Нишка

Бања и Пантелеј и административни је центар Нишавског округа и регионални центар југоисточне Србије. Ниш се налази у I степену развијености општина, што значи да је изнад просека развијености општина.

Површина града износи 597 км² (око 0,7% површине Србије и 21,8% површине Нишавског округа). Ниш је раскрсница балканских и европских путева. Кроз територију града пролазе аутопут и железничка пруга који повезују север и југ Србије. Из Ниша се одваја крак аутопута и железничке пруге који води ка источној Србији и граници са Републиком Бугарском. Важни регионални путеви и железничке пруге воде из Ниша ка Копаонику, Новом Пазару и Црној Гори, Косову и Метохији, Зајечару и Неготинској крајини. Два важна правца европске транспортне мреже: Коридор 10 (Салзбург □ Љубљана □ Загреб □ Београд □ Ниш □ Скопље □ Велес □ Солун).

На територији града Ниша налази се и међународни аеродром „Константин Велики“ који ваздушном линијом спаја Ниш са остатком света.

Осим општина које припадају Нишавском округу (Алексинац, Гаџин Хан, Дољевац, Мeroшина, Ражањ и Сврљиг), Нишу гравитира и читава јужна (Топлички, Јабланички и Пчињски округ) и источна Србија (Зајечарски, Борски, Пиротски округ), тј., регион у коме живи око милион становника.

Ниш спада међу развијене градове Србије. Он је индустријски и туристички центар од националног значаја и један од највећих здравствених, образовних и културних центара у Србији.

Слика 2. Стратешка позиција града Ниша на Паневропском коридору

2.1.2 Геологија и геоморфологија

Подручје града Ниша се налази у југоисточном делу Србије, на ушћу реке Нишаве у Јужну Мораву, између огранака Сврљишких планина, Суве планине и Јастрепца. Заузима централни положај у оквиру Нишавског округа, између 43°15' и 43°30' северне и 21°49' и 22°13' источне географске ширине. Рељеф овог подручја карактерише комбинација брдско-планинског карактера на северу и југу и равничарског карактера у централном делу подручја. Геолошко-морфолошка структура овог подручја је једна од основних његових карактеристика.

На северу и истоку преовлађују стене типа мезозојских кречњака, а на југу и западу метаморфне стене. Подручје је правцем северозапад–југоисток пресечено балканско–родопском тектонском дислокацијом. Нишко подручје карактеришу разноврсни природни потенцијали, као што су пољопривредно земљиште, шуме, воде и природне реткости и вредности. Све воде простора (подземне и површинске) представљају изузетан потенцијал, али је приметан недостатак акумулација. Површинске воде се, на жалост, у великој мери загађују, али су воде планинских извора изузетног квалитета.

Геотермални извори, којих на овом подручју има, представљају изузетан потенцијал у погледу пружања могућности унапређења постојеће бањске понуде и употребе у термоенергетске сврхе. Релевантни природни потенцијали су: термални извори Нишке Бање, Сићевачка клисура, Јелашничка клисура, планина Селичевица, кањон у Селичевици, извор лековите воде „Бањица“ у близини Островице, Лалиначка слатина, Бојанине воде, Плоче, Каменички Вис, Бања Топило и др.

2.1.3. Климатске карактеристике

Ниш има умерено континенталну климу (топла лета и умерено хладне зиме). Просечна вредност падавина је 577,79мм (највише у октобру, 67,8мм, а најмање у фебруару, 35,5мм).

Средња годишња влажност ваздуха у Нишу је 70,4%, највећа у јануару (80,0%) а најмања у августу (61,9%). Средња годишња облачност ширег подручја града је 5,7% покривености неба облацима, највећа облачност је зими, а најмања током лета. Према вредностима годишњих честина, правца ветрова и тишина може се закључити да највећу учестаност јављања на ширем подручју града Ниша имају тишине (S) које су заступљене са 29,7%. Најчешћи су ветрови северозападног правца (NW) са 11,2% који се најчешће јавља у лето (24,2%) а најмање у јесен (14,8%), док најмању учестаност јављања има југоисточни ветар (SE) са 1,5%. Највећа средња брзина ветра јавља се из северозападног правца NW (3,1м/сец) а најмања из јужног (S) и западјугозападног правца (WSW) (1,4 и 1,5м/сец).

Са променом климе долази до повећања фреквенције и интензитета екстремних климатских догађаја који често доводе до директних материјалних, односно економских губитака чији се пораст може очекивати у будућности. Утицаји екстремних климатских услова, као што су топлотни таласи, суше, поплаве и шумски пожари, изазивају промене и откривају значајну повредивост многих биофизичких система. Ефекти климатских промена ће се разликовати током времена у зависности од способности прилагођавања на промене које испољавају различити друштвени и биофизички системи. Климатске промене могу утицати на принос пољопривредних култура, здравље људи, ефикасност транспорта, безбедност енергетских система и сл.

Климатске промене ће имати широк спектар утицаја на биодиверзитет копнених екосистема у Нишу. Неке од промена укључују повећани ризик изумирања појединих врста, миграције, промене у фенологији и дистрибуцији одређених врста. Квалитет живота је у директној зависности од стања екосистема који пружају виталне услуге. Утицаји климатских промена на пољопривреду укључују повећање потребе за наводњавањем, могуће смањење и стагнацију приноса, као и дестабилизацију приноса услед различитих фактора. Истраживања указују на то да су негативни утицаји климатских промена на принос усева до сада били чешћи од позитивних утицаја, нарочито када се ради о кукурузу и житу, и предвиђају потенцијално смањене приноса од -20% до -50% до краја века.

Климатске промене додатно отежавају и планирање урбаних система, градских зона и стамбених подручја и повећавају ризик од оштећења инфраструктуре, транспортних коридора и негативних утицаја на енергетску безбедност. Учесталије временске непогоде као што су олује, поплаве и суше, представљају изазове за одржавање енергетске инфраструктуре. Предвиђене промене климе ће додатно повећати већ висок ризик од природних непогода широм Србије, нарочито од поплава, суша и пожара. Најтоплија година је била 2000, са позитивном аномалијом од 1.86°C, док је најјачи топлотни талас забележен 2007. године. Осам од десет најтоплијих година забележено је после 2000. године. Анализе метеоролошких и климатолошких параметара за период од 1960-2012. године, приказане у Нацрту првог плана прилагођавања Србије на климатске промене указују на значајан пораст средњих максималних и минималних дневних температура. Ови трендови су нарочито изражени у летњим сезонама, где је тренд пораста максималне дневне температуре 0.57°C по декади, док је просечни тренд 0.3°C по декади на годишњем нивоу. Такође је дошло и до делимичног продужења периода вегетације (у просеку 4.5 дана по декади), повећања у индексима јаких и екстремних падавина (са просеком 0.3 дана по декади) и смањења броја мразних и ледених дана (у просеку 2, односно 1 дан по декади).

Промена климе утиче на дистрибуцију и фреквенцију екстремних догађаја. Студије указују на учестале природне катастрофе, на првом месту поплаве, суше и шумске пожаре. Подаци за претходну декаду (2000-2011) указују да је Србија била више изложена природним него техничко-технолошким катастрофама, јер су у укупном броју природне катастрофе учествовале са 62%, од чега су 55% биле поплаве. Поплаве из 2014. године су потврдиле ове трендове. Први извештај Републике Србије према UNFCCC указује на водопривреду, шумарство, пољопривреду, биодиверзитет и на здравство као потенцијално најрањивије секторе услед промене климе.

Пројекције климатских промена за Србију предвиђају наставак уочених трендова повећања температуре за тзв. А1Б и А2 сценарије, за све посматране периоде. За период 2011-2040 се очекује повећање температуре од 0.5-0.9°C за А1Б, односно 0.3-0.7°C за А2 сценарио; Најизраженије загревање, које превазилази 4.0°C до краја века, очекује се за сезоне лета и јесени. Очекиване промене количине падавина за оба сценарија указују на позитивне промене у периоду 2011-2040. године. Са друге стране, до краја века се очекује знатно смањење количина падавина. Очекиване промене за све посматране периоде према сценарију А1Б се крећу у опсегу од +5% до -20% до краја века, а према сценарију А2 у опсегу од +20% до -20%. Најизраженији дефицит падавина се очекује током летње сезоне. Мерења указују на негативан тренд у укупном протоку воде у рекама у Србији од средине двадесетог века, са просечним дугогодишњим трендом од -3%. Наставак оваквог тренда се очекује и у наредним деценијама. Овакве промене ће утицати на укупну расположивост и квалитет воде, као и на динамику поплава и суша, интензивирање ерозије, бујица и поплава на малим рекама; пораст великих вода на великим рекама, повећање температуре воде и повећање концентрације загађујућих материја у условима смањених количина воде. Приближно 18% територије Србије је угрожено од поплава, укључујући већа насеља, велике привредне објекте, железничке пруге и путеве, а неки од наведених елемената инфраструктуре угрожени су и на територији града Ниша.

На основу вредности пројекција климатских параметара, на широј територији града се до краја века може очекивати повећање средње годишње температуре у односу на пројектоване вредности за 1.7oC за период 2011-2040. године. У исто време, очекује се смањење просечне годишње количине падавина до краја века и до -13%, док ће се вредност индекса суше повећати на просечну вредност 9.

Са повећањем температуре могуће је до краја века очекивати продужење вегетационог периода и ранији почетак вегетације од 20-30 дана до краја века, али такође и дуже периоде суша. Овакве промене ће утицати како на планирање производње и на избор одговарајућих сорти, тако и на приносе појединих култура. Одређени дугорочни сценарији указују на очекивано смањење приноса кукуруза на целој територији Србије, за услове без наводњавања. Са друге стране, студије указују да се применом оптималног наводњавања могу значајно повећати приноси, нарочито на подручју Централне Србије.

Дугорочно посматрано, очекиване промене климе могу довести до значајних трансформација шумских екосистема, померања граница шумских подручја, повећања ризика од нестајања угрожених врста, као и до промене дистрибуције и састава шума. Такође, дугорочни ефекти укључују, између осталог, повећан интензитет шумских пожара и генерално смањење шумског биодиверзитета. Климатски сценарији предвиђају фреквентније екстремне догађаје, уз очекивања да ће се процеси везани за сушење шума интензивирати у будућности.

Први план прилагођавања Србије на климатске промене обухватио је утицаје климатских промена на секторе пољопривреде, водопривреде, шумарства, биодиверзитета и јавног здравља, са предлогом општих мера прилагођавања и анализом њихових предности и могућих ограничења.

Приказане анализе климатских трендова указују на то да се читава територија Србије суочава са знатним повећањем температуре од средине претходног века. Студије указују на учестале природне катастрофе у Србији, на првом месту поплаве, суше и шумске пожаре. Пројекције климатских промена за Србију предвиђају наставак уочених трендова повећања температуре за А1Б и А2 сценарио, смањење просечне годишње количине падавина до краја века, као и дуже и чешће сушне периоде. Чак и по најблажем сценарију очекује се значајан пораст средње годишње температуре до краја века, у распону између 3.2-3.6°C.

2.1.4. Земљиште

Педолошки слој (производни) за подручје територије Ниша има следећи однос:

- **алувијум и чернозем** (148,24 km² - 24,8%) су земљишта са високим подземним водама и одговарајућим другим едафским факторима која имају највећи потенцијал за раст и негу биљака, као и највеће могућности за узгој најширег избора врста. Алувијална земљишта немају уједначена производна својства. Она у великој мери зависе од састава наноса, физичких и хемијских особина, хидрографских фактора итд. На највећем делу простора са мање-више нормалним условима производне карактеристике имају високо квалитетна својства, јер су то углавном растресита земљишта, а раван рељеф омогућује потпуну примену механизације и веома лако наводњавање.

- **смонице** (128,64 km² - 21,6%) се на подручју Града Ниша јављају као карбонатне смонице, хормалне и у процесу огњавања, затим ародиране и преталожене. У оваквој структурној ситуацији земљишта се карактеришу средњом или нешто бољом потенцијалном плодношћу која се објашњава дубоким и акумулативним хоризонтом и богатством у погледу укупне количине биогених елемената

- **гајнице** (87,3 km² - 14,6%) су земљишта средњих производних могућности. Њихова природна плодност доста варира како у зависности од садржаја хумуса тако и од степена ерадираности, рељефа, експозиције механичког садржаја итд. У просеку овај тип земљишта на простору Града Ниша се може закључити да спада у групу средњих квалитетних вредности са добрим могућностима за примену агротехничких мера.

- **црвенице и подзоли** (141,89 km² - 23,8%). Црвеница је глиновито-песковито и скоро неутрално земљиште које садржи доста оксида гвожђа због чега је црвене боје. Садржи мало хумуса, а погодна је за узгајање дувана, винове лозе, воћа, маслина и других култура. У вишим, влажнијим крајевима, црвеница се деградира и прелази у подзоле и гајнице. Подзоли се јављају у вишим надморским висинама где има доста падавина. Гајење пољопривредних култура могуће је уз примену агротехничких мера и обилног ђубрења. Ови положаји су хладнији влажнији са индикаторима за такве еколошке услове. Земљишта су јако песковита са сиромашним хумусом и веома су богата крупним скелетом, имају велику водопропустљивост због чега је испирање интензивно, а водни режим ноповољан. Производна вредност на овим сиромашним земљиштима је веома мала, па су ове површине скоро увек под шумским покривачем.

- **скелетна и скелетоидна земљишта** (90,71 km² - 15,2%) су површине покривене песком, шљунком, каменом и стенама, односно са геолошком подлогом (70-80% површине). Постајак оваквих земљишта се може везати за антропогене утицаје, после чега је дошло до деградације и ерозије па и избијања геолошке подлоге на површину. Од вегетације су присутне ксерофитне врсте на местимичним смеђим земљиштима. Плодност ових површина је незнатна и данас се користе као пашњаци.

2.1.5. Природни потенцијали и ресурси

За подручје Ниша карактеристична је разнолоност природних потенцијала као што су пољопривредно земљиште, шуме, воде и природне реткости и вредности. Воде (подземне, надземне, крашке, јувенилне) су прворазредни потенцијал, али недостају воде акумулације свих врста: језера, вештачка језера, базени за купање. Недостатак водних акумулација представља озбиљну препреку развоју овог подручја, утолико пре што су речне воде овог подручја прилично загађене и мутне. Најважније природне вредности су: Церјанска пећина, пећине и јаме у реону Сићева, Миљковачки кањон, кањон у Селичевици, Регионални парк природе Сићевачка клисура и резерват природе Јелашничка клисура, врела у Сићеву и Горњој Студени, Срећково врело код села Каменица, Прозорац у Јелашничкој клисури и денудациони облици у Јелашници и Лалиначка слатина.

Значајно за развој овог подручја то што су ове природне лепоте концентрисане у ободу Нишавске котлине, гравитационо постављене око Нишке Бање и у зони Сићевачке клисуре а повољно лоциране у односу на Ниш (у радијусу од 10 до 25км) и у близини међународних транзитних путева.

2.1.6. Воде

2.1.6.1. Површински токови

Хидрографска мрежа је значајно развијена. Издвајају се два већа тока: Јужна Морава и Нишава. Подручје карактерише и велики број потока, речица и бујица (Габровачка река, Кутинска река, Јелашничка река, Островичка река, Суводолска река, Малчанска река, Матејевачка река, Бреничка река, Хумска река, Велепољска река, Влашка река, Рујничка река, Топоничка река) са сталним и повременим речним токовима. Одликује се најчешће дубоко усеченим долинама и нагибима различитог степена.

Јужна Морава има одлике типично равничарске реке са бројним меандрима и спруддовима, релативно сиромашне водом. Тече својим природним коритом у дужини од око 21.780м на административном подручју Града Ниша. Хидролошки режим Јужне Мораве дефинисан је протицајем малих и великих вода, који мерени на водомерној станици Корвин Град, имају протицај $Q_{\text{мин}} 4,48\text{м}^3/\text{сек}$, $Q_{\text{ср}} 56,88\text{м}^3/\text{сек}$ и $Q_{\text{макс}} 1905\text{м}^3/\text{сек}$. Јужна Морава припада III стварној класи квалитета водотока. Максимални протицаји Јужне Мораве јављају се у марту као последица отапања снега, а минимални у августу због малих количина падавина у току лета и великог испаравања услед високих температура.

Река Нишава својим доњим током протиче кроз подручје града Ниша у дужини од 39.795м. На овом подручју Нишава прима са десне стране Малчанску Требињску, Матејевачку и Рујничку реку, а са леве Островичку, Студену, Јелашничку, Кутинску и Габровачку реку. Хидролошке карактеристике Нишаве дефинисане су протицајем малих и великих вода, који мерени на водомерној станици Бела Паланка имају протицај $Q_{\text{мин}} 3,39\text{м}^3/\text{сек}$, $Q_{\text{ср}} 24,33\text{м}^3/\text{сек}$ и $Q_{\text{макс}} 495\text{м}^3/\text{сек}$. Нишава припада II/III стварној класи квалитета водотока (профил Ниш).

2.1.6.2. Подземне воде

На основу хидрогеолошке слике терена издвојена су следећа подручја подземних вода: комплекси миоценских наслага и локална подручја са пукотинским типом издани у оквиру палеозојских шкриљаца, (издашност

извора и водни капацитет ових стенских комплекса је мали сем у миоценим шљунковима). Ово су стенски комплекси у којима је најзначајније површинско отицање, затим подручја са карстно-пукотинским типом издани (најповољније зоне подземних вода у смислу издашности, простор изворишта "Медиана" заузет за водоснабдевање становништва), и шира зона алувијалних заравни уз Јужну Мораву и Нишаву заједно са уским приобалним појасевима уз њихове притоке. Остали простори, на којима се јављају потенцијалне подземне воде, представљају подручја са уским локалним значајем. Укупан број извора у Нишу није до сада утврђен. Највише их има у долини Островичке реке од којих су формирани Врело Поток, Ковачевац и Блатни Поток, затим 14 извора и чесми у долини Реке, десне притоке Студене (Воденички камен, Петков кладенац, Смрданац и др.), као и бројни извори у изворишним деловима Гркиње и Габровачке реке, чија се издашност креће и преко 10л/с.

Највећи значај за снабдевање подручја водом има Студенско врело. Настаје од 12 јаких извора који су сакупљени од 3 врела и каптирани за Нишки водовод. Издашност врела осцилира од 413 до 240л/с са средњом вредношћу од 327л/с, док се температура воде креће од 10,50С до 12,30С. У функцији је врело изнад железничке станице Св. Петка са 3 јака извора и неколико слабијих, издашности од 70 до 100л/с, и врело у Кнез Селу издашности од 20 до 40л/с, каптирано за потребе сеоских чесми. Посебно богатство представљају термоминерални извори Нишке Бање (3 извора: „Главно врело" издашности 35-80л/с, температуре 39-240С, „Сува бања" издашности 36-550л/с, температуре 37,4-11,80С, „Школска чесма" издашности 2,5-8,6 л/с и температуре до 220С.

Загађивање подземних вода одвија се најчешће на неколико начина: спирањем опасних и штетних материја са саобраћајних површина, отицањем из неуређених и дивљих депонија отпада формираних у већини случајева одмах поред водотока или у непосредној близини насеља, испуштањем отпадних вода из домаћинства и мањих индустријских погона у водопропусне уређаје за пријем ових вода или њиховим разливањем по терену или испуштањем директно у водоток и инфилтрацијом загађених површинских вода у подземље у приобаљу река и потока што се неповољно одражава на живи свет у самом току и биодиверзитет у непосредној близини водотока.

2.1.6.3. Термоминералне воде

Студија Рударско-геолошког факултета из Београда указује на чињеницу да се на око 1200м дубине испод Ниша налази геотермално језеро површине приближно 65км², са температуром воде од 57 до 71°С, што представља велики потенцијал у области енергетике, туризма, привреде, пољопривреде и медицине.

Посебно богатство представљају термоминерални извори Нишке Бање, Топила и Острвице:

- извор „Главно врело" издашности 35–80 л/с, температуре воде од 39–24°С;
- извор „Сува бања" издашности 36–550 л/с, температуре воде од 37,4–11,8°С;
- извор „Школска чесма" издашности 1–2 л/с и температуре воде од 18–22°С;
- бунар Калафата (Топило) и
- бунар Острвица (Бањица) издашности 2,5–8,6 л/с и температуре од 22°С.

Термоминералне воде се користе за лечење, терапију, спорт, рекреацију, туризам, што отвара могућност искоришћења постојеће и интензивирања туристичке понуде града, кроз улагање у смештајне и рекреативне објекте.

2.1.6.4. Квалитет вода

На профилима хидролошких станица на рекама Јужна Морава, Нишава, карактеристични параметри квалитета воде углавном прелазе нормиране вредности, и најчешће су у III класи, али се често категоришу „ван класе" (разлог је неадекватан третман отпадних вода и испуштање разних загађивача). У принципу БПК нивои су близу или изнад граничних вредности. Нивои укупног сувог остатка су у границама, али се значајно разликују. Нивои суспендованих материја су променљиви и повремено прелазе граничне вредности. Киселост (рН) и нивои нитрата и фосфора генерално нису алармантни. Употреба пестицида и ђубрива у пољопривредним областима је ограничена, због економске ситуације пољопривредних произвођача. Појачана активност може довести до повећане употребе пестицида, уз негативан утицај на квалитет подземних вода. Квалитет подземних вода је углавном задовољавајући

2.1.7. Ваздух

Ниш има врло неповољан географски положај са аспекта одржавања најбољег могућег и унапређења постојећег квалитета ваздуха, будући да се целокупна површина изграђеног дела града налази у котлини, која је са три стране затворена планинским и брдским масивима. Како брзина и смер кретања ветрова значајно утичу на распрострањавање загађујућих супстанци, а да у току године у нишком крају најчешће дува северозападни ветар, загађујуће материје из ваздуха директно бивају ношене према градском делу нишке котлине. У Нишу влада умерено континентална клима, са честим температурним инверзијама које онемогућавају вертикално струјање ваздуха. Самим тим, у граду Нишу је квалитет ваздуха често лошији. Температурне инверзије се најчешће јављају у периоду од октобра до марта. Тада је вертикално струјање емитованих загађујућих материја отежано, позитивни ефекти сунчевог зрачења су редуковани. Као последица, јавља се смог - посебан вид загађења ваздуха. Више од 100 дана годишње чине дани са маглом и сумаглицом. Све ове карактеристике (положај у котлини, температурна инверзија, мало падавина, честа појава магле) погодују кумулацији загађујућих материја у ваздуху града Ниша.

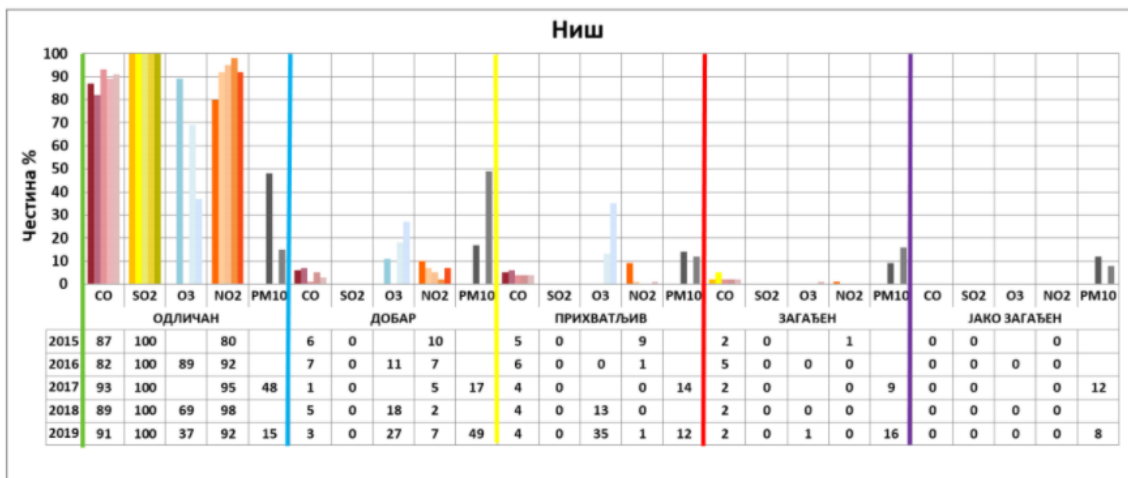
Обавезе Агенције за заштиту животне средине, као дела Министарства заштите животне средине, у управљању квалитетом ваздуха дефинисане су Законом о заштити ваздуха („Службени гласник РС", бр. 36/09, 10/13 и 26/2021) и Законом о министарствима („Службени гласник РС", бр. 128/2020).

У агломерацији Ниш, током 2016. године, ваздух је био I категорије, чист или незнатно загађен. Током 2015. године Агенција за заштиту животне средине је наставила са континуираним спровођењем оперативног мониторинга квалитета ваздуха у државној мрежи за праћење квалитета ваздуха на нивоу Републике Србије¹. Оперативни мониторинг се одвијао уз изражене потешкоће због нерешеног финансирања сервисирања и одржавања опреме у државној мрежи. Услед тога, опада обим података предвиђених постојећом регулативом. Током 2011. године Агенција је спроводила оперативни аутоматски мониторинг квалитета ваздуха на 35 АМСКВ. Током 2011. године, од

свих инсталираних анализатора SO₂, NO₂, CO, PM₁₀ и O₃, на 94 % анализатора је постигнута расположивост валидних сатних вредности већа од 90 %. Наредних година такав степен реализације мерења није остварен; 2012. је износио 68 %, 2013. године 72 %, 2014. године 30 %, док је 2015. године износио 25 %. У агломерацијама Смедерево, Ниш и Косјерић током 2015. године због недостатка података није могла да се утврди категорија квалитета ваздуха². На основу података из Годишњег извештаја о стању квалитета ваздуха у Републици Србији 2017. године, Министарства заштите животне средине Републике Србије, Агенције за заштиту животне средине, утврђено је да је у агломерацији Ниш током 2017. ваздух био III категорије, прекомерно загађен, услед прекорачења толерантне вредности - честица PM_{2,5}.

На основу података из Годишњег извештаја о стању квалитета ваздуха у Републици Србији 2018. године, Министарства заштите животне средине Републике Србије, Агенције за заштиту животне средине, утврђено је да је у агломерацији Ниш током 2018. ваздух био I категорије због недовољног обима мерења суспендованих честица PM₁₀. У агломерацији Ниш ваздух је био I категорије, јер није био довољан проценат валидних података концентрације суспендованих честица PM₁₀ (66% током године са средњом вредношћу у том периоду од 41µg/m³). С обзиром на то да није било доступних мерења у два и по месеца током грејне сезоне, неспорно је да би и средња годишња концентрација била изнад ГВ. Уредбом о утврђивању Листе категорија квалитета ваздуха по зонама и агломерацијама на територији Републике Србије за 2018. годину ("Службени гласник РС", бр. 88/2020) утврђена је Листа категорија квалитета ваздуха по зонама и агломерацијама на територији Републике Србије за 2018. годину, у којој је агломерација Ниш сврстана у трећу категорију квалитета ваздуха, будући да је у Годишњем извештају констатовано да је у агломерацији Ниш током 2018. ваздух био I категорије због недовољног обима мерења суспендованих честица PM₁₀, али како није било доступних мерења у два и по месеца током грејне сезоне, неспорно је да би и средња годишња концентрација била изнад ГВ.

Слика 3. Структурна оцена квалитета ваздуха у агломерацији Ниш у периоду 2015–2019. године.

На основу података из Годишњег извештаја о стању квалитета ваздуха у Републици Србији 2019. године, Министарства заштите животне средине Републике Србије, Агенције за заштиту животне средине, утврђено је да је у агломерацијама Београд, Ниш, Смедерево и Косјерић ваздух био III категорије, прекомерно загађен, услед прекорачења граничних вредности суспендованих честица PM₁₀ и PM_{2,5}.

На основу индикатора о загађености ваздуха, у току 2019. године, било је 24% случајева у којима су дневне концентрације PM₁₀ веће од ГВ, од тога 16% случајева у класи „загађен“ ваздух и 8% случајева у класи „јако загађен“ ваздух.

Чињеница да је питање квалитета ваздуха постало можда најбитније питање у Нишу у претходне три године, јер загађење значајно и директно утиче на здравље људи, као и да су климатски услови такви да не помажу у његовом прочишћавању, указује на то да је неопходно приступити озбиљној реализацији пројеката који ће довести до заштите од будућег загађивања ваздуха града Ниша, али и оних који ће утицати на то да се тренутни квалитет ваздуха побољша. Како би се у што краћем временском периоду достигле норме које закон предвиђа за поједине загађујуће материје, мере које треба предузети за постизање бољег квалитета ваздуха морају бити системске и континуирано спровођене, припремљене на начин да представљају интегрално питање које прожима развој територије, економију, друштвени развој и управљање градом. Међутим, управо због климатских услова, потребно је спровести мере којима би се, временом, достигле минималне концентрације загађујућих материја у ваздуху.

2.1.8. Шуме

Као најдоминантнији тип зелених површина на територији града Ниша, шуме имају веома значајну функцију у унапређењу квалитета животне средине и очувању биодиверзитета. Административно подручје града, обухвата простор са изразитим висинским разликама које су условиле хоризонтално и вертикално распрострањавање различитих биљних заједница. Степен покривености обраслом шумском вегетациом је око 26% од укупне територије административног подручја Ниша.

Према подацима из ГУП-а Ниша за период 2010–2025. године, шуме и шумско земљиште се простиру на 27% укупне територије. Од укупне површине шума и шумског земљишта (15671 ha), планским коришћењем и

газдовањем кроз друштвени сектор, покривено је 34% шумског земљишта. Шуме су углавном распрострањене на земљиштима V до VI бонитетне класе земљишта, а највећим делом се простиру на северу и југу, на падинама Сврљишких планина и Суве планине и чине вредан заштитни, естетски, експлоатациони и санитарни појас града Ниша. Очуване и стабилније шуме се налазе углавном по ободу града, јер првобитно крчење шума зарад добијања зиратног земљишта, као и непланске сече, датира из периода, када се становништво издржавало на рачун шума. Неравномерна заступљеност шумских комплекса по катастарским општинама града Ниша, представља значајан проблем са аспекта унапређења квалитета ваздуха и животне средине уопште. Највећа заступљеност шума присутна је у брдско-планинској зони, па тако највећи удео у односу на укупну површину катастарске општине има Лесковик (97%), док Бубањ уопште нема шумске комплексе (0%). На северу планског подручја, налазе се главни шумски комплекси (Палиграце, Кравље, Церје, Лесковик, Рујник и Каменица), док се у југоисточном делу налазе на подручју Суве планине и у оквиру катастарских општина Бербатова, Вукманово, Габровац, Доње Власе и Лазарево Село.

Колико су шуме важне за становнике града Ниша, говори податак да се у граду налази у просеку 5 m² по становнику уређених зелених површина, док је процењено да је неопходна минимална вредност од 12 m² по становнику. Потребно је да се увећавање шумских комплекса одвија по просечној годишњој стопи од 3-5%, а предвиђено је да се подизање нових шума изводи на запуштеним и зараслим пољопривредним земљиштима нижих категорија.

Потенцијал шума у економско-еколошком смислу лежи и у могућности искоришћења шумске биомасе као обновљивог извора енергије, будући да је све присутнији тренд потражње за биомасом. Дрво, као вредна сировина, користи се и у друге сврхе, док се за шумску биомасу користе нуспроизводи шумарства (пањеви, шумски отпад, огревно дрво ниже категорије и др.). Недостатак шумских комуникација и велики транспортни трошкови су тренутно главни узроци за неискоришћење дела шумске биомасе након извршених сеча и радова на нези шума.

2.1.9. Биљни и животињски свет

У оквиру подручја Ниша налазе се кањони и клисуре који се одликују веома богатом и разноврсном флором, што је условљено посебним геоморфолошким, геолошким и климатским чиниоцима. На основу доступних података на подручју Сићевачке клисуре констатовано је 1.138 врста у оквиру 441 рода и 96 фамилија виших биљака (осим Вуорхута). Флора Сићевачке клисуре са својих 1.138 врста чини 34,8% од укупног броја врста забележених у Србији. Најбогатије врстама су породице: Asteraceae (131), Brassicaceae (73), Poaceae (65), Lamiaceae (63), Caryophyllaceae (59), Ariaceae (58) врста и др. Најбогатија је врстама фамилија Asteraceae и одликује се великим бројем ендемичних таксона. Оригиналност флоре Сићевачке клисуре огледа се, пре свега, кроз присуство ендемичних представника, нарочито оних које одликују изразито мали ареали. У флори доминирају врсте медитеранско-субмедитеранског распрострањења. Изразито присуство ових врста објашњава се постојањем великих површина под термофилним камењарима и шибљацима. Сићевачка клисура представља и најсеверније налазиште жалфије (*Salvia officinalis*). Јелашничка клисура се такође одликује присуством ендемичних и субендемичних биљних врста. Међу флором реликтног и ендемичног карактера најважније су две сестринске врсте *Ramonda serbica* Pančić и *Ramonda nathaliae* Pančić & Petrović (Скардскопинско-мезијски ендемити) и *Parietaria serbica* Pančić, као мезијски ендемит. Локалитет Радовански камен у овој клисури као и локалитет Облик у Сићевачкој клисури су до сада једине заједничке тачке преклапања ареала обе врсте рамонде.

Сићевачка и Јелашничка клисура, са по 20-40 ендемита на 10 km², представљају значајне регионе ендемизма у Србији. Подручје Сићевачке и Јелашничке клисуре, као и Суве планине, одликује и присуство посебно значајних врста птица и сисара са аспекта заштите у Европи. Главне опасности и проблеми заштите животињских врста огледају се у деградацији или уништавању станишта на делу подручја у близини насеља (каменоломи- постојећи, мрежа путева, разни објекти), лов, криволов, замке, примена пестицида, депоније и друго одлагање отпада, узнемиравање.

На територији административног подручја града Ниша заступљене све три категорије медицинских биљака према класификацији Светске здравствене организације (Женева, 1978); то су :

- 1) Биљке које се непосредно користе за лечење;
- 2) биљке које се користе за добијање галенских препарата;
- 3) Биљке које служе као сировина за припремање сировина за прерађивачку индустрију за добијање чистих састојака који се користе као лекови или компонента за производњу лекова.

Од свих лековитих биљака издвајају се две које се могу претворити у локални бренд: жалфија (*Salvia officinalis*) и ртањски чај (*Satureja kitaibelii*). Њих има у релативно довољним количинама на кречњачким теренима Сврљишких планина, Суве планине и огранака Калафата. Жалфија је најпопуларнија медицинска биљка још од антике. По популарности за жалфијом не заостаје ни ртањски чај (чубар). Такође је довољно биохемијски и таксономски истражен у лабораторијама Катедре за хемију ПМФ. Он се за кратко време реално може подићи у ранг нишког бренда.

Шумске заједнице у којима се може практиковати сезонско прикупљање гљива су на разним надморским висинама, разним геолошким подлогама, разним домаћинима (врста дрвета), разним стаништима (над земљом и под земљом), јављају се на свим експозицијама. Број одређених врста ближи се цифри 100, пореклом из више десетине родова.

Процену стања разноврсности животињских врста тешко је извршити јер не постоје одговарајући подаци. Генофонд и фенофонд иако је богат, местимично је угрожен и осиромашен директним уништавањем појединих биљних и животињских врста, посебно у рубним подручјима-ближе насељеним местима. Обиле различитих микроклиматских услова, врло разнолика ентомофауна и други моменти омогућавају опстанак одређеном броју животињских врста. Заступљене су срна (*Capreolus capreolus*), вукови, лисице, дивље свиње (*Sus scrofa*), текуница (*Citellus citellus*), жутотрби мукач - *Bombina variegata* (Carl von Linné. 1758.), белоушка - *Natrix tessellata* (Laurenti,

1768), ветрушка (*Falco vespertinus*), гачац (*Corvus frugilegus*), шева (*Alauda arvensis*), слепо куче (*Spalax leucodon*), зец (*Lepus europaeus*), миш (*Mus musculus*), шакал - *Canis aureus* (Linnaeus, 1758), шумска корњача (*Eurotestudo hermanni*), велики зелембаћ (*Lacerta viridis*), поскок *Vipera ammodytes* (Linnaeus, 1758), смук - *Zamenis longissima* или *Elaphe longissima* (Laurenti, 1768), кратконоги гуштер (*Ablepharus kitaibelii*), медитеранска сеница (*Parus lugubris*), шарени детлић (*Dendrocopos syriacus*), гугутка (*Streptopelia decacto*), краткопрсти кобац (*Accipiter brevipes*), пух (*Glis glis*), јеж (*Ericaceus europaeus*), јазавац (*Meles meles*), шумски миш (*Apodemus flavicollis*), славуј - *Luscinia megarhynchos* (Brehm, 1831), смрдиварана (*Coracias garrulus*), пупавац (*Urupa erops*), ђук (*Otus scops*), шумска шева (*Lullula arborea*), кртица *Talpa europaea* (Linnaeus, 1758), крастава жаба (*Bufo bufo*), шарка (*Vipera berus*), веверица (*Sciurus vulgaris*), водена волухарица (*Arvicola terrestris*). и др.

2.1.10. Заштићена подручја

На територији Града Ниша заштићена су следећа подручја: Сићевачка клисура-Парк природе („Сл. Гласник“ РС бр. 16/2000) са флором од 1138 врста и режимом заштите II и III степена, Јелашничка клисура-Специјални резерват природе („Сл. Гласник“ РС бр. 9/95) са режимом заштите II степена, Сува Планина је 2015. године проглашена за Специјални резерват природе. Налази се на територији Беле Паланке, Гаџин Хана и града Ниша, простире се на преко 18.000 ха и у надлежности је ЈП „Србија Шума“ Нови Београд, Споменик природе „Лалиначка слатина“-Споменик природе од 2015. године и у надлежности ЈП „Дирекција за изградњу града Ниша“ Ниш, а налази се на територији града Ниша и Мeroшине и простире се на 251 ха, Церјанска пећина-Споменик природе са режимом заштите II степена („Сл. Гласник“ РС бр. 5/98), Каменички Вис-Парк шума (Акт СО Ниш бр.01-267/90-II-4 из 1990. године) и десет заштићених стабала-Споменика природе („Сл. Лист града Ниша“ бр. 11/2003, 28/2003, 97/2005).

У међународне листе од значаја за заштиту природе уписана су следећа подручја (Уредба о националној еколошкој мрежи-„Службени гласник РС“, бр.102/2010):

- ПП Сићевачка клисура, СРП Јелашничка клисура и Сува планина уписани у Листу међународно значајних орнитолошких подручја (IBA), Листу међународно значајних биљних подручја (IPA) и Листу подручја одабраних за дневне лептире (РВА);

- ПП Сићевачка клисура и Сува планина укључене су у EMERALD мрежу, као дела Европске еколошке мреже за очување дивље флоре и фауне и њихових станишта;

- Водоток и обалски појас Јужне Мораве уписан је у Листу еколошких коридора међународног значаја.

Сићевачка клисура - Парк природе

Уредбом Владе Републике Србије (Сл. гл. РС бр.16 /2000.) Сићевачка клисура је проглашена Парком природе. Парк природе Сићевачка клисура захвата делове територија општина Нишка Бања и Бела Паланка. Парк природе Сићевачка клисура је предео изузетне биолошке разноврсности и станиште или боравиште великог броја ендемичних, ендемореликтних, реликтних и ретких врста биљака и животиња и предео изражених обележја природне лепоте. Градиштански кањон је најатрактивнији део парка природе. Велики број пећина, јама, поткапина, литица и других геоморфолошких облика чине Сићевачку клисуру веома занимљивом. Упркос бројним утицајима човека, на подручју клисуре регистровано је присуство већег броја значајних врста биљака (Српска и Наталијина рамондија, жалфија, жутилица, дивљи јоргован, мечја леска, острија, драча, руј, маклен итд. Интересантан хидролошки феномен су и термални извори. Посебну вредност представљају бројни споменици културе, нарочито манастири Св.Богородица и Св. Петка. Манастир Св. Богородица категорисан је као споменик културе од великог значаја. Укупна површина парка природе је 7746,0 ха. На подручју парка установљен је режим заштите III степена на већем делу подручја површине 6555 ха. и режим заштите II степена на локалитетима Градиштански кањон и Вис - Кусача површине 1199 ха. Површина којом газдује ЈП "СрбијаШуме" износи 697,10 ха.

Јелашничка клисура - Специјални резерват природе

Уредбом Владе Републике Србије (Сл. гл. РС 9/95) проглашен је Специјални резерват природе - Јелашничка клисура. Резерват се налази у Г.Ј. "Селичевица - Коритник" у 11. одељењу, на територији општине Нишка Бања. Посебна вредност овог резервата је присуство ретких и угрожених биљних врста, нарочито две сестринске врсте јединог рода ове фамилије Српске и Наталијине рамондије (*Ramonda serbica* и *Ramonda nathaliae*) на Балкану, као и 39 мезијских, 20 балканских и 6 илирских ендема и субендема и очување посебне природне вредности коју чини клисура Јелашничке реке са разноврсном морфологијом. На целој површини резервата од 115,72 ха установљен је режим заштите II степена. Површина којом газдује ЈП СрбијаШуме је 57,28ха.

Сува планина- Специјални резерват природе

Сува планина-природно добро од општег интереса-подручје у поступку за заштиту. Решењем о претходној заштити подручја Сува планина као природног добра од општег интереса, установљени су режими првог, другог и трећег степена заштите (Сл. гл. РС, бр 110/2003). У заводу за заштиту природе у току је израда новог предлога о заштити специјалног резервата природе - Сува планина. Подручје под заштитом обухвата простор следећих катастарских општина на подручју града Ниша: општина Нишка Бања - КО Доња Студена и КО Горња Студена;

Парк шума Каменички вис

Актом заштите (број. 01-267/90-II-4 из 1990 год.) тадашња Скупштина општине Ниш прогласила је природно добро "Студене водице" као Парк шума. Парк шума се налази у Г.Ј. "Каменички Вис I" у одељењу 26 на северним падинама Туристичког рекреативног комплекса "Каменички вис", на територији општине Пантелеј - Град Ниш. Површина парк шуме је већим делом под високом шумом букве

Церјанска пећина је споменик природе од 1988. године и у надлежности је ЈП „Дирекција за изградњу града Ниша“, а простире се на територији града Ниша на 63 ха.

Лалиначка слатина је споменик природе од 2015. године и у надлежности ЈП „Дирекција за изградњу града Ниша“, а налази се на територији града Ниша и Мeroшине и простире се на 251 ха.

Споменици природе ботаничког карактера „Стабло бреста“ у надлежности су физичких лица, налазе се на територији града Ниша и заштићено су подручје од 1960. године.

Од 2003. године Ниш добија следеће Споменике природе (СП) – „Новоселски брест“, „Дуд запис у Медошевцу“, „Рајковићев Храст“, „Храст запис код Бањичког језера“, „Цер запис у Лесковику“, „Бели дуд у Нишкој Бањи“ и „Храст Лужњак у Доњој Трнави“ и сви они су надлежности ЈКП „Горица“ Ниш. Споменик природе „Запис у Лесковику“ постаје заштићено подручје 2006. године и у надлежности је физичких лица. Ниш 2019. године добија још један споменик природе „Два стабла крупнолистог медунца у Чуљенику“ и он је у надлежности ЈКП Медијана Ниш.3

2.1.11.Обновљиви извори енергије

Због пораста потрошње енергије, која ће се у будућности све теже задовољити ограниченим капацитетима традиционалних фосилних горива, као и због израженог њиховог утицаја на животну средину, намећу се обавезе коришћења обновљивих извора енергије и примене норми и стандарда енергетске ефикасности. Тренутно за територију града Ниша не постоји план коришћења и развоја обновљивих извора енергије, нити јасно постављен циљ за постизање утврђеног удела у задовољавању задатих енергетских потреба из обновљивих извора енергије(сунчева енергија, енергија ветра, геотермална и хидротермална енергија, биомаса и отпад) одређеном периоду.

Сунчева енергија

Према приливу сунчеве енергије Ниш спада у градове Србије са највећим потенцијалом за одрживо коришћење соларне енергије. Просечан дневни прилив енергије глобалног сунчевог зрачења на хоризонталну површину, на годишњем нивоу, износи 4,00–4,20 kWh/m². На територији Ниша за сада се користи одређени број соларних колектора у циљу обезбеђивања могућности загревања санитарне воде и као подршка класичном систему грејања са котловима за грејање. Углавном се користе у склопу индивидуалних стамбених објеката и тренутно не постоје подаци о тачном броју инсталираних јединица. Инсталирање соларних колектора у граду Нишу није део системског увођења употребе соларне енергије, иако би такав подухват у великој мери смањио потребу за коришћењем електричне енергије са основне мреже напајања и обезбедио енергетску независност многим објектима. Један од основних корака свакако би требало да буде увођење фотонапонских система за снабдевање објеката јавног осветљења.

Енергија ветра

Према вредностима годишњих честина правца ветрова и тишина, највећу учесталост на ширем подручју града Ниша имају тишине, са заступљеношћу од 29,7%. Од ветрова, најчешће се јављају ветрови северозападног правца са 11,20% заступљености, док најмању учесталост јављања имају југоисточни ветрови са 1,5% заступљености. Највећа средња брзина ветра јавља се из северозападног правца у износу од 3,10 m/s, а најмања из јужног и правца запад-југозапад у износу од 1,40m/s и 1,50 m/s, редом. Просечна годишња снага ветра на висини од 100m износи од 100 W/m²до 200 W/m² са просечном енергијом од 900 kWh/m²до 1800 kWh/m². На основу свих наведених података о средњој брзини ветра, правцима дувања и учесталости јављања за територију града Ниша, утврђено је да овај простор није погодан за изградњу ветрогенератора, будући да су генератори конструисани тако да започињу кретање елиса тек при брзини ветра у износу од 3,00 m/s до 5,00m/s. Јасно је да исплативост изградње ветропаркова на територији града Ниша није позитивна.

Геотермална енергија

Испитивања могућности искоришћења геотермалне енергије на простору града Ниша отпочела су у Нишкој Бањи далеке 1983. године, од стране Лабораторије за геотермалну енергију, Департамента за хидрогеологију, Рударско-геолошког факултета из Београда. Досадашња истраживања подземља су показала да постоје изузетно велике количине геотермалних вода високих температура, што би се додатно дало утврдити извођењем нових истражних бушења терена, сателитским снимањем простора и моделирања добијених резултата. Сматра се изузетно важним наставак претходних истраживања, будући да би град Ниш могао да има велику корист од искоришћења ове енергије, како у сврху загревања, тако и у сврху туризма, пољопривредне производње у искорисним системима у зимским периодима и друго. Само једно од истражних бушења, на локацији код Школске чесме у Нишкој Бањи, показало је да дубина басена износи од 350 mдо 800 mа површина око 65 km², да температура топле воде износи 35,50°C, проток пронађене воде износи 100 l/sа притисак млаза 8,00 bar. Претпоставља се да је могуће урадити бушотину са протоком од око 500 l/sи температуром воде од 40–45°C. Могућа топлотна снага износи 60 MW.Поред овог налазишта, на ширем подручју територије града Ниша регистрована су још три геотермална изворишта.

Хидроенергија

На подручју територије града Ниша тренутно постоје две мини хидроелектране, обе лоциране на реци Нишави и у Сићевачкој клисури (хидроелектрана „Света Петка“, пуштена у рад 1908. године и хидроелектрана „Сићево“, пуштена у рад 1931. године).Бројна истраживања показују да је на водотоцима подручја града Ниша могуће изградити још 9 малих хидроелектрана, укупне снаге од 4755kW, које би имале локални значај. Факултет заштите на раду у Нишу и Факултет рударства и геологије „Свети Иван Рилски“ из Софије, у оквиру ИПА пројекта прекограничне сарадње између Републике Србије и Републике Бугарске, реализовали су студију о могућности изградње малих хидроелектрана на Нишави, на потезу од Ниша до Перника и дефинисали 9 расположивих локација за изградњу малих хидроелектрана на територији Ниша.

Биомаса

Уз огревно дрво које је доминантни обновљиви извор енергије, енергетску вредност имају дрвени отпад шума, паркова и зелених градских површина (87383m³ -лишћари, 119m³ -четинари), биљни остаци ратарске производње, остаци обраде у воћарству и виноградарству и др. Енергетско коришћење ове врсте примарне енергије се изводи углавном путем сагоревања, али постоје технологије које омогућују и превођење дрвне масе у гасовито гориво дестилацијом. На подручју града Ниша постоји 20000ha шуме, које се углавном састоје од букве, храста и осталих лишћара. Једна четвртина је предвиђена за сечење, што на годишњем нивоу износи 36000m³ огревног дрвета и

4000m³ дрвета за градњу. Процењује се да је укупна топлотна вредност огревног дрвета 110 GWh/годишње. С друге стране, у поступку прераде дрвета за грађу настаје око 450m³ дрвног отпада, чија топлотна вредност као горива износи 500MWh.

У домену ратарске производње, са становишта енергетске искористивости, може се рачунати само на остатке у производњи житарица. Међутим, величина површине поља која се ору је значајна и износи око 20000ha. Процењује се да на поораним пољима остаје слама која би могла да се користи за спаљивање, у котловима који то дозвољавају, будући да њена енергетска вредност за грејање износи 16MWh/ha. Такође се процењује да се коришћењем остатака сламе у нишком градском подручју може уштедети око 320GWh енергије/годишње. На основу података у вези са површином и структуром пољопривредног и шумског земљишта, врстом и количином биљне производње, може се рећи да на територији града Ниша није заступљена значајна производња биљне сировинске базе за производњу биогорива (уљана репица, сунцокрет, соја, идр.). Узимајући у обзир податке о сточном фонду, није могуће остварити значајну производњу биогаса и још увек није могуће остварити производњу биогорива (биодизел, биоетанол). Опширна студија изводљивости је неопходна како би се прецизније могло утврдити колики је потенцијал биомасе добијене од дрвета за њено коришћење у даљинском грејању и добијању електричне енергије.

2.2. Демографска анализа

Број становника града Ниша према последњем попису из 2011. године износи 260.237. Процењени број становника за 2019. годину на територији града Ниша је 255.901. Густина насељености је 429, просечна старост становника је 43 године. Просечан број чланова домаћинстава је 2,88.4 Промена броја становника од 2011. до 2019. године приказана је на слици 3.

Слика 4. Промена броја становника по годинама

Видљиво је да није било значајније промена, али постоји благи тренд смањења броја становника.

Табела 1. Промене становништва према узрасту од 2011. до 2019. године.5

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Становништво – Предшколски узраст (0–6), број	Број	16.750	16.755	16.714	16.697	16.739	16.772	16.850	16.946	17.028
Становништво - Предшколски узраст (0-6), као % укупног становништва	%	6,4	6,4	6,5	6,5	6,5	6,5	6,6	6,6	6,7
Становништво (7-14), број	Основношколски узраст Број	19.593	19.388	19.305	19.228	19.213	19.141	18.974	18.869	18.861
Становништво (7-14), као % укупног становништва	Основношколски узраст %	7,5	7,5	7,5	7,4	7,5	7,4	7,4	7,4	7,4
Становништво (15-18), број	Средњошколски узраст Број	11.740	11.379	10.905	10.357	9.809	9.591	9.630	9.682	9.787

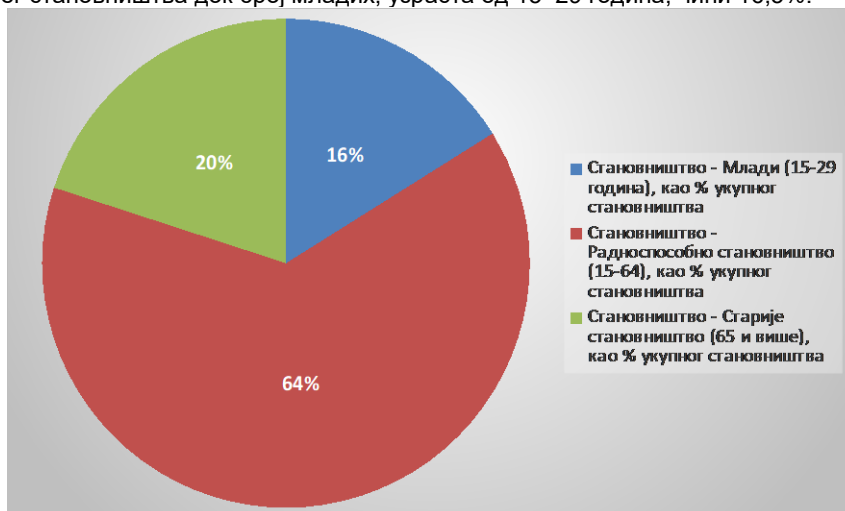
Становништво (15-18), као % укупног становништва	-	Средњошколски	узраст	%	4,5	4,4	4,2	4	3,8	3,7	3,7	3,8	3,8
Становништво - Пунолетно становништво (18 и више), број	Број	215.224	215.208	215.153	215.074	214.740	214.318	213.786	213.193	212.623			
Становништво - Пунолетно становништво (18 и више), као % укупног становништва	%	82,7	82,8	83	83,2	83,3	83,3	83,2	83,2	83,1			

Процент пунолетног становништва за период од 2011–2019 није се знатно мењао. У 2019. години, проценат пунолетног становништва износио је 83,1%, што је више него на почетку мерења. Процент становништва средњошколског узраста, од 15 до 18 година, у 2019. години је 3,8%. Процент основно–школског узраста је 7,4%. У 2019. години забележен је највећи проценат становништва предшколског узраста 6,7%.

Табела 2. Промена радно способног становништва према узрасту.6

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Становништво - Број младих (15-29 година)	Број	49.778	48.916	47.724	46.525	45.418	44.530	43.757	43.008	42.334
Становништво - Радноспособно становништво (15-64), број	Број	180.488	179.508	177.713	175.946	174.108	172.451	170.929	169.302	167.661
Становништво - Старије становништво (65 и више), број	Број	43.476	44.137	45.393	46.629	47.823	48.984	50.072	51.264	52.351

Највећи проценат становништва налази се у узрасту од 15 до 64 година (65,5%), 20,5% заузима популација старијег становништва док број младих, узраста од 15–29 година, чини 16,5%.

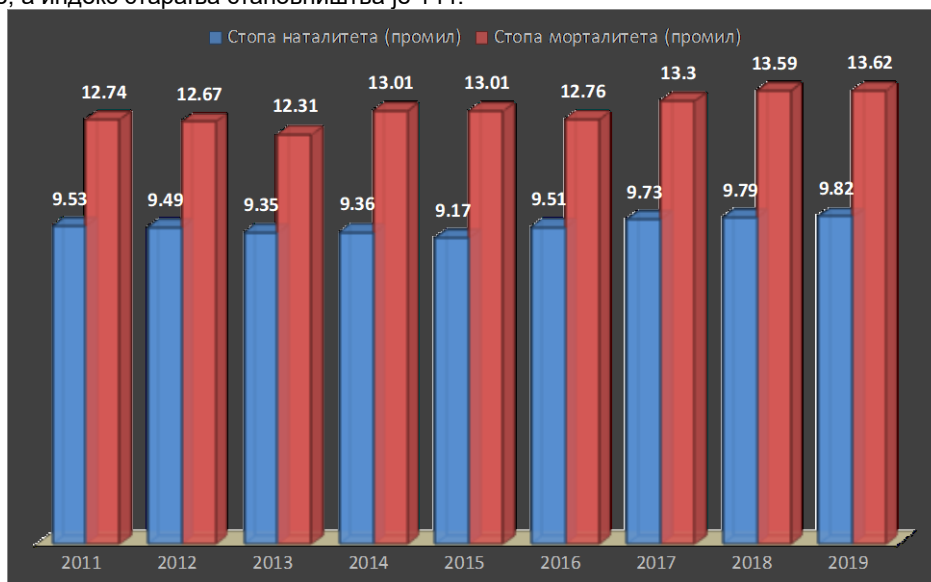
Слика 5. Учешће становника по старосним групама у 2019. години.

Приметно је да се број становништва узраста од 15 до 29 година смањује, док је број становништва преко 65 година и више, у порасту.

Слика 6. Промена просечне старости становништва за период од 2011. до 2019. године.

Просечна старост становништва града Ниша је 43 године. Индекс старења становништва је процентуално учешће особа старијих од 64 године у становништву од 15 година. Тај индекс за 10 година има тенденцију раста. У 2019. години износио је 145,1. Ови подаци се не разликују од просека Републике. Просечна старост на нивоу РС је 43 године, а индекс старења становништва је 144.

Слика 7. Промене у стопи наталитета и морталитета за период од 10 година

Слика 8. Промена индекса старења и стопе природног прираштаја за период од 10 година.

Стопа наталитета није имала већих осцилација за период од 2011. до 2019. године, док је стопа морталитета порасла скоро за један промил. Стопа природног прираштаја је за период од 2011. до 2019. године, била најнижа у 2013. години. У 2019. години износила је -3,79. Према статистичком годишњаку града Ниша из 2018. године, природни прираштај је био -974.

Број незапослених лица која активно траже посао на евиденцији Националне службе за запошљавање Републике Србије за територију Града Ниша крајем 2020. године износи 24 691 лице што је, након периода константног пада (2015.година – 32 106 незапослених) благи пораст у односу на исти период 2019. када је на евиденцији Националне службе за запошљавање било 23.383 лица, односно пораст за 1 308 лица. У структури незапослених (активних) лица на евиденцији НСЗ на подручју Града 13 550 чине жене (54,9 %)

Према степену образовања (стање 31.12.2020. године), укупан број лица без квалификација и нискоквалификованих (I и II степен) износи 4 275 лица, KB и KBK квалификацију има 5 143 лица, а 15.272 су стручна лица (од III-VIII ССС). Највеће је учешће лица са средњим нивоом образовања (III и IV степен) – 9 170, док учешће лица са вишим и високим образовањем (V-VIII степен) износи 6.103.

У односу на трајање незапослености, дуже од 12 месеци - дугорочна незапосленост, посао тражи 15 685 лица (стање 31.12.2020. године).

Велико учешће у регистрованој незапослености у Граду Нишу на дан 31.12.2020. године, посматрано према годинама старости, имају лица старија од 50 година – 8 556 лица, као и млађа незапослена лица до 30 година старости – 5.394 лица.

Слика 9. Стање незапослених лица на 1000 становника у односу на републички просек.

Број незапослених лица на 1.000 становника на територији града Ниша је 91, док је за исти индикатор на нивоу Републике Србије 70. Потребно је смањити стопу незапослености како бисмо се приближили републичком просеку.

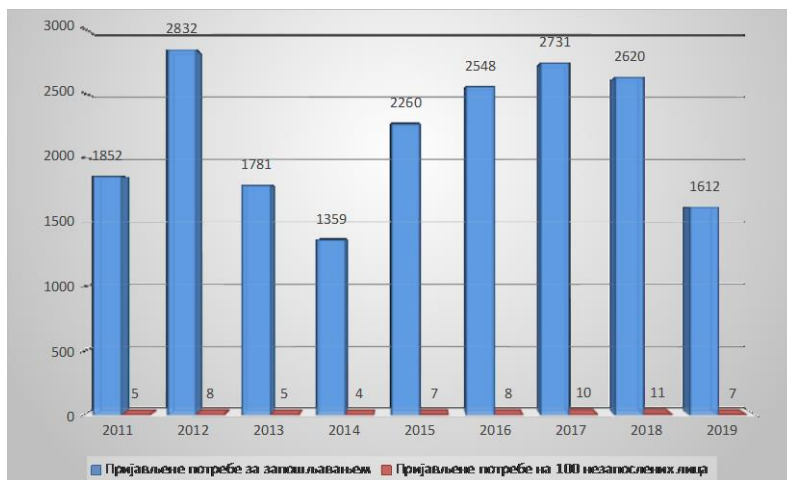
Када говоримо о незапосленим лицима на основу стручне спреме, на слици бр. 9 видимо да је највише незапослених лица са средњим образовањем (58%), потом следе незапослена лица са високим образовањем (26%) и незапослена лица без квалификација (16%).

Слика 10. Незапослена лица према образовању.

Број корисника новчане накнаде за незапослене није се мењао из године у годину и он је 1.778 корисника. Пријављене потребе за запошљавањем су се драстично смањиле у односу на 2018. годину и сада износе 1.612 незапослених лица са потребом за запошљавањем. Пријављене потребе за запошљавањем на 100 незапослених лица у 2019. години износиле су 7.

Слика 11. Промена пријављених незапослених са потребама за запошљавање (плавни стубови) и пријављене потребе на 100 незапослених лица (црвени стубови)

Табела 3. Промене просечних зарада и пензија, за период од 2011. до 2019. године ⁷

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Просечне зараде без пореза и доприноса, по запосленом	У РСД, номинално	33.275	35.765	38.460	39.492	38.822	40.987	42.449	46.383	51.009
Број корисника пензија	Број	56.099	61.544	61.044	61.655	61.781	61.673	61.672	65.351	61.722
Број корисника пензија, као % укупног становништва	%	21,6	23,7	23,6	23,9	24	24	24	25,5	24,1
Просечан износ пензије	У РСД, номинално	23.024	25.701	26.468	25.282	25.710	26.066	27.360	28.416	28.921

Просечна зарада на територији града Ниша за 2020. годину износи 57.009 динара што је за 23.734 динара више него у 2011. години. Висина просечне зараде је за 3.064 динара мања од просечне плате на нивоу Републике Србије. Просечна плата на нивоу Републике износи 60.073 динара. Процент људи који примају пензију је 24.1%, због великог индекса старења и очекује се да ће број корисника бити већи у следећим годинама. Просечан износ пензије је 28.921 динара.

2.3. Образовање

Према попису становништва из 2011. године, проценат становништва старијег од 15 година и више са завршеним вишим или високим образовањем је износио 22%, са средњим образовањем 51%, са завршеном основном школом 1% и без завршене средње школе 1% становништва.

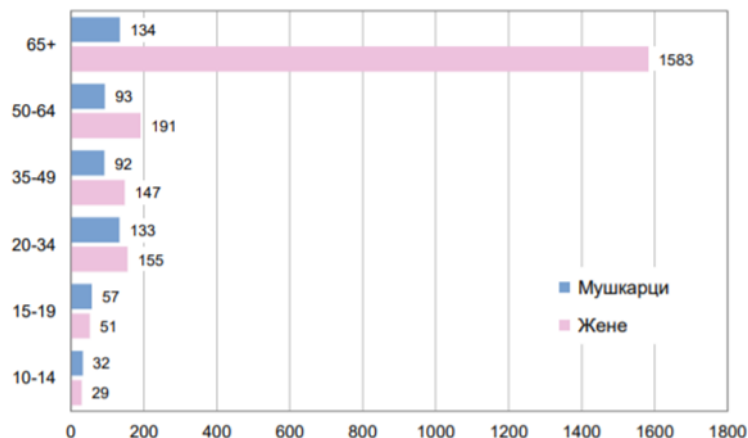

Слика 12. Становништво старости 15 и више година према школској спреми и полу, 2011. (%)

⁷ <https://rsjp.gov.rs/st/>

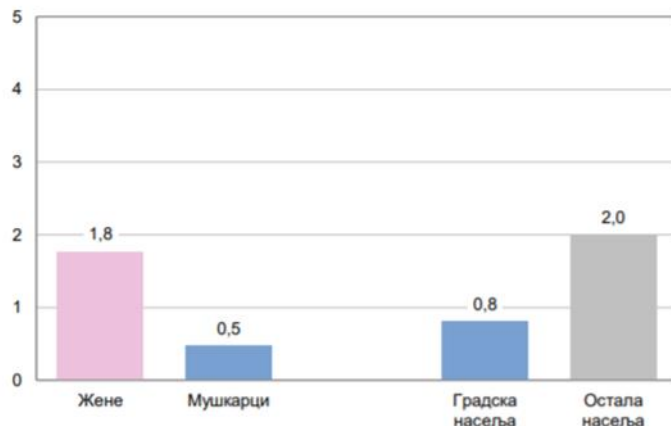
Највише неписмених лица чине жене старије од 65 година, тачније 1.583 жена, док неписмених мушкараца у истој старосној групи има 134. Број осталих неписмених лица према старосним групама приказан је на следећој слици.

Неписмена лица старости 10 и више година према старосним групама и полу, 2011.

Извор: Попис становништва, домаћинства и станова, РЗС

Учешће неписмених у укупном становништву старости 10 и више година према полу и типу насеља, 2011. (%)

Извор: Попис становништва, домаћинства и станова, РЗС

Слика 13. Неписмена лица преко 10 година старости

Град Ниш је оснивач једне предшколске установе. Јавна предшколска установа обавља делатност предшколског образовања у 26 вртића, укупне површине 28.797 м². Површина дворишта вртића износи 50.176 м². Васпитно – образовним радом у радној 2020- 2021 годни обухваћено је укупно 6584 деце⁸ и то:

- Целодневним боравком обухваћено је 5787 деце, разврстаних у 217 група. Јасленим групама, узраста од 6-36 месеци обухваћено је 1110 деце, а предшколским групама узраста од 3-6,5 година обухваћено је 4.677 деце;
- Припремним предшколским програмом на 4 сата обухваћено је 687 деце, разврстаних у 44 групе. Припремни предшколски програм одвија се у вртићима, прилагођеним просторима у основним школама и месним канцеларијама;
- Из маргинализованих група 20 деце, разврстаних у 1 групу;
- На дужем болничком лечењу 90 деце, разврстаних у 6 група на клиникама Универзитетског клиничког центра.

Интересовање за предшколским васпитањем и образовањем у организацији јавне предшколске установе превазилази њене капацитете. Према подацима Статистике образовања Републичког завода за статистику за радну 2018-2019 годину број деце на листи чекања у Установи износио је 2.070, док је укупан број деце која се нису уписала у предшколске установе на територији Републике Србије 6.902. То значи да проценат деце која се нису уписала у предшколске установе због попуњености капацитета, а живе на територији града Ниша, у односу на децу која се нису уписала у предшколске установе због попуњености капацитета на нивоу територије РС износи 29% и сматра се виталним изазовом у планском периоду.

⁸ Извор: Програм рада Јавне предшколске установе „Пчелица“ за радну 2020-2021 годину

Табела 4. Подаци за период од 2011. до 2019. године, у предшколском образовању⁹

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Предшколске установе	Број	77	79	79	84	80	79	84	86	89
Деца у предшколским установама	Број	6.542	6.706	6.706	7.001	6.927	7.056	7.059	7.518	7.450
Постотак деце до 6 година у предшколским установама	у%	34%	35%	35%	36%	36%	37%	37%	39,3%	39%

2.3.1. Основно образовање

Мрежу јавних основних школа чине јавне основне школе које делатност основног образовања и васпитања обављају у седишту и ван седишта, организовањем издвојених одељења и то у 34 објекта који су седишта основних школа и 52 објекта у којима се обавља делатност као издвојена одељења.

Табела 6. Број првака за период 2015-2019

	Број првака 2015/2016	Број првака 2016/2017	Број првака 2017/2018	Број првака 2018/2019
Укупан број првака	2276	2332	2320	2359

У две школе за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом се обавља основно образовање и у једној школи се обавља основно музичко образовање.

Табела 7. Промене у броју основних школа и ученика основних школа за период од 2011. до 2019. године ¹⁰

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Број ученика који су завршили основну школу у години	2.746	2.600	2.333	2.324	2.369	2.452	2.387	2.425	2.338
Број ученика	20.211	19.841	19.640	19.615	19.546	19.382	19.679	19.021	18.813

2.3.2. Средње образовање

У граду Нишу средње образовање одвија се у 18 средњих школа чији је оснивач Република Србија.

Делатност средњег образовања и васпитања обавља се у четири гимназије, 12 стручних школа, Уметничкој и Музичкој школи.

Ученици са сметњама у развоју и инвалидитетом стичу образовање и васпитање по правилу у школи заједно са осталим ученицима, када је то у најбољем интересу ученика у школи за ученике са сметњама у развоју, у складу са законом, док се у две средње школе обавља средње образовање за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом, а у једној школи се налази и дом ученика за ту категорију деце

2.3.3. Високо образовање

На територији града Ниша налази се Универзитет у Нишу. У склопу нишког универзитета има 14 факултета.

Број студената нишког универзитета има тенденцију раста, за 2019. годину број студената је 20.495, број дипломираних за 2019. годину је 3.128.

Табела 5. Промена у броју студената и дипломираних за период од 2011. до 2019. године ¹¹

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Број студената	19.424	20.315	21.477	21.123	21.352	21.576	21.842	21.416	20.495
Број студената по глави становника	0,07599	0,078198	0,082883	0,081714	0,082797	0,08384	0,085046	0,0823	0,11
Број дипломираних	2.546	3.220	3.792	4.661	3.938	4.274	4.396	3.655	3.128

⁹ <https://rsjp.gov.rs/sr/>

¹⁰ <https://rsjp.gov.rs/sr/>

¹¹ <https://rsjp.gov.rs/cir/analiticki-servis/>

2.4.Економија

2.4.1.Глобални контекст

Привредни развој је у основи трансформациони процес, који комбинује низ интерактивних кумулативних веза. То ствара круг веће мобилизације ресурса, повећање запослености, већи доходак, ширење тржишта, више инвестиција и боље послове. Успоравање раста продуктивности, растућа неједнакост, недовољна глобална тражња и растуће задуживање, јесу изазов за креаторе економских политика на националном и локалном нивоу. Због тога чак и међународне институције интензивно размишљају о промени приступа у вођењу економске политике: померање са политике структурних реформи, либерализације и дерегулације, ка ширем спектру активности, како би се диверзификовала структура и ниво софистицираности економске активности. Ово би требало да доведе до повећања продуктивности, повећања запослености, повећања дохотка становништва, повећања фискалних прихода, повећања инвестиција и убрзања техничког прогреса на националном и локалном нивоу. Напори да се успори оштра дивергенција између земље и појединих њених региона, компликована је политичким факторима, најновијом мигрантском кризом и пандемијом изазаваном вирусом Ковид 19, без наде у скорије решење овог проблема.

Макроекономски амбијент Републике Србије се последњих пар деценија значајно променио под утицајем снажног дејства процеса глобализације, који је захватио не само економију, већ и друштвени систем у целини. Почев од '80-их година прошлог века пратимо три тренда која су преобликовала глобални економски пејсаж, а то су перманентно успоравање раста развијених земаља, константно јачање перформанси земаља источне Азије и неуредначене перформансе осталих неразвијених земаља. Током времена је повећана и глобална финансијска отвореност, која је олакшала приступ капиталу и појефтинила га, па су повећане стране директне инвестиције реконфигурисале сегменте међународне поделе рада. Кретања капитала су, ипак, у неким земљама постала осетљива и нису покривале инвестиције у продуктивне секторе, нити постигла продуктивно реструктурирање, што је делимично случај и са Републиком Србијом. Имајући у виду компликовану економску, политичку, институционалну и демографску ситуацију у свету, констатујемо да се она посебно одражава на мање и неразвијене земље као што је Република Србија, али и на Град Ниш. Концепт даљег развоја је тренутно потпуно неизван, како на глобалном, тако и на локалном нивоу, па је из тог разлога суштински значајно и неопходно управљати развојем. Основни алат управљања локалним развојем јесте дугорочни план развоја, који би, уколико је квалитетно припремљен, могао бити својеврсна азбука за вођење локалне политике развоја.

Имајући у виду све горе наведено, макроекономски амбијент Града Ниша се последњих неколико деценија знатно променио, посматрајући апсолутно све макроекономске параметре. Поготово је била интензивна структурна трансформација, која се због цикличног кретања привреде одвијала неуједначеним темпом, у смеру обрнутом од оптималног. Из тог разлога је Град Ниш, који је некада служио за град електронике, машинства и по свим економским критеријумима био напредан, сишао са колосека интензивног раста и у ретроградном транзиционом процесу екстремне деиндустријализације деведесетих година прошлог века, изгубио корак са савременим развојем. Након тог периода је дошло до неколико мањих позитивних коњукурних циклуса, али и неколико великих негативних екстерних утицаја на привреду Града, као што је НАТО агресија 1999. године, светска економска криза из 2008. и пандемија изазвана вирусом Ковид 19.

2.4.2.Системски и структурни аспект развоја

И поред јако комплексног макроекономског амбијента, последњих неколико година, нишка привреда улази у један стабилнији ритам развоја, о чему говори како запосленост, тако и стандард становника у глобалу. Сигурно је да је оваквој ситуацији погодовала одговорнија државна економска политика, али је сигурно евидентан и велики позитиван помак када је у питању локална политика развоја. Град Ниш је препознат од стране инвеститора (како домаћих, тако и страних), као повољно пословно окружење и показује висок ниво одговорности у специфичном партнерском односу са компанијама које имају намеру да отпочну пословање у Нишу или већ извесно време послују у граду. Због своје озбиљности и свесрдне помоћи коју пружа привреди, Канцеларија за локални економски развој (КЛЕР), је проглашена најбољом канцеларијом за локални економски развој у Републици Србији. Поред КЛЕР-а, који даје печат повољном институционалном амбијенту Града Ниша, постоји и низ других веома важних институција чија кохезија током времена све више јача, а у сврху подстицања развоја привреде града. У овом контексту истичемо значај Регионалне привредне коморе Ниш, Регионалне развојне агенције Југ и у новије време Научно технолошког парка, који је креиран као један од пројеката националног значаја.

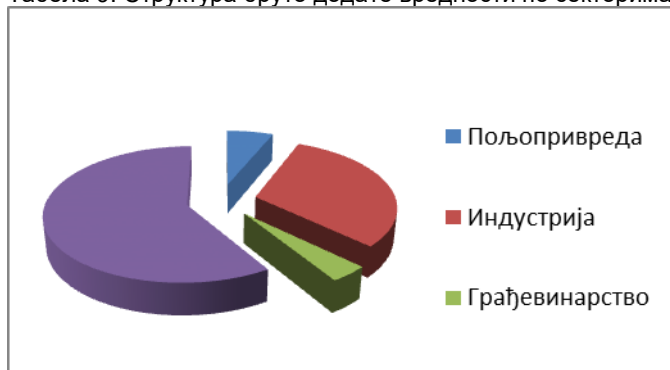
Основне компаративне предности које могу детерминисати привредни развој Града Ниша јесу: географске (повољан географски положај и повољне климатске карактеристике), научно-истраживачке (Универзитет, Научно технолошки парк), институционалне (мрежа институција које директно утичу на развој привреде – КЛЕР, РРА Југ), инфраструктурне, као и постојање физичког и хуманог капитала усмереног ка развоју привреде. Иако су компаративне предности Града Ниша евидентне, неке од њих ни изблиза нису искоришћене, што се у наредном периоду дефинитивно мора поправити. Пренебрегавање појединих компаративних предности града довело је до тога да он буде јако ниско на регионалној лествици развоја. Неискоришћавање појединих компаративних предности или још горе, њихово непознавање, доводи до јако лоше структурне трансформације привреде Града Ниша, где развој неких сектора ни изблиза није толико интензиван колико би могао бити.

Посматрајући вертикалну привредну структуру Града Ниша, може се уочити да доминира услужни сектор, са скоро 70% учешћа у стварању бруто додате вредности (БДВ), затим следе индустрија са нешто преко 30%,

пољопривреда са око 6% и грађевинарство са око 4% БДВ. Ово личи на модерну привредну структуру у којој доминира терцијарни сектор, али би тај удео током времена и уз убрзанији привредни раст морао бити већи.

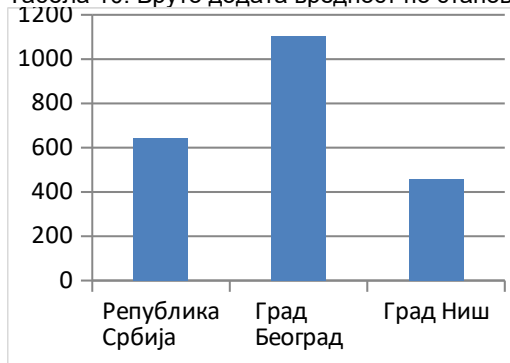
Уколико, пак, погледамо најзначајнији параметар који одражава друштвени стандард становника Града Ниша и укупног региона, можемо констатовати да је он у односу на републички просек, а поготово у односу на најразвијенији Београдски регион у великом заостатку. Ради се о БДВ по становнику, који за Град Ниш износи 457000 динара, у односу на републички просек од 645000 динара.

Табела 9. Структура бруто додате вредности по секторима

Извор: Републички завод за статистику, Привредна комора Србије.

Табела 10. Бруто додата вредност по становнику

Извор: Републички завод за статистику, Привредна комора Србије.

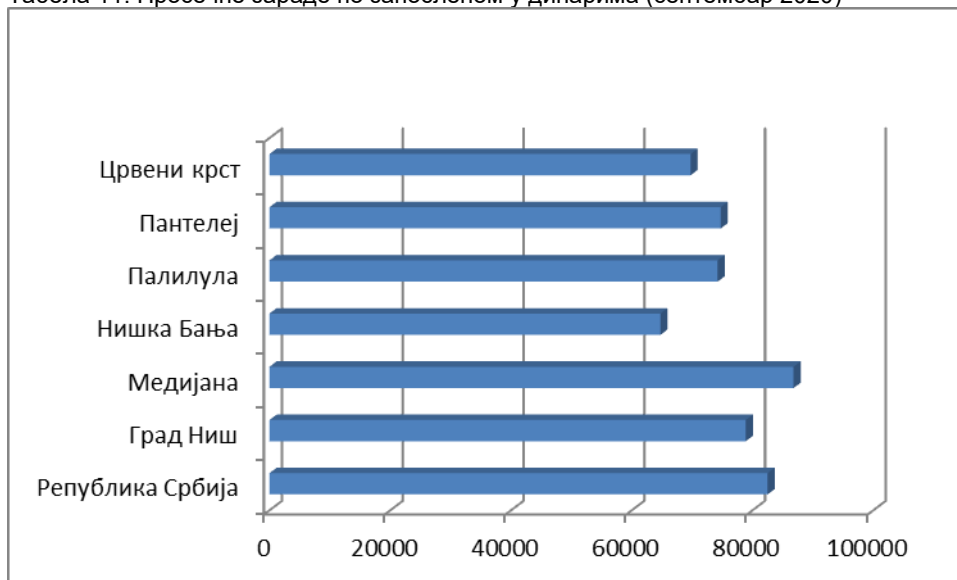
2.4.3. Запосленост и зараде

Регистрована запосленост (годишњи просек у 2020. години), према подацима НСЗ – Филијала Ниш, на нивоу Града Ниша износи 84.630 лица, у односу на 2019. годину са 82.197 запослених лица), од којих је:

- 68.130 или 80,5% запослено у правним лицима (привредна друштва, предузећа, задруге, установе и друге организације), док је 65.632 или 79,8% било запослено у 2019. години,
- 16.419 или 19,4% су предузетници, лица која самостално обављају делатност и запослени код њих (16.477 или 20,1% у 2019. години), а
- 81 или 0,1% чине регистровани индивидуални пољопривредници (89 или 1,1% у 2019. години).

Имајући у виду интензивну инвестициону активност у граду последњих година, број незапослених се значајно смањило у односу на претходну деценију и то скоро дупло (2011. било је 43779 незапослених лица на тржишту рада, док је у истом периоду 2020. године (март), било 24439 незапослених лица.)

Табела 11. Просечне зараде по запосленом у динарима (септембар 2020)

Извор: КЛЕР

Што се зарада тиче, просечна зарада у Граду Нишу заостаје за републичким просеком и износила је 77431 динар (април 2020), изузев ГО Медијана, која бележи просек зарада изнад републичког.

Укупан број запослених – осигураних лица у 2020. години према 2019. години бележи раст од 2.433, при чему је зебележен раст од 2.498 у правним лицима. Код предузетника бележимо смањење за 58, као и код регистрованих индивидуалних пољопривредника за 8.

Табела 12. Регистрована запосленост у Граду Нишу (2020. година)

	Укупно	Запослени у правним лицима (привредна друштва, задруге, установе и организације)	Предузетници, лица која самостално обављају делатност и запослени код њих	Регистровани индивидуални пољопривредници
Број запослених	84.630	68.130	16.419	81
Структура запослеих	100,0	80,5	19,4	0,1

Извор: Републички завод за статистику Републике Србије, Саопштење ЗП20, број 013 од 28.01.2021. године, Запослени у Републици Србији, 2020.

Табела 13. Структура регистроване запослености по секторима делатности (у %)

	Укупно	Запослени у правним лицима (привредна друштва, предузећа, задруге, установе и друге организације) и предузетници, лица која самостално обављају делатност и запослени код њих					
		свега	од тога:		пољопривреда, шумарство и рибарство	рударство	прерађивачка индустрија
			запослени у правним лицима	предузетници, лица која самостално обављају делатност и запослени код њих			
2020	100,0	99,9	80,5	19,4	0,2	0,1	26,5

(наставка табеле)

	Запослени у правним лицима (привредна друштва, предузећа, задруге, установе и друге организације) и предузетници, лица која самостално обављају делатност и запослени код њих						
	снабдевање електричном енергијом, гасом и паром	снабдевање водом и управљање отпадним водама	грађевинарство	трговина на велико и мало и поправка моторних возила	саобраћај и складиштење	услуге смештаја и исхране	информисање и комуникације
2020	1,0	2,5	3,9	15,6	6,3	4,2	4,3

(наставка табеле)

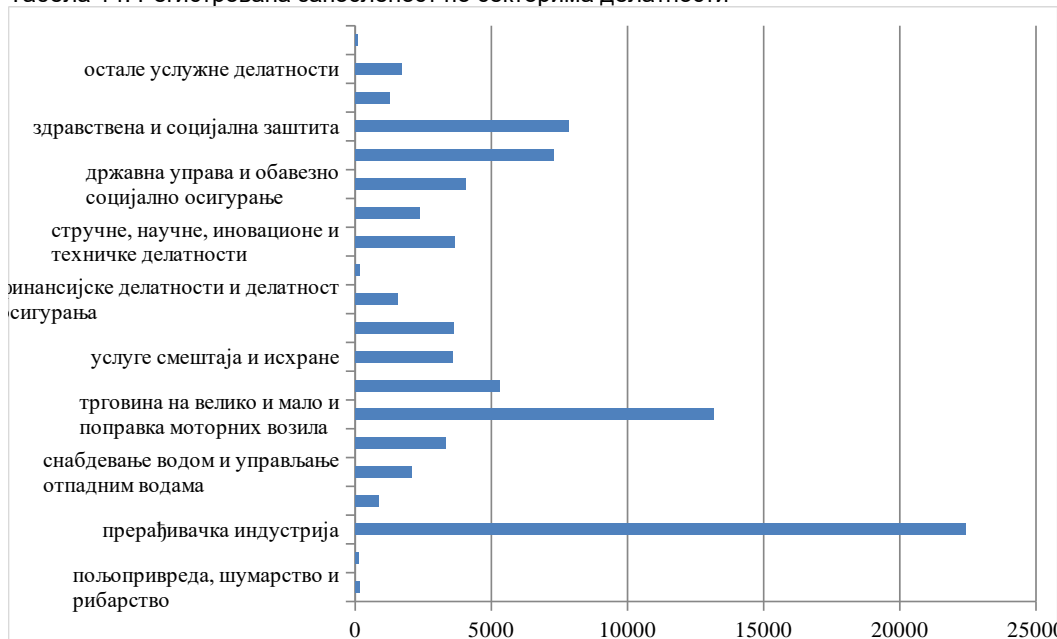
	Запослени у правним лицима (привредна друштва, предузећа, задруге, установе и друге организације) и предузетници, лица која самостално обављају делатност и запослени код њих				
	финансијске делатности и делатност осигурања	пословање некретнинама	стручне, научне, иновационе и техничке делатности	административне и помоћне услужне делатности	државна управа и обавезно социјално осигурање
2020	1,9	0,2	4,3	2,8	4,8

(наставка табеле)

	Запослени у правним лицима (привредна друштва, предузећа, задруге, установе и друге организације) и предузетници, лица која самостално обављају делатност и запослени код њих				Регистровани индивидуални пољопривредници
	образовање	здравствена и социјална заштита	уметност, забава и рекреација	остале услужне делатности	
2020	8,6	9,3	1,5	2,0	0,1

Извор: Републички завод за статистику Републике Србије, Саопштење ЗП20, број 013 од 28.01.2021. године, Запослени у Републици Србији, 2020.

Табела 14. Регистрована запосленост по секторима делатности

Извор: Републички завод за статистику Републике Србије, Саопштење ЗП20, број 013 од 28.01.2021, Запослени у Републици Србији, 2020..

Највећи број запослених ради у прерађивачкој индустрији, која запошљава нешто више од петине укупног броја радника (26,5%); следи трговина на велико и мало и поправке моторних возила (15,6 %); саобраћај и

складиштење (6,3%); стручне, научне, иновационе и техничке делатности (4,3%); информисање и комуникације (4,3%), услуге исхране и смештаја (4,2%); грађевинарство (3,9%) у укупној структури запослених.

У секторима здравствене и социјалне заштите, образовања и државне управе ради укупно 19.178 особа, што чини скоро четвртину запослених (23%).

Највећи међугодишњи раст запослености бележи сектор информисања и комуникација за чак 17,4% или 535 лица. Прерађивачка индустрија бележи константан раст од 2015.године захваљујући реализацији директних страних инвестиција и остварује међугодишњи раст 6,4%.

Табела 15. Структура незапослених лица (стање 31.12.2020)

		Незапослена лица							
		укупно	од тога: жене	према постојању претходног радног искуства				пријављене особе са инвалидитетом	
				први пут траже запослење		били у радном односу		свега	од тога: жене
				свега	од тога: жене	свега	од тога: жене		
Град Ниш		24.691	13.550	15.450	8.452	9.241	5.098	511	246
Степен стручне спреме	I	4.121	2.043	2.894	1.475	1.227	568	77	32
	II	154	91	86	54	68	37	8	3
	III	4.881	2.261	2.624	1.180	2.257	1.081	204	91
	IV	9.170	5.178	5.477	3.006	3.693	2.172	146	81
	V	262	64	138	42	124	22	6	1
	VI-1	1.086	696	513	324	573	372	23	16
	VI-2	702	475	544	358	158	117	7	2
	VII-1	4.258	2.709	3.150	2.000	1.108	709	40	20
	VII-2	40	21	16	8	24	13	-	-
VIII	17	12	8	5	9	7	-	-	

(наставка табеле)

		Незапослена лица										
		укупно	према држављанству								према националности	
			држављанство Републике Србије		избеглице		интерно расељена лица		страни држављани		од Роми	укупног: свега
			свега	од тога: жене	св ег а	од тога: жене	свега	од тога: жене	свега	од тога: жене		
Град Ниш		24.691	24.402	13.379	8	3	242	142	39	26	1.197	568
Степен стручн е спреме	I	4.121	4.032	1.988	3	1	61	36	25	18	960	472
	II	154	154	91	-	-	-	-	-	-	4	1
	III	4.881	4.848	2.246	2	-	28	13	3	2	145	55
	IV	9.170	9.062	5.109	1	1	102	65	5	3	65	32
	V	262	262	64	-	-	-	-	-	-	3	1
	VI-1	1.086	1.069	686	-	-	16	10	1	-	4	1
	VI-2	702	697	472	-	-	4	2	1	1	4	3
	VII-1	4.258	4.223	2.692	2	1	31	16	2	-	11	3

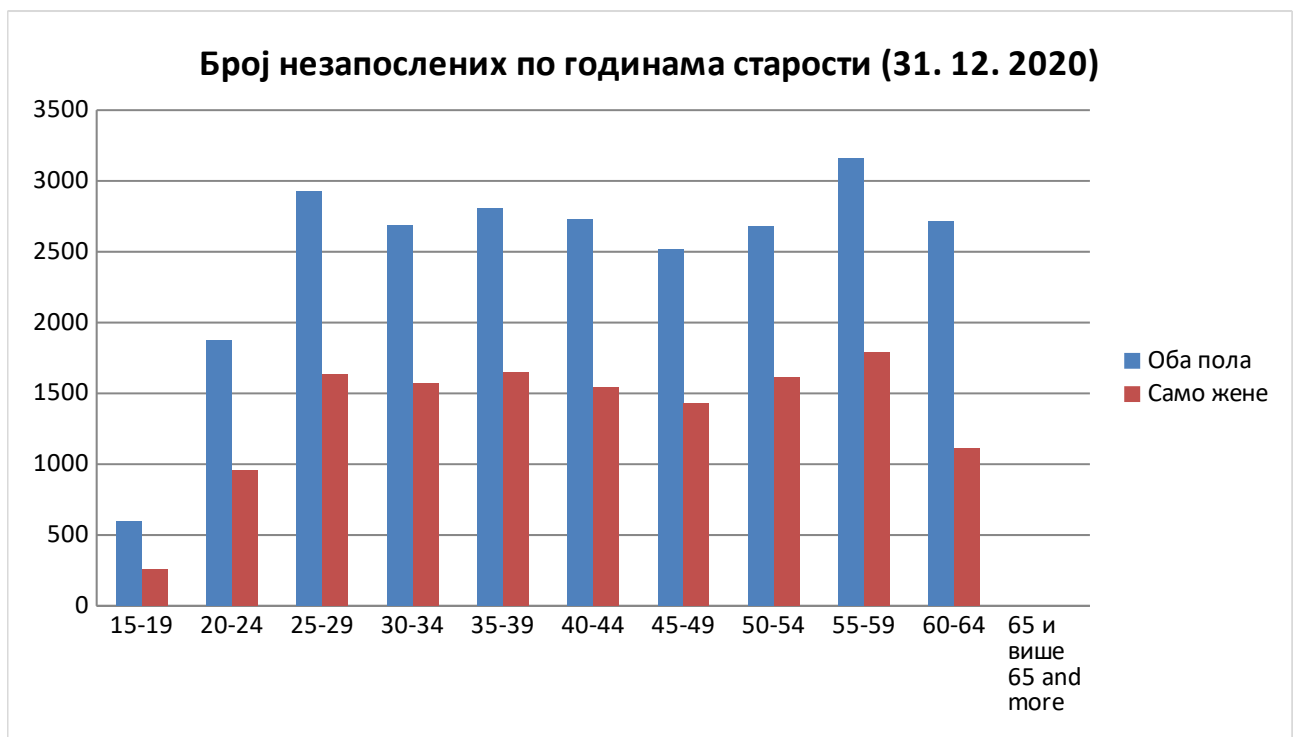

VII-2	40	40	21	-	-	-	-	-	-	1	-
VIII	17	15	10	-	-	-	-	2	2	-	-

Извор: Национална служба за запошљавање Републике Србије – Филијала Ниш.

Извор: Национална служба за запошљавање Републике Србије – Филијала Ниш.

Извор: Национална служба за запошљавање Републике Србије – Филијала Ниш.

У структури незапослених доминирају особе са средњом стручном спремом, затим квалификовани и високо квалификовани радници и најалост особе са високом стручном спремом, што довољно говори у прилог

неискоришћености стручне радне снаге. Из тих разлога постоји потенцијална опасност одлива радне снаге у развијеније земље света.

Старосна структура незапослених јасно показује да највеће учешће у незапослености лица старосне доби 55-59 година, а затим лица старости 25-29 година, што упућује на закључак да се локална политика развоја посебно мора посветити запошљавању младих стручних кадрова, као и рањивих категорија.

2.4.4. Привреда и инвестиције

И поред сложеног макроекономског амбијента, кризних и непредвидивих економских фактора, инвестициона активност у Граду Нишу се може оценити задовољавајућом, што довољно говори у прилог чињеници да је Град Ниш препознат у земљи и иностранству као повољно инвестиционо окружење, које пружа сигурност у одрживост и дугорочну стабилност пословања привредних субјеката, који се одлучују да инвестирају или шире своје капацитете на територији Града Ниша.

Табела 16. Најзначајнији домаћи инвеститори (са капиталом већим од 50%)

Назив привредног субјекта	Привредна грана	Тип инвестиције	Вредност инвестиције (у EUR)
Monicom doo	Прехрамбена индустрија	Brownfield	50.000.000
Tami Trade	Производња осталих металних производа и хотелијерство	Greenfield	30.000.000
Put Inženjering	Изградња стамбених и нестамбених зграда	Greenfield	25.000.000
Raavex Group	Аутоиндустрија	Greenfield	12.000.000
JUGO - IMPEX E.E.R.	Сакупљање, транспорт и рециклажа електричног и електронског отпада	Brownfield	7.500.000
DMV	Електроиндустрија	Brownfield	6.000.000
JUGO - IMPEX	Прерада и промет обојених метала	Brownfield	5.000.000
Хотел Амбасадор	Хотелијерство	Brownfield	5.000.000
Milk House	Млекарска индустрија	Brownfield	4.000.000
Yumis	Прехрамбена индустрија	Brownfield	3.000.000
Lovopromet doo	Прехрамбена индустрија	Greenfield	1.500.000
CD His	Изградња путева и аутопутева	Greenfield	2.500.000

Извор: „Привредна кретања на територији Регионалне привредне коморе Нишавског, Пиротског и Топличког управног округа“, Привредна комора Србије, 2020.

Табела 17. Најзначајнији страни инвеститори (са капиталом већим од 50%)

Назив привредног субјекта	Привредна грана	Тип инвестиције	Вредност инвестиције (у EUR)
Philip Morris Operations	Дуванска индустрија	Brownfield	735.000.000
Johnson Electric	Електроиндустрија	Greenfield	80.000.000
Leoni Wiring Systems Southeast	Електроиндустрија	Greenfield	20.000.000
Zumtobel group	Електроиндустрија	Greenfield	40.000.000
Olimpias group	Текстилна индустрија	Brownfield	40.000.000
Yura Corporation	Ауто делови и опрема	Greenfield	18.000.000
Shinwon	Електроиндустрија	Greenfield	11.500.000
Integrated Microelectronics Incorporated	Електроиндустрија	Greenfield	8.000.000
Haj Ararat/Benlian foods	Прехрамбена индустрија	Brownfield	2.500.000
Aster Tekstil	Текстилна индустрија	Greenfield	2.000.000
Spintec	Металска индустрија	Brownfield	1.000.000
Better Collective	ИТ индустрија	Greenfield	1.000.000

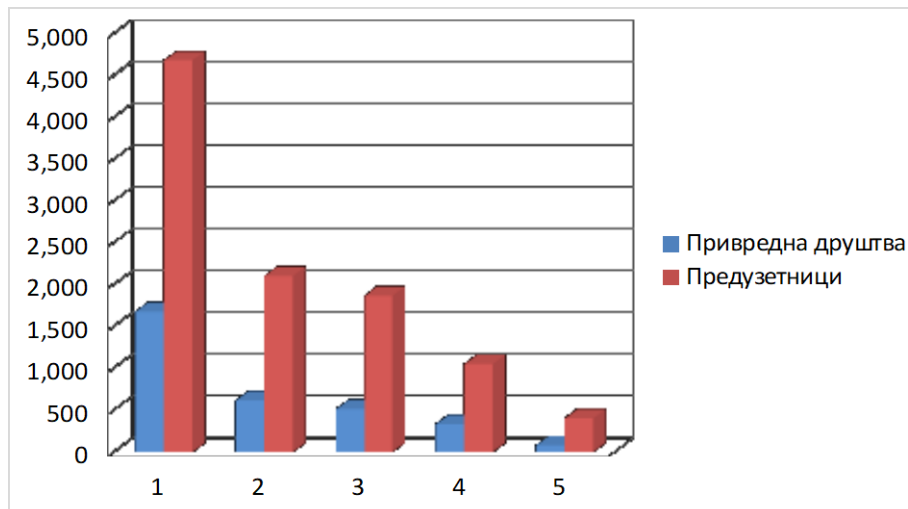
Извор: „Привредна кретања на територији Регионалне привредне коморе Нишавског, Пиротског и Топличког управног округа“, Привредна комора Србије, 2020.

Град Ниш један је од пет градова у Србији који су изабрани за прве шампионе локалног економског развоја на конкурс који је спровео НАЛЕД. На ранг листи финансијских, економских и бизнис потенцијала градова и региона Европе Financial Times-а и fDi магазина, Град Ниш званично се нашао на 5. месту малих европских градова будућности у категорији привлачења директних страних инвестиција.

Према подацима Агенције за привредне регистре, у Нишу је 2020. године укупно пословало 3.410 привредних друштава (ПД), у чијој структури преовлађују микро предузећа.

Табела 18. Број привредних друштава и предузетника

Територија	Предузетници	Привредна друштва
Град Ниш	10.094	3.410
Градске општине		
Медијана	4.678	1.671
Палилула	2.100	618
Пантелеј	1.864	512
Црвени Крст	1.050	327
Нишка Бања	402	79
Град Ниш	/	203

Извор: Агенција за привредне регистре

Предност Града Ниша представља континуирано настојање локалне заједнице да постојеће расположиве инфраструктурно опремљене гринфилд и браунфилд локације увећа и опреми нове просторе за будуће инвеститоре. Дуга индустријска традиција Града Ниша, која обезбеђује стручне и квалификоване људске ресурсе у областима индустријске производње, при чему су приоритетне: прехранбена, информационе технологије, електро, машинска и логистика, као и рециклажа, која је директни добављач сировина за машинску и електро индустрију, значајна је предност Града Ниша. Идентификовани сектори имају највише потенцијала за интензиван развој, највећу додатну вредност, највећи потенцијал за извоз и нове инвестиције, као и потенцијал да покрену одрживи раст и развој привреде.

2.4.5. Пољопривреда и развој села

Демографске карактеристике и трендови: Град Ниш је један од највећих урбаних центара у Србији, па је и број становника у градским нишким општинама пет пута већи од просека у Србији и Централној Србији. Структура становништва је и очекивано измењена у односу на просек у Србији, па тако има око 72% урбаног становништва, што је око 20% више у односу на просек Србије и Централне Србије и нешто више у односу на просек региона. Таква структура становништва логично указује да пољопривреда не би требало да буде једна од кључних активности, али ипак у Нишу број газдинстава је изнад републичког просека. Специфичност Ниша, па и региона је да је проценат газдинстава која у саставу имају више од 10 ха мали, и то 0,5%, или само 44 газдинства, док просек корисног пољопривредног земљишта износи само 1,56 ха по домаћинству, што је три и по пута мање него национални просек. Таква врста власничке структуре условљава и тип пољопривреде са великим бројем некомерцијалних домаћинстава која су усмерена ка производњи за сопствене потребе. Релативно мали број становника, који се бави пољопривредом у граду Нишу, је извршио регистрацију пољопривредног газдинства – само 4.340 и имају могућност да користе државне и локалне субвенције. Та домаћинства сматрају се комерцијалним газдинствима, домаћинствима са тржишним вишком и домаћинствима којима је пољопривреда претежна

делатност. Ова домаћинства представљају значајан потенцијал за развој пољопривреде у предстојећем периоду. Старосна структура је неповољна, и то нарочито у брдско планинским селима у ободним деловима градског подручја. Међутим чињеница да је трећина руралног становништва у најпродуктивнијем животном периоду је довољан предуслов за даљи развој. Потенцијал развоја је радно способни и школски део сеоског становништва које ће јасно преузети одговорност за развој своје средине. Последњих десетак година кренуо је процес радне дневне миграције градског становништва у село, пре свега мотивисане економским разлозима. Насеља на овом подручју спадају у три типа: градска, приградска и сеоска. Сеоска насеља се могу поделити на две подгрупе, углавном према удаљености од градских центара, (а тиме и степену активности) на: активна сеоска у долинка и брдска и удаљена планинска у одумирању. Доминирају села која мање или више гравитирају граду, било да су приградска или активна сеоска. Тренд напуштања планинских села се наставља, док приградска насеља и активна села у равничарском и брдском појасу трпе углавном позитиван тренд недељних миграција, махом незапошљеног градског становништва, који део опстанка обезбеђује активностима на својим поседима у њима.

Диверзификација руралне економије: Већина руралног становништва, осим пољопривреде, има мало других извора дохотка. У руралним подручјима развој пољопривреде има ограничене могућности, па се због тога тражи могућност алтернативног начина запошљавања. По посебан значај може да има развој других економских (непољопривредних) активности на пољопривредним газдинствима, као и развој различитих врста активности и сервиса који нису тесно везани за пољопривреду. Генерално гледано, постоји знатан потенцијал у туризму руралног подручја, који је само делимично искоришћен. Подршком додатним могућностима запошљавања могу се у неким срединама зауставити негативни трендови депопулације и напуштање села. Диверзификација активности на газдинствима неопходна је за запошљавање и одрживи развој руралних подручја, и њоме се може придонети бољем уравнотежењу регионалног развоја у економском и социјалном смислу. Изузетна разноликост нишких села у културолошким карактеристикама и изузетно богато историјско наслеђе су квалитетан предуслов развоја етно туризма. Релевантни потенцијали за села Нишког подручја су: термални извори Нишке Бање, Сићевачка клисура, Јелашничка клисура, планина Селичевица, кањон у Селичевици, извор лековите воде „Бањица“ у близини Островице, Лалиначка слатина, Бојанине воде, Каменички Вис, Бања Топило и др.

Рурална инфраструктура: Ниш се снабдева водом из система изворишта који је укључен у градски водовод: Љуберађа код Бабушнице, Крупац, Мокра и Дивљана код Беле Паланке, Студена и Медијанакод Ниша, као и преко Моравског водовода. Изворишта и акумулације подземних вода користе се заводоснабдевање дела сеоских насеља. Град Ниш има четири зоне водоснабдевања, а за прве три зоне постоји изграђен систем повезаних резервоара. Комплекси резервоара састоје се од уже површине у којој функционише систем заштите у којој се примењују мере заштите. Пијаћом водом из нишког водоводног система снабдева се 38 села, од тога 28 села се налази под ингеренцијом ЈКП „Наисус“ са 10.860 претплатника. Села која су у систему нишког водоводног система, али не и под ингеренцијом ЈКП „Наисус“ поседују водомер-централно мерење, односно наплату регулишу савети грађана. Од укупног броја насеља, једино Ниш и Нишка Бања имају изграђен и функционално јединствен канализациони систем, чија укупна дужина износи око 750 km. Од приградских и сеоских насеља само појединачна имају делимично изграђену канализацију. Поред постојеће путне мреже којом су сва сеоска насеља повезана са градом, постоји и добро организовани јавни приградски аутобуски превоз (око 35 приградских линија). Што се тиче информатичко – комуникационе инфраструктуре, рурално подручје града Ниша се одликује, добром покривеношћу фиксном и мобилном телефонијом, тако да је приступ интернету и другим видовима информисања доступан великом броју сеоских домаћинстава. У руралној средини где су углавном, заступљене индивидуалне куће са двориштем, баштом и њивама, постоје велике количине биљног отпада и просечна густина отпада износи 0,11-0,18 t/m³. Плански и уређен систем сакупљања кабастог отпада у руралним срединама не постоји. Организован је одвоз смећа из појединих сеоских насеља, који врши ЈКП „Медиана“ Ниш. У највећем броју села су присутне дивље депоније. Решавање проблема управљања отпадом за територије града Ниша је у току и то организовањем регионалне депоније.

Показатељи развоја пољопривреде

Пољопривредно земљиште: На територији града Ниша је проценат пољопривредног земљишта на нивоу просека Србије, али је искоришћеност, односно удео коришћеног пољопривредног земљишта скоро упола мањи у односу на национални ниво и око 20% мањи у односу на Централну Србију и регион. Упркос овом податку који указује на ограничене земљишне ресурсе, Ниш предњачи у односу на просек у Србији када су у питању површине под воћем и виноградима, поврћем, крмним биљем и житарицама, односно групама производа карактеристичних за овај регион. Само кад су у питању површине под пашњацима и индустријским биљем, биланс је негативан.

У структури коришћеног пољопривредног земљишта у Нишу површине под воћем и виноградима су скоро три пута веће од просека у Србији (14,23% од КПЗ), а 60% веће од просека Централне Србије. То је иначе карактеристика читавог региона који има сличан удео воћарства у површинама које су у производњи. Слична слика је и код производње поврћа, где је удео повртарских култура у коришћеним површинама скоро двострук (1,83%)

Земљишни фонд Града Ниша обухвата 36.996 ha пољопривредног земљишта, од којег је 31.921 ha у приватном власништву. Доминирају II, III, IV и V бонитетна класа земљишта. Просечни земљишни посед се креће око 3 ha, а величина коришћеног пољопривредног земљишта је 1,56 ha по газдинству. Површине су знатно испод просека за Србију (5,44 ha) и условљени су постојањем великог броја малих и мешовитих пољопривредних домаћинстава. Присутне су мале и расцепкане парцеле. Град Ниш је спровео комасацију на око 8.000 ha, а за 2.400 ha је урађен програм комасације и очекује се почетак спровођења. Расположиво земљиште пољопривредних газдинстава је 26.644 ha, од којег је коришћено пољопривредно земљиште на 13.063 ha што је 49,02%. Некоришћено пољопривредно земљиште је 12,37% од расположивог земљишта пољопривредних газдинстава и по степену искоришћености заостаје за другим градовима и општинама у Србији. У структури пољопривредног земљишта издвајају се следеће групе: група изразито ратарског типа земљишта, коју чине хидрогене црнице и њима сродна земљишта; груподобрих пољопривредних земљишта, коју чине смонице, гајњаче и црвенице на једрим

кречњацама и неогеним седиментима и група делимично пољопривредних земљишта, где преовлађују алувијална, подзолоста, ливадска и мочварна земљишта, као и делувијум. Површине државног пољопривредног земљишта које се могу дати у закуп износе око 3.200 ha. Код многих парцела пољопривредног земљишта, присутан је проблем нерешених имовинских односа. Већи део државног земљишта припада категорији ливада и пашњака, али значајна површина припада и категорији обрадивог земљишта. Пољопривредно земљиште дато у закуп обично се користи за производњу ратарског и крмног биља, али за воћарску и повртарску производњу. Државно земљиште је значајан ресурс који се данас не користи правилно. То земљиште је потенцијални извор прихода за локалну самоуправу, али се може користити и као важан инструмент за подршку локалним пољопривредницима у повећању и специјализацији производње. На територији града Ниша не постоје системи за наводњавање путем канала, а заштита одштетног дејства спољних вода заснива се на редовном спровођењу оперативног плана одбране одпоплава на водотоковима другог реда на територији града, у складу са законском регулативом. Спровођењем мера за уређење и коришћење пољопривредног земљишта, у претходним годинама извршена је ревитализација атарских путева у дужини преко 80 км.

Вишегодишњи засади: Воћарство је једна од најпродуктивнијих пољопривредних грана. Захваљујући великом броју воћних врста омогућено је коришћење подручја са веома различитим земљишним и климатским условима, па самим тим и земљишта слабијих физичких, хемијских и других особина. Ниш својим географским положајем, климатским и земљишним карактеристикама, традицијом, незагађеном природом и великим тржиштем пружа одличне услове за развој интензивног и профитабилног воћарства и пратеће прерађивачке индустрије. Иако је производња воћа значајно интензивирана још увек постоје многи проблеми који прате ову област, а то су: уситњеност парцела, екстензивни узгој на већини површина и интензивни узгој у појединим деловима где је традиција прерасла у посао, затим изражена неорганизованост и низак ниво стручности произвођача, технике и технологије производње, недостатак квалитетних производа на тржишту, неизвесан пласман, неадекватан сортимент и стари засади, споро увођење стандарда.

Према Попису пољопривреде из 2012. године, 3890 газдинстава има 1.058 ha воћа што указује да је просечна површина под воћем по газдинству око четвртине хектара. Поред тога, само 45% засада су интензивни засади, тј. у њима се примењују агротехничке мере, док је 585 ha екстензивно. Преовлађује производња коштичавог воћа пре свега шљиве и вишње, а затим брескве, кајсије, трешње, а од јабучастог воћа преовлађује јабука док је производња осталих воћних култура знатно мања. У структури пољопривредног земљишта површине под воћем у Нишу су скоро три пута веће од просека у Србији. **Производња коштичавог воћа** - најзаступљеније врсте воћа су шљива и вишња. Углавном се гаје уподручјима у којима многе друге културе не дају велике приносе, а то су обично сиромашнија земљишта. Вишња је засађена на око 269 ha, а шљива на 413 ha. Те две културе заузимају 64,46% воћњака у Нишу. Просечан принос вишње је релативно скроман (3,9 t/ha). Претежна сорта је облачинска вишња, која је изузетно погодна за индустријску прераду.

Производња јабучастог воћа - водећа сорта јабуке Ајдаред. У70% производње засада производња је у ређем склопу, са 1.500 стабала по хектару. Осталих 30% засада јабуке су засади са густим склопом од 2.800 стабала по хектару. У питању су савремени засади са наслонима и жицом. Наводњава се 10% засада. Ајдаред последњих година показује тенденцију смањења, а примат преузима нови сортимент: ред чиф, грени смит челенџер, златни делишес-клон Б, бребурн, гала, муцу, галакси, топаз. Центри гајења су села Горњи Матејевац, Горња Трнава и Хум. Производња дуње и крушке одвија се спорадично и то углавном као пратећа култура. Плантажно се гаје на око 5 ha. И крушка и дуња осим гајења за потрошњу у свежем стању интересантне су за справљање квалитетних воћних ракија. Ниш има значајну производњу јагодастог воћа. У Нишу је нешто заступљенија производња јагоде. Произведене количине представљају значајну сировину за локалне хладњаче. Годишња производња малине процењује се на 3.350 t, а купине на 1.800 t. Малина и купина углавном се продају хладњачама и прерађивачима (више од 90%). На зелене пијаце доспе мала количина. Део јагода се продаје хладњачама, а највеће тржиште за пласман јагода представљају зелене пијаце, трговинске радње и самоуслуге. Јагодасто воће производи се на малим парцелама. За ту производњу, потребни су сезонски радници у одређеним периодима гајења, што представља ограничавајући фактор за даље ширење те производње. Орах и лешник заузимају површину од 65 ha на територији града Ниша. Центри производње ораха су Палиграце и Лалинац, а лешника Доња Трнава, Велепоље и Вртиште. Од сорти ораха заступљене су Расна и Шеиново, а код лешника Халски џин, Римски, Истарски и Косфорд.

Нишки виноградарски рејон обухвата виноградарске терене који се налазе у широкој котлини доњег слива реке Нишаве и доњих сливова река Јужне Мораве и Моравице, површине 104.084,44 ha. Нишки виноградарски рејон обухвата територију у општинама Сокобања, Алексинац, Дољевац, Сврљиг и град Ниш. Виногради се налазе углавном на јужним и југоисточним експозицијама на надморској висини од 300-600 m. Нишки подрејон чине два виногорја са тренутном површином од око 200 ha производних засада и сортиментом који није за квалитетна и врхунска вина. Водеће сорте у овом подрејону су пловдина, прокупац, смедеревка и жупљанка. Највећи утицај на овакав сортимент имале су раније задруге у Малчи, Сићеву и Јелашници које су половином седамдесетих и почетком осамдесетих бесплатно делиле калемове наведених сорти произвођачима. Пропадање великих задруга, ПИК-а и вињарија, уситњеност поседа, нерешени имовинско правни односи, неразвијеност подручја и пре свега распрострањеност фитоплазме (златасто жутило и црвенило листа винове лозе) су главни разлози мале заинтересованости за подизање нових засада у Нишком подрејону. Просечна старост винограда је 28 година што указује да је већина винограда у средњој доби плодоношења, а 10% винограда у овом рејону посађено у периоду од 2005. - 2012. године. У последњих 5 година подигнуто је око 20 ha. Ови виногради подигнути су искључиво здравим и квалитетним садним материјалом. Доминантан узгојни облик је шпалирски - 77% (шпалир 51% + шпалир дупла садња 26%) са сортиментом за производњу врхунских црвених и белих вина - каберне, гаме, франковка, шардоне, совинјон, италијански ризлинг.

Сточни фонд: Повољни услови за гајење крупне стоке су у долинама, а брдско-планински предели погодни су за развој овчарства и козарства. Остали видови производње (свињарство, живинарство, товјунади) заступљени су у

мањем обиму. Због негативних промена у пољопривреди и сточарству које су седесиле у протеклом периоду (пад куповне моћи, смањење домаћег и губитак иностраног тржишта, и сл.), породична газдинствима остала су релативно неразвијена, тржишно недовољно усмерена, са традиционалним технологијама, тако да она данас имају више социјални него економски значај. Савремени робни произвођачи се јављају у малом броју и њихов развој је доста успорен. Сточни фонд Града Ниша чини 2.870 говеда, 5.591 оваца, 3.784 коза, 15.292 свиња 125.101 кокоши, 2.964 остале живине, 89 коња и 6.383 кошница. Сточарска производња се наслања на производњу пшенице, кукуруза, луцерке, детелине и испаше на ливадама и пашњацима. Сточарска производња у односу на пратећу производњу сточне хране је самодовољна само у погледу кабасте хране (луцерка, детелина), док је у погледу потрошне житарица у добром делу зависна од производње у другим крајевима. Неискоришћени потенцијал за развој овчарства и козарства лежи у великом делу због некоришћења пашњачки хповршина у вишим пределима. Сточарство уназад пар година се постепено опоравља, модернизује и повећава квалитет. Виши степен раста је присутан у производњи млека, у односу на друге видове производње. На подручју града Ниша преовлађује гајење домаћег шареног говечета око 50% и сименталског говечета са око 35%, примитивне расе и мелези са 10%, а око 5% су говеда холштајн расе. Производне способности грла су различите. Просечна количина млека у лактацији по крави је код холштајн фризијске расе 6.476 кг, а код сименталске расе 4.753 kg. У производњи млека, мали број фармера остварује високу производњу по грлу - породични бизнис, док већина газдинстава задовољава егзистенцијалне потребе породице овом производњом. На територији града нема великих газдинстава специјализованих за овчарство и козарство. Највећа стада имају око 100–150 оваца. Целокупни систем производње заснива се на традиционалном узгоју. У овчарству преовлађује праменка сврљишког соја, која је заступљена са 70-80%, 10% винтемберг, а остало су мелези праменке сврљишког соја, винтемберга, пиротске оплемене и праменке сјеничког соја. Интензивно свињарство и живинарство су развијени у деловима у којима постоји обимна производња житарица, првенствено кукуруза. Број газдинстава са савременим свињарским и живинарским фармама је мали. Највећа живинарска газдинства имају око 10.000 комада живине, док остала броје од 1.000 до 2.000 комада живине, по производном циклусу. Производња јаја и бројлера заснива се на хибридима лаког и тешког типа. Производња живинског меса високо је зависна од увоза хибрида, протеинске хране, адитива и лекова. Најзаступљеније расе свиња су шведски ландраси велики јоркшир. У мањем броју присутни су холандски, немачки и белгијски ландрас као и дурак и пиетрен. Производи се углавном пласирају на локалним пијацама, кланицама и месарама. Стандардним товом говеда (400–600 kg) бави се мали број газдинстава. Фарме броје од 10–20 грла у тову. У већини случајева, пољопривредна домаћинства продају телад масе 150–200 kg. Тренд раста броја кошница је значајан и карактеристичан је за шири регион, па чак и за национални ниво. Иако већи део пчеларења територијано потпада под околне општине где је паша доступнија, у Нишу се налази удружење пчелара које посредује у паковању и извозу меда. Добро организовани произвођачи који су у удружењу које са чланством ради на прихватању добре пчеларске праксе, доприносе да се релативно екстензивни систем гајења све више унапређује, а мед стандардизује и пласира и кроз веће извознике и дистрибутере. У пчеларењу су заступљена оба система - и стационарни и селидбени, а подручја Старе и Суве планине су најчешће одреднице за медну пашу кад су питању багремов и ливадски мед. Просечан принос меда по кошници креће се око 15 kg по кошници годишње. По попису пољопривреде, 2012. године на територији Ниша се налази 6.383 кошница пчела. Висока незапосленост и ниска почетна улагања потребна за бављење пчеларством главни су разлози за раст броја пчелињих друштава у Нишу, односно Србији.

Механизација, опрема и објекти: По опремљености пољопривредном механизацијом, Ниш је око регионалног просека. Пољопривредна газдинства располажу у просеку са 0,6 двоосовинских трактора, а просечна површина коришћеног пољопривредног земљишта обрађена сопственим двоосовинским трактором износи 8,5ha. Средња и мала пољопривредна газдинства су опремљена половном механизацијом, која је технолошки превазиђена на газдинствима земаља са развијеном пољопривредом. Пољопривредна механизација на газдинствима је застарела, старија од 10 година, односно преко 98% је застарела механизација. Пољопривредници у Нишу већином користе технички мање захватне машине, са релативно већом потрошњом горива и губицима при руковању (већим растуром при жетви), што додатно утиче на раст производних трошкова. Према резултатима пописа пољопривреде из 2012. године на територији града Ниша, има 11.221 трактор, 173 комбајна, и 14.686 прикључних машина. Опремљеност објеката за смештај стоке је врло неуједначен и зависи од степена специјализације и величине стада. Мали број пољопривредних газдинстава су током последње деценије имали значајне инвестиције у унапређење стандарда, изградњу и проширење постојећих капацитета. Ови објекти су технички добро опремљени и испуњавају захтеве предвиђене стандардима о добробити животиња. И поред тога, управљање стајњаком и његово складиштење остаје један од кључних проблема са којим сесуочава већина великих, али и део малих произвођача. Опремљеност пољопривредних газдинстава објектима за складиштење репроматеријала и финализацију пољопривредних производа је ниска. Углавном се користе постојеће „економске зграде“ и помоћни објекти на газдинству. Према резултатима пописа пољопривреде из 2012. године на територији града Ниша има 16 хладњача, 11 сушара, 12 стакленика и 1.698 пластеника.

Радна снага: Број пољопривредних газдинстава на територији града Ниша, према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године, је 8.367 газдинстава. Највећи број пољопривредних газдинстава, 81%, има једног до два члана газдинства или стално запосленог који обављају пољопривредну делатност. Газдинства са три до четири члана која обављају пољопривредну делатност у укупном броју учествују са 26%. Укупан број чланова газдинства и стално запослених на газдинству на територији града Ниша износи 18.689, при чему се највећи део од 99,5% односи на породична пољопривредна газдинства. Пољопривредне активности на породичном газдинству обављају искључиво чланови породице и рођаци док стално запослених у оквиру ове категорије газдинства готово и да нема. У структури чланова газдинстава који су ангажовани у сектору пољопривреде на територији града преовлађују жене са 63%. Удео појединих категорија ангажоване радне снаге на газдинствима са територије града у укупном броју годишњих радних јединица у пољопривреди износи: 48% од стране носилаца газдинстава, 48% од стране чланова

породице и рођака носиоца, свега 1% : од стране стално запослених на газдинствима и 3% сезонске радне снаге и лица ангажованих на уговор. На основу података Пописа пољопривреде из 2012. може се видети да је учешће ангажоване радне снаге стално запослених и сезонских радника знатно испод просека Републике. Највећи број носилаца породичних газдинстава уједно су управници -менаџери на газдинствима. Што се тиче нивоа њихове обучености из области пољопривредне производње 49% имају само пољопривредно искуство стечено праксом, док само 2% имају стечено средње и високо стручно образовање из области пољопривреде. Једно од најделикатнијих питања будућег развоја сектора пољопривреде је изразито неповољна старосна и образовна структура пољопривредне радне снаге. Овај проблем значајан је како са аспекта социјалне структуре руралних средина, тако и у погледу капацитета људских потенцијала за усвајање нових технологија, промен у производне структуре и многе друге.

Структура пољопривредних газдинстава: Према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године на територији града Ниша евидентирано је 8.367 пољопривредних газдинстава. У региону Јужне и Источне Србије учешће газдинстава у укупном броју домаћинстава је 36%, док је на територији града Ниша наведено учешће нешто мање и у градским општинама Пантелеј и Палилула, креће се до 10%, а у градским општинама Црвени Крст и Нишка Бања је између 10,1 и 30%. На основу резултата Пописа пољопривреде из 2012. године структура пољопривредних газдинстава према величини коришћеног пољопривредног земљишта се креће: укупно 8.367 ПГ на 13.063 ha; до 1 ha - 4.051 ПГ на 2.349 ha; од 1 до 2 ha – 2.258 ПГ на 3.237 ha; од 2-5 ha - 1.653 ПГ на 4.912 ha; од 5-10 ha - 246 ПГ на 1.625 ha; од 10 до 20 ha – 27 ПГ на 354 ha и преко 20 ha - 17 ПГ на 558 ha; без земље 115 ПГ; просечно коришћен пољопривредно земљиште је 1,56 ha. На основу резултата Пописа пољопривреде из 2012. Године структура пољопривредних газдинстава према броју условних грла (УГ) стоке је следећа: мање од 4 условна грла – 8.066 ПГ; од 5 до 9 УГ – 243 ПГ; од 10-14 УГ – 32 ПГ; од 15-19 УГ-14 ПГ; од 20-49 УГ - 8ПГ; преко 50 УГ - 4ПГ; укупан број УГ је 8.992.

Производња пољопривредних производа: Ресурси на којима се заснива пољопривреда у одређеном подручју имају важну, али не и пресудну улогу на конкурентност. Сектор воћарства расте са 3%, сектор поврћа бележи незнатан раст. Производња воћа, и то језграстог, коштичавог и јабучастог иако нема високе трендове раста, добро се котира у пласману у Србији и представља највише рангирану производњу Ниша и нишког региона, на националном нивоу. Сектор повртарства, и то првенствено лакокарљиво, али и тешко карљиво поврће, имају добре трендове производње, на које треба обратити пажњу и усмерити стратешке мере подршке. Регион Ниша није изузетак од националног контекста, јер не постоји значајно развијен тржишни ланац којим се омогућава дорада, паковање и чување поврћа. Такође прерадни капацитети су скромни на нивоу газдинстава (само 2,6% домаћинстава врши прераду воћа и поврћа), док капацитети прерађивачке индустрије на територији Ниша готово да и не постоје. Ратарство, иако отежано факторима попут малог и уситњеног поседа, ниског степена коришћења механизације, и слабе употребе ђубрива, показује позитивне трендове раста производње, односно повећања приноса за све ратарске културе, а нарочито кукуруза. На територији града Ниша, издваја се производња вишања, затим кајсија и брескви. Те производње су конкурентне и на главним извозним тржиштима у Европи, где се Србија издваја са изразито позитивним трендом повећања производње. Другу групу представљају производи за које је Ниш конкурентан у односу на друге делове Србије. Ту спадају поврће: паприка, парадајз, краставац, купус, шаргарепа, кромпир, црн лук и од воћа, орах и крушка. Од сточарске производње, у Нишу само узгој оваца и коза има наглашено позитиван тренд. То су уједно и производње које бележе најбољи тренд раста у Нишу, ипак напредак је нешто мање наглашен кад је у питању овчарство. Тако сада у Нишу има 3.784 козе, што је само део стада Нишавског округа које броји преко 14.000 животиња. У протеклих неколико година локално тржиште производа од козијег и овчијег млека је доста унапређено отварањем малих продавница за продају сирева (белих и трајних сирева), киселог млека и других прерађевина у којима различити произвођачи продају своје сиреве и деле високе трошкове закупа локала и финансирања продаваца у овим продавницама. Органска производња је заступљена на занемарљивим површинама.

Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника: Добро развијен и организован задружни сектор доприноси уравнотеженом регионалном, одрживом развоју. Задружни сектор би требао да буде најдоминантнији облик социјалног предузетништва и да као такав представља значајну компоненту руралног развоја и социјалне економије. Заједнички наступ при уговарању производње и продаје, набавка репроматеријала, или преговори са државним институцијама ради регулисања својих права или заједничких интереса изискује већу промоцију предности у удруживање у земљорадничке задруге. У Нишу је у претходним годинама функционисао мали број задруга у областима воћарства, виноградства и ратарства. У току реализације Пограма подршке спровођењу мера равномерног регионалног развоја Републике Србије кроз учешће државе у економско-финансијским подстицајима за оснивање нових задруга и инвестиционе пројекте постојећих задруга нарочито у Нишавском, Топличком, Пиротском, Јабланичком и Пчињском управном округу који реализује Кабинет министра без портфеља задуженог за регионални развој и рад јавних предузећа, у сарадњи са јединицама локалне самоуправе у току претходне три године регистровано је десетак нових задруга са седиштем у Нишу. У току 2018. године и 2019. године, седам новорегистрованих задруга је остварило беспроватна средства за инвестиције у опрему у укупном износу од преко 57 милиона динара. У складу са постојећим производним ресурсима у пољопривредној производњи формирана су специјализована пољопривредна удружења. Пољопривредна удружења која активно учествују у креирању и реализацији сопствених улагања, су удружења која се баве воћарском и виноградарском производњом, повртарском, производњом млека и млечних производа(сир) и производњом меда. Регистровано је преко двадесет пољопривредних, водокорисничких и удружења која се баве руралним развојем, од којих је половина активна у реализацији програма и инвестиција. Већина удружења имају своје стратешке и акционе планове, израђене у сарадњи са локалном самоуправом и у складу са наведеним плановима реализују активности и инвестиције на пољопривредним газдинствима и у оквиру удружења. Активности удружења пољопривредника која се подржавају од стране локалне самоуправе су: успостављање и јачање удружења у области пољопривреде,

учешће на манифестацијама ради промоције производа, апликација пројеката ради унапређења примарне и прерађивачке производње према локалним, републичким и страним донаторима и партнерство у реализацији пројеката из области пољопривреде и руралног развоја.

Трансфер знања и информација: Корисници често информације прихватају са резервом и ретко се усуђују да инвестирају сопствена средства у стицање нових знања и вештина. Несигурности корисника доприноси и то што трансфер знања који се врши у сврху промоције нових производа и технологија, путем медија и на друге начине, може бити необјективан и усмерен превасходно на профит преносиоца. Нове технологије брже и ефикасније се прихватају од стране већих пољопривредних газдинстава. Генерално посматрано, између различитих делова аграрног сектора нема битних разлика у позицијама за стицање знања, изузев што сложенији видови производње захтевају већи обим информација о модерним технологијама. Локална самоуправа, у сарадњи са институцијама у пољопривреди (ПССС, ВСИ Ниш, Центар за виноградарство и винарство Ниш и др.), научним институцијама (институти и факултети), приватним саветодавним сектором, развојним регионалним агенцијама и другим релевантним чиниоцима руралног развоја и пољопривреде, доприноси веома доброј информисаности и трансферу стручних знања крајњим корисницима. Информисаност се спроводи путем јавног информисања о актуелностима у пољопривреди и селу (регионалне ТВ, емисије и наступи пољопривредних и других стручних лица) и путем организованих скупова са мештанима. Обуке пољопривредника и сеоског становништва раде се путем организованих једнодневних или вишедневних тренинга, семинара и радионица и свакодневним радом на терену на газдинствима. Приватни саветодавни и НВО сектор имају значајну улогу и доприносе развоју села и преносу квалитетних информација и знања

2.4.6. Индустрија

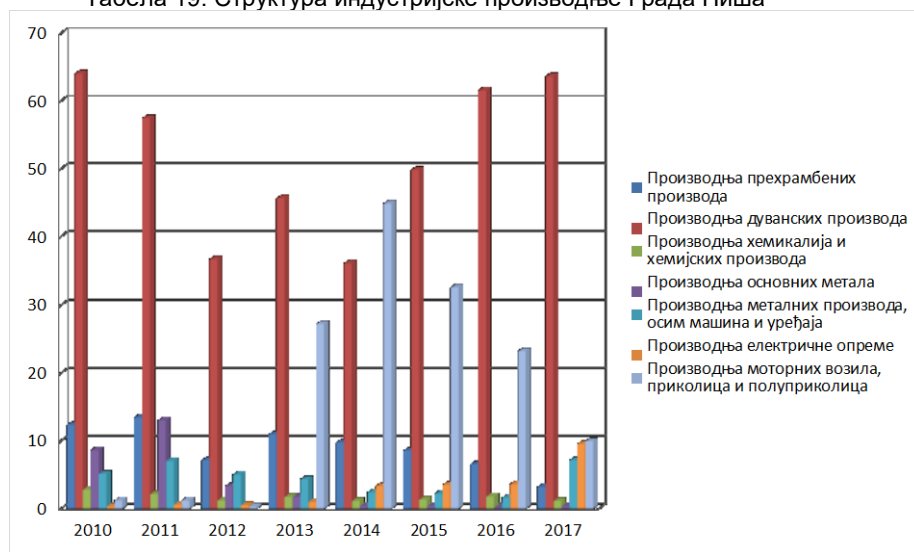
У условима глобалних економских промена где процес терцијаризације означава савремене структурне промене, индустрија и пољопривреда смањују своје учешће у стварању друштвеног производа. То никако не значи да ови сектори и губе на значају. Напротив, њихов значај временом може само да расте, јер само компатибилни и чврсто повезани привредни сектори могу обезбедити стабилан и одрживи развој.

Посматрајући привредну структуру Града Ниша, учавамо да је процес терцијаризације присутан, што може да завара и наведе на погрешан закључак, да би привредни развој требало у наредном периоду наслонити искључиво на растући терцијарни сектор. Ово би решење било погубно за остале секторе, али и читаву привреду која још увек одређује пут нове структурне трансформације.

Транзициона рецесија `90-их година прошлог века је у Граду Нишу довела до значајних промена у структури индустријске производње. Главни узроци који су довели до замирања привредне, а самим тим и индустријске активности у том периоду били су дугогодишња макроекономска и политичка нестабилност, губитак традиционалних тржишта, НАТО агресија, недостатак инвестиција, технолошка изолованост услед санкција, итд. У процесу неспретне транзиције, највише су били погођени велика индустријска предузећа (гиганти), који су у ствари били и носиоци укупног развоја. Овакво стање је условило и огромне регионалне диспаратете, са несагледивим економским и демографским последицама.

Физички обим укупне индустријске производње Града Ниша је последњих десетак година генерално повећан, а посебно производња прерађивачке индустрије, која је најзначајнија индустријска грана Града Ниша, како повредности производње, тако и по запослености.

Табела 19. Структура индустријске производње Града Ниша

Извор: „Статистички годишњак Града Ниша 2018“, Секретаријат за привреду, 2019.

Иако постоји јасан тренд цикличности, јасно је да доминантну позицију у структури производње дуги низ година уназад има производња дуванских производа, али производња електричне опреме и хране даје посебан печат индустријској производњи Града Ниша ои последњих година је у перманентном расту.

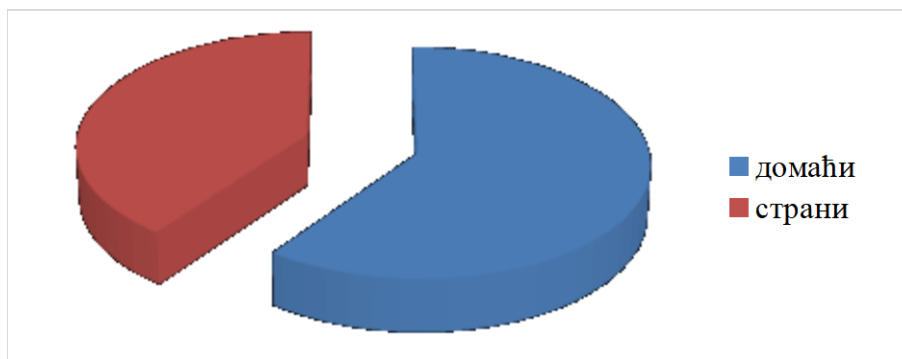
2.4.7. Туризам

Епидемија вируса ковид има велики негативан утицај на туризам. Немогућност да се путује осетно је утицала на смањење броја туриста који су посетили Ниш у току 2020. године. Од 46.455 туриста, 25.438 су гости из осталих делова Србије. Укупно је остварено 92.638 ноћења. Страни туристи остварили су 36.949, а домаћи 55.689. Просечан број ноћења туриста за посматрани период је 2 по госту.

Уколико изузмемо негативан утицај пандемије на туризам, који је секторски посматрано и највише погођен, раст туристичког промета у претходним годинама најбољи је показатељ успеха интензивног рада на промоцији Града Ниша на кључним тржиштима: у Бугарској, Грчкој, Кини, Немачкој, Румунији, Турској и Словенији, одакле долази највећи број туриста. Постоји уверење да ће, са стабилизацијом епидемиолошке ситуације, Град Ниш опет бити једна од најпосећенијих туристичких дестинација у Србији, не само у летњој сезони, када има највише садржаја за посетиоце, већ и у раздобљима пред и постсезоне. Факат је да Град Ниш ни изблиза није искористио компаративне предности које има за развој готово свих видова туризма, почев од градског, конгресног, транзитног, па до сеоског, еко туризма и адреналинског туризма.

Табела 20. Туристички промет у Граду Нишу

	Туристи 1)			Ноћења туриста 1)			Просечан број ноћења туриста		
	укупно	домаћи	страни	укупно	домаћи	страни	укупно	домаћи	страни
2020	46.455	25.438	21.017	92.638	55.689	36.949	2,0	2,2	1,8

Извор: Републички завод за статистику Републике Србије, Саопштење УТ10, број 24 од 29.01.2021. године, Туристички промет – децембар 2020.

На територији Града Ниша категорисано је 5 хотела са 4 звездице, са 460 лежајева, 8 хотела са 3 звездице и 350 лежајева, 5 хотела са 2 звездице и 384 лежаја и 4 хотела са 1 звездицом и 236 лежајева. Реконструисан је хотел „Амбасадор” и хотел „Наис” а Хотел „Парк” је у завршној фази реконструкције. На територији Града Ниша у остале регистроване смештајне капацитете, без утврђене категорије, спада и 11 хостела са 270 лежајева и 25 преноћишта са 645 лежајева (из евиденције Туристичке организације Ниш). На територији Града Ниша и Нишке Бање категорисана су 3 апартмана (12 лежајева) са 4 звездице, 25 апартмана (53 собе, 159 лежајева) са 3 звездице, 21 апартман (35 соба, 146 лежајева) са 2 звездице и 8 апартмана (66 соба, 156 лежајева) са 1 звездицом.¹²

Град Ниш располаже са укупно 25 хотела, 12 апартмана, 26 преноћишта, 12 хостела и 15 соба. Укупан број лежајева је 3.81913.

¹² Програм развоја туризма града Ниша са акционим планом за период 2018-2020. године

¹³ подаци преузети из Статистичког годишњака града Ниша за 2018. годину.

Значајан допринос подизању туристичке активности града допринео је и међународни аеродром. Аеродром „Константин Велики“ је добио званичан сертификат аеродрома од стране Директората цивилног ваздухопловства РС и сврстао се у групу европских аеродрома који испуњавају највише оперативне и организационе стандарде, као и стандарде из области безбедности ваздушног саобраћаја.

Из године у годину услуге нишког аеродрома користи све већи број путника. Тако је у 2018. години услуге Аеродрома „Константин Велики“ користило је 351.581 путника, што га сврстава у "Групу 4" (аеродроми до 5 милиона путника годишње), и то на друго место. У 2019. години било је 422.255 путника, што представља раст од 20,1% у односу на 2018. годину. Остварено је 1967 летова што је више за 39,1% у односу на 2018.годину, када је остварено 1.417 летова. У току 2020. године број путника у ваздушном саобраћају, значајно је смањен и он је био свега 154.233.

2.4.8. Конкурентност

Регионална конкурентност представља способност региона да привуче, убрза и подржи привредну активност, тако да привреда тог региона има динамичан привредни раст. Посебно су важни тзв. микро–показатељи регионалне конкурентности, као што су резултати пословања привреде одређеног региона, ефикасност и ефективност пословања.

Регионална привредна комора у Нишу прати податке о активности привредних субјеката три региона: Нишавског, Пиротског и Топличког, што омогућује и упоредни преглед, као и сагледавање конкурентности ширег дела југоисточне Србије, а не само Града Ниша у односу на остале регионе и Србију у целини.

Висина трошкова рада по запосленом, као и учешће трошкова рада у укупним трошковима пословања је, уз продуктивност рада, веома важан показатељ конкурентности привреде, како са становишта инвеститора, тако и са становишта привлачења страних директних инвестиција. У том смислу, три региона које покрива Регионална привредна комора Ниш, имају ниже трошкове рада по сату, у односу на Србију у целини, а посебно Град Београд и регионе у Војводини. Када се посматра учешће трошкова рада у укупним трошковима пословања ситуација је неповољнија. Трошкови рада у Нишавском округу учествују са око 15%, а у Пиротском и Топличком изнад 20%, па су ови региони мање конкурентни у односу на Србију у целини (око 13%) и посебно неке регионе у Војводини.

Платни биланс је основни елемент за анализу конкурентности једне земље или региона. Негативан предзнак биланса роба и, захваљујући томе, укупног текућег биланса, један је од највећих макроекономских проблема привреде Србије у целини и појединих региона. Хроничан и растући дефицит и све мања покривеност увоза извозом, условљавају и огромно екстерно задуживање око чијег се сервисирања нагомилалају крупни проблеми. Доласком и почетком рада страних инвеститора у Нишу у последње четири године укупна вредност извоза је порасла, јер на годишњем нивоу извоз који остварују Yura Corporation, Benetton и Johnson electric премашује 100 милиона еура, са тенденцијом даљег раста.

Слика 14. Промена укупног извоза за период од 2011. до 2019. године

Укупан извоз је био највећи у 2019. години и износио је 50.368.394.000 динара и био је скоро четири пута већи него у 2011. години.

2.5. Комуналне делатности

2.5.1. Снабдевање водом за пиће

На територији града Ниша налазе се три територијално посебна, али функционално зависна система за водоснабдевање града:

- водоводни систем „Медијана“ – извориште подземне воде прихрањивано претходно пречишћеном водом из водотока Нишаве, капацитета 100–500 литара у секунди;

– водоводни систем „Студена” – карсни природни извор и доводни цевовод са објектима, капацитета 220–340 литара у секунди, удаљен од Ниша 18 км;

– водоводни систем „Љуберађа”, Ниш – низ карсних природних извора (извор Крупац – удаљен 30 км од Ниша, извор Мокра – удаљен 50 км, извор Дивљана – удаљен 55 км и извор Љуберађа – доводни цевовод са објектима, капацитета 800 – 1450 литара у секунди).

Овај систем водоснабдевања снабдева водом око 350.000 људи и нишку индустрију, више од 50.000 прикључака, као и Бабушницу и насеља дуж магистралног цевовода Љуберађа–Ниш, са количином од 37.732,608 м³ воде годишње, односно 103.377 м³ воде дневно.

Реализација инвестиционо–техничког пројекта водоводног система Селова, иновација планске и пројектне документације (усаглашавање са плановима и активностима Републике Србије, везаним са реализацијом аутопута Ниш–Приштина) омогућиће граду Нишу снабдевање водом које одговара плановима за инфраструктурно–просторни развој.

2.5.1.1. Квалитет воде за пиће

Испитивање квалитета воде за пиће града Ниша врши се у интерној лабораторији предузећа ЈКП „Наисус”. Предузеће анализира узорке воде на територији града Ниша према Годишњем плану узорковања. Истовремено око 30 узорака узима и Институт за јавно здравље Ниш. Компетентност лабораторије потврђена је акредитацијом од стране Акредитационог тела Србије, у складу са захтевима стандарда СРПС ИСО/ИЕЦ 17.025:2006. Прва акредитација додељена је 29.04.2015. године, а обновљена је 29.07.2019. и важи до 28.07.2023. године.

Поред воде за пиће, лабораторија је акредитована и за подземне, технолошке, површинске и отпадне воде за које и врши услужну анализу воде на захтев корисника.

2.5.2. Пречишћавање и одвођење атмосферских и отпадних вода

Број прикључених домаћинстава на градску водоводну мрежу, према извештају из 2018. Године, је 48.142. Према последњем попису из 2018. године у граду Нишу има 89.903 домаћинства. То значи да је 53% становништва прикључено на градску водоводну мрежу. На канализациону мрежу прикључено је у 2018. години 38,32%. Подаци готово да немају промене за посматрани период, што је и приказано у табели бр. 15.

Табела 21. Промена у индикаторима вода и отпадних вода за период од 2011. до 2019. године

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Број домаћинства прикључених на водоводну мрежу	44.165	45.147	47.766	48.142	48.142	48.142	48.142	48.142	48.142
Испуштене отпадне воде	м ³ 15.533	15.057	20.119	19.760	17.318	20.619	19.320	18.618	17.903
Испуштене отпадне воде у општинама са системом одвођења отпадних вода	м ³ 15.533	15.057	15.335	15.330	14.571	16.022	15.680	14.841	14.326
Број домаћинстава прикљученог на систем одвођења отпадних вода	Број 28.853	35.251	35.353	35.457	33.819	34.458	34.458	34.458	34.458
Процент домаћинстава прикључених на систем одвођења отпадних вода (на канализациону мрежу)	65%	79,82%	74,01%	73,65%	70,25%	71,58%	71,58%	71,58%	71,58%
Процент становника прикљученог на систем одвођења отпадних вода (процена)	32,95%	40,26%	39,46%	39,68%	37,94%	38,75%	38,75%	38,91%	38,98%

Град Ниш има комбиновани канализациони систем (НИКАС). У ужем градском језгру су уграђени колектори мешовитог типа, док је у појединим новоизграђеним деловима града изграђен сепаратни тип канализације, тј. одвојена је атмосферска од фекалне воде. Укупна дужина НИКАС мреже је око 531,74 км. Све отпадне воде у Нишу данас се, преко неколико испуста на левој и десној обали реке, евакуишу у Нишаву. Преко два главна излива евакуишу се воде са слива главних колектора: Левообални – Ивана Милутиновића 70%, од укупних отпадних вода и Деснообални – Београдмалски 20%. Број прикључених на канализациону мрежу у градском подручју је 71,58%.

Слика 15. Процент домаћинства прикључен на водоводну и канализациону мрежу

Закључак је да је потребно унапредити систем водоснабдевања, јер је само 53% домаћинства прикључено на водоводну мрежу. На систем канализационе мреже прикључено је 38% становника. Како бисмо очували животну средину и обезбедили боље услове за живот грађана потребно је да радимо на повећању процента прикључености домаћинства на водоводну и канализациону мрежу.

У граду Нишу не постоји централно постројење за пречишћавање комуналних отпадних вода, нити индустријске предтретмане отпадних вода, те долази до додатног загађења реке Нишаве, као реципијента. Не постоји сепаратни систем прикупљања атмосферских отпадних вода. Систематски мониторинг количина и квалитета површинских и подземних вода је неадекватан.

2.5.3. Управљање комуналним отпадом

Управљање комуналним отпадом на територији града Ниша поверено је јавном комуналном предузећу "Медиана" Ниш чија је делатност одржавање чистоће у граду, организовани одвоз комуналног и индустријског отпада и његово депоновање као и одржавање јавне хигијене.

ЈКП „Медиана“ Ниш је потпуно ускладило поступање са отпадом у складу са Правилником о категоријама, испитивању и класификацији отпада (Службени гласник РС број 56/10); Правилником о обрасцу дневне евиденције и годишњег извештаја о отпаду са упутством за његово попуњавање, и Уредбом о одлагању отпада на депоније ("Сл. гласник РС", бр. 92/2010;). Урађена је карактеризација отпада, а дневна и годишња евиденција се редовно води и подаци достављају Агенцији за заштиту животне средине у предвиђеном временском року. Спроводи се мониторинг рада депоније и копије извештаја се прослеђују Агенцији за заштиту животне средине.

Постројење за одлагање отпада: Депонија комуналног отпада „Бубањ“ на којој се врши одлагање отпада, налази се на територији Градске општине Палилула и у процесу је санације. Постојећа депонија чврстог комуналног отпада је лоцирана на граници територија града Ниша и општине Дољевац, на простору површине од 31,07ha, од чега је на подручју града Ниша 23,25ha. Коришћење градске депоније на локацији "Бубањ" отпочело је 1968. године, а локација је 1971. године и званично одређена за ту намену, при чему су елементи намене површина и организација простора депоније комуналног отпада у целости инкорпорирани у Генерални урбанистички план. Предвиђено је да се одлаже комунални и остали неопасни отпад, а планирано је да се предметна локација користи за период од 30 година. Постојећа градска депонија „Бубањ“ састоји се од четири сегмената (С1, С2, С3, С4), од којих су три затворена и делом рекултивисана и једног активног сегмента за депоновање С4. Планирана је и изградња новог санитарног поља С5. Комунални отпад чије се одлагање врши на депонији "Бубањ", прикупља се са територије града Ниша и општине Дољевац, а по потреби и општина Гаџин Хан и Мерошина. Због несанитарног карактера депоније предузете су даље мере, и израђен је План прилагођавања постројења за одлагање комуналног отпада "Бубањ" у Нишу. Депонију „Бубањ“, у складу са планском документацијом, управљач санира до затварања, у складу са позитивним домаћим и ЕУ прописима и иде у правцу изградње новог Регионалног центра за управљање отпадом "Келеш". У току је и припрема за изградњу постројења за пречишћавање процедних вода са тела депоније и изградња дренажних канала за прикупљање ових вода. Током 2020. године на депонији је одложено укупно 171.770,7 тона отпада, од чега 102.819 тоне комуналног отпада.

Сакупљање комуналног и рециклабилног отпада у Нишу: Подручје града Ниша је, са аспекта сакупљања отпада, подељено на реоне којих има укупно 30. У зависности од посуда за одлагање отпада, разликују се две групе реона: реони за сакупљање отпада у кантама и реони за сакупљање отпада у контејнерима. У организовани систем сакупљања и транспорта отпада укључено је, поред урбаног дела Града и 48 руралних насеља, а току 2021. године планира се укључење и преосталих 13 месних канцеларија са руралног подручја на територији града Ниша, чиме ће се постићи покривеност услугом од 100%. Возни парк Р.Ј. „Сакупљање и транспорт отпада“ је почетком 2020. године, чинило укупно 48 возила, распоређених по врстама и облику надградње, односно извршним функцијама радних уређаја. Просечна старост возила на крају 2020. године је износила 19 година. Постављене су и посуде за прикупљање појединачних фракција - звона за стакло и мрежасте контејнери за пластичну амбалажу. На територији градских општина Медијана и Палилула реализован је систем сакупљања рециклабилног отпада у плавим кантама, које су додељене на коришћење индивидуалним домаћинствима. Сврха овог пројекта је обезбедити услове за развој позитивних еколошких навика грађана и њихово активно укључивање у процес управљања отпадом, ширење система сепарације рециклабилних материјала, али и отварање нових радних места у рециклажној индустрији.

Разврставање и припрема за третман третман рециклабилног отпада - У индустријаској зони града у улици Ивана Милутиновића бб, на површини од око 5,5 ha изграђен је Рециклажни центар у коме се обавља делатност сакупљања, сортирања и обраде секундарних сировина. Центар за сортирање и складиштење свој пословни систем базира на преузимању отпада од три врсте генератора отпада: индустрија, комерцијала и домаћинства. Сировине које се сакупљају су рециклабилни материјали сакупљени примарном селекцијом, а то су папир, картон, ПЕТ (обојен и необојен), пластична фолија, тетрапак, алуминијумске конзерве и стакло. Рециклабилни отпад који се сакупља из "плавих канти" и типских посуда за амбалажни отпад довози се у Рециклажни центар на даље разврставање по фракцијама отпада. Издвојене фракције се даље балирају и након довољно сакупљене количине предају оператерима за рециклажу. Непрерађене количине се одвајају и одвозе на депонију. Сакупљена количина рециклабилног отпада у 2020. години је износила 1.205 тона.

Уклањање дивљих депонија: На територији града Ниша у 2020. години евидентирани су 42 дивље депоније. Од тог броја на територији градске општине Пантелеј налазе се 7 дивљих депонија укупне површине 45900м², на територији градске општине Нишка Бања 7 дивљих депонија укупне површине 11500м², на територији градске општине Црвени крст 7 дивљих депонија укупне површине 16350м², и на територији градске општине Палилула 21 дивљих депонија укупне површине 191425м². Већина дивљих депонија се налази у руралним деловима градских општина, а често су дивље депоније и на самим облама река Нишаве и Јужне Мораве, као и уз саме пољопривредне усеве намењене за људску исхрану. Процењена количина одложеног отпада на овим локацијама износи 42.837,76 тона. Врсте отпада који је одложен на дивљим депонијама је веома различит. Све дивље депоније су више пута биле чишћење у протеклих 10 година, али су поново настајале несавесним деловањем појединих грађана. На одређеним локацијама где су очишћене дивље депоније постављени су мобилијари са циљем спречавања њиховог поновног настанка, као и посуде за сакупљање отпада.

Табела 22. Састав и количина депоновног отпада на депонији у 2019. години

Период	Јединица мере	Комунални отпад	Земља	Шут	Биоразградиви отпад	Индустријски отпад	Трговачка роба	Укупно
2012	м3	214.589	23.948	7.930	2.598	540	289	249.895
2013	м3	209.110	25.362	11.744	1.930	687	546	249.385
2014	м3	207.764	26.687	9.163	3.734	1.430	672	251.150
2015	м3	202.340	25.655	9.975	2.971	3.551	852	245.344
2016	м3	201.798	24.253	11.915	3.511	2.358	840	251.162
2017	м3	210.271	20.759	14.120	4.654	1.663	1.157	263.392
2018	м3	216.055	12.989	13.169	3.667	2.931	1.239	250.589
2019	м3	223.785	46.579	22.642	3.091	4.241	587	300.918

Возни парк Р.Ј. „Сакупљање и транспорт отпада“ је почетком 2020. године чинило укупно 48 возила распоређених по врстама и облику надградње, односно извршним функцијама радних уређаја. Са аспекта експлоатације возила, 2019. година представља годину континуитета предузећа, у погледу инвестиција у 2019. години извршена је набавка пет нових аутосмеђара. Просечна старост возила на крају 2019. године је износила 24 године.

2.5.4.Производња, дистрибуција и снабдевање топлотном енергијом

ЈКП „Градска топлана“ Ниш производњу топлотне енергије обавља у две топлане и 14 котларница, а дистрибуција до корисника врши се преко 69 км топловодне мреже и у 1.114 топлотних подстаница. Број подстаница и дужина топловодне мреже расте јер Топлана континуирано шири своје капацитете и отвара могућности за нове прикључке на мрежу даљинског грејања. Укупан номинални инсталациони капацитет је 246,56MW, од чега су стамбени корисници 81,25% и пословни корисници 18,75%. Просечна годишња производња топлотне енергије је 235.000MWh.

Делови града су планским документима урбанистички дефинисани као зоне топлификације, односно зоне гасификације. Централни систем топлификације града чине извори топлотне енергије у склопу ЈКП „Градска топлана“ и мрежа магистралних топловада. Главне изворе топлотне енергије чине две топлане: топлана „Криви Вир“ и топлана „Југ“, са инсталираним капацитетом котлова од 188,00 мегавата и још 12 локалних котларница, са инсталираним котловским капацитетом од 58,26 мегавата. Топлана „Криви Вир“ и топлана „Југ“, примарно користе гас, али имају могућност рада и са мазутом. Од укупно 14 топлотних извора, 8 мањих искључиво су на мазут, са усвојеном стратегијом конверзије на природни гас, компримовани гас и биомасу.

У укупној производњи топлотне енергије користи се природни гас са 93,76% учешћа и мазут са 6,24% учешћа, на основу података из грејне сезоне 2019/20. Од наведених топлотних извора којима газдује ЈКП „Градска топлана“ Ниш, само просечна годишња производња топлотне енергије у топланама и котларницама у оквиру ЈКП „Градска топлана“ Ниш, износи око 230.000 MWx (податак из грејне сезоне 2019/20). Топлана „Југ“ је крајем 2015. године извршила замену котлова (2×30 мегавата снаге). Дистрибуција топлотне енергије до потрошача врши се мрежом магистралних топловада у дужини од приближно 70 км и 1.045 подстаница. Овим системом тренутно је покривено 29.853 стамбених и 2.109 пословних корисника.

Процењује се да постојећи капацитети у погледу снабдевања топлотном енергијом нису довољни за потребе града Ниша, посебно ако се узме у обзир планирана градња, у значајном обиму, у ободним насељима. „Градска топлана“ Ниш ће у наредном периоду моћи да рачуна на за сада неискоришћени капацитет топлане „Клинички центар“, чиме би се Медицински факултет, Студентски дом Медицинског факултета, АТД повезали на топловодну мрежу. Недостатак капацитета је пре свега у деловима града где се очекује интензивнија градња, као што су насеља

„Ардија”, „Ледена стена”, „Апеловац”, „Сомборска исток”. У случају значајнијег повећања потражње за даљинским грејањем, недостатак капацитета се може превазићи преласком на 24-часовни режим рада, што је препорука иностраних енергетских консултаната који су анализирали рад топлане. Као један од могућих начина обезбеђивања нових извора топлотне енергије, разматра се могућност комбиноване производње електричне и топлотне енергије изградњом когенеративног постројења одређеног типа. Изградња овог постројења би, поред тога што би знатно унапредила електроенергетски систем на територији града, обезбедила додатну количину топлоте која би се користила у систему топлификације. Ово би допринело повећању ефикасности и смањењу трошкова по јединици топлотне енергије. Развој и ширење топлификационе мреже и прелазак потрошача на централни систем снабдевања топлотном енергијом је од великог је значаја јер ће довести до гашења локалних котларница које, поред своје енергетске неефикасности, утичу и на повећано аерозагађење у граду. Одређени број стамбених и пословних простора обезбеђују топлотну енергију путем индивидуалних ложишта и малих локалних котларница. Највећи број ових котларница и индивидуалних ложишта користи чврста горива. Такође, веома је заступљено и коришћење електричне енергије у циљу добијања топле воде за грејање и загревање санитарне (потрошне) топле воде.

Град Ниш је скоро целу грејну мрежу пребацио на гас, с намером да доврши тај посао за највише четири године. Последња реконструкција је извршена крајем 2019, када је топлана Сомборска од 10,7 мегавата прешла на то гориво и престала да користи мазут. Садашњи удео котларница на течна фосилна горива у производњи енергије за грејање спао је на само четири процента. Седам котларница на гас чини 90 одсто укупног капацитета, а у количини произведене енергије оне учествују са чак 96 процената. Остало је још осам система на мазут и један на лож-уље. Тренутно је у припреми пребацивање постројења Чаир, снаге 10,9 мегавата, на гас.

Планира се значајно увођење биомасе у систем даљинског грејања, а за почетак ће погон од једног или два мегавата прећи на биомасу од шумског отпада. Даљинско грејање користи трећина домаћинстава у Нишу. Из истражне бушотине дубине 303 метра у кругу топлане Криви вир црпи се вода температуре 20,3 степена Целзијуса и пет литара у секунди се уз претходну хемијску припрему упумпава у систем. После овог успешног захвата од пре неколико година, припрема се и бушење геотермалног извора дубоког 1.200 метара. У овој области постоји још један пионирски пројекат где су на 120 квадратних метара крова кухиње која храном снабдева вртиће и школе постављени соларни колектори снаге 85 киловата за грејање воде, чиме је замењен котло на мазут.

2.5.5. Производња, дистрибуција и снабдевање гасом

Што се тиче снабдевања природним гасом, Република Србија се у потпуности снабдева гасом из Руске федерације, који се транспортује гасоводима кроз Украјину и Мађарску и улази у Републику Србију код Хоргоша (српско-мађарска граница). Реализација магистралног гасовода Ниш–Димитровград омогућиће, пре свега, виши степен очувања животне средине, стварање нове друштвене вредности и повећање броја радних места у периоду изградње и експлоатације гасовода.

На територији града Ниша, гас испоручује фирма „Yugorosgaz“ а.д. Београд. Тренутно постоји гасоводни систем у градовима дуж магистралног и разводног гасовода МГ09 (Ражањ, Алексинац, Ниш). Капацитет ГМРС Ниш је 80.000 м³/час, дужина изградње мреже 173.375, број мерно регулационих станица МРС 24.

Почетак експлоатације дистрибутивних гасовода је почео 2003. године. У Нишу према подацима из Плана Развоја дистрибутивног гасоводног система акционарског друштва „Yugorosgaz“ а.д. Београд за период 2017–2021. године, број потенцијалних корисника за град Ниш је 13.700.14

У периоду 2004–2008. урађене су студије изводљивости изградње гасне електране од 450+150 мегавата.

У наредном периоду потребно је изградити примарну градску гасоводну мрежу са прикључним гасоводима и мерно-регулационим станицама на подручју Ниша, како би се омогућила дистрибуција природног гаса за широку потрошњу и прикључивање индустријских комплекса. За потребе становништва, а у циљу да се покрију потребе за топлотном енергијом подручја града, где није предвиђена изградња топоводне мреже, предвиђена је изградња мерно-регулационих станица широке потрошње. Предвиђене су 46 мерно-регулационе станице, од чега 22 на сеоском подручју. Изградња гасоводне мреже, као и мерно-регулационих станица за широку потрошњу и индустријске потрошаче, имаће велики значај за заокруживање система снабдевања топлотном енергијом у захвату ГУП Ниша. Поред тога, смањиће се број корисника који користе електричну енергију за загревање објеката, па ће се растеретити и електроенергетски систем. Преглед градске дистрибутивне мреже природног гаса за широку потрошњу у Нишу у наредном периоду приказан је на слици

У том смислу, јавља се потреба да се подстиче транзициони прелазак на модерну гасну инфраструктуру, омогућавајући сигуран и приступачан извор енергије грађанима и привреди, а истовремено знатно повећавајући квалитет ваздуха и смањујући емисије. Дугорочно гледано, инвестиције у гасну инфраструктуру обезбедиће основу за наредни корак у заштити животне средине јер ће омогућити увођење декарбонизованог гаса када буде доступан и конкурентан.

2.5.6. Снабдевање електричном енергијом

Целокупна територија Ниша је покривена електричном енергијом са 99,7% (домаћинстава). Дистрибутивни конзум Електродистрибуције Ниш простире се на површини од 1.750 км², са 5 градских насеља и 187 приградских насеља, преко 178.000 мерних места, што указује на одличан проценат покривености електродистрибутивном мрежом града Ниша са околином. У ванградским подручјима мрежа је претежно надземна, док је у Нишу изведена подземним кабловским водовима, због већег градског језгра које захтева развијену и разгранату подземну електроенергетску инфраструктуру.

Електроенергетску инфраструктуру на територији града Ниша чине трафостанице, дистрибутивна мрежа и други објекти који обезбеђују оптимално, сигурно, квалитетно и економично снабдевање потрошача електричном енергијом. Дистрибуцију електричне енергије за град Ниш врши Привредно друштво „Електродистрибуција Ниш” чији

је основни циљ рада омогућавање неометаног опслуживања постојећих и будућих потрошача потребном количином електричне енергије, снагом и квалитетом напона.

На подручју Ниша постоје 4 трафостанице напонског нивоа 110/35кВ и 3 трафостанице напонског нивоа 110/10кВ, 27 трафостаница 35/10кВ и 1190 трафостаница 10/04кВ, које покрива „Електродистрибуција Ниш“ (подаци из јуна 2016. године, ЕПС Дистрибуција).

2.5.7.Обезбеђивање јавног осветљења

Систем јавног осветљења града Ниша обухвата 21.804 комада сијалица укупне инсталиране снаге 2407,78 киловата (подаци из августа 2016. године). Светилке су постављене на стубове са једном и две светиљке. Живине сијалице високог притиска, тзв. ХПМ сијалице, постављене су на стубовима са једном сијалицом. Укупан број ових стубова износи 9.798. Натријумове сијалице високог притиска, тзв. ХПС сијалице, постављене су на стубовима са једном и две сијалице. Укупан број стубова са једном сијалицом износи 7.642, а број стубова са две сијалице 1.044. Метал халогене сијалице, тзв. МХ сијалице, постављене су на стубовима са једном и две сијалице. Укупан број стубова са једном сијалицом овом типа је 104, а број стубова са две сијалице је 50. Укупан број стубова на које су постављене светиљке износи 20.545 (подаци из августа 2016. године). Од укупног броја сијалица 118 су ЛЕД.

Пројектом јавно-приватног партнерства за замену, рационализацију и одржавање дела система јавног осветљења на територији Града Ниша, предвиђена је замена и имплементација укупно 23.566 светиљки на систему јавног осветљења у Граду Нишу, чија је замена оправдана и сврсисходна, од укупно 23.866 светиљки које чине целокупан систем јавног осветљења. Од тог броја, за 23.198 светиљки се предвиђа замена новим LED светиљкама, док се за 368 комада урбаних, односно парковских светиљки предвиђа само замена извора метал халогеним сијалицама. Набавка и инсталирање светиљки, као и управљачког система, омогућиће смањење броја радних сати јавног осветљења и уштеду у потрошњи електричне енергије.

2.5.8.Градски и приградски превоз путника

Главна аутобуска станица лоцирана је у строгом центру града, недалеко од Нишке тврђаве. Последица тога је велики број аутобуса различитих еколошких и других категорија у централној градској зони, која не поседује довољно развијену инфраструктуру да прими постојећи обим аутобуског саобраћаја.

Град има систем јавног превоза који се базира на аутобуском превозу, али и великом броју такси возила. Јавни превоз се базира на возилима различите старости. Осим старосне структуре аутобуса, утицај на животну средину имају и различите еколошке категорије мотора који имају различита погонска горива. Пораст броја индивидуалних возила у Нишу је евидентан сваке године.

У систему јавног градског и приградског транспорта путника у Нишу извршена је расподела транспортног тржишта на Ниш-експрес д.о.о. Група понуђача Ласта и Стрела. На основу Студије такси транспорта на територији града Ниша, одређени су релевантни параметри за оптималну организацију и функционисање ове врсте превоза, а посебно модел за одређивање броја возила на раду, чиме би се стекли услови за усаглашавање постојећег стања са стварним потребама. Укупни капацитет возила такси служби града Ниша је преко 600 возила. Број дневно превезених путника јавним превоз је 75.797 путника дневно, што значи 30% становништва.

2.5.9.Управљање јавним паркиралиштима

Јавно комунално предузеће ЈКП „Паркинг-сервис“ –Ниш основано је за обављање послова одржавања, управљања и коришћења јавних паркиралишта. Недостатак потребног броја паркинг места пре свега у централном градском језгру, као и недостатак других слободних површина које би могле да се преуреде у вануличне паркинг просторе, наметнули су потребу за применом техничко административних мера које за циљ имају да примењују и коригују режиме паркирања који дају најбоље ефекте. У намери да се паркирање у Нишу доведе у уређено стање, град Ниш мора имати јасно опредељену политику паркирања у граду. Под градском политиком треба разликовати два основна опредељења и то дугорочно, које подразумева јасно усвојене стандарде грађења и са тим у вези паркирање аутомобила у свим градским деловима, и оперативни опредељење које подразумевавођење и спровођење текуће политике паркирања кроз реализацију одговарајућих режима паркирања у зонама високих накупљања паркирања, које се наслања и темељи на решењима понуђеним Студији о мирујућем саобраћају у Нишу. Свакако да језадатак предузећа успостављање режима мирујућег саобраћаја, као дела укупног саобраћајног система, али и успостављање одговарајуће савремене техничке контроле паркирања како не би изостали ефекти нове организације. Такође, неопходно је очувати стабилност и виталност система за одржавање путне сигнализације (вертикалне, хоризонталне и светлеће) на територији града Ниша, а у циљу безбедности саобраћаја и свих његових учесника.

У простору централне зоне Ниша рестриктивни режим паркирања примењује се од 2007. године. Режим је уведен са основним циљем да се побољшају услови паркирања при чему се водило рачуна да се једно паркинг место понуди што већем броју корисника који морају да се паркирају (категирија становници) и треба да се паркирају (категирија корисника од којих зависи нормално функционисање садржаја зоне). Простор је подељен на три зоне паркирања: -Екстра зона, број паркинг места 182 и временско ограничење 1 сат; -Црвена зона, број паркинг места 709 и важи временско ограничење од 2 сата; -Зелена зона, број паркинг места 2531 и важи временско ограничење од 3 сата. У зони режима постоје и три посебна паркиралишта на којима не важи временско ограничење већ само наплата паркирања по започетом сату: посебно паркиралиште „Чаир“, број паркинг места 78; посебно паркиралиште „Горан Остојић“, са прилазом из улице Војводе Танкосића, број паркинг места 70, посебно паркиралиште „Синђелићев трг“, број паркинг места 114, реконструисано и пуштено у употребу марта 2020. године са увећаним капацитетом.

После одређеног времена од увођења рестриктивног режима паркирања потребно је анализирати ефекте и на основу њих дати смернице за даље активности. Један од најчешћих проблема који се јавља је проблем тзв. преливања корисника. Наиме, корисници који због ограничења које носи режим не могу да паркирају у зони, решење проблема траже на ободу зоне. Таквим стањем обод зоне постаје критичан део, јер се корисници паркирају без икаквог реда, без поштовања саобраћајне сигнализације, пешачких стаза, зелених површина и сл. Због

тога је потребно периодично анализирати стање на ободу зоне и, уколико се покаже оправданим, извршити проширење зоне. Зона проширења треба да обухвата само оне секторе или делове сектора који испуњавају основне услове за увођење рестриктивних режима, а то је да постоји довољан број паркинг места за возила станара (да је јутарња акумулација мања од регуларног броја паркинг места). Анализирајући захтеве за паркирање у зони пијаца и настојањем да се омогући паркирање корисницима који колима долазе до пијаце, јавила се потреба за уређењем и обележавањем паркинг места који се налазе уз саме пијаце. Тако је од новембра 2020. године технички регулисано и обележено 18 паркинг места у зони пијаце „Криве ливаде“ и покренута иницијатива да се изврши пререгулација паркинга места испред пијаце у улици Ђуке Динић. Новом регулацијом паркинг места и обележавањем паркинг места на левој страни улице добиће се минимално повећање у броју паркинг места, али ће се са друге стране повећати проточност ове улице и смањити број непрописно паркираних возила. Паркинг места која се налазе у зони пијаца преваходно треба да користе посетиоци пијаце па због тога на тим паркинг местима важи режим паркирања за екстра зону. У 2021. вршиће се анализе и у зонама осталих пијаца код којих је изражен проблем паркирања.

После анализирања захтева за паркирање у зони СЦ „Чаир“ покренута је иницијатива за решавање проблема паркирања унутар СЦ „Чаир“. Основни циљ је дефинисање режима безбедног и ефикасног кретања пешака и возила и оптималног система паркирања у комплексу СЦ „Чаир“. Изналажење решења по овим питањима једино је могуће путем пренамене расположивог простора унутар комплекса, што би омогућило обележавање око 250 паркинг места. Анализа је показала да би на овим местима важио режим наплате и временског ограничења као у зеленој зони. Тиме би се створио амбијент који одговара функцији и садржајима спортског центра, уз истовремено максимално смањивање нерегуларног кретања и паркирања.

Изградња јавних паркинг гаража треба да допринесе унапређењу квалитета живота становника и посетилаца централне зоне Ниша, елиминисањем „непотребног“ моторног саобраћаја из централне зоне (смањивањем времена тражења слободног паркинга места и његовог утицаја на динамички саобраћај и јавни транспорт путника-ЈМТП), смањивањем загађења од издувних гасова и квалитетнијим уређењем подсистема пешачког саобраћаја. У том смислу изградња паркинг гараже треба да буде стратешки циљ. Реализација овог циља умногоме зависи од опредељења локације паркинг гараже. Предузеће ће размотрити могућност изградње паркинг гаража на локацијама предвиђеним ПДР-ом. Реконструкција паркинга и изградња вишеетажне паркинг гараже у улици Војводе Танкосића завршена је у новембру 2018. године. Постављањем ове гараже капацитети на поменутој локацији су проширени што је допринело увођењу комуналног реда у овом делу зоне паркирања. Марта 2020. године пуштена је у рад гаража „Синђелићев трг“ капацитета 114 паркинг места. Пуштање у рад ове гараже утицало је на растеређење паркирања у околним улицама што је био основни циљ. Такође је у 2021. години планирано је и постављање треће монтажне гараже, а локација ће бити дефинисана након анализе захтева за паркирање у централној градској зони.

Имплементација система за аутоматско препознавање регистарских таблица возила путем мобилног видео надзора је планирана у 2021. години. Овај систем подразумева да контролу наплате паркирања врши специјално опремљено возило које путем видео надзора препознаје регистарске таблице возила и врши проверу да ли за возило постоји плаћен паркинг. Када се опазило возило за које није плаћено паркирање или је прекорачило дозвољено временско ограничење, аутоматски се формира електронски налог који се из система шаље у базу „Паркинг сервиса“ и даље власницима возила. Овај систем не утиче на промену начина плаћања услуге паркирања. Корисници ће и даље моћи да плаћају паркирање путем СМС порука, претплатних карата, паркинг карата или уз помоћ апликације старт-стоп. Са друге стране, систем за аутоматско препознавање регистарских таблица путем мобилног видео надзора, поред контроле наплате паркирања, омогућава и контролу непрописног паркирања. Увођење оваквог система има низ предности које се огледају у следећем: бржа контрола наплате паркирања (систем изврши 2000 опажја у сату, док контролор паркирања за 8 сати изврши око 700 опажја); смањење броја контролора паркирања; смањење броја грешака насталих приликом контроле, а које су последица људског фактора; смањење броја непрописно паркираних возила што утиче на повећање безбедности саобраћаја; повећање прихода од наплаћених казни за непрописно паркирање (део прихода иде у буџет Града).

2.5.10. Управљање јавним зеленим површинама

Зелене површине на територији града Ниша, заједно са шумама и шумским земљиштем, заузимају површину од 4770,56 ha, односно 17,89% укупне површине градског подручја, што је испод просечних вредности европских градова. Према прорачуну, начињеном на основу података из ГУП-а Ниша за период 2010–2025. године, добија се да просечна покривеност зеленим површинама по становнику износи 186,42m² (број становника (255 901) је узет за 2019. годину). Највећи део зелених површина је под шумама и шумским земљиштем и износи 2234,20ha, што чини 8,38% површине обухваћене ГУП-ом, односно 46,83% укупних зелених површина. Из наведених података јасно се види да највећи део укупног простора под зеленим површинама заузимају заштитно зеленило и шуме са шумским земљиштем, што указује на мало учешће паркова и рекреативних површина који су на располагању грађанима. Како би се дао детаљнији приказ поделе и пописа зелених површина града Ниша, неопходно је израдити Катастар зелених површина. Мисли се на покривеност града Ниша, на све зелене површине као што су зелени скверови, зелене површине у приобаљу, зелене површине у отвореним стамбеним блоковима, зелене површине посебне намене, јавне зелене површине у оквиру других намена, зелене површине објеката и комплекса јавних служби, зелене површине у регулацији саобраћајница, зелене површине спортских објеката и комплекса, зеленило у археолошким и споменичким комплексима, зелене површине у оквиру осталих намена, природно регулисана вегетација дуж водотокова, влажна станишта, природно регулисана вегетација на подручју пољопривреде и друго.

Распрострањеност зелених површина по општинама града Ниша, значајно је неравномерна. Површине покривене парковским шумама заступљене су само на два градска општинама и то: парк шума „Бубањ“ са површином од 50,54 ha и парк шума „Коритник“ у Нишкој Бањи са 40 ha површине. Парковску површину града Ниша чини 15 паркова, 3 сквера, стари кеј, кеј у изградњи и парк у Нишкој Бањи. Укупна парковска површина, без кеја у изградњи, износи 49,01 ha. Највећи градски парк је парк „Чаир“. Површине одређене за рекреативне активности заступљене су на свим општинама осим на општини Палилула. Површине под тзв. заштитним зеленилом налазе се уз водотоке града Ниша и углавном су покривене самониклом вегетацијом, која у суштини и не испуњава улогу коју би требало да има тј. нема заштитну улогу. Када је у питању уређење и одржавање јавних зелених површина у Нишу и Нишкој Бањи, њима се бави Сектор Зеленило, Јавно комунално предузеће „Медиана“ Ниш.

За управљање шумама и шумским земљиштем одговорно је Јавно предузеће „Србијашуме“ Београд (ЈП „Србијашуме“).

За оцену стања зелених површина града Ниша недостају званични подаци и студије, чији би задатак био давање таквих закључака, што се сматра једним од значајнијих недостатака у овој области. Превасходно се мисли на познавање стања, у смислу даље израде стратегије правилног одржавања, унапређења и заштите ових површина, да би се као крајњи задатак израдила неопходна пројектно-техничка документација за дате површине.

2.6. Мобилност, транспорт и саобраћај

Мобилност и транспорт су од кључне важности за град. Они имају пресудан утицај на квалитет живота људи и могу да буду главни разлог за одабир локације за бизнис. Ниш би требало да подржи погодан и паметан саобраћај за све, ослобођен физичких баријера и повољну мобилност. Заједно са порастом броја становника у граду и ширем региону, обим промета је знатно порастао последњих година, док и опсег могућности мобилности расте. Међутим, моторизовани саобраћај је велико оптерећење за животну средину (потрошња природних ресурса, емисије гасова са ефектом стаклене баште, загађење ваздуха, бука) и заузима пуно простора. Стога је неопходно преиспитати мобилност и транспорт из перспективе будућег развоја града, а пре свега узимајући у обзир чињеницу да је све присутнији тренд флексибилног запошљавања и рада на даљину, али и доступност електронских сервиса јавне управе. Ипак, чак и у будућности, многи становници ће и даље морати да свакодневно путују по граду.

Радикално очување ресурса и смањење емисије CO₂ из саобраћаја значи смањење потреба за путовањем где год је то могуће, транзиција путовања ка ефикаснијим начинима превоза и вршење транзиције од фосилних горива ка безугљеничном погонском систему за сва возила. Урбане четврти морају бити планиране тако да осигурају атрактивну комбинацију становања, образовања, запошљавања, куповине и рекреације и то све на краткој удаљености. Преусмеравање путовања са приватних моторних возила ка другим видовима мобилности ослободиће више простора за шетачке стазе, бициклизам и јавни транспорт. Град Ниш планира да пружи нове могућности увођењем различитих шема транспортних система које могу да воде ка побољшању ефикасности и безбедности саобраћаја. Улични простор, који је првенствено усмерен на потребе аутомобилског саобраћаја, посебно паркинг, мора бити редизајниран да би сагледао потребе градског становништва како би био доступан за широк спектар различитих употреба. Планирање јавног простора је такође од кључне важности за заштиту климе и квалитет живота, као и за прилагођавање климатским променама. Посебна улога града ће бити да ради редизајн јавног простора на начин да буде климатски отпоран и да садржи решења која су на страни људи и животне средине и омогућавају бољу приступачност и мобилност грађана. Град Ниш представља саобраћајно чвориште од великог значаја у Србији. У њему се укрштају путеви различитих врста саобраћаја и то: европски друмски коридор 10 и европски путеви Е-75 и Е-80, железничке пруге за различите правце за путнички и теретни саобраћај, аеродром, робно-претоварни центар, оптички каблови, транзитне централе, телевизијски предајници, струјни далековод и друго.

Постојећа мрежа путева дугачка је 391km, а њену структуру, осим споменутих националних и међународних саобраћајних праваца, чине: државни путеви I реда (9%), државни путеви II реда (23%) и општински путеви (68%). У Нишу је основном концепцијом путне и уличне мреже предвиђено формирање саобраћајног прстена око ужег градског језгра, ради растерећења центра града од теретног и транзитног саобраћаја. Траса прстена иде следећим саобраћајницама: са југа траса Јужног булевар, са истока траса булевар Медијана до везе са улицом Сомборска, са севера улица Сомборска од Булевар Медијана до Булевар Никола Тесла и са западне стране део Булевар 12. фебруар и веза са тргом Мије Станимировића. Саставни део овог прстена је и веза Булевар 12. фебруар и Булевар Никола Тесла. Ова веза је у ГУП-у Ниша 2010-2025 приказана као градска магистрала и она треба да, кружним током, споји Булевар 12. фебруар, Булевар Никола Тесла и будући Сомборски Булевар. Магистралне саобраћајнице, саобраћајнице највишег ранга, су непосредно повезане са аутопутевима и државним путевима 1. реда преко постојећих и планираних петљи. Са коридора 10 се Булеваром 12. фебруар улази у Ниш, а на овом булевару се налази индустријска зона као и прилаз аеродрому. Булевар Никола Тесла је веза града и неколико густо насељених делова града (Стеван Синђелић, Доњи и Горњи Комрен и Бранко Бјеговић). Саобраћајница се налази између Фабрике дувана „Филип Морис“ и трговинског центра „Темпо“. Велики број привредних и трговинских предузећа, као и пумпи за горива се налази у непосредној близини ове саобраћајнице.

Железничка инфраструктура на подручју града је развијена, али лоше лоцирана и у веома лошем стању. Она пролази кроз централно градско језгро и представља висок ризик по безбедност у саобраћају и утиче негативно на развој територије. То за последицу има мале дозвољене брзине, а самим тим и велику потрошњу енергије, као и емитовање буке и вибрација у пружном појасу. Главни проблем железничког саобраћаја представљају теретни саобраћај и одржавање возног парка који се, због стања и распореда пруга, станица и других службених места, одвија у централним градским општинама чиме угрожава велики број људи. Постојећи план железничке инфраструктуре није решен на задовољавајући начин и има за примаран циљ задовољење потреба привредних субјеката који се налазе у граду. Путеви и железница, који пролазе преко територије Ниша, повезују Балкан са централном и западном Европом, Влашку низију и Поморавље са Јадраном, Егејским и Црним морем. Главна

саобраћајница долази из правца Београда до северне границе Ниша, одакле се рачва ка југу, долином Јужне Мораве и Вардара и води ка Солуну и Атини (Е75-М1) и ка истоку, долином Нишаве и Марице према Софији, Истанбулу и даље ка Блиском и Средњем истоку (Е80).

Мрежа путева је дугачка 340 км, а њену структуру чине: магистрални путеви (9%), регионални путеви (23%) и локални путеви (68%). Сви путеви су са савременом подлогом, а стандард задовољава 91,7% локалних и 88,8% регионалних путева. Дужина савремених путева износи 336 км, дужина локалних путева 246 км.

Правац који од Ниша води на запад ка Топлици (граница са Црном Гором) повезује будуће аутопутеве Београд – Јужни Јадран и Ђердап – Зајечар – Ниш. Стратешки је важна републичка иницијатива изградње аутопута Ниш–Прокупље–Плочник–Мердаре–Приштина–Тирана–Драч.

Дужина бициклических стаза на територији града Ниша је свега 10 км. Поред тога што у граду Нишу постоји врло мало бициклических стаза, оне су лоше обележене и неприступачне.

Број регистрованих путничких возила износио је 65.779 аутомобила у 2018. год. 16

Табела 23. Промена у дужини путева за период од 2010. до 2018. године

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Укупна дужина свих путева	км	386	373	421.97	371.38	323.16	323.16	346.37	340.91	340.91
Укупна дужина савремених путева	км	353	341	386.27	339.38	315.15	315.15	335.61	336.67	336.67
Укупна дужина локалних путева	км	261	262	310	312	246.01	246.01	246.01	246.01	246.01
Укупна дужина савремених локалних путева	км	234	235	280	280	246.01	246.01	246.01	241.01	246.01

Јавља се потреба да се спроводе активности на развоју путне и железничке инфраструктуре како би се повећала регионална приступачност и подржао одрживи развој кроз развој унапређене инфраструктуре. Ово ће повећати обим саобраћаја који гравитира око северног градског прстена и додати вредност генерисањем активности које ће се одвијати у овој зони. Како ће путна инфраструктура промовисати директну приступачност пословним зонама, очекује се да се након завршетка пројекта знатно увећа интересовање инвеститора за пословне зоне које гравитирају ка путу, станици, а пре свега за северну зону, доводећи до отварања нових производних погона, отварања нових радних места и смањења стопе незапошљености.

Саобраћајнице би требало да буду пример високих саобраћајних стандарда заштите животне средине, јер се очекује да се након реализације плана центар града растерети од теретног и транзитног саобраћаја доводећи до смањења ефекта стаклене баште и утицаја саобраћаја на животну средину и здравље становништва Града Ниша. Са друге постоји јасна потреба да се реорганизује и унапреди општа урбану мобилност и да се посебно процене могућности за будућу употребу железничког коридора када буде измештен и да реши питања раздвајања којима је допринела тренутна железничка линија која пролази кроз унутрашњу градску област.

Урађена је и анализа оправданости изградње паркинг гаража са предлогом најадекватнијих типова гаража за изградњу на расположивим локацијама. Поред ових пројеката урађена је и анализа рада ЈКП "Паркинг сервис", која приказује реалну слику пословања овог предузећа и отвара даља питања тарифног система, начина организације и функционисања стационарног саобраћаја на територији града Ниша.

Мреже друмских саобраћајница за које је град надлежан нису довољно развијене, а постојеће су слабо одржаване, што за последицу има велика загушења у периодима највећег интензитета саобраћаја. Главна аутобуска станица лоцирана је у строгом центру града, недалеко од тврђаве. Последица тога је велики број аутобуса различитих еколошких и других категорија у централној градској зони која не поседује довољно развијену инфраструктуру да прими постојећи обим аутобуског саобраћаја. Град има систем јавног превоза који се базира на аутобуском превозу, али и великом броју такси возила. Јавни превоз се базира на возилима различите старости. Осим старосне структуре аутобуса, утицај на животну средину имају и различите еколошке категорије мотора који користе различита погонска горива. Пораст броја индивидуалних возила у Нишу је евидентан сваке године.

Ваздушни саобраћај са одвија преко аеродрома „Константин Велики“, опремљеног са полетно-слетном стазом укупне дужине 2500 m и ширине 45 m, рулном стазом дужине 290 m и ширине 25 m, платформом за паркирање ваздухоплова димензија 275 x 100 m са 4 означене позиције и пристанишном зградом укупне површине 1700 m². Укупан капацитет аеродрома у ванредним ситуацијама износи 20 ваздухоплова. Постојећа инфраструктура је квалитетна, због чега се очекује да број путника веома брзо значајно порасте након завршета кризе изазване пандемијом COVID 19.. Сам аеродром се налази у зони са врло повољним временским условима током целе године, са малим бројем магловитих и снежних дана. Други је по величини и важности путнички аеродром у Србији. Аеродром „Константин Велики“ је променио власничку структуру 2018. године када је прешао из власништва Града Ниша у власништво Републике Србије. Домаћин је за редовне карго летове, путничке авио компаније Wizzair и Ryanair, Swiss air, AirSerbia, као и приватне и чартер летове и алтернативна слетања компанија као што су Montenegro Airlines, AustrianAirline, Lufthansa, Adria, Alitalia, Aeroflot, и др. Развојне могућности и потенцијали аеродрома се пре свега огледају у могућности повећања опслужног подручја аеродрома у постојећој мрежи аеродрома Србије када ступи на снагу уговор о заједничком европском ваздухопловном подручју и наставку модернизације и укључивање аеродрома „Константин Велики“ у европски ваздушни простор.

2.7. Становање

У 2017. години Ниш је у укупној вредности изведених грађевинских радова Републике Србије учествовао са 2,1%, а у вредности стамбене изградње са 3,5%. Број укупно завршених станова у 2017. години у Нишу је био 579 (у Србији 14.080 станова). Број изграђених станова на 1.000 становника у Граду је 2,03, што је више у односу на Нишавску област (за 1,7) али не и у односу на Србију.17 У 2018. години број изграђених станова се повећао за чак 313 више у 2018. години, а број изграђених станова на 1.000 становника у 2018. години износио је 3,5.

Слика 16. Број изграђених станова по годинама

Затечени проблеми у области становања су бројни: лоши услови становања грађана; урушавање и драстично смањење вредности стамбеног фонда (оронуле фасаде, запуштене зграде, немогућност адекватне реакција органа јавне управе у санирању и отклањању опасности за живот и тело људи као и имовину грађана); изузетно велика потрошња енергије у зградама (60% од укупне потрошње енергије), имајући у виду да преко 90% индивидуалних домаћинстава и стамбених зграда у РС није изграђено у складу са важећим стандардима у области енергетске ефикасности; нејасно дефинисане обавезе власника зграда као и механизми за управљање и одржавање зграда, као и одговорност ако настане штета услед неодржавања зграда; недовољно јасно развијени механизми за реализацију социјалног становања; нерегулисана исељења и пресељења из бесправно изграђених објеката и насеља која се налазе на туђем земљишту и др.

Ниш, који представља просек у односу на ове податке, бележи све већи број пријављених хазарда на објектима колективног становања у посебним и заједничким деловима зграда. Немогућност адекватне реакције органа јавне управе у санирању и отклањању опасности за живот и тело људи као и имовину грађана, нејасно дефинисане обавезе власника зграда као и механизми за управљање и одржавање зграда, као и одговорност ако настане штета услед неодржавања зграда и недовољно јасно развијени механизми за реализацију социјалног становања су довели до урушавања и драстичног смањења вредности стамбеног фонда Града Ниша. Највећи део грађана у Нишу је средином деведесетих година откупио друштвене станове и тиме су постали, не само власници станова, него и заједничких делова зграда о којима би требало да воде рачуна. На жалост, у пракси, решавање заједничких проблема у згради никада није заживело, па је неопходно да оно коначно постане јавни интерес. Неопходна је практична примена мера које би помогле спајање три сфере: становање, одржавање стамбених зграда и социјално становање. Скупштине станара у Нишу, у највећем броју случајева, нису упознате са одредбама нацрта Закона о становању и одржавању зграда, обавезама и правима које проистичу из примене овог Закона. Због тога се јавља јасна потреба да се уведу ефикасне мере и методе за спровођење Закона о становању и одржавању зграда, подстичу власници станова да се удружују у станарска удружења и послују по Закону о становању и одржавању зграда за потребе реновирања и потребно је омогућити им да приступе подстицајним мерама за мере енергетске ефикасности и стамбене политике.

Чињеница је да постоји јасна потреба да се обезбеди социјални смештај онима који то захтевају. Око 2.6% становника Ниша су настањени углавном у подстандардним ромским насељима Циганска махала са Сточним тргом, Београдска махала и Црвена Звезда, у условима који представљају својеврсни више стотина година стари гето за одређену мањинску популацију. Неусловни и нехигијенски објекти за становање су чињеница коју треба системски променити. Покушаји из предходног периода за релокацију становништва из ренасељених стамбених објеката, уџерица и чатмара, углавном нису дали жељене резултате. Разлоге за то треба тражити како у стихијским покушајима локалне власти да измести насеља и становништво ресоцијализује у ширу друштвену заједницу, тако и у самом становништву које није желело да промени своје вековне навике и напусти пренасељене објекте.

Објективне околности које не могу да се игноришу су успели покушаји унапређења живота у овим квартовима, изградњом саобраћајница и основне комуналне инфраструктуре, али нису битно утицали на квалитет самих објеката из разлога недостатка средстава корисника да се постојећи објекти реконструкцијама или изградњом нових модернизују, нерешеним имовинским односима који онемогућавају било какве интервенције онима који могу да обезбеде потребна средства, оптерећеност локације дивљом градњом, минималном величином објеката који не задовољавају критеријуме нормалног живота у њима имајући у виду бројност чланова просејног ромског домаћинства.

Промењене околности, фактичка ситуација која је променила свест становништва ромских насеља и њихова жеља да породице имају основне услове становања које има и већинско становништво, представља испуњеност услова да се систематским радом у будућности изврши пресељење угрожених породица из објеката који не испуњавају ни минималне критеријуме савременог становања у објекте који ће допринети побољшању социјалних компоненти живота ромских породица. Такође, према анкети о приходима и условима живота, око 59 % становништва је субјективно сиромашно, што се свакако одсликава на лоше услове становања. Између осталог, на територији града Ниша постоји велики број привремено избеглих и расељених лица, али и велики број миграната, па је потребно обезбедити приступачне и достајанствене услове за њихов живот.

2.8. Простор и урбани развој

У административном смислу подручје Просторног плана припада Нишавском управном округу у коме је Ниш седиште округа за подручје седам општина: Ниш, Алексинац, Сврљиг, Мерошина, Дољевац, Гаџин Хан и Ражањ. Просторни план обухвата подручје територије пет (5) градских општина са 71 насељеним местом и 71 катастарском општином у површини од 596,78км², што чини око 0,7% површине Републике Србије и 21,8% површине Нишавског округа.

На основу Закона о планском систему, Просторни план и Генерални урбанистички план су документи развојног планирања. Заједно са Планом развоја они представљају документе најширег обухвата и највишег значаја за доносиоца.

Имајући то у виду, као и чињеницу да су Просторни план административног подручја града Ниша (2007-2021) и Генерални урбанистички план (2010-2025), донети пре ступања на снагу Закона о планском систему (2018), нови Просторни план и Генерални урбанистички план, биће израђени сагледавањем планирања у оквиру планског система.

То подразумева и да ће у периоду до 2025. године, бити утврђена обавеза усаглашавања Просторног плана града Ниша са Просторним планом Републике Србије, Регионалним просторним плановима и Просторним плановима подручја посебне намене. Осим усаглашавања, циљ израде Просторног плана града Ниша ће бити и разрада локалних урбаних подручја, утврђивање хијерархије локалних центара, утврђивање дугорочног концепта развоја, организације, уређења, заштите и коришћења простора административног подручја града Ниша.

Усвајањем Стратегије одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године и израдом Просторног плана Републике Србије (2021-2035), који је тренутно у фази нацрта и јавног увида, стичу се неопходни услови за израду локалних докумената развојног планирања. На тај начин ће циљеви дефинисани тим документима, као и циљеви дефинисани овим Планом развоја бити спроведени.

Кроз израду Просторног плана и урбанистичких планова, неопходно је посебну пажњу обратити на дефинисање граница и обухвата грађевинског подручја, у циљу заустављања даљег нерационалног ширења и расплињавања урбаних насеља.

2.9. Култура и креативно стваралаштво

Ниш је простор вишеслојних идентитета, чија су преклапања врло честа а трансформација бескрајна. Слојеви идентитета могу се идентификовати у односу на трагове културе, изузетну историју и догађаје. Бројне војске, народи и владари су, свако у свом времену, остављали своје трагове културе у Нишу: он је родно место и резиденција римског цара Константина I Великог, место првог сусрета српске и западноевропске културе, место Чегарског боја и Ћеле куле, ратна престоница у I светском рату, место у коме су током II светског рата у логору Црвени крст и на Бубњу страдале хиљаде људи. Богата историја и догађаји су допринели изузетној културно-историјској баштини.

Стање историјских споменика, као важне културне баштине града и као ресурса за развој културног туризма, представља важан сегмент града Ниша. У најзначајније споменике из античких времена – попут археолошког парка „Медиана“, ранохришћанске гробнице и Нишке тврђаве, дуго није улагано. У циљу очувања посебности културно-историјског наслеђа и постављања квалитетне основе за побољшање визуелног идентитета објеката историјског и архитектонског наслеђа, Град Ниш је, у периоду 2017-2020. године, а на основу пројектног финансирања, инвестирао значајна средства за унапређење стања културног наслеђа, која износе више од 2 милиона евра. Међутим, како у највредније објекте културног наслеђа није улагано деценијама, јавља се јасна потреба да се у што краћем року откривени локалитети конзервирају, да се покрене нови циклус археолошких истраживања, као и да се спроведу радови на унапређењу инфраструктуре и презентацији културног наслеђа на потпуно нови, савремени начин како би прошлост сусрела будућност.

Манифестације у Нишу представљају инфраструктуру за изградњу колективног сећања, па и за контекстуалне стварности Ниша и његовог идентитета. Уметнички догађаји организовани у граду не само да утичу на дефинисање идентитета Ниша још од античког времена, већ пружају и могућност међународне промоције града у циљу привлачења већег броја туриста. Места одржавања програма углавном су јавни простори као што су градске амбијенталне целине, тргови, Тврђава, као и нека значајнија градска здања попут музеја, архива, Народне библиотеке, Официрског дома, галерија итд. Доступност културних садржаја публици на руралном подручју (69 руралних средина) не постоји, па је према прелиминарним истраживањима мање од 5% људи са села гледало позоришне представе. Кроз програме у сфери културе, ови простори постају визуелна, књижевна, филмска, позоришна и комеморативна места сећања којима се активира оно конкретно, смисаоно и живо у вези са прошлошћу, али и представљају и места спектакла где се идентитет Ниша изражава у својој отвореној динамичности. Застарела концепција једног броја јавних градских манифестација и њихов уско локални карактер, такође представља важан изазов, и због минималне међуресорне и међусекторске сарадње уз ограниченог укључивања шире јавности и међународних актера и коришћење нових технологија. Међународни потенцијали Филмских сусрета, Ликовне колоније „Сићево“ недовољно се користе, а постоје претпоставке за установање неких нових манифестација (Нишвил, ПозитивНи), које би могле бити изузетно привлачне домаћој и иностраној публици.

Установе културе су важни актери на пољу културе Града Ниша. Мрежу установа културе чине установе чији је оснивач Град Ниш: Народни музеј, Народна библиотека „Стеван Сремац“, Галерија савремене ликовне уметности,

Симфонијски оркестар, Народно позориште, Позориште лутака, Историјски архив, Нишки културни центар и Дечији центар. Поред ових установа које чине окосницу културног система града, важну улогу у културном животу града чине и установе чији је оснивач Република Србија: Завод за заштиту споменика културе Ниш, Универзитетска библиотека „Никола Тесла“ и Студентски културни центар Ниш. Не треба никако заборавити да Ниш, као универзитетски центар има велики број студената и стручни креативни кадаг на Филозофском факултету, Факултету уметности, затим Средњој уметничкој школи „Ђорђе Крстић“, Средњој музичкој школи „Др Војислав Вучковић“. Укупан буџет за 2021. годину износи приближно 12 милијарди РСД, док учешће издвојених средстава за културу износи око 8%, док републички буџет, за ову годину издваја приближно 0,7%. У поређењу са другим локалним самоуправама, Град Ниш предњачи такође према процентуалној усмерености средстава на област културе. И поред значајних издавања, опште стање у установама културе није на завидном нивоу и оно прати дугогодишњу стагнацију и деградацију свих аспеката живота у Србији. Као главни проблем истичу се неадекватни услови за унапређену доступност културних садржаја свим грађанима, слаба културна партиципација шире друштвене заједнице у процесу креирања културних програма и недостатак модерне опреме за презентацију програма. У Нишко Народно позориште и Луткарско позориште деценијама није довољно улагано, осим у делимичне интервенције, док су изостале интервенције у реконструкцију објеката и у опрему која би овим институцијама омогућиле искорак из конвенционалних начина презентације програма. Такође, Симфонијски оркестар Ниш, Народна библиотека, Народно позориште нису опремљени модерним алатима који би им омогућили проширење доступности културног садржаја и придобијање нове публике. Чињеница да за депо од преко 1500 уметничких дела, које је више од четири деценије сакупљала Галерија савремене ликовне уметности, није пронађено трајно решење, јасно истиче потребу за улагањем у објекте културе.

Организације цивилног друштва представљају важан ресурс и потенцијал за развој Града Ниша, како у области културе у којој делују, тако и у области културног туризма и креативних индустрија. Усвајањем стратешких докумената, а посебно усвајањем Агенде 21 за културу, Град се определио да подржава уметничко стваралаштво, да подстиче иновативне активности и да оснажује везу између уметничког стваралаштва и публике. Значајан потенцијал за развој културе и туризма могу бити активности удружења: Друштво књижевника и књижевних преводилаца Ниша, Нишки графички круг, Удружење ликовних уметника Србије, Удружење ликовних уметника примењене уметности и дизајна Србије, Друштво архитеката Ниш, Удружење Constantinus, Омладинска филхармонија „Naissus“, Нишки камерни хор, Црквено-певачка дружина „Бранко“, Црквено-певачки ансамбл „Бранко“, Фото- клуб „ФОН“ и друга удружења аматерско-културног и уметничког стваралаштва. Посебно се истичу својим програмима и радом, две фондације „Niš Art Foundation“ (подршка младим уметницима из Србије) и „Nišville“ фондација (међународни џез-фестивал) које су се издигле далеко изван оквира града и Србије и постале својеврсни „бренд“ Ниша. У новије време појављују се организације невладиног сектора, које сагледавају друштвене потребе у области културе на један нов и иновативан начин за средину каква је Град Ниш, што свакако доприноси постојећем настојању других покретача развоја у области културе и уметности. Имајући у виду ову чињеницу, Град Ниш има континуирани раст за конкурсе који је 2021. године достигао износ од 8.900.000,00 РСД, од чега је 1.900.000,00 РСД за специјализоване услуге и 7.000.000,00 РСД за дотације невладиним организацијама, за подршку установа, уметничких и других удружења, појединаца (уметника, сарадника односно стручњака у култури) као и других субјеката у култури за избор пројеката у култури, као и пројеката уметничких, односно стручних и научних истраживања у култури.

Веома је присутан недостатак стратешког усмеравања развоја међународне културне сарадње Града Ниша. Досадашња сарадња у овој области је оцењена као сиромашна и непланска – базирана углавном на личним контактима и познанствима. У условима у којима Ниш покушава да подигне своју видљивост на регионалном и европском плану, међународна културна сарадња представља један од доступних путева да се то постигне.

Кључни проблеми са којима се срећу актери у култури, али и публика у Нишу се могу дефинисати као: непостојање јасних основа и праваца културног развоја (укључујући непостојање стратегије или планова културног развоја), као ни референтног оквира за разумевање улоге и значаја подршке и финансирања културне и уметничке делатности унутар јавне градске политике; недовољно транспарентно и партиципативно доношење одлука у области културне политике, које подразумева недовољно учешће разноликих актера и обавештеност јавности о одлучивању у погледу капиталних инвестиција у култури, одабира пројеката за суфинансирање, одабира комисија и радних тела и друго; недовољна сарадња унутар области културе као и сарадња области културе са другим друштвеним областима (туризам, млади, образовање, привреда...); постојање препрека за културну партиципацију и неједнак приступ културним садржајима маргинализованих група, као и грађана и грађанки којима централизована културна инфраструктура из било ког разлога није доступна; недовољна подршка локалном стваралаштву; недостатак ресурса за рад ванинституционалних актера, као и бројни просторни и кадровски проблеми јавних установа; недовољно присуство нишких уметника и уметница, као и локалних садржаја, на међународној културној сцени.

2.10. Млади

Млади у свим развијеним срединама и друштвима представљају најзначајнији покретач промена и напредка, јер су управо задовољни, образовани и финансијски самостални млади људи они који изграђују успешна и напредна друштва. На основу података из Локалне стратегије за бригу о младима града Ниша за период 2015-2020 у Нишу живи више од 49.420 младих особа, а овај број је знатно већи због доласка великог броја студената из околних градова и мањих средина. Анализом положаја и потреба младих сагледани су највећи проблеми са којима се млади на територији града суочавају и дефинисани су јасни циљеви и мере за њихово превазилажење. Дефинисана је потреба подршке младима, једнакости и једнаких шанси као и забрана дискриминације, јачања свести о значају младих и њиховој друштвеној улози, као и активног учешћа младих, одговорности, солидарности и безбедности младих.

На овом пољу је доста урађено и положај младих јесте унапређен, али не у довољној мери. Потребно је да се спроведу додатна истраживања о капацитетима и потребама младих за наредни период како би се на основу упоредне анализе одредили приоритети за јачање капацитета младих и њиховог положаја у локалној заједници. Закон препознаје младе као приоритетну друштвену категорију, кроз различите националне стратегије, различите акционе планове и оснивање Савета за младе. Због свега претходно наведеног јасан је значај који млади имају за успешан развој и унапређење читавог друштва и свих сегмената и због тога унапређење положаја и капацитета младих мора бити један од главних приоритета Плана развоја града Ниша за период 2021-2027. Младима који живе на територији града Ниша је неопходна боља и квалитетнија здравствена заштита, квалитетније образовање које подразумева и неформално образовање као и већу понуду стучних пракси, више активности и програма за промоцију родне равноправности и социјалне инклузије свих рањивих група и националних мањина, а посебно већи ангажман градских институција како би млади више веровали у институције.

У току 2020. године омладински сектор Ниша је претрпео озбиљне негативне последице, капацитети организација младих и за младе су драстично смањени, док су неке невладине организације и удружења младих затворене услед отежаних или непостојећих услова за рад. У кризном периоду са којим се суочава цео свет због пандемије COVID 19 јако мало пажње је било усмерено на цивилни, а посебно омладински сектор и то је оставило трага на све младе и запослене у овом сектору. Поред институционалне, недостајала је финансијска подршка надлежних институција.

Потребно је усмерити пажњу надлежних органа на значај међусекторске сарадње, овде се пре свега мисли на сарадњу и усаглашавање крајњих циљева образовних, културних и спортских институција и организација. Покретањем заједничких иницијатива и унапређењем сарадње наведених сектора обезбедили би се услови за квалитетнији живот младих у нашој заједници. Културне и спортске манифестације које се организују у Нишу, а чији садржаји су намењени младима морају да имају подршку образовних институција и обратном.

Још један од проблема који утиче на рад омладинског сектора је и недостатак адекватног заједничког простора које би омладинске организације повремено користиле. Просторије Официрског дома су предвиђене управо за ову намену, али у пракси се капацитети овог простора не користе у довољној мери, разлог за то је и компликован процес за подношење захтева за коришћење тог простора и добијање сагласности за коришћење истог. Поред компликованог процеса проблем представља и чињеница да је за број младих у Нишу један простор ове намене недовољан. Потребно је отворити комплекс који би имао веће капацитете и који би био погодан за организацију програма за младе и у време летњег (отворени простор) и зимског (затворени простор) периода.

Досадашња пракса показала је да је за успешнији рад омладинског сектора неопходна боља сарадња локалних медија са омладинским организацијама. Медији се недовољно интересују и слабо извештавају о пројектима и иницијативама које спровode млади и организације за младе што негативно утиче на видљивост омладинског сектора и на промоцију остварених резултата који нису занемарљиви. Кроз квалитетну сарадњу медија и омладинског сектора млади у Нишу би имали могућност да се више информишу о могућностима и програмима за младе и њихово лично и професионално усавршавање. Одговорним и објективним извештавањем о активностима које се спровode подигла би се свест о значају активног учешћа младих у друштву међу свим члановима локалне заједнице.

Велики број пројеката за младе се спроводи уз подршку европских фондова (Erasmus +, EYF, Tempus Fondacija, IPA CBC...) и других фондова попут Western Balkans Fonda, International Visegrad Fund-a, али се ти пројекти, пројектне активности и остварени резултати слабо промовишу у јавности и нису препознати као приоритети за јачање омладинских капацитета у нашем граду. Потребно је радити на промоцији ових прилика и едукацији шире јавности о бенефитима (економским, социјалним, образовним, итд.) које овакви програми доносе нашој локалној заједници. У том смислу је подршка надлежних институција и медија од велике важности, јер тренутна ситуација није повољна, у Нишу тек неколико омладинских организација има знање и друге ресурсе да спроводи пројекте финансиране од стране европских и међународних фондова, а тај број би требало да буде већи како би се капацитети младих јачали континуирано и систематски.

Још једна од приоритетних активности је и инклузија младих особа са инвалидитетом. Поред социјалне инклузије тј. једнаких права у јавном животу локалне заједнице, младима са инвалидитетом је потребно омогућити несметано кретање, овде се пре свега мисли на постављање рампи, звучних семафора и других помагала којима би се обезбедио нормалан свакодневни живот свим грађанима и свим младим особама. Од велике је важности контролисати у којој мери се и да ли се користе афирмативне мере у образовним и спортским институцијама, али и у јавним институцијама када су млади са инвалидитетом у питању.

Секретеријат за омладину и спорт, Канцеларија за младе града Ниша и све друге омладинске организације заједно треба да раде на развијању адекватне стратегије за промоцију самозапошљавања младих и омладинског предузетништва, потребно је радити на стварању прилика за стручне праксе младих. Поред тога младе треба мотивисати и оспособљавати да активно учествују у процесима доношења одлука и активно промовисати значај јавног заговарања што би допринело и јачању поверења младих у градске и државне институције.

2.11. Медији

Локални медији у Граду имају вишедеценијску традицију и пролазили су све фазе трансформације као и друштво. Почетак локалних медија датира од средине осамдесетих година прошлог века и везује се за појаву експерименталне Е1-телевизије. Даљи развој друштва довео је до појаве прве локалне телевизије чији је оснивач био Град, НТВ-Нишка телевизија средином деведесетих година прошлог века. У међувремену, у периоду тектонских друштвених померања деведесетих година прошлог века појавио се велики број телевизијских и радио станица. Почетак овог века обележен је најпре нестајањем одређеног локалних телевизијских станица а потом и приватизацијом НТВ. Данас у Граду постоје локални електронски медији који успешно задовољавају потребе

становника за тачном, поузданом и правовременом информацијом. На основу анализе годишњих извештаја Центара за истраживање медијског простора (ЦИМП), који додељује признања „Екран“ телевизијским новинарима, али и радијским, као и новинарима писаних медија и порталима, може се закључити да су у фокусу интересовања Нишлија: Корепикс Тв, РТВ Bellami, Нишка Телевизија, Телевизија „Зона Плус“, Бум радио 018, Банкер радио, Градски портал 018, портали Нишке вести, Јужне вести итд. Поред локалних, у Нишу постоје и дописништва свих телевизијских кућа са националном фреквенцијом, међу којима је дописништво Јавног сервиса РТС најстарије и датира из 1989. године. Постојање великог броја локалних електронских медија у Граду, указује да је потреба Нишлија за правовременом и поузданом информацијом задовољена. Евидентно је да ни један од локалних ТВ станица нема титлован програм, те је самим тим, њихов садржај недоступан глувим и наглувим особама.

2.12. Спорт

Спорт у Нишу баштини традицију дужу од једног века. Први спортски клубови у Нишу основани су крајем 19. века. Стрељачки клуб Ниш основан је 1881. године. Први коњички клуб у Нишу основан је јула 1890. године под називом „Моравско коло јахача Кнез Михаило“. Витешко друштво за гимнастику и борење Душан Силни, основано је као подружница Витешког друштва Душан Силни 1897. у Нишу. Почети гимнастике у Нишу везују се за формирање Витешког друштва за гимнастику и борења Душан Силни 1897. Уједињењем Витешког друштва Душан Силни и Соколског друштва „Синђелић“ ствара се Соколско друштво „Душан Силни“ које до почетка Другог светског рата, са прекидима, поред својих активности ради на развоју вежби на справама и у партеру. Фудбалски клуб „Синђелић“ најстарији је фудбалски клуб у граду, основан 1918. године. Фудбалски клуб „Раднички“ основан је 24. априла 1923. године да би исте године постао члан Лоптачког подсавеза и одиграо своје прве утакмице, а две године касније, 1925. у лиги Моравске фудбалске жупе, одиграо прве званичне мечеве. Фудбалски клуб „Железничар“ основан је 1928. године као аматерско спортско друштво од стране радника железничког чвора у Нишу и предузећа и установа које су радиле за железницу. Већ наредне године такмичио се у Првенству Ниша. Тридесетих година имао је доста успеха у такмичењима за Пехар Министра саобраћаја. У такмичарској 1940/41. ФК „Железничар“ је освојио првенство Ниша. Тенис у Нишу почиње да се игра тридесетих година 20. века. Први тениски терен у Нишу изграђен је у периоду 1926–1929. у Колонији „Фабрике дувана“ у којој је било смештено стручно особље Фабрике. Терен је био од ливених бетонских плоча димензија 1 x 2 метра са широким фугама трајно уливеним у бетонске плоче које су често скретале лопту у нежељеном правцу. Тридесетих година 20. века. изграђено је још једно игралиште за тенис у дворишту нишког Хотела „Парк“. Први тениски клуб у Нишу основали су 1930. Моша Варон, Мирко Петковић и Давид Голдштајн, први тенисери у Нишу. Атлетски клуб „Железничар“ основан је априла 1937. године као секција при ногометном спорт клубу „Железничар“. Иницијатори за оснивање лакоатлетске секције, како се тада звала, били су омладинци који су често учествовали у лакоатлетским надметањима која су организовали ондашњи нишки спортски клубови. Први лакоатлетски митинг, о коме је писала и београдска штампа, одржан је 2.10.1938. године. Том приликом су у Ниш допутовали атлетичари из целе Србије, а митинг је оцењен као веома успешан. Атлетски клуб активност није прекидао ни у ратном периоду. Одмах после Другог светског рата секција је прерасла у клуб, а први председник био је М. Фелкер. За бављење атлетиком постојало је велико интересовање међу нишком омладином, тако да се клуб брзо омасовио, што је захтевало и бољу организацију. У послератном периоду наставља се оснивање бројних спортских клубова у Нишу. Бициклистички клуб „Железничар“ основан је под овим именом 1946. године. Пре тога, у Нишу је постојао Бициклистички клуб „Орао“ основан 1935. године као и бициклистичка секција Фискултурног спортског друштва Слога, формирана после Другог светског рата. Боксерски клуб „Раднички“ основан је децембра 1947. године. Такмичари БК „Раднички“ су освојили 38 титула појединачних првака државе, а сам клуб је имао статус прволигаша од 1955. до 1982. године. Рукометни клуб „Железничар“ настао је као секција у оквиру Фискултурног друштва „Железничар“ 26. јула 1949. године када је у Зајечару и одиграо своју прву утакмицу на првенству железничара и металаца Србије у великом рукомету. Женски рукометни клуб „Наиса“ формиран је на иницијативу радника Фабрике дувана Ниш, 19. јуна 1969. године под именом „12. фебруар“. Клуб је 1973. године преименован у РК „Дуванска индустрија Ниш“, док данашњи назив, „Наиса“, носи од 2005. године. Тренутно у граду има преко 200 спортских клубова и друштава.

2.12.1. Спортска инфраструктура

Спортско-рекреативни центар „Чаир“ данас чине спортска хала, затворени базени, градски стадион, стонотениски дом, сала за борилачке спортове, сала за стрељаштво, хала Душан Радовић, хала Мирослав Антић, ледена дворана и отворени базени. Стадион Чаир, изграђен је и стављен на располагање нишким спортистима 1963. године и представља најстарији објекат у спортском центру Чаир. Спортска хала Чаир, капацитета 4000 седишта, пуштена је у рад 1974. године. Комплекс са олимпијским, рекреационим, дечијим базенима, двориштем са терасом за сунчање и отвореним спортским теренима пуштен је у рад јула 1989. године, а куглана, која је у склопу објекта, пуштена је у рад 1990. Капацитет гледалишта базена је 1050, а куглане 100 седишта. Спортски центар преузео је 2004. на управљање и одржавање универзалну спортску халу у ОШ „Душан Радовић“ капацитета гледалишта од 1000 места и халу ОШ „Мирослав Антић“ (1500 седишта) 2006. године, а у јануару 2007. и вишенаменску Ледену дворану (300 седишта). год. 2009. пуштени су у рад и отворени базени.

Осим спортско-рекреативног центра „Чаир“ спортски клубови на располагању имају и отворене спортске терене у Ровчету поред нишке тврђаве који су 2018. године реконструисани и поновно условни за спортске тренинге и такмичења.

2.12.2. Спортски савез Ниша

Први писани трагови о организованом облику удруживања представника спортских клубова датирају од 29. јануара 1958. године када је одржана Оснивачка скупштина Општинског Савеза спортова Н.О. Општине Ниш у сали Народног Универзитета. Овој, за нишки спорт историјској седници, присуствовало је око 40 представника нишких спортских клубова, друштвено-спортских и друштвено-политичких радника, док је конституисање Општинског савеза спортова општине Ниш одржано 10. фебруара 1958. године. У року од месец дана (12. марта 1958.) Општински одбор за Н.О. општине Ниш регистрован је код Секретаријата за унутрашње послове у Нишу, као подружница

Среског савеза спортова Среза Ниш под бројем 6669 због чега је ова институција утврдила за дан свог оснивања 12. март.

До преименовања ове организације из Општинског Савеза спортова Н.О. Општине Ниш у Савез организација за физичку културу (СОФК) дошло је 22. октобра 1961. године. Треба рећи да је основни повод за преименовање Општинског савеза у СОФК била потреба за оснивањем организације која би под својим окриљем обухватила све организације које су се у то време бавиле физичком културом. Временом је постајала све израженија потреба да се многа заједничка питања од интереса за спорт решавају заједнички, а ту могућност је могла само да приушти осавременења организација попут СОФК Ниш.

СОФК општине Ниш и његов тридесетогодишњи рад од 1962. до 1992., када се трансформише у Спортски Савез Ниша, карактеришу три периода која би грубо могла да се поделе на: 1. период организационог сређивања, 2. период предузимања конкретних мера за унапређење и развој физичке културе и 3. период самоуправног преображаја и трансформације физичке културе. Оваква врста организовања друштвених организација за физичку културу у нишкој Општини имала је за циљ да се у овој области обезбеде услови и развија пракса у којој ће аматерски друштвено-спортски радници одлучивати о развоју физичке културе и бити активни учесници у остваривању договорене политике и усвојених програма развоја физичке културе.

У развоју квалитетног спорта Ниша, учињени су велики напори за стварање основе даљег развоја. У то време, Ниш је афирмисани југословенски центар квалитетног спорта. Његови клубови попут Фудбалског клуба „Раднички“, Боксерског клуба „Раднички“, Рукометног клуба „Железничар“, Рукометног клуба „ДИН“, Шаховског клуба „Железничар“, Атлетског клуба „Железничар“, Кошаркашког и Одбојкашког клуба „Студент“, Стрељачког клуба „1881“ и Гимнастичког клуба „Ниш“ заузимају видно место у тадашњој југословенској породици спортова.

После вишемесечне јавне расправе о реорганизацији друштвених организација за физичку културу у спортске савезе, у Нишу је почетком деведесетих година 20. века покренута иницијатива, а убрзо и одржана Оснивачка Скупштина Спортског Савеза Ниша 23. 12. 1992. године. Овом приликом присутни чланови Скупштине, иначе овлашћени представници спортских организација и удружења, чланови Одбора за припрему Оснивачке Скупштине и чланови дотадашњег Извршног Одбора СОФК општине Ниш, доносе једногласну одлуку о оснивању Спортског савеза Ниша (ССН) као самосталне спортске организације Ниша, добровољно удружених чланица ради остваривања заједничких циљева, потреба и интереса који се утврђују Статутом Спортског савеза Ниша. Спортски савез Ниша је основало 36 спортских организација али, у складу са Статутом, могу се учланити и друге организације у области спорта. Оснивањем Спортског савеза Ниша (ССН) престаје да постоји Савез организација за физичку културу (СОФК) општине Ниш тако да све права и обавезе СОФК преузима новоосновани ССН.

Клупски успеси нишког спорта крунисани су учешћем нишких спортиста на највећем међународном спортском такмичењу, Олимпијским играма. У периоду од оснивања модерних олимпијских игара на олимпијским борилиштима наступило је 16 Нишлија (као такмичари). На ОИ учествовали су Мирослав Стојановић, Илија Ничић и Владимир Гроздановић (стрељаштво, Рим 1960.), Томислав Келава (бокс, Рим 1960.), Зоран Тута Живковић (рукомет, Минхен 1972.), Весна Милошевић (рукомет, Москва 1980.), Драган Пантелић (фудбал, Москва 1980.), Слободан Павловић (бокс, Лос Анђелес 1984.), Драган Стојковић Пикси (фудбал, Лос Анђелес 1984.), Милан Ђорђевић (кајак, Барселона 1992.), Лидија Михајловић (стрељаштво, Барселона 1992. и Пекинг 2008.), Марко Јанковић (атлетика, Сиднеј 2000.), Александар Раковић (атлетика, Атланта 1996., Сиднеј 2000. и Атина 2004.), Иван Миљковић (одбојка, Сиднеј 2000., Атина 2004. и Пекинг 2008.), Ненад Филиповић (атлетика, Пекинг 2008., Лондон 2012., Рио 2016.), Слободан Аџић (атлетика, Параолимпијске игре, Њујорк 1984., Сеул 1988., Барселона 1992. и Атланта 1996.). Као тренери на Олимпијским играма су учествовали Драган Ратковић (кошарка, Рио 2016.), Никола Милошевић (џудо, Рио 2016.). Године 1980 ФК Раднички стиче право учешћа у Купу УЕФА. Следеће сезоне стигао је до полуфинала Купа УЕФА, где је елиминисан од немачког Хамбургера. Био је то период када је утакмице на стадиону у Чаиру гледало преко 20.000 навијача, а песма Куде је тај Ниш, постаје незванична химна Радничког.

2.12.3. Спорт и здравље

Редовна физичка активност је основ за очување и унапређење здравља. Законом о спорту, и подзаконским актима уређују се права и обавезе спортиста, рекреативаца и осталих физичких лица у систему спорта. Активности које су везане за промоцију здравих стилова живота и пружање могућности свим грађанима да се баве спортским рекреативним активностима представљају један од приоритетних задатака свих држава и влада.

Седентарни начин живота и смањена физичка некативност има озбиљне последице по здравље популације. Бављење спортом и рекреацијом има позитивне ефекте на здравље људи свих животних доба, а планским и систематским вођењем спортиста и рекреативаца може се утицати на здравље и квалитет живота великог броја суграђана. Недостатак физичких активности повезан је са поремећајима здравља као што су: значајно повећани ризик за настанак дијабетеса, кардиоваскуларних болести, смртношћу, инвалидитетом и др.

Највидљивији је задњих година нагли пораст гојазности. Многе развијене земље почеле су да се суочавају са проблемом смањене физичке активности и појаве гојазности како код деце тако и код одраслих (WHO, 2000). Резултати многобројних истраживања који су се бавили стањем заступљености гојазности код становништва у свету показали су да 2,1 милијарде људи има дијагностиковану прекомерну телесну масу, а од тог броја деце је близу 160 милиона од којих је чак 22 милиона млађе од пет година. Тежиште појаве и заступљености гојазности померено је ка западним земљама где је број који спада у групу гојазних особа повећао у последњих 20 година чак три пута а број гојазне деце старости од 6 до 19 година од 22% повећао до 31% са сталном тенденцијом раста (Reilly & Dorosty, 1999; Spiotta & Luma, 2008) тако да је у просеку свако четврто дете процењено као гојазно (Nicklas, Baranowski, Cullen, & Berenson, 2001).

Гојазност деце и адолесцената у Србији поприма епидемијске размере као што је случај и са другим земљама у транзицији (Milutinović, 2006; Nikolić et al., 2006; Kisić-Tepavčević, et al., 2008; Zdravković, et al., 2009; Ostojić, Stojanović, Stojanović, Marić & Njaradi, 2011). У периоду између 2007. и 2008. године учесталост гојазности код деце узраста 6 до 14 година износила је 7.3% (Ostojić, Stojanović, Stojanović, Marić & Njaradi, 2011). Године 2015. код деце

узраста шест до девет година преваленца гојазности била је 23.1% (Ђорђевић et al., 2016), што је у рангу земаља у којима је заступљен висок степен гојазности.

У истраживању Ђурашковића и сар. (2017) утврђено је да је на територији града Ниша висок степене деце са повећаном тежином или гојазношћу (Табела 1).

Табела 24. Степен ухрањености ученица и ученика узраста 8 година основних школа Ниша на основу BMI

Категорија	Ученице	Ученици
	%	%
Нормално ухрањене	57.27	59.34
Повећане масе тела	25.59	21.98
Гојазне	17.14	18.68
Телесне масе изнад нормалне ухрањености	42.72	40.66

Такође, осим појаве гојазности и смањене физичке активности запажа се и тренд повећања постуралних поремећаја и деформитета (Ђурашковић и сар., 2017) (Табела 2)

Табела 25. Постурални деформитети регистрованој соматоскопијом код ученица II разреда основних школа Ниша.

Установљени поремећај соматоскопском методом	Ученице	Ученици
	%	%
Спуштен свод стопала	35.91	42.79
Сколиотички лоше држање тела	30.87	29.88
Кифотички лоше држање тела	12.44	10.03
Нема поремећаја	37.44	33.51

Ниво физичке активности у популацији деце Ниша такође је на ниском нивоу (Табела 3), а нарочито у женској популацији

Табела 26. Број и проценат ученица и ученика узраста 8 година основних школа Ниша које се баве спортом по сопственој изјави

Спорт се бави	Ученице	Ученици
	%	%
По сопственој изјави	29.93	50,16

Осим смањеног нивоа физичких активности код деце, недоваљно су физичке активне и остале популационе категорије (адолесценти, студенска популација, радно активно становништво и старе особе) (Пантелић и сар., 2018). У поређењу са другим развијеним градовима и државама у европи где је у рекреативне активности активно укључено између 30-70% грађана, подаци у Нишу показују да је у рекреацију укључено око 20% грађана (деца, студенти и одрасле особе, без спортиста) (Пантелић и сар., 2018).

За побољшање учествовања у рекреативним и спортским активностима, потребна је адекватна инфраструктура, која би задовољила потребе спортиста и рекреативаца да могу да реализују активности које се тичу тренинга и вежбања ради здравља.

Проблеми који се тичу спорта и рекреације могу се сагледати кроз следеће чињенице:

- Садашњи број објеката намењених за спорт и рекреацију не задовољава реалне потребе грађана Ниша;
- Велики број основних и средњих школа нема одговарајуће спортске објекте за наставу физичког и здравственог васпитања и ваннаставне спортске активности;
- Одређени број клубова (којих у Нишу има око 200) нема своје спортске објекте;
- Распоред спортских и рекреативних грађевина није подједнако распоређен по градским оштинама;
- Мали број објеката за бављење спортом и рекреацијом особа са инвалидитетом, као и мала укљученост особа са инвалидитетом у спортске и рекреативне активности;
- Релативно мали број грађана се редовно бави спортом и рекреацијом;
- Релативно мали број стручног кадра у области спорта и рекреације
- Мали број врхунских спортиста и врхунских спортских резултата

2.13. Социјална заштита

На територији града Ниша, од укупног броја становника, 2,24% становништва користи новчану социјалну помоћ. Евидентно је смањење броја корисника новчане социјалне помоћи у 2019. години. Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица се повећава у односу на претходне године и сада износи 537. Од укупног број становника града Ниша 22,01% користи могућност дечијег додатка, док 10,8% користи могућност увећаног дечијег додатка. У табели бр. 19. приказане су промене основних индикатора Социјалне заштите на територији града Ниш.

Табела 27. Промене у индикаторима социјалне заштите за период од 2011. до 2019. године 18

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Број корисника новчане социјалне помоћи	Број	3.264	5.705	6.620	7.270	6.850	7.074	6.783	6.191	5.729
Број корисника новчане социјалне помоћи, као % укупног броја становника	%	1,25	2,2	2,55	2,81	2,66	2,75	2,64	2,41	2,24

Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица	Број	497	490	464	450	451	482	508	509	537
Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица, као % укупног броја становника	%	0,19	0,19	0,18	0,17	0,17	0,19	0,2	0,2	0,21
Број корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица	Број	916	944	1.020	1.074	1.148	1.171	1.290	1.356	1.393
Број корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица, као % укупног броја становника	%	0,35	0,36	0,39	0,42	0,45	0,46	0,5	0,53	0,54
Број корисника дечијег додатка (0-17 година)	Број	9.305	8.979	9.452	9.212	8.235	7.328	6.500	5.805	9.524
Број корисника дечијег додатка (0-17 година), као % укупног броја деце	%	20,64	20,14	21,5	21,21	19,09	17,03	15,1	13,44	22,01
Број корисника увећаног дечијег додатка (0-17 година)	Број	2.303	2.425	2.722	2.768	2.577	2.452	2.451	2.480	4.676
Број корисника увећаног дечијег додатка (0-17 година), као % укупног броја деце	%	5,11	5,44	6,19	6,37	5,97	5,7	5,69	5,74	10,8

Слика 17. Промена броја корисника новчане социјалне помоћи

Веома позитиван податак за ЈЛС је смањење броја корисника новчане социјалне помоћи. Како није било већих осцилација у броју корисника, евидентно је да је ЈЛС добром политиком успела да подигне стандард грађана.

Табела 28. Промене у индикаторима социјалне заштите за период од 2011-2019. године 19

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	Број	29.034	31.102	38.119	40.620	41.383	40.689	38.537	38.157	40.067
Број жена корисница социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	Број	17.531	17.084	20.420	21.598	21.679	21.333	20.232	19.896	20.790
Број мушкараца корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	Број	11.503	14.018	17.699	19.022	19.704	19.356	18.305	18.261	19.277
Број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад, као % укупног броја становника	%	11,15	11,97	14,71	15,71	16,05	15,81	15,01	14,88	15,66

Укупан број корисника социјалне заштите, према подацима из 2019. године, је 40.067 корисника. Процент жена корисница је 51,9%, док је проценат мушкараца који користе социјалну помоћ 48,1%. Процент становништва који користи социјалну заштиту, од центра за социјални рад, од укупног броја становништва износи у 2019. години 15,66%.

Табела 29. Промена у пријављеним случајевима насиља за период од 2011-2019. године²⁰

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Број пријављених случајева породичног насиља према Број деци	40	64	214	50	190	43	33	57	39	
Број пријављених случајева породичног насиља према Број женама	27	57	36	128	285	288	554	755	679	
Број деце у сукобу са законом			88	111	108	69	295	355	238	
Стопа деце у сукобу са законом			На 1.000 деце	2,97	3,82	3,76	2,41	10,32	12,39	8,3

За посматрани период, од 2011. до 2019. године, број пријављених случајева породичног насиља према деци био је највећи у 2015. години (190), док је у 2019. години тај број смањен на 39 случајева. Стопа деце које су сукобу са законом, на 1.000 деце, износи 8.3.

Број пријављених случајева насиља над женама у 2019. години је 679 (слика бр 18).

Слика 18. Број пријављених случајева насиља према женама

2.14. Здравствена заштита

Од здравствених установа Град Ниша има један Дом Здравља, једну Војну Болницу, три Специјалне болнице и институте, Универзитетски клинички центар са више од 30 клиника.

Број лекара на територији града Ниша, према званичној статистици, у 2018. години, је 1.208. Број лекара на 1.000 становника је 4,7 лекара, Републички просек 2,9 лекара на 1.000 становника. Кад је у питању здравствена заштита деца онда имамо 1,4 лекара на 1.000 деце, док је Републички просек 1,5 лекара на 1.000 деце.

Кад је у питању здравствена заштита одраслих ситуација је иста, као и на Републичком нивоу, 0,7 лекара на 1000 одраслих пацијената. Број стоматолога, на територији града Ниша, на 1.000 становника износи 1, док је републички просек 0,7 лекара. Обухват трудница у току првог триместар трудноће савременом здравственом заштитом је процентуално изражен 74,3%, а просек у Републици Србији је 78,2%. На територији града Ниша по званичној статистици из 2018. године, 18 људи је оболело од туберкулозе. Процент деца која су вакцинисана против дифтерије, тетануса и великог кашља у првој години живота 100%, што је веће од Републичког просека који износи 94,7%. Процент деце која су вакцинисана против малих богиња у првих 18 месеци живота је 95,4%. Републички просек за проценат деце која су вакцинисана против малих богиња у првих 18 месеци живота је 93,4%. Број болесника који је прошао кроз цивилно здравство је 92.798 док је у војној болници отпуштено са болничког лечења 3.911 лица. Просек лечења у цивилном здравству је 9,2 дана, док је у Војној болници 8,5 дана, што укупан просек чини 8,18 дана. Овај број је најмањи у периоду од 2009. до 2018. године. Искоришћеност кревета у болницама

²⁰ <https://rsjp.gov.rs/cir/analiticki-servis/>

је 73,93%, што је најмањи број за период од 2009. до 2018. године (Подаци из статистичког годишњака града Ниша, за 2018. годину).

На подручју града Ниша, организационом шемом и према Уредби о Плану мреже здравствених установа, здравствену заштиту пружа 13 здравствених установа у државном власништву. Институт за јавно здравље у Нишу обавља здравствену делатност на сва три нивоа здравствене заштите, као и Завод за трансфузију крви и Завод за судску медицину. Институт за јавно здравље пружа превентивну здравствену заштиту из области социјалне медицине, микробиологије, хигијене и епидемиологије.

Примарну здравствену заштиту у граду Нишу обављају установе и у државном и у приватном сектору. Окосницу система примарне здравствене заштите представљају установе у државном власништву: Дом здравља са мрежом здравствених станица и амбуланти, Завод за хитну медицинску помоћ, Завод за здравствену заштиту радника, Завод за здравствену заштиту студената, Завод за плућне болести и туберкулозу, Стоматолошка клиника и Здравствена установа „Апотека Ниш”.

Примарну здравствену заштиту студената обавља Завод за здравствену заштиту студената, а превентивно-куративном здравственом заштитом радника бави се Завод за здравствену заштиту радника (4 диспанзера и 7 амбуланти).

У приватном сектору, делатношћу из домена примарне здравствене заштите бави се већи број приватних ординација, поликлиника, стоматолошких ординација и приватних апотека.

Са 174 становника на једног лекара, ситуација је знатно повољнија него у Србији, у којој је број становника на једног лекара 376.

Дом здравља у Нишу пружа примарну здравствену заштиту, превасходно превентивну и садржи десет организационих јединица. Чини га централни објекат и 54 здравствене станице и амбулante: у граду 8 здравствених станица и 5 амбуланти, у приградским насељима и селима 10 здравствених станица и 10 амбуланти и 21 школска амбуланта. Мада на територији града Ниша 45 насеља нема никакву здравствену установу, добар размештај здравствених станица и амбуланти чини приступачном здравствену заштиту на релативно лак начин на читавој територији града.

У оквиру Дома здравља делује Одељење за кућно лечење и медицинску негу. Одељење брине о укупно 4.000 пацијената. Две трећине пацијената овог одељења је старо преко 65 година. Служба се бави и палијативним збрињавањем терминално оболелих пацијената. Дефинисана је стратегија здравствене заштите старих чији су циљеви:

1) процена потреба, 2) повећање и боља доступност услуга, 3) повећање обухвата до универзалног, 4) промоција здраве и успешне старости, 5) развој система здравствене заштите старих на локалном и регионалном нивоу.

Секундарни ниво стационарног лечења осигураника са територије града Ниша није системски решен. Клинички центар у Нишу пружа становницима града Ниша делом секундарну и терцијалну здравствену заштиту. Клинички центар у Нишу пружа терцијалну здравствену заштиту за подручје југоистока Србије.

Поред наведених здравствених установа, за лечење војних осигураника у Нишу је смештена и Војна болница са 300 постеља и Одељење примарне здравствене заштите.

Евидентан је недостатак установе секундарне здравствене заштите за Град Ниш и гравитационо подручје југоисточне Србије. Установа секундарне здравствене заштите, општа болница, у граду Нишу значајно би повећала квантитет и квалитет здравствених услуга, али и умногоме ослободила капацитете терцијалне здравствене заштите.

Изазови јавног здравља су бројни и повезују се са последицама економске кризе, миграцијама становништва и растућим неједнакостима, а сагледавају кроз здравље и детерминанте здравља, систем јавног здравља и јавно-здравствену политику. Изазови су нарочито постали изражени у време пандемије изазване вирусом SARS-Cov-2.

Показатељи здравственог стања и детерминанте здравља упућују на смањење броја и старење становника у Републици Србији; велики број становника Републике Србије оболева, прерано умире или бива онеспособљено услед болести и повреда које су превентабилне као и то да су водеће болести и повреде су повезане са социјалним и економским одредницама здравља, односно несразмерно присутне код сиромашног и рањивог становништва, што доприноси неједнакостима у здрављу.

Добро здравље је од суштинског значаја за одрживи економски и друштвени развој и основна брига у животу сваког лица, породица и друштва. Зато је од изузетног значаја планским документима подржати испуњавање друштвене бриге за здравље људи и подстаћи одговорност државе и друштва у обезбеђењу добробити за све грађане путем унапређења здравља, продужења очекиваног трајања квалитетног живота, очувања здраве животне и радне средине, али и омогућити достојанствене услове за спорт, рекреацију и социјалну једнакост, што ће се остваривати кроз све облике партнерства за здравље и наглашавање значаја свеобухватног приступа путем интердисциплинарности и мултисекторске сарадње.

Година 2020. и 2021. памтиће се као прекретница у историји савременог друштва. Ово време је када се цео свет суочио са кризом са далекосежним последицама на наш живот, и довела до глобалне неизвесности и изазова какви нису виђени још од Другог светског рата. Рани одговор на COVID-19 у Србији заснован је на снажном постојећем оквиру закона о јавном здрављу. Одговарајући системи за хитно реаговање и надзор болести, високо квалификовани тимови стручњака у Институту за јавно здравље Србије („ИЈЗС“) и мрежа од 24 окружна института за јавно здравље („ИЈЗ“) помогли су да се одложи почетак и интензитет епидемије. Овај период је показао да постоје два главна изазова у здравственом систему у Србији, која су постала јасна као резултат кризе: 1. довољност јавног здравственог система да идентификује, изолује, тестира и лечи све случајеве COVID-19 који се појаве, као и да пронађе и стави у карантин одговарајуће контакте заражених; 2. способност српског здравственог система да удвостручи напоре и пружа редовне здравствене услуге, уз истовремено агресивно лечење и решавање COVID-19 као свеобухватне националне здравствене кризе. Захваљујући помоћи Народне Републике Кине, у Нишу је јула 2020 отворена нова лабораторија за тестирање на коронавирус "Ватрено око". Лабораторија у Нишу је друга таква у

Србији, поред "Ватреног ока" у Клиничком центру Србије у Београду. Отварање ове лабораторије је омогућило знатно већи обухват тестирања, што је помогло да нишки здравствени систем изађе много отпорнији и јачи.

2.15. Етничке заједнице

Према статистичком годишњаку, у Нишу живе припадници 26 етничких група (Табела 31) Најбројнију и највидљивију етничку мањинску групу у граду чине Роми. По попису од 2011. године у Нишу је насељено 6.996 Рома. Само 27% је економски активно, трећина прима неки вид социјалне помоћи, а за 18% породица то је једини извор прихода. Само 9% Рома има сталне приходе од рада, само 2,5% ромских жена је стално запослено. Број стално запослених Рома се повећава. Након покретања неколико предузећа за „управљање комуналним отпадом“ један број Рома је у овим предузећима нашао стално запослење са пристојним приходима.

Табела 30. Етничке мањинске заједнице на територији града Ниша

Народ	Број становника	%
Албанци	97	0,04%
Бошњаци	44	0,02%
Бугари	927	0,36%
Буњевци	10	<0,01%
Црногорци	659	0,25%
Горанци	202	0,08%
Хрвати	398	0,15%
Југословени	416	0,16%
Мађари	68	0,03%
Македонци	823	0,32%
Муслимани	58	0,02%
Неизјашњени и неодређени [б]	3.018	1,16%
Непознато [д]	2.362	0,91%
Немци	28	0,01%
Остали [а]	420	0,16%
Регионално одређени [ц]	61	0,02%
Роми	6.996	2,69%
Румуни	26	0,01%
Руси	62	0,02%
Русини	4	<0,01%
Словаци	38	0,01%
Словенци	104	0,04%
Срби	243.381	93,52%
Украјинци	20	0,01%
Власи	15	0,01%

Другу најбројнију мањинску етничку групу у Нишу чине Бугари. Припадници ове етничке групе су веома добро интегрисани у локалну заједницу.

У Нишу, поред доминантне православне цркве, постоји и неколико мањинских верских заједница. То су католичка, адвентистичка и баптистичка црква. У граду нема изражене верске нетрпељивости.

2.16. Јединица локалне самоуправе

2.16.1. Систем градске управе

Имајући за свој основ одредбе актуелног Закона о локалној самоуправи („Сл. гласник РС”, бр. 129/2007, 83/2014 – др. закон, 101/2016 – др. закон и 47/2018) у органе локалне власти у граду Нишу спадају:

1. Скупштина града,
1. Градоначелник,
2. Градско веће.

Скупштина града је најважнији орган одлучивања у јединици локалне самоуправе. Она се састоји у потпуности од непосредно изабраних представника грађана – одборника. У Нишу, Скупштина града има 61 одборника, а њене седнице се одржавају најмање једанпут у три месеца. Нормативна надлежност скупштине града подразумева доношење статута, прописа и других општих аката, буџета и завршног рачуна, програма развоја града, урбанистичког плана и других одлука о питањима из надлежности. Изборна надлежност се односи на избор градоначелника и заменика градоначелника, председника и заменика председника скупштине града, чланова градског већа, секретара скупштине, начелника градске управе, као и на постављање директора и управних и надзорних одбора, јавних предузећа, установа, организација и служби чији је оснивач град.

Градоначелник се бира тајним гласањем из реда скупштинских одборника већином гласова од укупног броја одборника, а у његовој надлежности је извршна власт града. Његове дужности су повезане са одржавањем јавног реда, имплементацијом градског буџета, руковођењем дугорочним програмима и сл. Градоначелник врши извршну власт уз подршку стручних радних тела и градске управе, и бира се за период од 4 године. У раду му помаже и заменик градоначелника (кога бира скупштина града) као и пет помоћника (које именује и разрешава сам градоначелник).

Градско веће је орган који омогућује усклађивање рада градоначелника и скупштине града и уједно врши контролно–надзорну функцију над радом читаве градске управе.

Одлуком о организацији Градских управа Града Ниша („Службени лист Града Ниша“ број 114/2020 од 17.12.2020. године) и Одлуком о Канцеларији за локални економски развој („Службени лист Града Ниша“ број

114/2020 од 17.12.2020.године) које су почеле да се примењују 01.01.2021.године започет је правни и фактички процес реорганизације досадашње јединствене Градске управе Града Ниша и служби Града.

Разлог за то су уочени недостаци у функционисању Управе у претходном периоду, пре свега спора и недовољно ефикасна администрација и сложен пут предмета, од подношења захтева странке, до коначног поступања по захтеву од стране надлежног органа. С друге стране, изменама и допунама Закона о локалној самоуправи и изменама и допунама Статута Града Ниша, било је неопходно ускладити функционисање управе са новим надлежностима Управе прописаним у Закону.

Руководећи се принципима делотворности и економичности, образовано је шест Градских управа и то:

- Градска Управа за органе Града и грађанска стања
- Градска управа за финансије
- Градска управа за грађевинарство
- Градска управа за комуналне делатности и инспекцијске послове
- Градска управа за друштвене делатности
- Градска управа за имовину и одрживи развој.

Канцеларија за локални економски развој је реорганизована са циљем концентрације послова на једном месту који се пре свега односе на локални економски развој, подршку улагањима и унапређење пословног окружења, али и пружања стручне помоћи органима и службама Града у поступцима који подразумевају учешће Града у пројектима који битно доприносе афирмацији концепта добре управе.

Канцеларија је образована у складу са посебним законом, тј. чланом 20. Закона о улагањима. Средства за подршку пројектима од значаја за Град обезбеђена су у оквиру Канцеларије односно иста су предвиђена Одлуком о буџету Града Ниша за 2021. годину (Службени лист Града Ниша број 114/2020).

У Нишу за вршење послова Града установљено је Правобранилаштво града Ниша, главни архитекта и енергетски менаџер.

Грађани Ниша имају право да управљају својом општином или градом и непосредно кроз грађанску иницијативу, збор грађана и референдум.

У граду Нишу постоји пет Градских општина – Пантелеј, Црвени Крст, Палилула, Медијана и Нишка Бања – које чине насељена места која улазе у њихов састав и чије постојање датира од октобра 2004. године. Осим у Нишу, градске општине тренутно постоје још само у Београду, иако је претходни ЗЛС прописивао да сваки град мора у свом саставу имати градске општине.

Што се тиче нишких градских општина, оне имају веома различит квалитет инфраструктуре, предузетничке капацитете, друштвене и економске услове, планове развоја и друго.

2.16.2. Финансијска анализа

У периоду од 2011. до 2020. године приходи општине су имали позитиван тренд раста. У 2019. години они су износили 8.931.520.000 динара. Град Ниш има висок степен самофинансирања (87%) и финансијске аутономије (89,8%). Текући приходи су се драстично повећали од 2011. године.

Табела 31. Промена у финансијским индикаторима ЈЛС за период од 2011. до 2019. године 21

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Укупни приходи у хиљадама РСД, номинално	7.447.656	7.607.871	8.034.663	8.326.210	8.412.017	8.342.903	8.071.096	8.505.434	8.931.520
Укупни приходи по становнику у РСД, номинално	28.611	29.285	31.007	32.210	32.620	32.419	31.426	33.175	34.902
Изворни и уступљени приходи у хиљадама РСД, номинално	4.715.315	6.461.116	6.178.852	6.424.753	6.157.355	6.188.107	6.408.094	6.758.857	7.772.641
Степен самофинансирања ЈЛС %	63,3	84,9	76,9	77,2	73,2	74,2	79,4	84,1	87
Финансијска аутономија ЈЛС %	87,2	89	88	85,7	91,1	88	86,9	87,6	89,8
Укупни расходи у хиљадама РСД, номинално	7.511.343	7.551.665	8.020.733	8.238.613	8.307.591	8.203.410	7.935.675	85.000.06	8.917.055
Укупни расходи по становнику у РСД, номинално	28.856	29.069	30.953	31.871	32.215	31.877	30.899	33.154	34.846
Јавни дуг ЈЛС у хиљадама РСД, номинално			1.575.960	1.278.607	1.453.484	1.510.278	1.507.372	1.336.154	1.149.356
Јавни дуг, као % текућих прихода %			22,2	18,8	23,2	21,7	20,8	17,3	
Задуженост по становнику у РСД, номинално			6.082	4.946	5.636	5.869	5.869	5.212	4.491

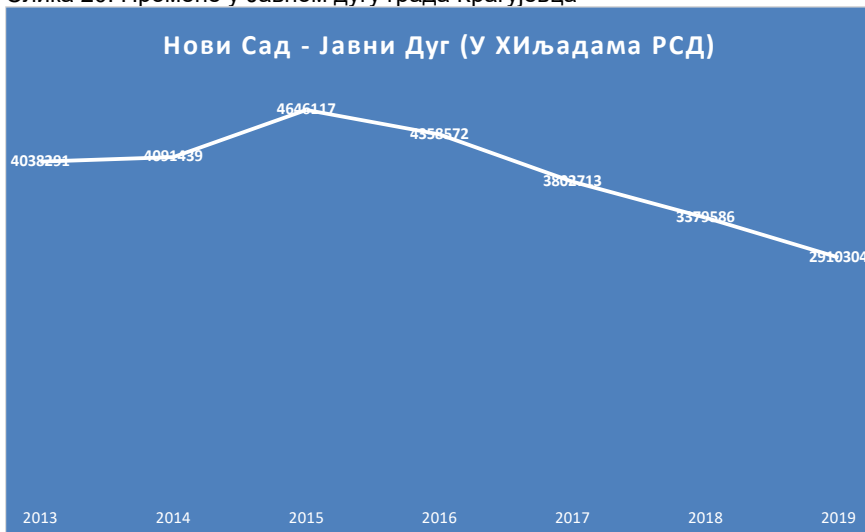
Укупни приходи по становнику у 2019. години износили су 34.902 динара. Укупни расходи по становнику у истој години износили су 34.846 динара. Јавни дуг је био најнижи 2019. године (слика бр. 19).

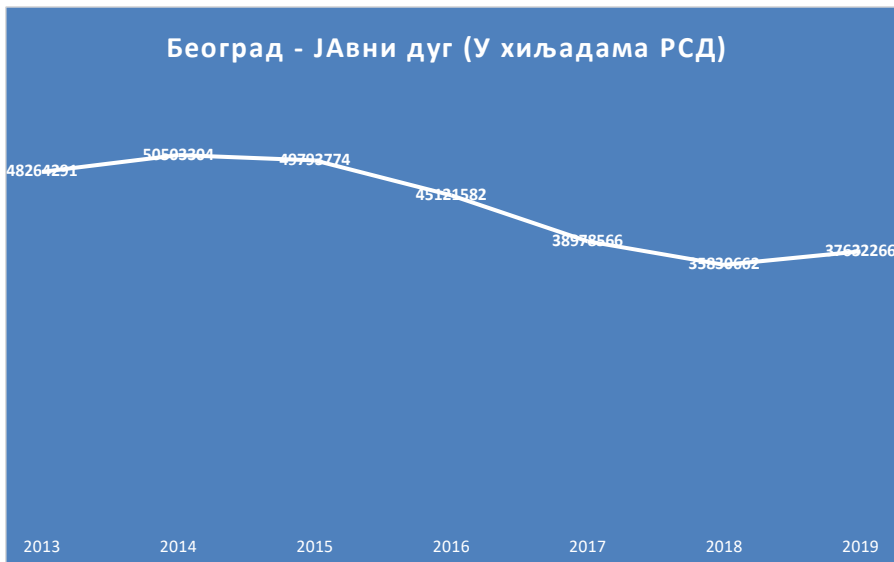
Слика 19. Промене у Јавном дугу града Ниша

Слика 20. Промене у Јавном дугу града Крагујевца

Слика 21. Промене у Јавном дугу града Новог Сада

Слика 22. Промене у Јавном дугу града Новом Саду

Учешће расхода према делатностима у укупним расходима корисника буџетских средстава, 2018.

Слика 23 Учешће расхода према делатностима

Јавни дуг града се од 2013. године смањује, и сада износи 1.149.356.000 динара. Задуженост по становнику се такође експоненцијално смањила како се смањује и јавни дуг. На слици бр. 16 која приказује Јавни дуг ЈЛС, видимо тренд линију јавног дуга ЈЛС Ниша. Слика бр. 21 учешће расхода према делатностима у укупним расходима корисника буџета. Приметно је да најмање буџетских средстава општина издваја за социјалну заштиту (4%). Након тога, део расхода издваја за образовање (28%), док исти проценат издваја за здравствену заштиту и остале делатности (34%).

2.16.3. Финансијски показатељи ЈКП на територији града Ниша

У надлежности града Ниша налази се 12 јавно комуналних предузећа, у даљем тексту ЈКП. Укупан број запослених у јавним предузећима града Ниша, у 2019. години, је износио 3.071. Овај број има тренд смањења у односу на претходне године. Просечан број запослених у ЈКП на територији града Ниша је 256 запослена, за пословну годину 2019. Број запослених у Јавно Комуналним Предузећима на 1.000 становника, за 2019. годину, је 12.

Од укупног броја ЈКП на територији града Ниша, у 2019. и 2018. години, осам односно девет предузећа је пословало са добитком, а укупан нето добитак ЈКП града Ниша износио је 78.125.000 динара у 2019. години, а у 2018. години 170.761.000 динара.

Од укупног број ЈКП на територији града Ниша, у 2019. години, четири предузећа пословало је са губитком. Нето губитак ових предузећа износио је 84.860.000 динара. Ниједно предузеће није остварило нулти финансијски резултат.

Табела 32. Финансијски индикатори ЈКП града Ниша22

Назив индикатора	Јединица мере	Вредност индикатора				
		2015	2016	2017	2018	2019
Број ЈКП	Број	11	13	13	13	12
Укупан број запослених у ЈКП	Број	3.297	3.385	3.346	3.307	3.071
Просечан број запослених по ЈКП	Број	300	260	257	254	256
Број запослених у ЈКП на 1000 становника	Број	13	13	13	13	12
Укупан нето резултат из редовног пословања	У хиљадама РСД, номинално	852.659	435.090	292.348	-12.123	-50.642
Број ЈКП које су оствариле Нето добит	Број	10	11	11	9	8
Нето добитак	У хиљадама РСД, номинално	346.242	187.955	516.214	170.761	78.125
Број ЈКП које су оствариле Нето губитак	Број	1	2	2	4	4
Нето губитак	У хиљадама РСД, номинално	148.748	245.778	240.185	112.471	846.80
Број ЈКП који су остварили нулти финансијски резултат	Број	0	0	0	0	0

2.16.4. Изазови у реформи градске управе

Баланс одговарајућих административних капацитета и оптимизована градска управа, професионалне управе као ефикасног сервиса грађана и смањеног трошка за администрацију остају можда кључни изазови за наредни период реформи. Због свеопштег циља спуштањем обима послова од републичког нивоа на нови ЈЛС, повећан је обим посла који захтева потребу за већим бројем службеника, уз потребе за новим профелима и знањима који су неопходни. С друге стране, поред недостатка броја и одговарајућих знања код службеника, један од изазова оптерећености једног дела управе огледа се у чињеници да управа више времена троши на свакодневне процесе, а да мање времена може да посвети реформским и развојним активностима.

Кључни изазов у области пружања услуга у систему градских управа Града Ниша је проналажење одговора на потребе крајњих корисника (грађана, привредних субјеката, и самих органа државне управе и локалне самоуправе) за унапређењем квалитета услуга које јавна управа пружа. То је последица чињенице да је градска управа још увек само делимично усмерена на концепт услуге. Другим речима, на услуге се у јавној управи и даље доминантно гледа уско и формално, кроз појам управног поступка. То представља кључну баријеру за проактивно формулисање "невидљивих", интегрисаних и трошковно и временски оптимизованих услуга по мери крајњих корисника. Један од разлога лежи у томе што у систему градске Управе Града Ниша још увек није изграђен механизам за препознавање реалних потреба корисника за услугама, док органи приликом креирања нових услуга немају на располагању стандардизоване и савремене алате за укључивање јавности у припрему сервиса. То као последицу има ретко и касно укључивање крајњих корисника у процес развоја услуга, што даље резултира недовољно високим задовољством квалитетом добијених услуга. Да би се услуге пружале тако да су кориснички оријентисане, неопходно је да се унапреди потребна инфраструктура за пружање тих услуга. Информације о услугама су тек делимично доступне и не сасвим јасне упркос обавези да се све услуге видно истакну на порталу органа уз напомену које услуге су електронске. Органи Града Ниш користе информациони систем еЗУП од 2018. године. У оквиру корисника система, постоји 26 администратора и 127 обрађивача и извршилаца. Информациони систем еЗУП користе службеници у следећим областима: послови бирачког списка, послови управног поступка из области грађанских стања, послови матичне службе, послови из области дечије, здравствене и социјалне делатности, послови Локалне пореске администрације, послови из области грађевинарства, послови из области образовања, послови из области имовинско правних послова, послови из области заштите животне средине, послови из области комуналних делатности и саобраћаја, послови из области инспекцијских послова. Органи Града Ниша спроводе интегрисане процедуре: обједињена процедура у поступцима издавања аката у остваривању права на изградњу и коришћење објеката, „Бебо, добродошла на свет“, ЈИС Локалне пореске администрације, еВртић, пријава комуналних проблема – Градски позивни центар, пријава кршења санитарних мера, виртуални матичар, прописи Града Ниша, преглед озакоњених објеката, документи просторног и урбанистичког планирања, регистар обједињених процедура од 01.03.2015, локални регистар извора загађивача.

Град Ниш је деценијама уназад био активан учесник пројеката које је спроводио са Сталном конференцијом градова и општина, а који се између осталог односе и на регулаторну реформу. У склопу једног од пројеката, успостављен је регистар административних поступака који се спроводе у Граду Нишу, како за поверене, тако и за изворне послове.

Регистар административних поступака је постављен по стандардној процедури коју је развио СКГО. Имајући у виду да је јединствена Градска управа реорганизована у шест градских управа, почев од 01.01.2021. године, план је да, након усвајања Правилника о систематизацији радних места у градским управама и службама Града, наведени регистар буде ажуриран у складу са делокругом рада новоформираних управа. Наведено подразумева да ће се преиспитати и по потреби ревидирати препоручени рокови за поступање службеника свуда где је то могуће, са циљем да препоручени рокови буду примерени и што краћи, како би странка на најбржи могући начин остварила своје право у поступку пред органима. Реформа градских управа подразумева измену многих градских аката, што је процес који ће трајати неколико месеци, те се с тим у вези очекује да се Регистар административних поступака надгради новим поступцима из изворне надлежности Града. У перспективи у зависности од техничких могућности које пружа портал еУправе, јер је исти у сталном развојном процесу, Град је заинтересован да сви ови поступци буду доступни и на Порталу са свим обрасцима административних поступака који ће и на линку портала еУправе бити коришћени од стране заинтересованих субјеката, односно потенцијалних странака.

Систем компетенција уведен је инструмент за управљање људским ресурсима Градске управе. Уведено је оцењивање службеника на основу реализације постављених циљева. Ипак приметно је да постоји неравномерна дистрибуција и пракса давања високих оцена. Кадровски планови као кључни инструмент за планирање људских ресурса се последњих неколико година не усвајају, односно од увођења мера фискалне консолидације. Наиме, од тада се број запослених утврђивао Владином Одлуком о максималном броју запослених на неодређено време у систему државних органа, систему јавних служби, систему Аутономне покрајине Војводине и систему локалне самоуправе. Наведеном Одлуком утврђивао се максимални број запослених на неодређено време по организационим облицима и она није представљала механизам за планирање кадрова, већ за ограничење броја запослених. Посебан изазов је запошљавање лица ангажованих на одређено време, нарочито у случају привремено запошљаног обима посла јер се ради о ургентном облику радног ангажовања, као не би дошло до сметњи у раду државних органа и извршавању послова из надлежности. С обзиром да је интенција државе да систем плата прати каријерни напредак и уважава вредновање радне успешности које се одражава кроз плате у наредном периоду биће потребно да се плате запослених усагласе са новим нормативним оквиром. У претходном периоду, нарочито као последица увођења мера фискалне консолидације, забележен је тренд смањења броја запослених. У градској управи Града Ниша је запослено 847 људи. Ова чињеница је препозната као један од ограничавајућих фактора за делотворну и ефикасну имплементацију реформе јавне управе. У складу са потребама реформе јавне управе потребно је обезбедити добро обучене кадрове који једнако имају знања, вештина и способности да буду носиоци свих промена, те се неизоставно намеће потреба континуираног прилагођавања области стручног усавршавања савременим трендовима и технологијама. Зато ће посебан изазов бити поставити обавезу стручног усавршавања и вредновања људског капитала. Исто тако, савремени трендови уважавају потребу запослених, али и њихових послодаваца, за континуираним унапређењем знања, вештина и способности у циљу постизања бољег економског раста, веће конкурентности и трајне запошљености. С тога ће у наредном периоду додатни изазов бити стварање услова за пуну примену концепта целоживотног учења у систему стручног усавршавања у јавној управи, али и његово повезивање са додатним образовањем кадрова у јавној управи, као и подршком високом образовању у школовању кадрова за јавну управу.

Град Ниш има близу четрдесет удаљених локација повезаних у јединствену информатичко-комуникациону мрежу, при чему је део локација повезан оптичким каблом на централно чвориште, а део локација услугом Телекома L2 VPN. На свим локацијама су рачунари повезани на интернет и мрежу Града. Централно чвориште и сервер соба су адекватно опремљени. У сервер соби је инсталирано више наменских сервера за потребе органа Града, као и Аваау телефонска централа за IP телефонију, Аваау позивни центар и пратећа опрема (rack ормари, cps уређаји, итд). Све удаљене локације су опремљене потребном активном и пасивном мрежном опремом и функционошћу у оквиру јединствене информатичко-комуникационе мреже Града Ниша, на којој је око 800 рачунара и око 400 IP телефона. Сваки рачунар на мрежи Града има инсталиран Оперативни систем Windows 7 или више, са важећим лиценцама. Рачунари су углавном старости више од 10 година коришћења. За потребе приступа и рада на електронским сервисима службеника органа Града је у употреби око 200 (двеста) читача личних карата, као и око 50 (педесет) УСБ токена. Око 250 (двестапедесет) запослених службеника у органима Града Ниша користе електронски сертификат.

Захваљујући доношењу Закона о планском систему у априлу 2018. године и подзаконских аката неопходних за његово спровођење у току 2019. године, по први пут је стављен правни оквир за развојно планирање, планирање јавних политика и средњорочно планирање. Циклус претходног стратешког радзобља 2009-2020 био је дефинисан Стратегијом одрживог развоја Града Ниша и Акционим планом за њено спровођење, док се Акциони план операционализовао једногодишњим Програмом развоја Града Ниша. Ови документи јавних политика су припремани у блиској сарадњи свих учесника у планирању, али документи сами по себи нису обезбеђивали адекватан систем праћења ефеката јавних политика јер су били без показатеља, нису представљали непосредну везу између планираних јавних политика и буџета, те су се сматрале необавезујућим. Квалитет стратешког планирања у Нишу се оцењује као недовољно развијен. У планском периоду биће неопходно посветити посебну пажњу на анализи ефеката јавних политика али и праћењу спровођења јавних политика. Градска управа мора да постави систем доношења развојних политика који се заснива на адекватној употреби података. Овај проблем је отежан јер су подаци које градска управа обрађује искључиво они које су из домена услуга Републичког завода за статистику, док се друге врсте (примарни, секундарни и терцијални подаци) не прикупљају и не обрађују. Такође, подаци које обрађују органи јавне управе нису у адекватном формату да би могли да имају употребну вредност, па је самим тим и праћење ефеката јавних политика ограничено. Службеници у јавној управи не познају довољно аналитичке алате који су неопходни за припрему полазних основа за доношење одлука. Реорганизацијом градске управе, процес развојног планирања је заокружен тиме што је Канцеларији за локални економски развој, у чијој је ингеренцији процес стратешког планирања, придодат и задатак статистике. Имајући у виду сложеност методологије за израду јавних

политика, питање људских капацитета, потребних алата и вештина за примену одредби ЗПС је дискутабилно, јер само 6 особа ради на процесу планирања јавних политика, извештавају у праћењу ефеката јавних политика као и статистици. Проблем са недостајућим кадром настао је једним делом услед забране запошљавања у јавном сектору, тако да недостајући аналитички кадар није могао бити ангажован редовним путем, док је знатан број чиновника отишао у старосну пензију, а радна места нису попуњена другим кадровима него су угашена. Други разлог настанка овог проблема јесте недовољан обухват спроведених обука чији је циљ био повећање аналитичких вештина постојећих службеника јавне управе.

Изазов са којим ће се Град Ниш сусрети у планском периоду јесте усклађеност планског оквира са реалном проценом финансијских капацитета, што ће свакако бити кључно у изради Средњорочног плана, који треба да обезбеди непосредну везу између планираних јавних политика и буџета.

Изазов са којим се суочава Град Ниш јесте да се у израду јавних политика не укључује довољан број органа градске управе, а чињеница је да не постоји међусобна комуникација између актера у потребној мери, што представља кључан фактор у спровођењу развојних мера. У систему градске управе не постоји механизам за праћење и извештавање о спровођењу јавних политика, што ће свакако бити предмет обраде у планском периоду.

У Нишу не постоји систем који уређује питања транспарентности процеса планирања и обавезу укључивања локалне заједнице у процес израде јавних политика, који превазилази процес укључивања само кроз јавну расправу, већ и кроз консултације у раним фазама израде јавне политике. Кроз процес израде Плана развоја коришћени су иновативни механизми укључивања грађана прилагођени актуелним мерама насталим ЦОВИД 19 пандемијом како би се препознао став грађана (онлајн радионице, плејсмејкинг радионице за дизајн јавних простора, увођење е-платформи за демократску партиципацију, иновациони камп, приступ светског кафеа, дигитални маркетинг и оглашавање) што је свакако битно унапредити и користити у наредном периоду. Што се процеса укључивања јавности тиче, КЛЕР је спровео смернице Владине Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом за укључивање ОЦД и процесе припреме јавних политика, те је ово модел који је потребно задржати јер доводи до дијалога и развоју системске сарадње са организацијама цивилног друштва у питањима од заједничког интереса локалне заједнице.

Подстицање инвестиција и економског раста ће зато бити могуће само ако се Ниш чврсто обавезе на суштинске реформе и спроведе суштинске реформе у складу са европским вредностима. Без обзира на то да ли су у питању структурне социо-економске реформе, нарочито оне идентификоване у програмима економских реформи и заједничким смерницама политике, јачање владавине права, поштовање људских права, или унапређење јавне управе, те реформе су кључне за стварање окружења погодног за предузетништво, отварање нових радних места и одржива улагања. Изградња висококвалитетне јавне управе је темељ за добро функционисање државе. Од суштинске важности је за ефикасну и делотворну државну службу која пружа квалитетне услуге грађанима и предузећима. Када је реч о управљању инвестицијама, држави су потребни јаки капацитети како би идентификовала, приоритизовала, развила и управљала инфраструктуром и другим стратешким инвестиционим пројектима који су оријентисани на будућност, у блиским консултацијама са грађанима и другим заинтересованим странама. Професионална државна служба такође игра кључну улогу у доприносу спречавању корупције, укључујући кроз повећану транспарентност и коришћење е-управе. Јавне набавке морају бити усклађене са правилима ЕУ и у потпуности спроведене; изузимање из поступака јавних набавки треба примењивати рестриктивно, укључујући ограничавање употребе међудржавних споразума. То ће помоћи да се обезбеди да корупција у набавкама не омета економски развој, не нарушава тржиште и не ствара неефикасности које смањују конкурентност, трговину и инвестиције. Те реформе ће такође ојачати заштитне мере против сваке злоупотребе фондова ЕУ.

Што се тиче одговорног финансирања рада и деловања ОЦД, Град Ниш је током 2020. године спровео пилот иницијативу за партиципаторно утврђивање јавног интереса и спровела конкурс по методологији којом се уводи транспарентан и одговоран модел финансирања удружења и других организација цивилног друштва из средстава буџета Града Ниша.

И поред доступних информација у области доброг управљања у локалној самоуправи и даље су присутни бројни изазови али и велике непознанице. Транспарентност Србије од 2015. године ради на изради Индекса транспарентности локалне самоуправе где је 2020. године Град Ниш рангиран као 71. у односу на 170 градова и општина, узимајући у обзир сет питања која се тичу Скупштине и Градског већа, буџета, ЈЛС и грађана, слободан приступ информацијама од јавног значаја, јавна предузећа и јавне установе, јавне расправе и јавни конкурси, ЈЛС и грађани, јавне набавке, информатор о раду и основне индикторе. Индекс транспарентности (ЛТИ) за Град Ниш је за 2020. годину 46%, што је напредак за 10 ЛТИ у односу на 2019. годину. У планском периоду, Град Ниш ће свакако радити на процесу транспарентности и партиципације, али и равноправности и антикорупције. У том смислу, тежиће се постизању већег броја услуга за осетљиве групе становништва, али и на јачању сарадње у области спречавања дискриминације, увођење родно одговорних индикатора у буџету. Врло битна чињеница је да је Ниш био пример добре праксе у области антикорупције, те ће у наредном планском периоду радити на јачању интегритета власти кроз ЛАП и обезбеђивање неопходних услова за поступање по пријавама узбуњивања. У контексту доброг управљања локалним економским развојем, Град Ниш спроводи и БФЦ СЕЕ – Програм сертификације градова и општина са повољним пословним окружењем у Југоисточној Европи.

Недостатак административних капацитета за управљање јавним финансијама је изазов са којим ће се сусрети Град Ниш у планском периоду. Реформа система локалне самоуправе планира јединствени систем управљања јавним инвестицијама и то ће свакако представљати изазов у систему градске управе. Узимајући у обзир да је степен извршења буџета директно везан са системом планирања, административни капацитети за управљање јавним финансијама је свакако фокус.

У циљу обезбеђивања пуне доступности послова локалне самоуправе, биће израђена посебна анализа могућности за успостављање обавезног облика међуопштинске сарадње и функционалног повезивања ЈЛС у

обављању појединих послова локалне самоуправе. Оваква сарадња би првенствено била разматрана као могуће функционално решење за спровођење нових децентрализованих надлежности које би требало да буду пренете свим локалним самоуправама. Такође, биће неопходно да се сагледа улога градских општина у оквиру система Града Ниша, али и могућност за стварање агломерације око административног подручја Града Ниша.

Да би систем пружања комуналних делатности и јавних услуга пратио трансформацију система градске управе ка инклузивној, кориснички оријентисаној управи у дигиталном окружењу, потребно је извршити модернизацију комуналних и јавних услуга, која се не ограничава само на набавку застареле опреме за јавна комунална предузећа за обављање редовних активности, и набавку опреме нове генерације за пружање нових услуга (нпр. камиони и канте/контејнерски системи за посебне токове отпада...), већ и на улагања у објекте установа, оптимизацију процеса рада, синхронизованом средњорочном планирању буџета са буџетом Града Ниша, али и решавању статуса имовине јавних комуналних предузећа, успостављању адекватних паритета цена комуналних услуга и смањење политичког утицаја на рад јавних комуналних предузећа. Кључни проблем код локалних установа је у неодговарајућем систему организовања и управљања радом установа, као што су двојна одговорност дела локалних установа, недостатак капацитета управе за надзор, недостатак или неодговарајући квалитет инфраструктуре и опреме. Ради решавања управљачких капацитета и оптимизације процеса, биће потребно приступити дигитализацији и увођењу „паметних сервиса“ заснованих на 4.0 технологији као што су даљинско грејање и водоснабдевање, праћење и контрола квалитета ваздуха, праћење и контрола саобраћаја и урбане мобилности, јавна расвета...

3. SWOT анализа

Један од алата који се користи при одређивању предности, снага, опасности и слабости општине јесте SWOT анализа. Фактори који утичу на развој општине могу бити интерни и екстерни, Интерни фактори су они на које општина може да утиче, односно теоријски названо „снаге“ и „слабости“. Екстерни фактори су они на које општина нема утицај, другачије се називају као „спољни утицај“, теоријски названо „шансе“ и „опасности“. Након идентификације кључних екстерних и интерних фактора Развојни план треба усмерити у смањењу или отклањању „опасности“ и „слабости“, док „шансе“ и „снаге“ треба искористити. Шансе општини пружају другачији начин да се истакне и унапреди своју територију.

Потенцијалне снаге града су сви они ендегени фактори који истичу град и по којима он постаје конкурентнији, привлачи инвеститоре и младе. Потенцијалне слабости су егзогени фактори које у свом развоју град може да коригује. Опасности су све оне околности које могу да наштете добром угледу града. На опасности и слабости град треба посебно да усмери своје ресурсе и планове, пре свега на њиховој идентификацији, а касније на смањењу штетних утицаја или потпуном отклањању негативних последица.

SWOT анализа је обављена на сесијама у којима су учествовали представници радних група. Анализа је обухватила следеће области: а) Област економског развоја, б) Област друштвеног развоја и в) Област животне средине, који представљају три стуба ниско-угљеничког и климатски неутралног плана развоја.

Главни кораци за добијање адекватне SWOT анализе састоје се од тога да се врши преглед свих релевантних докумената, након тога прелази се на избор података који су од кључне важности за даљу анализу. То су индикатори који имају одређену квантитативну вредност. Након одређивања индикатора и његовог сагледавања у односу на друге општине или на нивоу целокупне Републике, прелази се на израду прелиминарне анализе за три важне области за град. Те области су Економија, Друштвени развој и Заштита животне средине. Прави се први нацрт у који се касније интегришу резултати тематских анализа и анализа територијалног маркетинга. Као последњи корак наводи се презентација SWOT анализе у којој се идентификују потребе и издвајају приоритети.

Главни кораци за добијања шеме SWOT Анализе

- 1. Анализа релевантних докумената
- 2. Избор релевантних података и/или индикатора и израда нацрта тематских контекстуалних анализа
- 3. Прелиминарне тематске SWOT анализе за: економију, окружење/територију/инфраструктуру, социјална питања, управљање
  - Први нацрт привремене интегрисане SWOT анализе (са прва 4 кључна закључака за сваку област)
  - Интеграција SWOT-а са резултатима тематских анализа и анализа територијалног маркетинга – нацрт интегрисане SWOT анализе
- 4. Презентација SWOT анализе, идентификовање потреба и издвајање приоритета

Као део развојног плана и ради лакшег идентификовања снага, слабости, претњи и опасности за град, анализу ћемо поделити на три области: економски, друштвени развој и животна средина.

3.1. SWOT анализа Економског развоја

Главне снаге економског развоја града Ниша јесу изврстан гео-стратешки положај, природни ресурси и природна богатства. Град Ниш може да се похвали јаким универзитетским центром, образованом радном снагом, инфраструктуром за развој компанија напредних технологија, као и међународним аеродромом. Главне шансе јесу управо присуство великих мултинационалних компанија, саобраћајне мреже и Коридор X. Велика шанса града је изузетно повољно предузетничко окружење. Једна од шанси је стабилно политичко и макроекономско окружење. Постојање научно технолошког парка може утицати на развој МСПП из области индустрије 4.0. и јасна визија Владе Републике Србије о дигиталној економији, привреди заснованој на знању и иновацијама као основном покретачу развоја државе.

Идентификоване опасности односе се на економску и социјална нестабилност проузроковану утицајем пандемије вируса COVID 19, флуктације на тржишту рада и одлив мозгова. Идентификоване слабости односе се на низак ниво конкурентности локалне привреде, недовољну повезаност привреде и универзитета, недовољну сарадњу локалне пословне заједнице и локалне пословне самоуправе, Низак ниво инвестиција приватног сектора у истраживање и развој

3.2. SWOT Анализа Животне средине

Животна средина је од кључне важности за развој града Ниша. Стога је идентификација могућих опасности и шанси од кључних важности. Једна од главних слабости јесте то да у Нишу постоји недовољан број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу, као и канализациону мрежу. Анализом се дошло до закључка да град Ниш нема развијену инфраструктуру отпадних вода, али и слабо развијену мобилност. Такође, као велика опасност јесте велики број дана са веома загађеним ваздухом, повећана потрошња енергије и доминантно учешће неповољних

горива за загревање, честе појава поплава у разним деловима града, загађеност река као последица негативних чиониоца животне средине на водотоку ван административног подручја Града Ниша, низак стандард грађана који онемогућава замену "прљавих" ложишта и обнову њихових зграда што може значајно успорити транзицију.

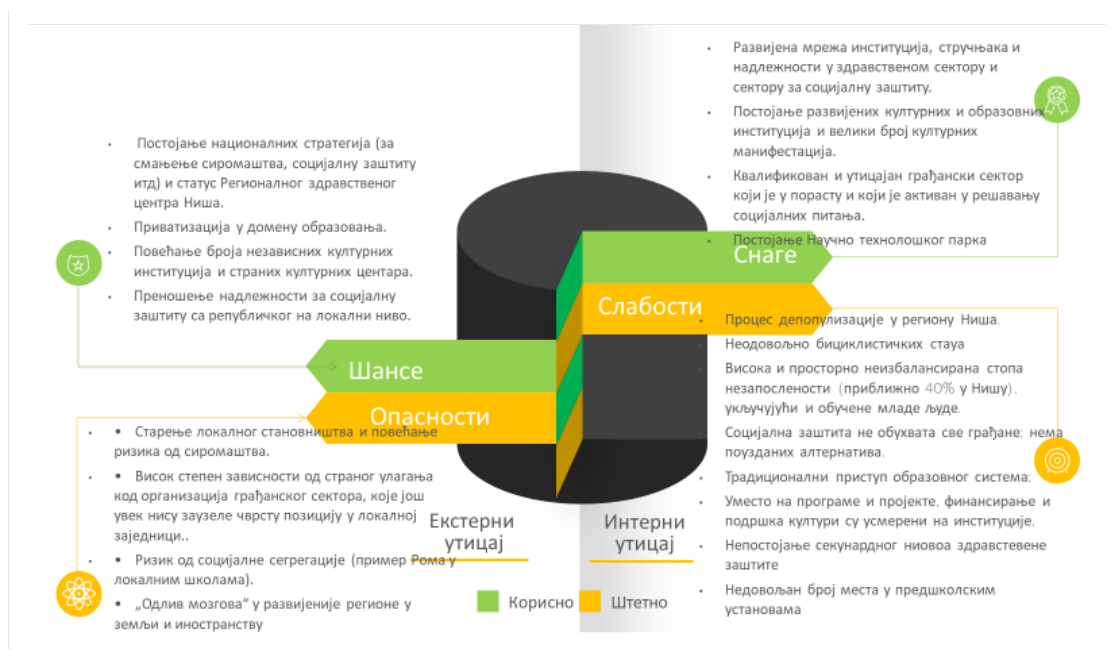
Снаге се огледају у постојању гасоводне мреже којом би се у некој мери решио проблем са загађеним ваздухом, база знања и одрживи инкубатор талената у овој области, значајној доступности локалних обновљивих извора енергије и геолошкој и биолошкој разноврсности. Шансе се огледају у доступности фондова, порасту заинтересованости грађана за квалитетнијом животном средином, трендовима улагања у адаптивне и митигационе мере.

3.3. SWOT анализа Друштвеног развоја

Друштвени развој је потребно стално развијати како би грађани имали инклузиван, разноврстан, богат и динамичан живот и како би били поносни грађани града Ниша. Снаге друштвеног развоја у граду Нишу односе се на постојање бројних мрежа, институција, културних манифестација, брзо решавање социјалних питања, смањен број корисника социјалне помоћи. Шансе се односе на постојање националне стратегије за смањење сиромаштва, приватизацију образовања и повећање броја културних центара.

Идентификоване слабости односе на процес депопулације града Ниша, слаба повезаност потреба привреде са образовним курикулумима и стицањем праксе, недовољно развијени механизми подршке тзв. граничним случајевима који су изван система социјалне заштите, мањак капацитета за смештај деце предшколског узраста и дуга листа чекања, превенција и заштита рањивих категорија и лица у стању социјалне потребе. низак степен социјалне културе, недовољна повезаност институција у оквиру система социјалне заштите у циљу брже и ефикасније помоћи социјално угроженим лицима, лоши услови живота у подстандардним насељима, али и недостатак установе секундарног здравства - опште болнице. Као велика опасност појављује се чињеница одлива мозгова и висок ниво зависности од екстерних финансијера код организација цивилног друштва (ОЦД) и високо учешће младих до 30 година у укупној незапослености

3.4. Идентификација потреба

Након анализе све три сегмента SWOT анализе дошло се до закључка којима су идентификоване потребе града Ниша. Оне су садржане у све три SWOT, али раде боље прегледности биће још једном поменуте:

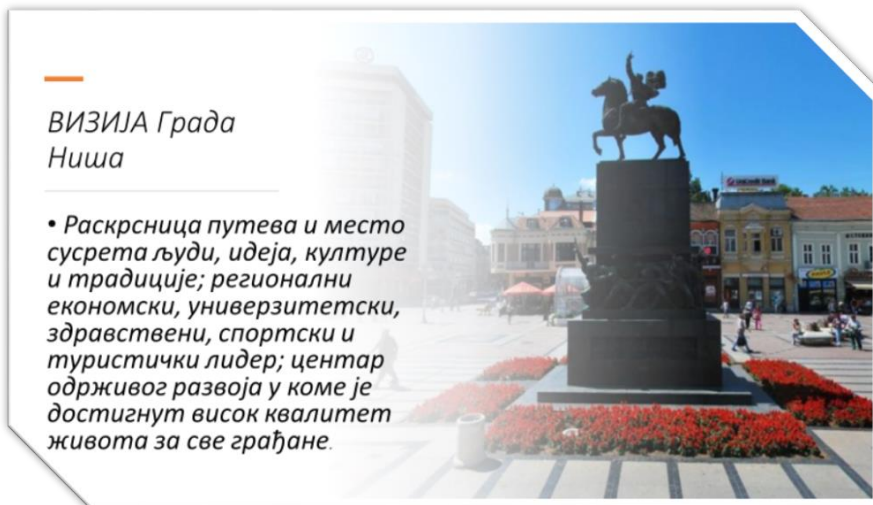
1. Оцењивање и стимулисање пословне изврности компанија на територији града,
2. Повезивање науке и привреде у циљу развоја индустрије 4.0,
3. Искоришћење потенцијала Научно–технолошког парка у интеграционим процесима науке и привреде,
4. Развој институционалних капацитета (управа, јавна предузећа, МСП, информациони систем, социјална заштита, борба против сиромаштва, борба против насиља),
5. Креирање система секундарне здравствене заштите кроз формирање опште болнице,
6. Нулти степен загађења животне средине, очување и обнова екосистема и биодиверзитета (отпад, вода, гас, енергија, саобраћај), ширење канализационе и мреже отпадних вода, уређење корита реке,
7. повећање отпорности на климатске промене у приоритетним секторима и успостављање реаговања у ризичним и удесним ситуацијама у урбаним и руралним насељима
8. Енергетска транзиција ка ниско-угљеничном, климатски-неутралном развоју уз обезбеђивање енергетске безбедности
9. Равномерни развој града у смислу убрзаног развоја сеоског подручја (инфраструктурни, привредни...),
10. Развој туризма (искоришћење потенцијала комплексних туристичких производа),
11. Прилагођавање мобилности новим трендовима
12. Подизање еколошке свести грађана у циљу обезбеђивања ниско–угљеничног климатски неутралног развоја града.

Све идентификоване потребе усклађене су са циљевима одрживог развоја и са миленијумским циљевима унапређења друштвеног и економског развоја (борба против сиромаштва, социјална заштита, одговор на потребе малих и средњих предузећа, обезбеђивање јавних услуга, итд.).

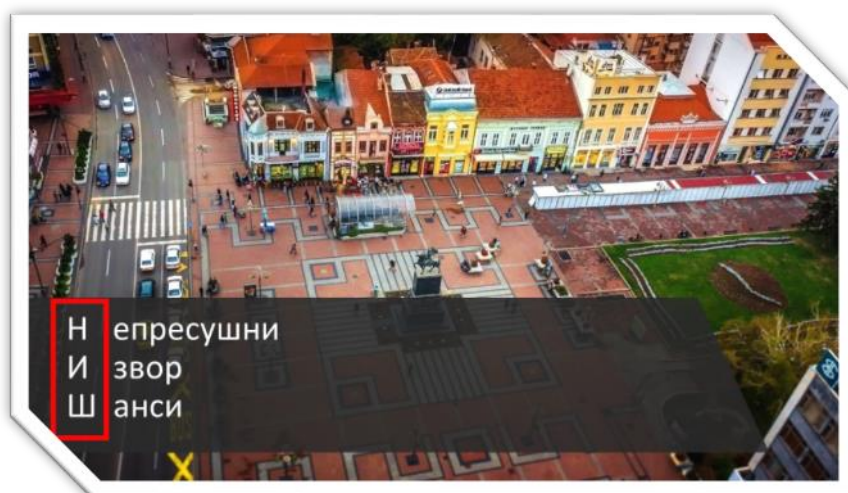
Приликом спровођења мера, посебно треба водити рачуна о начину имплементације и садржајима који дају приоритет једнаким могућностима мушкараца и жена, локалним системима за развој запошљавања и могућностима информативног друштва.

Да би се начело једнаких могућности успешно инкорпорирало у детаљни садржај мера и начина спровођења стратегије, примениће се мере развијене у оквиру концепта родне равноправности. Поред активности које су уско намењене женској популацији и промовисања учешћа жена на тржишту рада, усмерење на остварење једнаких могућности карактерише и трансверзално (максимална распрострањеност) ове теме у свим стратешким правцима деловања. То значи да се у оквиру сваког поља политика предвиђају активности усмерене на развој специфичне културе која подразумева једнаке могућности.

4. Визија града Ниша

Ова визија је настала 2008. године као одговор на питање „како замишљате будућност Ниша,“ у оквиру креативне радионице у којој су учествовали стејхолдери и представници грађана и локалне управе града Ниша.23 Са циљем преношења поруке јавности, заједнички је изабран слоган:

Током периода септембар-децембар 2020. године осмишљен је и спроведен партиципаторни процес, као паралелан процес креирању Плана развоја града Ниша за период 2021-2027., како би се обезбедило да виђење развоја Града од стране грађана и грађанки буде сагледано као важан сегмент приликом дефинисања Плана. (детаљнији опис процеса у поднаслову 1.1. Процес израде).

Највећи обим информација о жељеној визији и приоритетима у овом процесу добијен је анализом 424 валидна упитника у електронском облику и 150 валидних упитника у штампаној форми. У датом узорку онлајн упитника жене чине 58,5% испитаника, док је проценат мушкараца који су попунили онлајн упитник 41,5%. Највише одговора је стигло од категорије младих/студената, старости 19-24 године, који чине чак 31,6% испитаника. Одмах затим следе припадници радне популације старости 35-50 година са 25,7% и млађи одрасли од 25-34 године који чине 23,8% узорка у онлајн упитницима.

Анализа резултата по различитим категоријама показала је да постоје додирне тачке и приоритети који су заједнички за све категорије, као и да неке од њих дефинишу себи својствене идеје и приоритете. У наставку наводимо неке од дефинисаних Визија Града Ниша по старосним категоријама.

Категорија тинејџера (13-19 година) сматра да само системско укључивање младих и брига о њиховим потребама и идејама може допринети њиховом останку у Граду Нишу.

Они своју визију дефинишу на следећи начин:

„Град Ниш је град младих са много јавних простора за окупљање, исказивање уметничких талената, бављење спортом. Град Ниш је зелени град са туристичким садржајима за све генерације, који обједињују традицију, историју и добру домаћу храну. Млади људи активно учествују у јавном животу и креирању идеја за развој града и стално побољшање услова за живот свих становника града.“

Категорија младих/студената старости од 19-24 године види Ниш као град који подједнако сагледава потребе свих категорија становника, са посебним акцентом на прилагођавање особама са посебним потребама, као и

осетљивих група. И они желе град пун зелених јавних простора који су доступни свима, али и град који пружа много могућности за образовање (како формално, тако и неформално), који подржава и подстиче предузетнички и иновативни дух и који пружа услове за живот који су у складу са савременим стандардима (велики избор културних манифестација. Једна од предложених Визија ове категорије гласи:

“Ниш 2027. године је омладинска престоница Европе и културе, то је еко и СМАРТ град, са много нових идеја које спроводе људи из Ниша уз подршку и уз сарадњу са људима из других региона и земаља. Искоришћени су потенцијали града, старе зграде (касарне, фабрике и сл.) су постале места за стварање нових идеја, инкубатори развоја и културних дешавања.”

Категорија млађих одраслих старости 25-34 године своје приоритете за развој Града Ниша дефинишу кроз потребу за добро уређеном и модернизованом инфраструктуром на целој територији Града, као и за озелењавање града у функцији чистијег ваздуха и здравије средине за живот и подизање деце. Како би се то остварило, сматрају да град треба да развије модеран систем јавног превоза (електрични аутобуси, трамваји, бицикличке стазе и сл.). Развој и заступљеност културних и едукативних садржаја и програма је такође високо у приоритетима ове групе. Економски аспект јесте веома важан за ову категорију, али првенствено кроз развој подстицајног пословног окружења које пружа подстицаје и могућности за континуирано унапређења знања и вештина како би се омогућио развој идеја и иновација. Визија ове категорије би могла бити дефинисана на следећи начин:

“Ниш је град зеленила, чистог ваздуха, креативних људи, споја традиције и модерних тенденција. У граду се гаји дух доброг комшилука, драгих и срдачних људи који воле да угосте своје госте, који воле свој град и који брину о њему. Град Ниш постаје град са најмање отпада и са најразвијенијим системом подршке за иновативне идеје”.

“Ниш је град зеленила, чистог ваздуха, креативних људи, споја традиције и модерних тенденција. У граду се гаји дух доброг комшилука, драгих и срдачних људи који воле да угосте своје госте, који воле свој град и који брину о њему. Град Ниш постаје град са најмање отпада и са најразвијенијим системом подршке за иновативне идеје”

Категорија радне популације 35-50 година види Град Ниш као град који је у складу и по мери грађана, који представља безбедно окружење за раст деце и младих. Ова категорија жели да у Нишу 2027. године види задовољне грађане који активно учествују у изградњи локалне заједнице и пројеката за развој града. Они желе да виде више институција културе, као што су опера, балет, али и да град обилује јавним просторима са бесплатним садржајима који су свима доступни. Равномерни развој и проширење пешачких зона у целом граду су предлози ове групе за развој града. Синергија и сарадња научних институција и бизнис сектора је начин да се оствари напредак по мишљењу ове категорије, као и подстицајно окружење за високотехнолошке бизнисе. Визија ове категорије становника би могла бити дефинисана на следећи начин:

„Град Ниш 2027. године има значајно више зеленила, са добрим урбанистичким решењима која штите историјске објекте и интегришу их у модеран изглед града. Цео град је покривен бицикличким стазама, одржавају се бројне културне манифестације које привлаче људе из целог света. Ниш има врхунске образовне институције, са примењеним високим стандардима за све нивое образовања. Млади људи бирају да остану у Нишу јер им он нуди константно усавршавање и запослење у престижним међународним и домаћим компанијама. Инфраструктура је уређена, а аеродром повезује Ниш са целим светом. Пословни људи и туристи долазе радо у Ниш и уживају у различитој туристичкој и културној понуди. Ниш је ИТ центар региона и најпожељније место у држави са покретање и развој стартап компанија. У близини Ниша се налазе лепо уређене и очуване природне лепоте, као и бројне органске фарме и произвођачи. Медицинске службе и Клинички центар у Нишу су најбољи у земљи. Нишлије су најсрећнији становници Србије.“

Сагледавајући све претходно наведено из визија и приоритета три најбројније категорије у упитницима, становници желе да се Град Ниш развија као град без загађења, са доста зеленила и уређених јавних простора. Приоритетан је друштвени развој и усклађивање са модерним тенденцијама развоја градова којим се управља на ефикасан и модеран начин. Иновације, високо технолошки развој и развој предузетништва су приоритетне сфере у којима они желе да виде напредак, као и стварање окружења за развој истих. Очување духа и историје Града, становници сматрају за приоритет и не виде то као препреку, већ као шансу, уколико се то искористи на различите иновативне начине и у складу са потребама различитих категорија.

Интеграцијом свих претходних Визија, свеобухватна визија становника Ниша свих категорија могла би да гласи:

“Град Ниш 2027. године је зелени град, који свим својим грађанима и грађанкама пружа равноправне могућности за развој, образовање, испуњен социјални и друштвени живот на читавој својој територији, са посебним акцентом на потребама младих и њиховом укључивању. Град Ниш има изграђене системе подршке који подстичу иновације које се примењују у свим сегментима развоја и живота града како би Ниш остао град у којем људи живе, долазе и враћају се. Град Ниш представља центар регионалног развоја, као и развоја целог југа Србије.”

Током периода јануар-фебруар, Канцеларија за локални економски развој је спровела поступак израде Визије заједнице са члановима тематских радних група преко Google Пристигло је 86 потпуно попуњених образаца на основу којих је Канцеларија за локални економски развој припремила Визију заједнице по развојним правцима која је услаглашена са члановима тематских радних група преко својих координатора и које се налазе као Анекс 1 овог документа.

Узимајући у обзир визију грађних грађана и визију тематских радних група, интегрална визија би била:

Нови Ниш, регионални центар Републике Србије, препознат као инжењерски центар у коме се развијају високе технологије и логистички центар Балкана, који се динамично развија и привлачи младе и талентоване људе за живот и рад у универзитетском граду, који свој развој базира на економији заснованој на знању и високим технологијама, одрживом коришћењу ресурса, логистичким садржајима који ће валоризовати позицију, географску повезаност, постојећу и будућу саобраћајну инфраструктуру, али и развоју туризма и богатим квалитетом живота.

Нови Ниш је модеран и инклузиван град, који пружа равномерне могућности за развој и образовање и динамичан друштвени живот, који квалитетом живота, великим и уређеним парковима, приобаљем реке, живим јавним просторима, јединственом бањом у оквиру града, валоризованим потенцијалом заштићених добара, чистим ваздухом и уређеним културно-историјским споменицима, динамичним и иновативним манифестацијама и ефикасним, инклузивним и кориснички оријентисаним институцијама омогућава остваривање права свих грађана и грађанки и сарадњом јавног, приватног, цивилног и научно-истраживачког сектора

5. Развојни правци Града Ниша

5.1 Циљеви одрживог развоја

Сви циљеви дефинисани Планом развоја града Ниша усклађени су са циљевима одрживог развоја УН. Овим Град Ниша исказује комплементарност и тежњу ка истим циљевима који су формулисани од стране УН-а, а који подразумевају одржив еколошки освешћен развој, бригу о климатским променама, сиромаштву и квалитетном образовању, бригу о околини и квалитету живота становника у градовима.

Циљеви одрживог развоја (ЦОР), такође познати и као глобални циљеви, представљају универзални позив УН на деловање ради искорењивања сиромаштва, заштите животне средине и обезбеђивања мира и просперитета за све.

Свих 17 циљева заснивају се на успеху миленијумских циљева развоја, али обухватају и нове приоритетне области као што су климатске промене, економске неједнакости, иновације, одржива потрошња, мир и правда. Циљеви су међусобно повезани будући да кључ успеха једног циља често лежи у сагледавању изазова који су својствени неком другом циљу.

Активности за остваривање циљева одрживог развоја одвијају се у духу партнерства и прагматизма како би се направили прави избори и тиме обезбедило одрживо побољшање живота будућих генерација. Циљеви дају јасне смернице и потциљеве које све државе треба да усвоје у складу са својим приоритетима и глобалним еколошким изазовима у целини. Циљеви одрживог развоја представљају инклузивну агенду. Они се баве основним узроцима сиромаштва и уједињују напоре за увођење позитивних промена које ће се одразити на планету и њене становнике.

Циљеви одрживог развоја ступили су на снагу у јануару 2016. године и усмеравају политику и средства УНДП–а наредних 15 година. Као водећа развојна агенција Уједињених нација, УНДП је у јединственој позицији да кроз своје деловање у око 170 земаља и територија помогне у реализацији ових циљева.

Стратешки план УНДП–а фокусиран је на кључне области, као што су смањење сиромаштва, демократско управљање, изградња мира, климатске промене и ризик од катастрофа и економске неједнакости.

Постизање циљева одрживог развоја подразумева партнерство влада, приватног сектора, цивилног друштва и грађана како би се будућим генерацијама обезбедило боље животну окружење.

Слика 24. Циљеви одрживог развоја

Агенда одрживог развоја за 2030. годину захтева интегрисани приступ циљевима одрживог развоја (у даљем тексту СДГс) који обухватају секторске и институционалне домене. Да би се постигли циљеви одрживог развоја у оквиру Плана развоја Града Ниша, од суштинског је значаја да се интегришу социјалне, економске и еколошке аспекте и укључи 5П (људе, просперитет, планету, мир и партнерство). За убрзани напредак Ниша ка циљевима одрживог развоја, потребно је провести промишљене промене у политици и финансирању, а Град Ниш мора да сарађује са кључним актерима како би заједно развили и применили интегрисани План развоја града Ниша. Штавише, од највеће је важности да се препозна нови сет инклузивних стратегија и оквира финансирања усклађивањем финансијских токова и политика са економским, социјалним и еколошким приоритетима. Да би милионе евра претворио у СДГ инвестиције, у дефинисању развојних праваца узете су у обзир циљани нови модели финансирања, стратешке инвестиције и партнерства СДГ-а, истовремено чувајући међународне норме и стандарде и интегришући принцип „Не остављајући никога за собом“.

Да би Град Ниш био успешан у овом програму, при дефинисању развојних праваца пронађен је начин како да се обезбеди локално власништво и лидерство и да се олакша развој капацитета Града Ниша главне полуге за постизање циљева СДГ-а и развојног плана Града Ниша. Да би се то догодило, развојни правци су поствљени да промовишу систематичне и каталитичке промене. Интегрисани приступ Града Ниша СДГ-овима треба да укључи финансирање и техничку подршку заинтересованих страна и локалних, националних за развој интегрисаних политика и финансијска решења која убрзавају напредак СДГ-ова. То такође мора укључивати подршку развоју капацитета локалних власти за промену политика и системску трансформацију друштва који, у сарадњи са релевантним локалним и националним партнерима промовишу понашање и промене система и повећавају улагања која воде ка постизању СДГ-ова. С обзиром на чињеницу да је улога локалних власти од великог значаја за спровођење планова и активности, потребно је испитати улогу градских општина у систему града Ниша, њихову надлежност и моделе сарадње уз пуну примену модела добре и отворене администрације. Развојним правцима су интегрисана и основна људска права, пол, млади и животна средина и операционализован принцип не остављања никога иза себе. Ово је посебно важно за социјално благостање али и промоцију иновација, истовремено и за очување међународне норме и стандарде.

Нарочито је важно разумети положај Ниша, како у нишком региону (узимајући у обзир контекст граничних општина), југоисточној Србији, тако и на националном нивоу, узимајући у обзир геостратешки положај и перспективе развоја које Град има, са циљем давања препорука Граду Нишу како да максимизира користи које се могу остварити коришћењем његових предности.

Имајући у виду да је једна од главних карактеристика савремених развојних трендова улога знања као кључног фактора динамичког развоја, затим улога дигиталне трансформације и нових технологија и питање заштите животне средине и климатских промена, и чињеницу да је Град Ниш универзитетски центар у овом делу Србије, профилисан као град напредних технологија који има, истовремено, велике проблеме са загађењем ваздуха, мобилношћу и енергетском политиком, развојни правци су поствљени да сагледају утицаје и ефекте и корелацију ових фактора.

Развојни правци су постављени да размотре у којој мери Ниш поседује фактор знања и колико брзо се он може активирати као главна полука развоја и како иновација може бити интегрисана у све сфере друштва на начин који омогућава развој уз поштовање основних принципа не остављања никога за собом.

5.2. Дефинисање развојних праваца

На основу закључака из „Ех пост“ анализе евидентно је да је Град Ниш у протеклих 10 година значајно трансформисан у многим аспектима, пре свега у области економског развоја. На основу стратегије развоја Града Ниша примећени недостаци за период од 2009. до 2020.24 били су следећи:

- генерално слаб економски контекст;
- неповољни социјални услови;
- недовољно развијен систем инфраструктуре;
- недовољно развијено информационо друштво.

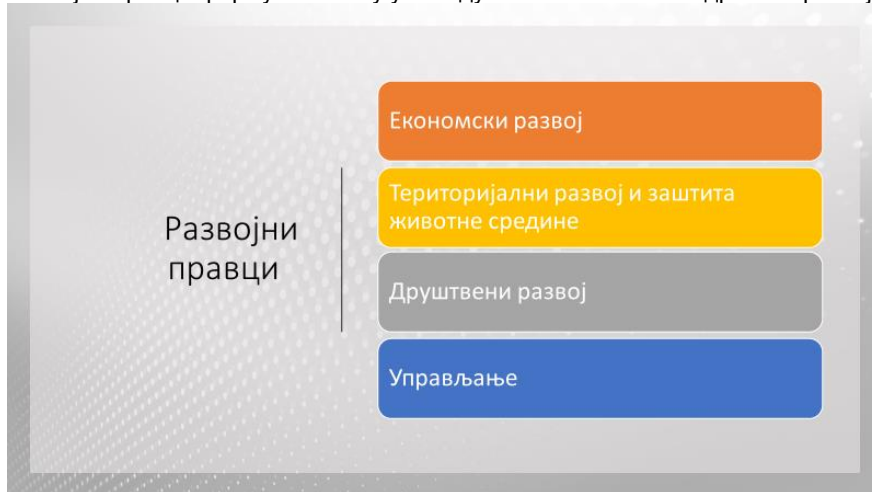
Уколико упоредимо са претходним анализама, економски контекст се много променио. Град Ниш више није економски слаб и то доказују подаци и трендови на бази анализе економских податка. Друштво је такође претрпело

једну информациону револуцију и у овом тренутку је друштво довољно развијено и у области информационо–комуникационих технологија. Оно што се није променило у односу на претходни период јесте да је град Ниш и даље инфраструктурно недовољно развијен.

У односу на претходни период, Град Ниш је отклонио одређене недостатке, али након отклањања примарних долазе на ред нови захтеви за модернију и урбанију град. Међу њима, налазе се изазови са реформом јавне управе, здравственом и социјалном заштитом, урбаном мобилношћу и загађењем ваздуха и одрживим коришћењем ресурса, али и уређењем јаних простора, регулисање одлагања отпада и отпадних вода. Снаге које град Ниш може да претвори у шансе односе се на могућност експлоатације потенцијала нишког аеродрома, културно-историјске баштине и потенцијала природних добара као основ за унапређење туризма. Позитивне промене односе се и на изградњу Научно–технолошког парка и хабова у Нишу. Изградњом Научно–технолошког парка Град Ниш обезбеђује помоћ и подршку МСПП, као и развој МСПП из области индустрије 4.0. Овде су наведени само неки од проблема који захтевају решење, као и неке од позитивних промена и примећених шанси.

У складу са овим постављени су развојни правци који ће остварити постављену визију Града Ниша. Циљеви развојних праваца морају да реше кључне проблеме који онемогућавају да град Ниш постане модеран, урбан и економски доминантан град. Поред тога што циљеви морају да решавају краткорочне и дугорочне проблеме грађана, они морају бити у складу са савременим циљевима који су донети на нивоу светских организација. Ово значи да циљеви развоја града Ниша морају да буду у складу са ЦОР.25

Развојни правци формулисани су у складу са компонентама одрживог развоја.

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 1-ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ: Унапређење пословног окружења и конкурентности привреде засноване на знању и иновацијама

Циљ развојног правца економског развоја је створити услове за отварање нових радних места, креирање финансијских могућности за развој предузетништва, логистике, привлачење инвестиција, оптималну индустријску алокацију, унапређење односа и стварање услова за повећање активности локалне пословне заједнице, као и стварање услова за креирање нових компанија у високо профитабилним областима индустрије 4.0.

Кључне речи за развојни правац економског развоја:

- привлачење инвестиција са циљем побољшања привредне структуре;
- подршка предузетништву у терцијарном сектору;
- побољшање квалитета радне снаге (стручно усавршавање, тренинг и едукације, универзитетски мастери, целоживотно образовање, центри за развој каријере);
- јачање веза између предузећа и универзитета (креирање и успостављање модела изврности у пословању);
- унапређење односа са локалном пословном заједницом и стварање услова за задржавање постојећих и даље ширење пословних активности;
- унапређење материјалне и нематеријалне инфраструктуре (индустријске зоне, бизнис инкубатори, научни и технолошки комплекси, индустријски паркови, слободне царинске зоне, логистичке платформе);
- решавање проблема незапослености (превазилажење јаза између потреба привреде и постојећих образовних профила, центри за радну оријентацију, подстицајни кредити за отварање нових радних места, програми start-up кредита);
- оријетнација привреде од радно интензивне на привреди заснованој на знању и иновацијама
- дигитална трансформација постојећих компанија,
- подршка технолошких компанија које би пословале у доменима Индустрије 4.0

25 Циљеви одрживог развоја (ЦОР; енгл. Sustainable Development Goals, скраћено SDGs) представљају скуп циљева који се односе на будући друштвени и економски развој у складу са принципима одрживости. Њих су створиле Уједињене нације, а промовишу се као Глобални циљеви за одрживи развој. Они су заменили Миленијумске циљеве развоја који су престали да важе крајем 2015. Циљеви одрживог развоја су на снази од 2015. до 2030. Постоји 17 главних циљева, а у оквиру њих 169 посебно одређених циљева.

- Подршка развоју технолошких стартап и спиноф компанија
- Конкурентна пољопривреда и достојанствен квалитет живота у руралним срединама
- туристичка понуда и потенцијал Града Ниша

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 2 -ТЕРИТОРИЈАЛНИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ: Унапређење територијалног развоја уз очување животне средине

Циљ овог правца јесте транзиција ка угљеничној неутралности континента до 2050. године, увођењем строге климатске политике, реформом енергетског и транспортног сектора, јачање мобилности, уз посвећеност Града Ниша преласку са линеране на циркуларну економију, и смањење загађења ваздуха, воде и земљишта као општег интереса који потиче од примарне забринутости за здравље наших грађана уз примену дугорочних мера за заустављање губитка биодиверзитета, заштиту и обнављање екосистема и богатог биодиверзитета и смањење ризика насталих утицајем климатских промена

- Кључне речи за развојни правац територијални развој и заштита животне средине:
- Квалитетан приступ одговарајућем и доступном становању
- Систем мобилности без емисије гасова са угљеником
- Подршка чистијем, јефтинијем и здравијој форми приватног и јавног транспорта
- Растућа, фер, агилна и одржива локална економија
- Циркуларна економија материјала
- Подршка индустрији да иновира и постане глобални лидер у зеленој економији
- Инфраструктура и екосистеми засновани на природи
- Дубинско реновирање фонда зграда и новоградња са нултом потрошњом енергије
- Чисте залихе енергије и воде за све
- Здрави, живописни, креативни и приступачни јавни простори
- Декарбонизација сектора енергетике
- Сачувани људски животим животињски и биљни свет смањењем загађења
- Праведна и инклузивна транзицију не остављајући никог ван мера
- Адаптација на климатске промене и управљање ризицима

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 3-ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ: Уравнотежено и свеобухватно побољшање квалитета живота у Граду Нишу

Циљ развојног правца друштвеног развоја јесте створити подстицајну и безбедну друштвену средину у којој ће сви грађани моћи да искажу и да задовоље своје потребе за припадањем и идентитетом, дружењем и личним развојем. Створити такав амбијент који омогућује безбедан живот свим етничким групама, амбијент у коме влада родна равноправност.

- Кључне речи за развојни правац друштвеног развоја:
- обезбеђивање могућности за лични развој и афирмацију (кроз образовање, културу и спорт);
- обезбеђивање богатог, разноврсног и квалитетног друштвеног живота;
- учешће у животу Града за све грађане Ниша;
- обезбеђење бољег квалитета живота социјално угроженим категоријама;
- формирање секундарног нивоа здравствене услуге у циљу повећања квалитета здравствене заштите;
- квалитативно и квантитативно унапређење предшколских установа;
- активна пронаталитетна политика

Пружање подршке у оснаживању младих у реализацији програма и активности битних за унапређење њиховог друштвеног положаја и стварање услова за остваривање права и интереса младих у свим областима

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 4 -УПРАВЉАЊЕ:

Развој ефикасне, инклузивне и кориснички оријентисане управе у дигиталном окружењу која омогућава остваривање права свих грађана и грађанки

За постизање овог циља биће потребно даље побољшање рада јавне управе и квалитета креирања јавних политика у складу са принципима Европског административног простора и обезбеђивање високог квалитета услуга грађанима и привредним субјектима, као и професионалне јавне управе која ће значајно допринети економској стабилности и повећању животног стандарда. Процес реформе јавне управе ће се заснивати на начелима деполитизације, професионализације, развоју људских ресурса у управи и њихових компетенција, модернизације и дигитализације, отворености ка променама и иновацијама, поузданости и предвидивости, отворености, транспарентности и партиципативности, одговорности, ефикасности, делотворности, децентрализације, друштвене одговорности, доследности у примени и спровођењу реформи

Кључне речи за развојни правац Управљање:

- Развој дигиталне инфраструктуре и сервиса паметног града
- Повећање доступности електронске управе грађанима и привреди
- Развој сервиса Географско-информационог система (ГИС) Града Ниша
- Развој пословног екосистема града и сарадње са грађанима и предузетницима на основу отворених података
- Унапређење ефикасности и делотворности јавне управе
- Јачање транспарентности, етичности и одговорности у обављању послова јавне управе
- Успостављање оквира и капацитета и инструмената за квалитетно креирање и праћење јавних политика

- Унапређење транспарентности буџетског процеса и јачање капацитета за буџетско планирање и механизма за расподелу средстава из градског буџета
- Унапређење вертикалног и хоризонталног надзора у обављању изворних и поверених послова ЈЛС
- Јачање механизма за родну равноправност
- Унапређење капацитета за квалитетно и ефикасно пружање управних, комуналних и услуга јавних установа свим корисницима
- Унапређење организације и управљања које обезбеђује одговорно и ефикасно функционисање система и међусобне односе Града Ниша и Градских општина и општина у региону
- Унапређење пружања јавних услуга ЈЛС кроз модел јавно-приватног партнерства

5.3. Дефинисање приоритетних циљева у складу са приоритетним правцима развоја

Циљеви су дефинисани на начин да буду мерљиви, прихватљиви, реалистични и временски одређени, са утврђеним учинцима и постављеним циљаним вредностима, изворима провере. У оквиру приоритетних циљева, идентификоване су мере, ресурси за њихово спровођење, могући извори финансирања, носиоци, показатељи резултата мера и разврставање мера у категорије.

5.3.1. Развојни правац Економски развој

Циљ развојног правца – Унапређење пословног окружења и конкурентности привреде засноване на знању и иновацијама

Унапређење пословног окружења и конкурентности привреде засноване на знању и иновацијама

Циљ развојног правца економског развоја је створити услове за отварање нових радних места, креирање финансијских могућности за развој предузетништва, логистике, привлачење инвестиција, оптималну индустријску алокацију, унапређење односа и стварање услова за повећање активности локалне пословне заједнице, као и стварање услова за креирање нових компанија у високо профитабилним областима индустрије 4.0.

Приоритетни циљеви у оквиру развојног правца Економски развој су:

Први ЦОР циљ који је повезан са развојним правцем економског развоја јесте свет без глади, а овај циљ је у вези са акцијама које се односе на подршку МСПП и пољопривредних газдинстава. Други ЦОР циљ је пружање квалитетног образовања свим њеним грађанима, трећи ЦОР циљ је омогућавање достојанственог рада и економског раста и четврти ЦОР циљ, повезан са специфичним циљевима економског развоја, се односи на промовисање одрживог града и заједнице. ЦОР циљевима који такође морају бити укључени у развојне циљеве јесу родна равноправност и акције за климу.

Све наведене мере представљају скуп кључних и повезаних активности које се предузимају ради постизања наведеног приоритетног циља Плана развоја Града Ниша.

Сумарни приказ односа приоритетних циљева и мера је приказан у наредној табели, док је анализа ефеката мера на правна, физичка лица и Буџет, затим спецификација институција одговорних за координацију спровођења мера, процена финансијских средстава потребних за њихово спровођење и идентификација извора из којих ће се та средства обезбедити дефинисана кроз детаљну спецификацију Плана развоја.

Мере за остваривање приоритетних циљева у оквиру развојног правца 1:

Приоритетни циљ			МЕРЕ
Правац	Број.	Развојни Правац: Економија	
Приоритетни циљ 1.1 Унапређење пословног окружења и конкурентности привреде Града Ниша	1.1.1	Успостављање развојног и гаранцијског фонда града за финансирање развоја ММСП	
	1.1.2	Подршка умрежавању институција за развој предузетништва и ММСП и оснаживање улоге Привредно-економског савета	
	1.1.3	Унапређење економске сарадње са дијаспором и подршка иницијативама и пројектима који доприносе повезаности са дијаспором	
	1.1.4	Спровођење сета услуга за микро, мала и средња предузећа и предузетнике	
	1.1.5	Успостављање програма намењених развоју женског и омладинског предузетништва	
	1.1.6	Креирање мера подршке запошљавању и унапређивање институционалног оквира за подршку запошљавању	
	1.1.7	Формирање предузетничке академије	
	1.1.8	Уређење, унапређење инфраструктуре и решавање правно-имовинских односа у постојећим индустријским зонама ради привлачења brownfield инвестиција	
	1.1.9	Развој, инфраструктурно опремање и уређење постојећих и нових индустријских зона	
Приоритетни циљ 1.2 Град Ниш је препознат као центар технолошког предузетништва који подстиче развоје привреде засноване на знању и иновацијама	1.2.1	Подршка дигиталној трансформацији привредних субјеката	
	1.2.2	Успостављање програма за подршку развоју привреде засноване на знању и иновацијама	
	1.2.3	Едукација и промоција привреде засноване на знању и иновацијама	
	1.2.4	Промоција Ниша као центра технолошког предузетништва, индустрије напредних технологија и инжењерског хаба	
	1.2.5	Подстицање развоја иновативних решења кроз сарадњу привредних субјеката и научно-истраживачких организација	
	1.2.6	Повећање конкурентности домаћих привредника на страним тржиштима	
	1.2.7.	Подршка развоју технолошких стартап и спиноф компанија	
Приоритетни циљ 1.3 Конкурентна пољопривреда и достојанствен квалитет живота у руралним срединама	1.3.1	Очување и унапређење животне средине и природних ресурса у пољопривреди	
	1.3.2	Унапређење конкурентности пољопривреде	
	1.3.3	Унапређење система креирања и преноса знања и промотивних активности у пољопривреди и руралном развоју	
	1.3.4	Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања	
	1.3.5	Унапређење и развој руралне инфраструктуре и услуга мањег обима	
	1.3.6	Организационо јачање пољопривредне производње	
	1.3.7	Унапређење социјалне структуре и јачање социјалног капитала на селу	

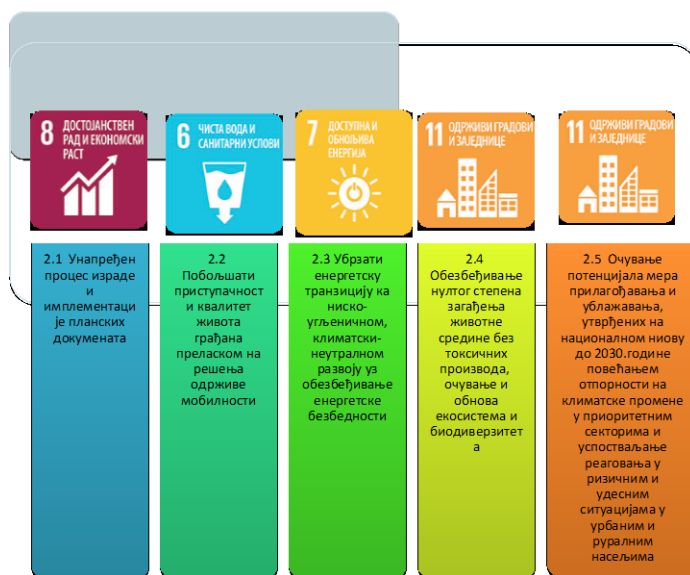
Приоритетни циљ 1.4 Унапређење и промоција туристичке понуде и потенцијала Града Ниша	1.4.1	Унапређење туристичке презентације Нишке Тврђаве
	1.4.2	Подршка развоју туристичке инфраструктуре Нишке Бање
	1.4.3	Уређење излетишта
	1.4.4	Туристичка презентација споменичког наслеђа
	1.4.5	Заштита и ревитализација Старог нишког гробља
	1.4.6	Уређење бање Топило
	1.4.7	Побољшање туристичке понуде специјалног интереса у Нишу-адреналинског туризма
	1.4.8	Изградња и увођење нових туристичких инфо и визиторских центара на важним локацијама
	1.4.9	Улагање у туристичку инфраструктуру заштићених добара (Сићевачка клисура, Јелашничка клисура, Сува планина, Лалиначка слатина)
	1.4.10	Постављање и прилагођавање туристичке сигнализације и ознака, туристичко мапирање и дигитализација обележавања културно историјских споменика и туристичких локалитета и естетско уређење Града и локалитета
	1.4.11	Унапређење и развој туристичких манифестација

5.3.2.Развојни правац: Територијални развој и заштита животне средине

Циљ развојног правца – Територијални развој оријентисан ка одрживој животној средини

Овај развојни правац је посвећен постизању угљеничне неутралности континента до 2050. године, увођењем строге климатске политике, реформом енергетског и транспортног сектора, јачање мобилности, уз посвећеност Града Ниша преласку са линеарне на циркуларну економију, и смањење загађења ваздуха, воде и земљишта као општег интереса који потиче од примарне забринутости за здравље наших грађана уз примену дугорочних мера за заустављање губитка биодиверзитета, заштиту и обнављање екосистема и богатог биодиверзитета и смањење ризика насталих утицајем климатских промена

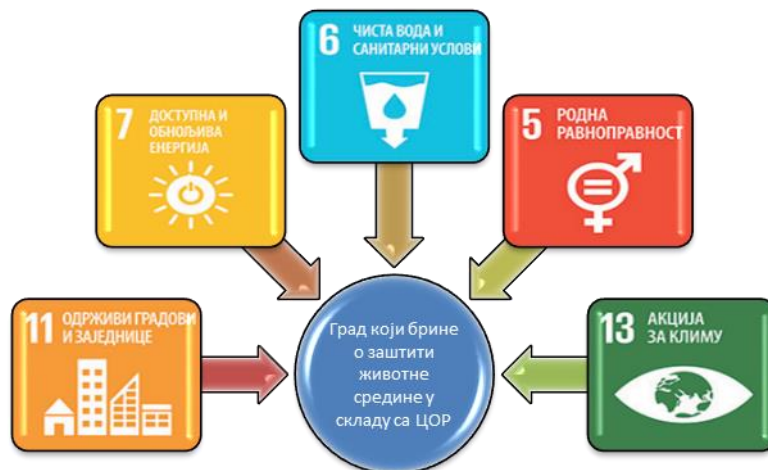
Приоритетни циљеви у оквиру развојног правца 2-Развој територије:

За циљ развојних правца постоје одређени ЦОР циљеви који морају бити део мера и акција које се спроводе кроз План развоја града Ниша. ЦОР циљеви који су у директној вези са заштитом животне средине јесу одрживи градови и заједнице, доступна и обновљива енергија и обезбеђење чисте воде. ЦОР циљ одрживи градови и заједнице директно је повезан са мерама за реализацију приоритетних циљева заштите животне средине кроз пројекте који имају за циљ урбанизацију и регионални развој, решавања пројеката из области саобраћајне

инфраструктуре. ЦОР циљ доступна и обновљива енергија повезан је кроз промоцију и искоришћење могућности обновљиве енергије. Такође ЦОР циљеви, као што су обезбеђење чисте воде и санитарних услова, акције за климу и родна равноправност су предвиђени кроз мере приоритетних циљева заштите животне средине.

Све наведене мере представљају скуп кључних и повезаних активности које се предузимају ради постизања наведеног приоритетног циља Плана развоја Града Ниша.

Сумарни приказ односа приоритетних циљева и мера је приказан у наредној табели, док је анализа ефеката мера на правна, физичка лица и Буџет, затим спецификација институција одговорних за координацију спровођења мера, процена финансијских средстава потребних за њихово спровођење и идентификација извора из којих ће се та средства обезбедити дефинисана кроз детаљну спецификацију Плана развоја.

Мере за остваривање приоритетних циљева у оквиру развојног правца 2:

Приоритетни циљеви	Мере
ПРАВАЦ 2	бр. Развојни правац – Територијални развој
Приоритетни циљ 2.1. Унапређен процес израде и имплементације планских докумената	2.1.1 Увођење система мониторинга и вредновања учинка планских докумената
	2.1.2 Израда студија, анализа, научних и стручних радова као и њихово коришћење у изради планских докумената
	2.1.3 Побољшање услова ималаца јавних овлашћења и/или израда сепарата
	2.1.4 Партиципација грађана и укљученост свих актера у процес планирања
	2.1.5 Успостављање и развој информационих система праћења стања у простору
	2.1.6 Побољшана организација и капацитет запослених
	2.1.7 Побољшана компетентност и перманентна едукација запослених који се баве просторним планирањем и урбанизмом
	2.1.8 Идентитет насеља кроз зонирање у складу са врстом планског документа и економским, природним, социјалним и другим карактеристикама места
	2.1.9 Подршка формирању научно-истраживачког центра за потребе мониторинга и евалуације стања у простору
Приоритетни циљ 2.2 Побољшати приступачност и квалитет	2.2.1 Мере развоја Плана одрживе урбане мобилности
	2.2.2 Унапређење железничке инфраструктуре
	2.2.3 Унапређење путне саобраћајне мреже

живота грађана преласком на решења одрживе мобилности	2.2.4	Мере подршке чистијим, јефтинијим и здравијим формама индивидуалног, приватног и јавног транспорта
	2.2.5	Побољшање приступачности, безбедности и паркирања
	2.2.6	Мера повећања атрактивности и квалитета урбаног окружења
	2.2.7	Унапређење атрактивности приобаља реке Нишаве
	2.2.8	Унапређење бициклическе инфраструктуре
Приоритетни циљ 2.3 Убрзати енергетску транзицију ка ниско-угљеничном, климатски-неутралном развоју уз обезбеђивање енергетске безбедности	2.3.1	Развој и унапређење енергетске инфраструктуре унапређењем енергетске ефикасности уз обезбеђивање енергетске безбедности и снабдевања обновљивом, „чистом“ и локално доступном енергијом
	2.3.2	Подстицајне мере за смањење загађења ваздуха
	2.3.3.	Мере подршке унапређења стамбене политике града
	2.3.4.	Подстицајне мере за унапређење енергетске ефикасности зграда
	2.3.5.	Иновативни модели финансирања пројеката унапређења енергетске ефикасности и коришћења обновљивих извора енергије
	2.3.6.	Развој интегралних и комплементарних локалних енергетских инфраструктурних система са посебним фокусом на системе снабдевања даљинским грејањем и гасом
	2.3.7.	Успостављање организационе инфраструктуре за спровођење енергетске транзиције и унапређење капацитета кроз перманентну едукацију запослених и размену искустава
Приоритетни циљ 2.4 Обезбеђивање нултог степена загађења животне средине без токсичних производа, очување и обнова екосистема и биодиверзитета	2.4.1	Развој иновативних и интегралних система за квалитетавно-квантитативну оцену квалитета ваздуха
	2.4.2	Заштита водоизворишта и квалитета воде, рационализација потрошње високо квалитетне воде за пиће и оријентација индустрије на снабдевање из водотокова
	2.4.3	Унапређење развоја канализационог система урбаног и руралног језгра, увођење адекватних поступака и уређаја за пречишћавање отпадних вода урбаних насеља према специфичном плану имплементације за Urban Waste Water Directive
	2.4.4	Успостављање јединственог информационог система за управљање заштитом животне средине
	2.4.5	Заштита и унапређење квалитета земљишта у урбаним насељима
	2.4.6	Прелазак од линеарне ка циркуларној економији
	2.4.7	Успостављање одрживог, инклузивног и дугорочног система управљања отпадом
	2.4.8	Смањење изложености становништва утицајима повећаних нивоа буке
	2.4.9	Мере унапређења биодиверзитета
	2.4.10	Пилот иницијативе за тестирање нових решења за урбане изазове
Приоритетни циљ 2.5 Очување потенцијала	2.5.1.	Смањење ризика од поплава спољашњим водама и унутрашњим водама
	2.5.2	Формирање специјализованих јединица за реаговање у случају ризика и удеса у урбаним насељима

мера прилагођавања и ублажавања, утврђених на националном ниову до 2030.године повећањем отпорности на климатске промене у приоритетним секторима и успостављање реаговања у ризичним и удесним ситуацијама у урбаним и руралним насељима	2.5.3.	Превенција великих хемијских удеса и ограничавање последица по здравље људи и животну средину у политикама планирања и остваривања урбаног развоја
	2.5.4.	Мера формирања зелене и плаве инфраструктуре
	2.5.5.	Мере прилагођавања пољопривредних култура утицају климатских промена
	2.5.6.	Унапређење система за осматрање, прикупљање података и система ране најаве на екстремне климатске и хидролошке догађаје
	2.5.7.	Развој јавне свести о утицају измењених климатских услова на здравље и економију
	2.5.8.	Израда планско-аналитичког основа за планирање мера прилагођавања климатским променама

5.3.3.Развојни правац Друштвени развој

Циљ развојног правца – Уравнотежено и свеобухватно побољшање живота у граду Нишу

Испуњењем мера из овог циља обезбедиће се друштвена средина у којој ће сви грађани моћи да искажу и да задовоље своје потребе за припадањем и идентитетом, дружењем и личним развојем. Услови за предшколско, средње и високо образовање ће бити обезбеђени. Овим мерама предвиђен је сигурнији живот за угрожене групе.

Приоритетни циљеви у оквиру Развојног правца Друштвени развој су:

Приоритетни циљеви друштвеног развоја Града Ниша повезани су са ЦОР циљевима. Оно што је предвиђено мерама и акцијама у оквиру приоритетних циљева друштвеног развоја јесте Добро здравље свих грађана, а ово је уједно и један од ЦОР циљева. Остварење ЦОР циља добро здравље омогућиће се кроз пројекте који ће имати за циљ унапређење секундарног здравства на територији Града Ниша. Пројектима социјалне заштите обезбеђује се још један од ЦОР циљева, а то је свет без сиромаштва. Кроз пројекте о личној афирмацији остварује још један од ЦОР циљева, а то је достојанствен рад и економски раст града Ниша. Кроз пројекте за заштиту климе остварује се ЦОР циљ акција за климу. Остварење ЦОР циља родна равноправност је, такође, предвиђен кроз мере развојног правца.

Све наведене мере представљају скуп кључних и повезаних активности које се предузимају ради постизања наведеног приоритетног циља Плана развоја Града Ниша.

Сумарни приказ односа приоритетних циљева и мера је приказан у наредној табели, док је анализа ефеката мера на правна, физичка лица и Буџет, затим спецификација институција одговорних за координацију спровођења мера, процена финансијских средстава потребних за њихово спровођење и идентификација извора из којих ће се та средства обезбедити дефинисана кроз детаљну спецификацију Плана развоја.

Мере за осварење циљева развојног правца 3:

Приоритетни Циљеви	Мере	
Правац	Број.	Развојни Правац: Друштвени развој
Приоритетни циљ 3.1 Развити и унапредити креативно стваралаштво	3.1.1	Обезбеђивање, изградња и адаптација радног и изложбеног простора установа културе
	3.1.2	Побољшање културно-историјске понуда Ниша кроз развој инфраструктуре културног наслеђа и валоризацију културно-историјског наслеђа
	3.1.3	Дигитализација културно-историјског наслеђа и савременог стваралаштва
	3.1.4	Побољшање доступности културног садржаја свим грађанима
	3.1.5.	Мера савремене презентације културног наслеђа и савременог стваралаштва коришћењем напредних технологија
	3.1.6.	Модернизација концепта јавних градских манифестација
	3.1.7.	Подстицање културних и креативних индустрија, културне разноликости, креативних израза самосталних уметника и презентације форми савременог стваралаштва
	3.1.8.	Обогаћење културне понуде и подизање квалитета садржаја и већа укљученост грађана, цивилног сектора и експертске и стручне јавности у област развоја културе и информисања
	3.1.9.	Мапирање културних и креативних индустрија града Ниша
	3.1.10	Унапређивање и заштита ромске културе
	3.1.11.	Доношење Стратегије културног развоја Града Ниша
Приоритетни циљ 3.2. Стварање услова за развој модерног, квалитетног и доступног образовања за све	3.2.1	Улагање у физичку имовину образовних установа
	3.2.2	Повећан обухват предшколским васпитањем и образовањем
	3.2.3.	Подстицање развоја талентованих ученика и студената
	3.2.4.	Промоција дуалног и доживотног образовања за достизање високих стандарда и компетенција
	3.2.5.	Промоција инклузивног образовања
	3.2.6	Проширивање сарадње са Универзитетом и огранком САНУ у Нишу
	3.2.7	Прилагођавање образовних програма потребама привреде
	3.2.8.	Спровођење кампања и информативних радионица о будућим потребама, тј. о

	актуелним занимањима и потребама на тржишту рада
	3.2.9. Стварање услова за унапређивање дигиталних компетенција у образовном систему
	3.2.10. Стварање услова за развој школског спорта
	3.2.11. Усклађивање и развој оквирних услова за омогућавање доступности висококвалификоване радне снаге за дигиталну индустрију
	3.2.12. Подршка формирању научно-истраживачких организација –института
Приоритетни циљ 3.3. Обезбедити здрав живот, социјалну једнакост и инклузију за све људе свих генерација	3.3.1. Развој интегративне и одрживе социјалне заштите која развија услуге за очување и побољшање квалитета живота и благостања рањивих и маргинализованих група и појединаца
	3.3.2. Пружање подршке породицама у задовољавању животних потреба
	3.3.3. Стварање једнаких могућности за самостални живот и независност појединаца и веће социјалне инклузије друштвено осетљивих група
	3.3.4. Подстицање социјалног укључивања у заједницу и веће интерсекторске сарадње у области социјалне заштите
	3.3.5. Предупређивање зависности од социјалних служби у циљу пружања доприноса економском просперитету Града Ниша
	3.3.6. Улагање у имовину установа социјалне заштите
	3.3.7. Подршка унапређењу положаја жена у заједници
	3.3.8. Унапређење политике социјалног становања
	3.3.9. Унапређење здравља и смањивање неједнакости у здрављу
	3.3.10. Подршка развоју доступне, квалитетне и ефикасне здравствене заштите
	3.3.11. Спречавање и сузбијање болести и водећих ризика по живот и здравље становништва
	3.3.12. Развој акција превенције и промоције здравља у заједници
	3.3.13. Обезбеђивање довољне физичке инфраструктуре у здравству
	3.3.14. Развој система јавног здравља заснованог на доказима из истраживања
	3.3.15. Унапређење управљања, комуникације и партнерства за примену начела „здравље у свим политикама”
	3.3.16. Заштита менталног здравља становништва
	3.3.17. Унапређење спортске инфраструктуре
	3.3.18. Ревитализација, реконструкција и адаптација постојећих спортско рекреативних и туристичких објеката и терена за спорт, рекреацију и екстремне спортове
	3.3.19. Повећање доступности објеката за спорт и рекреацију и промоција и популаризација спортских и рекреативних активности за све популационе групе
	3.3.20. Подизање капацитета стручног рада у области спорта и рекреације
	3.3.21. Унапређивање услова за развој врхунских спортиста и врхунских спортских резултата
Приоритетни циљ 3.4.	3.4.1. Повећање самосталности у раду КМЗ и обезбеђивање адекватног простора за рад омладинских организација
Омогућити младима активну улогу и равноправност у друштвеном животу и једнака права и могућности за развој својих потенцијала	3.4.2. Промоција остварених резултата младих
	3.4.3. Подизање свести о значају активног учешћа младих у друштву међу свим члановима локалне заједнице
	3.4.4. Стварање услова за једнака права и социјалну инклузију младих ОСИ
	3.4.5. Развој јавних политика за младе
	3.4.6. Превенција ризичних понашања и вршњачког насиља међу младима
	3.4.7. Омладинско признање Града Ниша
	3.4.8. Развој дијалога младих са доносиоцима одлука
	3.4.9. Мапирање организација за младе и њихових потреба

5.3.4.Развојни правац Управљање

Циљ развојног правца управљања-Развој ефикасне, инклузивне и кориснички оријентисане управе у дигиталном окружењу која омогућава остваривање права свих грађана и грађанки

За постизање овог циља биће потребно даље побољшање рада јавне управе и квалитета креирања јавних политика у складу са принципима Европског административног простора и обезбеђивање високог квалитета услуга грађанима и привредним субјектима, као и професионалне јавне управе која ће значајно допринети економској стабилности и повећању животног стандарда. Процес реформе јавне управе ће се заснивати на начелима деполитизације, професионализације, развоју људских ресурса у управи и њихових компетенција, модернизације и дигитализације, отворености ка променама и иновацијама, поузданости и предвидивости, отворености,

транспарентности и партиципативности, одговорности, ефикасности, делотворности, децентрализације, друштвене одговорности, доследности у примени и спровођењу реформи.

Приоритетни циљеви у оквиру Развојног прваца су:

Да би се остварило адекватно управљање потребно је да циљеве управљања ускладимо са ЦОР циљевима. Оно што морамо ускладити јесте да, кроз циљеве управљања обезбедимо ЦОР циљеве одрживи градови и заједнице, достојанствен рад и економски раст, одговорну потрошњу енергената, иновативну индустрију, акције за климу и родну равноправност. Уколико циљеви буду у складу са овим ЦОР циљевима Град Ниш ће се развијати у исправном правцу. У том смислу, приоритетни циљеви су усаглашени са ЦОР Циљ 9. Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације, затим ЦОР Циљ 16. Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све, и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима, као и ЦОР Циљ 17. Ојачати средства примене и ревитализовати глобално партнерство за одрживи развој.

Све наведене мере представљају скуп кључних и повезаних активности које се предузимају ради постизања наведеног приоритетног циља Плана развоја Града Ниша.

Сумарни приказ односа приоритетних циљева и мера је приказан у наредној табели, док је анализа ефеката мера на правна, физичка лица и Буџет, затим спецификација институција одговорних за координацију спровођења мера, процена финансијских средстава потребних за њихово спровођење и идентификација извора из којих ће се та средства обезбедити дефинисана кроз детаљну спецификацију Плана развоја.

Мере за остваривање приоритетних циљева у оквиру развојног правца 4:

Приоритетни циљеви	Мере	
Правац	Број.	Развојни Правац: Управљање
Приоритетни циљ 4.1	4.1.1	Развој дигиталне инфраструктуре и сервиса паметног града
Град Ниш и јавна градска предузећа на ефикасан и иновативан начин пружају услуге и користе дигиталне алате и сервисе и напредне технологије за постизање високо-квалитетних услуга и побољшање квалитета живота грађана	4.1.2	Повећање доступности електронске управе грађанима и привреди
	4.1.3	Развој сервиса Географско-информационог система (ГИС) Града Ниша
	4.1.4	Управљање регистром јавне имовине
	4.1.5.	Развој пословног екосистема града и сарадње са грађанима и предузетницима на основу отворених података
	4.2.1	Развој административних, институционалних и кадровских капацитета за управљање људским ресурсима и усклађивање јавно-службеничког система заснованог на заслугама и унапређено управљање људским ресурсима
Приоритетни циљ 4.2 Унапређење ефикасности и делотворности јавне управе	4.2.2	Унапређење политике задржавања кадрова у локалној самоуправи и професионализације на положају и стручног усавршавања
	4.2.3	Мера стандардизације административних поступака и процеса
	4.3.1	Успостављање оквира и капацитета и инструмената за квалитетно креирање и праћење јавних политика
Приоритетни циљ 4.3 Јачање транспарентности, етичности и одговорности у обављању послова јавне управе	4.3.2	Подршка усклађивању и унапређењу координације јавних политика
	4.3.3	Успостављање кодекса добре управе и унапређење смерница за укључивање цивилног друштва у процесе доношења одлука и увођење стандарда за учешће грађана у систему припреме и управљања јавним политикама
	4.3.4	Унапређење транспарентности буџетског процеса и јачање капацитета за буџетско планирање и механизма за расподелу средстава из градског буџета
	4.3.5	Унапређивање ефикасности и делотворности јавних финансија
	4.3.6	Јачање интегритета власти
	4.3.7.	Унапређење вертикалног и хоризонталног надзора у обављању изворних и поверених послова ЈЛС
	4.3.8.	Јачање механизма за родну равноправност
	4.3.9.	Унапређење капацитета за квалитетно и ефикасно пружање управних, комуналних и услуга јавних установа свим корисницима
	4.3.10	Унапређење организације и управљања које обезбеђује одговорно и ефикасно функционисање система и међусобне односе Града Ниша и Градских општина и општина у региону
	4.3.11	Развој међуопштинске сарадње у спровођењу надлежности локалне самоуправе
	4.3.12	БФЦ СЕЕ – Програм сертификације градова и општина са повољним пословним окружењем у Југоисточној Европи
	4.3.13	Унапређење пружања јавних услуга ЈЛС кроз модел јавно-приватног партнерства

6. SWOT анализа-Визија заједнице-Приоритетни циљеви-Мере

6.1. РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 1: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

6.1.1. SWOT анализа развојног правца: Економски развој

Унапређење пословног окружења и конкурентности

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Аеродром - међународни путнички и карго саобраћај, аеродром у класи до 5 милиона путника пре пандемије проглашен најперспективнијим у Европи по расту броја путника, близина града, велики број летова и одлична авио веза нарочито са централном Европом. • Повољан географски положај који је значајан за развој туризма, као и привреде због раскрснице трговачких путева и пролаза ка привредним центрима економски значајних држава. • Ниш је универзитетски град са великим бројем високо образованих кадрова различитих занимања • Природни ресурси и културна богатства, значајно историјско наслеђе, али и индустријско наслеђе • Структура људских ресурса у корист средњег и високог степена квалификације, али и велики број младих стручњака свих профила • Научно-технолошки парк - постојање НТП-а омогућава да са Универзитетом и академском заједницом обезбеђује инфраструктуру и услуге за помоћ иновативним предузећима у остваривању пословних успеха на тржишту, посебно у области високих технологија и иновативних индустрија • Савремени-културни живот са низом културних манифестација међународног карактера (Филмски сусрети, Хорске свечаности, Џез фестивал,...) • Велики број малих и средњих предузећа и предузетника, који могу бити носиоци развоја Ниша • Развијена саобраћајна и комунална инфраструктура • Повољно пословно окружење • Повољно предузетничко окружење (постојање различитих привредних удружења)	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак грађевинског земљишта опремљеног комуналном инфраструктуром за инвестиције у привреди • Недовољна искоришћеност туристичких, природних и историјских потенцијала • Неповољна старосна и квалификациона структура тражилаца расположиве радне снаге • Неповољна организациона и кадровска структура запослених у органима локалне самоуправе утичу на ефикасност рада, што директно утиче и на ефикасност привреде • Недовољна подршка и субвенције домаћим микро, малим и средњим предузећима из буџета Града Ниша • Недовољна инклузија младих кадрова у рад сектора ММС предузећа, а ради стицања практичних знања и доприноса у области иновација. • Непостојање слободних царинских зона • Одлив квалификоване радне снаге

ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Подстицаји државе за унапређење пословања, развој и увођење нових технологија • Тенденција ка повезивању са другим локалним заједницама у земљи и иностранству ради унапређења пословног окружења и стварања услова за боље пословање • Регулаторно-подстицајни и институционални оквир за бољу повезаност науке и праксе / привреде и научних установа/ и развој система образовања са потребама МСП • Подстицајне мере за искоришћење природних и културних ресурса као генератора економског развоја • Програм стварања индустријских зона привредних могућности ради привлачења инвестиција и последњих позитивних „спиловер“ ефеката на град. • Присутни трендови за примену принципа „меког“ урбанизма на велике старе индустријске, али и пословне комплексе у којима се могу формирати технолошки паркови, радне зоне, стамбени комплекси, центри за културно и креативно стваралаштво, социјалне намене. • Потенцијал за активирање постојећих културно -	<ul style="list-style-type: none"> • Дефицит стручне радне снаге одређених профила, одлив стручне снаге, пад броја становника, миграције, наталитет • Непредвидиве ванредне ситуације (епидемије, поплаве, суше, пожари...), као и неповољна епидемиолошка ситуација • Застој у поступку приступања ЕУ што утиче на доступност фондова • Превелика везаност фабрика за аутомобилску индустрију • Незаинтересованост привреде за виртуелну наставу, дигитализацију и прелазак на нове технологије • Спор процес децентрализације и равномерног регионалног развоја • Централизација институција • Неадекватно управљање кадровским ресурсима у приватном сектору • Утицај конкуренције као последица међународне интеграције • Слаба препознатљивост на регионалном и глобалном нивоу

<p>историјских и спортских институција као генератора развоја привреде</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стратешко опредељење државе да системски реализује програме обука, преквалификација и доквалификација тражилаца запослења • Заинтересованост медија за извештавање о добрим примерима праксе афирмације циљева и постигнутих резултата • Постојање републичких подстицајних мера за запошљавање теже запошљивих лица • Већа могућност приступа домаћим и иностраним фондовима • Постојање менторске подршке предузетницима и микро правним лицима за помоћ у раду • Међународни споразум (ЕУ, ЦЕФТА, Русија) • 	<ul style="list-style-type: none"> • Неповољна секторска структура привреде
---	--

Привреда заснована на знању и иновацијама

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Повољан географски положај – повезаност и доступност • Функционална инфраструктура (изграђени трансевропски коридори и коридор у изградњи Ниш-Драч, размештање железничког коридора и изградња брзе пруге Ниш - Београд, Аеродром Константин Велики у сталној експанзији) даје Нишу улогу макрорегионалног логистичког центра и мотора економског развоја • Универзитет у Нишу, са диверсификованом структуром факултета и великим бројем студената, истраживача, лабораторија и центара • Индустриско и технолошко наслеђе и захваљујући томе јака научно-истраживачка и образовна база која и данас постоји, посебно центар у области електронике, мехатронике, ИТ, телекомуникацијама и природним наукама • Велики број постојећих иновативних технолошко-развојних и потенцијала за развој старт-ап компанија • Повољно пословно окружење које је у протеклих 5 година довело до повећања броја запослених за 18,6%, броја привредних друштава за 7,4% и броја предузетника за 29,8% • Постојање критичне масе учесника у развоју иновационог екосистема и инфраструктуре за развој иновација, стартапова, спиноф компанија и напредних технологија у експанзији од 2017.године (Научно-технолошки парк Ниш, Нишки кластер напредних технологија, Форум напредних технологија, Наук није баук, Ноћ истраживача, Стартап центар Ниш, Дели простор, Think Innovative Hub, Вишенаменска ламела Електронског факултета у Нишу...) 	<ul style="list-style-type: none"> • Високо учешће производа са ниским нивоом додате вредности • Недовољна повезаност индустрије са научно-истраживачким и образовним институцијама и слаба комерцијализација истраживачко-развојних пројеката факултета / универзитета • Низак ниво инвестиција приватног сектора у истраживање и развој • Низак степен дигитализације индустрије и примене савремених технологија у традиционалним индустријама • Недовољна развијеност кластера и других форми удруживања у циљу заједничких наступа на иностраним тржиштима • Слаба повезаност са дијаспором • Слаба видљивост капацитета и потенцијала и недовољно развијена свест о значају развоја привреде базиране на знању и иновацијама • Недовољно развијен и функционалан систем предузетничког образовања и предузетничке културе код ученика основних и средњих школа и студената универзитета • Недостатак мултидисциплинарног приступа и преноса знања и вештина из области предузетништва и менаџмента као одговора на потребе савремених услова пословања • Постојање табуа о предузетничким активностима и пројектима академске заједнице • Недовољно развијена ИТ инфраструктура и слаб степен дигитализације јавних сервиса градске управе као основа за паметан град и подршку сектору напредних технологија • Недовољно развијен систем неформалног образовања и стручног усавршавања • Мали број акредитованих научно-истраживачких организација у односу на снагу Универзитета и број истраживача, студената и компанија • Недостатак алтернативних извора финансирања и неразвијено финансијско тржиште • Недостатак крупног инвеститора из области напредних технологија који би дао замајац отварању нових предузећа из те области, кроз укључивање у његов ланац вредности • Непостојање локације (урбанистички, имовински и инфраструктурно припремљене) за

ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Јасна визија Владе Републике Србије о дигиталној економији, привреди заснованој на знању и иновацијама као основном покретачу развоја државе и наја де да у циљу имплементације јединственог дигиталног тржишта, обезбеди услове за развој IoT, 5G мрежа, рачунарства у облаку, отворених великих количина података, заштиту података на интернету, што представља основ развоја свих паметних сервиса • Постојање Научно-технолошког парка Ниш као алата за развој и промоцију иновационог екосистема • Присуство великих мултинационалних компанија (Johnson Electric, Zumbobel, Xingyu Automotive Systems, Integrated Micro-Electronics, Leoni, Yura, Herz, Magna, Nutanix...) • Инвестиције у инфраструктуру паметног града у сарадњи кроз „Дигитални пут свиле“ са Владом РС и Градом Ханџоом у Кини значајно ће допринети повећању заинтересованости за улагање у област напредних технологија • Музеј индустријске и технолошке баштине и активности на професионалној орјентацији младих ка науци, иновацијама и технолошком предузетништво • Прилив становништва из окружења у град Ниш • Велика "интелектуална" дијаспора Града Ниша и повратак или активација младих, успешних људи из иностранства у Ниш/у • Умрежавање са другим иновационим екосистемима у региону Југоисточне Европе и близина других великих центара (Софија, Скопље, Приштина, Крагујевац...) • Приближавање Европској Унији и њеном јединственом тржишту • Нови оквир за финансирање иновација кроз ЈПП у оквиру Закона о јавним набавкама – Партнерство за иновације 	<ul style="list-style-type: none"> • Политичка и безбедоносна нестабилност Западног Балкана • Економска и социјална нестабилност проузрокована утицајем пандемије вируса COVID 19 • Одлив мозгова у развијеније делове Србије (Београд, Војводина) и иностранство • Пад конкурентности привреде због недостатка радне снаге • Регулаторни оквир и одсуство културе у области заштите интелектуалне својине • Непрепознавање потенцијала перспективних компанија и привредних области • Улагања у истраживање и развој су доста нижа од оних у земљама ЕУ •

Пољопривреда и рурални развој

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Људски ресурси ЈЛС, релевантне институције на територији града (ВСИ; ПССС; ВСИ; Приватне саветодавне службе; НВО на руралном подручју) са напредним нивоом знања и праксе како за пољопривредну производњу тако и за прехранбену индустрију • Расположиви земљишни ресурси за пољоприведну производњу и плодна земља • Град Ниш као велики потрошачки центар, што омогућава и пласман пољопривредно прехранбених производа • Универзитетски центар • Присутна традиција у повртарској, воћарској и виноградарској производњи • Природни ресурс за развој јединствене понуде услуга и производа/рурални туризам, биљна и сточарска производња и прерада • Добра инфраструктурна повезаност села и града • Погољни климатски услови за пољопривредну производњу • Сарадња и размена искустава са другим ЈЛС, републичким и др. институцијама • Богато културно-историјско наслеђе, природни ресурси као основа за развој руралног туризма • Погољан гео-стратешки положај града - на важним саобраћајним коридорима 	<ul style="list-style-type: none"> • Уситњеност пољопривредног земљишта • Плански документи шире градско-грађевинско земљиште на зоне пољопривреде • Депопулација становништва и неповољна старосна структура на сеоском подручју • Недовољна умреженост и деловање релевантних субјеката са територије града, односно, не постоји довољно развијена међусекторска сарадња и планирање на нивоу ЈЛС, ЈП, ЈКП и др. институција из предметне области • Нерешени имовинско-правни односи као основ за изградњу • Слабо доступна комунална инфраструктура у селима као и објекти животног стандарда (институције, образовање, здравство, дом културе, интернет...) • Неорганизованост пољопривредних произвођача у производњи, преради и пласману својих производа • Неспецијализована (мешовита) пољопривредна производња на пољопривредним газдинствима • Сеоски туризам који није препознат као развојни потенцијал, неадекватна знања у области агротуризма.

	<ul style="list-style-type: none"> Вакуум у трансферу знања у области прехранбене индустрије између угашених великих система и новоотворених фирми
ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> Трендови у приступу производње са потпуним праћењем следљивости и доминантним захтевима тржишта и кратким ланцима набавке ВСИ, ПССС, ЦЕВИН, Завод за заштиту природе, НВО, вет. станице, други приватни сектор/консалтинг, који се бави програмима и пројектима руралног развоја и пољопривреде Извори финансирања инвестиција из пољопривреде и руралног развоја/ фонд ЈЛС, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарство за бригу о селу, стране организације и сл. Програми републике за подршку младима на селу Подстицајне мере за укупњавање поседа и повећање површина пољопривредних газдинстава Свеприсутан тренд дигитализације у пољопривреди и коришћења вештачке интелигенције Мере Зеленог пакета за западни Балкан које подржавају висок степен биодиверзитета, геодиверзитета и предеоног диверзитета на територији града у функцији руралног развоја Постојање великог броја адекватних и ефикасних система за обезбеђење кредитне подршке пољопривредним произвођачима Најаве државе за велика улагања у инфраструктуру на селу како би се задржавали млади Подстицајни републички програми и ЕУ програми за интензивнији развој прерадних капацитета Све присутније политике регионалног развоја и успостављање међуопштинске сарадње са потенцијалом за Нишавки округ и заједничко планирање, финансирање и реализацију пројеката/инфраструктуре, производње, служби и сл. Потенцијална заинтересованост нових инвеститора у области туризма Мере подршке развоју непољопривредних економских и друштвених активности на селу Јачање организационих и стручних капацитета у области одрживог коришћења природних ресурса и развој и примена савремених концепата и технологија у области одрживог коришћења природних ресурса Повољна клима за интезивирање удруживања пољопривредних произвођача и сеоског становништва (задруге, удружења, ЛАГ-ови,...) Стављање напуштених објеката у руралним подручјима у функцију агротуризма Потражња за органским производима Потражња за пољопривредним производима заштићеног географског порекла, предмета и услуга као тржишног брэнда 	<ul style="list-style-type: none"> Брзо одустајање пољопривредних произвођача због изневереног очекиваног профита Отворено тржиште и споразуми (ЦЕФТА) који омогућавају увоз пољопривредних производа из земаља у окружењу по знатно нижим ценама, али и готових производа у трговинским ланцима из земаља ЕУ Немотивисаност младих да се баве пољопривредом Недовољно улагање у складу са савременим стандардима у постојећу радну снагу у пољопривреди и прехранбеној инд. од стране послодаваца (обуке, едукације, семинари) Присутно сиромаштво, задуженост и успорен привредни развој Нетранспарентно пословање и тржишни монопол од стране власника хладњача и купаца на рачун пољопривредних произвођача Неадекватна политика подршке банака и кредитирања агробизниса по питању солвентности Негативни утицај климатских промена на пољопривредну производњу и мало улагање у обновљиве изворе енергије Ограничени откупно-прерађивачки капацитети и дуги ланци трговине Даља неконтролисана узурпација, експлоатација и загађење водотокова и канала

Туризам, угоститељство и трговина

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> Универзитетски град Разноврсне природне атракције и биодиверзитет, планине, реке, термалне воде као одличан ресурс за медицински туризам, екстремне спортове, близина Суве планине, Сићевачке клисуре и Јелашничке клисуре Геостратешки положај - Ниш је на раскрсници најважнијих балканских и европских саобраћајних праваца (коридор 10). Богато културно - историјско наслеђе (Тврђава, Медијана,...) 	<ul style="list-style-type: none"> Неадекватна подршка туризму, трговини и угоститељству (финансијска, политичка, подстицајна, регулаторна, маркетиншка) Чиниоци животне средине који негативно утичу на развој туризма (депониије, отпадне воде, ваздух, деградација Сићевачке клисуре, каменолом, ...) Недостатак туристичке понуде за останак туриста више од два дана и диверзификацију туристичке понуде

<ul style="list-style-type: none"> • Саобраћајни балкански ХУБ - друмски, железнички и авио (путнички и карго) • Регионални, административни, образовни, здравствени, културно-историјски, привредни центар • Споменици културе • Одлична гастрономска понуда Ниша и околине • Велики број традиционалних културних дешавања • Изграђена туристичка инфраструктура • Нишка Бања као једно од високо препознатљивих бањско - климатских лечилишта у овом делу Европе • Израђена планска документа која омогућавају развој туристичке инфраструктуре и супраструктуре • Развијен туристички, угоститељски и трговински капацитет Града • Велики број страних компанија 	<ul style="list-style-type: none"> • Презентација и заштита културно-историјског наслеђа • Планска увезаност свих актера на развоју и промоцији туристичке понуде • Недовољни смештајни капацитети • Деградација животне средине
<p>ПРИЛИКЕ</p>	<p>ПРЕТЊЕ</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Појачана пропагандно-маркетиншка промоција државе, градова и различитих видова туризма на међународном нивоу • Инвестиције Републике Србије и инфраструктуру за повезивање туристичких дестинација и подручја са коридором X и путевима I и II реда • Доступност фондова ЕУ и Републике Србије за подршку развоју туризма • Приватизовани хотели у Нишкој Бањи уз најављена значајна средства за уређење, као генератор позиционирања Нишке Бање на мапи најпознатијих климатско - бањских лечилишта Европе • Велики број приступачних летова ка европским дестинацијама са нишког аеродрома • Могућност повећања броја туриста кроз повећање саобраћаја новим коридорима • Обележене планинске пешачке стазе за масовни туризам, а не само за планинаре. • Измештање пруге из центра града и стварање услова за атрактивније транспортне системе у централном градском језгру (лаки шински саобраћај, бицикли,...) који омогућавају брзу размену добара, услуга и људи и стварају нове зоне угоститељства, трговине и туризма • Урађена планска документа за изградњу туристичке инфраструктуре као и развој туристичке понуде базиране на заштићеним подручјима 	<ul style="list-style-type: none"> • Утицај пандемија у свету и Европи на путовања • Неповољна демографска структура • Примат у туристичком мапирању Београда и севера Србије у односу на Ниш и југ Србије • Потенцијалне појаве тероризма и политичке нестабилности у земљи и/или региону • Промене на туристичком тржишту, проузроковане covid 19 пандемијом • Јачање конкурентских дестинација • Одлив радне снаге ка економски развијеним дестинацијама • Лош социо - економски стандард и мањак новца у туризму • Републичке јавне политике и законска решења у области туризма (закони, правилници, прописи, стратегије) не сагледавају Ниш као туристичку дестинацију • Губљење статуса традиционалних културних манифестација • Непостојање стандарда квалитета у пружању туристичких услуга • Економска криза која је довела до затварање малих и средњих предузећа која су узрочно - последично везана за туризам града - битан фактор у развоју пословне туристичке климе • Дуго трајање реализације инфраструктурних пројеката од националног значаја • Недовољан дигитални маркетинг и туристичка понуда града на кључним прометним местима (пешачка зона). • Куповна моћ домаћих туриста

6.1.2. Визија развојног правца: Економски развој

Ниш 2027. године је град који држи до добре репутације, спреман и отворен за иновације које су усмерене на подизање конкурентности привреде, квалитет живота и одрживо коришћење ресурса у циљу укупног развоја.

Године 2027. град Ниш је привредни и туристички центар Југа Србије, са великим бројем културних дешавања у новосаграђеним и добро одржаваним старим објектима културе и уређеним градским, јавним просторима. На улицама града може се чути мноштво различитих светских језика, а, поред туриста, бројни су и пословни људи који користе новосаграђени конгресни центар или сарађују са успешним нишким привредницима. Туристи долазе због лепо презентованог археолошког блага Ниша, његове богате историје модерно презентоване или, пак, због бројних уређених бањских и планинских туристичких дестинација у околини Ниша и изузетно цењених етно дестинација у селима око града. Све већи број туриста долази бројним авио летовима нишког Аеродрома, одседају у неком од новосаграђених хотела и уживају у нишком гостопримству и надалеко чувеним гастрономским специјалитетима овог дела Србије у угоститељским објектима. Ниш 2027. године и даље је препозната, јединствена раскрсница путева, људи, идеја, финансијских токова и модерних технологија. Највећи је образовни и научни центар југоисточне Србије, са светски угледним образовним и научним институцијама. Студенти и истраживачи из целог света остају у граду и дају свој допринос развоју јаког индустријског центра у коме се развијају високе технологије, економија је заснована на знању, а научно-образовне институције пружају подршку привреди. Ниш је место у коме се стварају

одрживи и нови послови, негује иновативно предузетништво и стратап култура и град у коме млади, образовани људи желе да живе и планирају своју будућност. У Нишу су створене нове зоне за улагања чије су потребе засноване на потражњи. Производња органске и интегралне хране и велики број малих производних фирми и продајних ланаца, резултат су улагања у пољопривреду, сточарство, прераду и жеље да град и села у његовој околини живе у сагласју са природом.

6.1.3.Приоритетни циљеви и мере развојног прваца: Економски развој

	Показатељ	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
Приоритетни циљ 1.1 : Унапређење пословног окружења и конкурентности привреде Града Ниша	1.1.1 Број новооснованих привредних друштава	број	Извор података:Републички завод за статистику, база података Devinfo, http://devinfo.stat.gov.rs/	249	300
	1.1.2 Број активних привредних друштава на 1000 становника	број	Извор података: АПР	13	15
	1.1.3. Број запослених у привредним друштвима	број	Извор података: АПР	79285	80000
	1.1.4. Број новооснованих предузетничких радњи	број	Извор података: РЗС, база података Devinfo http://devinfo.stat.gov.rs	1548	1600
	1.1.5. Број активних предузетника на 1000 становника	број	Извор података: АПР	36	40
	1.1.6. Број запослених у предузетничким радњама	број	Извор података: АПР	16108	16500

Образложење:

Привлачење инвестиција за стратешки важне пројекте, као и привлачење инвестиција неопходних за убрзани развој привреде града Ниша, један је од основних стратешких циљева Града Ниша. Град Ниш заступа проактиван модел привлачења инвестиција у чијем су фокусу инвестиције приватног сектора. Унапређење услова за инвестиције, повећање ефикасности реализације инвестиционих пројеката, као и унапређење административног оквира за реализацију инвестиција императив су за повећање конкурентности и атрактивности града Ниша за привлачење инвестиција.

Да би се реализовао овај циљ потребно је дефинисање скупа мера које ће у синергијском деловању утицати на његово испуњење, односно повећање конкурентности и атрактивности Града Ниша за привлачење инвестиција.

Конкретне акције које би требало предузети у том смислу, јесу следеће: Поједностављивање локалних процедура за реализацију инвестиција, прописивање локалних олакшица и подстицаја на основу локалних стратешких докумената, смањење броја и износа локалних административних такси, смањење фискалних и парафискалних давања, израда и имплементација Програма привлачења инвестиција, јавно-приватна партнерства (ЈПП), развој локалне економске инфраструктуре, развој електронске управе, е-управе и сервиса, техничко-технолошка опремљеност за неометано функционисање електронске управе, подизање капацитета запослених у ЛС, подизање капацитета запослених у осталим институцијама релевантним за привлачење и реализацију инвестиција.

Очекивани резултати мере били би: раст инвестиција и повећање стопе запошљавања, једноставнији административни процес инвестирања, побољшање услуге локалне пословне управе и осталих релевантних институција, унапређење економског развоја Града Ниша.

Изградњом слободних зона, како индустријских тако и царинских, повећао би се број домаћих и страних инвестиција као и запошљавање већег броја незапослених лица са територија које гравитирају овим општинама.

Да би се значајније унапредила пословна инфраструктура града, неопходно је урадити и идентификацију расположивих неискоришћених простора и објеката у постојећим индустријским зонама, решити правно-имовинске односе, уредити и опремити просторе и објекте у постојећим индустријским зонама како би се привукле значајније brownfield инвестиције. На тај начин би било могуће боље искористити постојеће неискоришћене капацитете којима располаже Град Ниш, а инвеститорима би омогућило скраћивање времена потребног за инвестицију.

Улагања у пословну инфраструктуру, слично као и за сваки други тип инфраструктуре, захтева најчешће највећа новчана средства. У циљу што ефикасније изградње и побољшања пословне инфраструктуре неопходно је боље и ефективније коришћење подстицајних програма Европске Уније и осталих донатора који делују на територији Града Ниша, те својим

програмима подржавају привредни развој.

Остваривање овог циља као приоритетног циља у плану развоја Града Ниша уско је повезано са отварањем финансијских могућности за развој предузетништва кроз наменске фондове, дигиталном трансформацијом привреде и привредних субјеката, институционалном надградњом, умрежавањем и синергијом рада релевантних институција и унапређењем неопходне инфраструктуре.

Део спроведених мера би свакако имао улогу и у привлачењу нових страних директних инвестиција, или кроз ново-остварене везе за српском дијаспором, или кроз нове контакте и сарадњу локалне пословне заједнице.

Спровођењем мера ојачао би се и институционални капацитет организација и институција неопходних за подршку пословању. Присутни актери попут Канцеларије за локални економски развој, Регионалне развојне агенције Југ, Привредне коморе Србије – Регионалне привредне коморе Нишавског, Пиротског и Топличког управног округа, али и приватних организација попут Клуба привредника Наисус би подизањем својих капацитета, као и увођењем нових програма подршке допринели привредном расту и развоју града.

У значајној мери, коришћење доступних донаторских програма, пре свега коришћење средстава из Структурних и кохезионих фондова Европске Уније, може дати значајан допринос остварењу овог циља.

Бројне активности дефинисане кроз наредне мере допринеће остварењу приоритетног циља, пре свега, заједничким и системским приступом актера, укључивањем свих релевантних организација и институција у израду специфичних програма подршке, као и избором квалитетних организатора програма, чиме би циљни појединци добили бољи и потребнији ниво знања за укључивање у предузетништво.

Најзначајнији системски допринос овој мери може да пружи Национална служба за запошљавање – Филијала Ниш. Већ дуги низ година, креирањем пре свега потребних, тражених и атрактивних програма активне политике запошљавања, НСЗ даје свој допринос решавању проблема незапослености и неадекватне доступне радне снаге на тржишту рада. У наредном периоду, укључивањем свих актера, али и самих привредних субјеката који ће дефинисањем својих потреба дати потребне инпуте за додатне програме образовања, НСЗ и остале организације и институције могу дати значајан допринос смањењу незапослености.

У циљу боље промоције предузетништва и пружања снажније подршке пословним иницијативама појединца, као и повећања броја привредних друштава и предузетничких радњи, могуће је боља употреба подстицајних програма Европске Уније и осталих донатора који делују на територији Града Ниша, те подржавају привредни развој.

С обзиром на већи број доступних програма донатора, значајније повећање броја и квалитета реализованих пројеката за подстицај привреди би могло да се оствари бољом повезаношћу поменутих организација и институција.

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

5. Родна Равноправност

5.6 Повећати употребу иновативних технологија, посебно информационих и комуникационих технологија, како би се промовисало оснаживање жена

8. Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

8.1 Одржати економски раст по глави становника у складу са националним околностима, а у најмање развијеним земљама одржати раст бруто домаћег производа на нивоу од најмање 7% годишње

8.2 Постизање виших нивоа економске продуктивности кроз диверсификацију, технолошку надоградњу и иновације, укључујући фокусирање на радно интензивне и високо профитабилне секторе

8.3 Промовисати развојно оријентисане политике које подржавају продуктивне активности, стварање достојанствених послова, предузетништво, креативност и иновативност и подстицати формализацију и раст микро предузећа, односно малих и средњих предузећа, укључујући и приступ финансијским услугама

8.4 Прогресивно унапредити, до 2030, глобалну ефикасност ресурса у потрошњи и производњи и уложити напоре да се економски раст раздвоји од деградације животне средине у складу са 10-годишњим оквиром програма одрживе потрошње и производње, уз водећу улогу развијених земаља

8.5 До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке вредности

8.6 До 2020. битно смањити удео младих који нису запослени нити у процесу образовања или обуке

1.1.1. Назив мере: Успостављање развојног и гаранцијског фонда града за финансирање развоја ММСП

тип мере: Подстицајна

Опис мере:

Успостављање Развојног фонда Града Ниша има за задатак да омогући финансирање друштвено оправданих развојних пројеката на територији Града Ниша под повољнијим условима од тржишних. Развојни фонд учествује у реализацији програма и пројеката заснованих на економским принципима за потребе остваривања важних циљева на територији Града Ниша: развој привреде, развој пољопривреде, подстицање оснивања малих и средњих предузећа и развој предузетништва, подстицање социјалног предузетништва, подстицање запошљавања, подстицање извоза, подстицање равномерног регионалног развоја, других програма и пројеката.

Средства Развојног фонда се обезбеђују од стране Града Ниша и донаторских програма, а Фонд обезбеђује кредитне линије банака путем закључивања споразума о пословној сарадњи са банкама које су спремне да подрже програмске активности Фонда и услове кредитирања (висина каматне стопе, рок и начин отплате кредита) прилагоде условима дефинисаним у Програму рада Фонда и конкурсима које Фонд расписује за одобравање гаранција за обезбеђење кредита намењених финансирању одређених привредних делатности.

Успостављање Гаранцијског фонда Града Ниша има задатак да олакша приступ финансијском тржишту и обезбеди повољније услове кредитирања од оних које нуде банке. Гаранцијски фонд реализује свој задатак кроз своју основну делатност, издавање гаранција банкама као средства обезбеђења уредног враћања банкарских кредита, на овај начин се смањује кредитни ризик пословних банака, што уједно обезбеђује ММСП са територије Града Ниша лакши и бржи приступ средствима за започињање и развој пословања. Ради утврђивања оправданости формирања Гаранцијског и Развојног фонда, а узимајући у обзир ограничења буџета Града Ниша, приступиће се изради анализе оправданости и првано-формалних могућности и ограничења за формирање истих, у првој години планског периода.

Циљеви успостављања Развојног и Гаранцијског фонда су

: креирање пословног окружења који ће стимулисати развој предузетништва и сектора ММСП, унапређење конкурентности привредних субјеката, креирање нових радних места, пораст запослености и животног стандарда, унапређење економског развоја Града Ниша, динамичнији развој Града Ниша

Очекивани резултати ове мере су: повећан број ММСП на територија Града Ниша, повећање броја запослених и животног стандарда у Граду Нишу, препознавање Града Ниша као града са повољним амбијентом за развој предузетништва, побољшање услуге локалне пословне управе, унапређење економског развоја Града Ниша

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш, пословне банке, донатори

Процењена вредност: 12.000.000,00 РСД/годишње

Извори финансирања: Буџет Града Ниша, средства банака, донације

Период спровођења: 7 година

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број одобрених програма	Број	КЛЕР	-	2021	50

**1.1.2. Назив мере: Подршка умрежавању институција за развој предузетништва и ММСП и оснаживање улоге Привредно-економског савета
тип мере: институционално-управљачко-организациона**

Опис мере:

У граду Нишу постоји велики број институција које се баве предузетништвом (КЛЕР, НТП, градске општине, РРА Југ, РПК Ниш, НСЗ– филијала Ниш, НВО). Међусобно повезивање свих ових институција омогућило би размену информација, реализацију заједничких пројеката, подизање капацитета сваке институције, побољшало њихову међусобну комуникацију и координацију, а што би довело до побољшања услуга локалне пословне управе и свих повезаних институција, као и стварања стимулативног пословног окружења за развој предузетништва и сектора ММСП.

Привредно-економски савет Града Ниша је радно тело Градског већа, које прати спровођење планова и програма локалног економског развоја, даје иницијативе везане за економски развој и мишљења о приоритетним пројектима, прати активности на промовисању привредних потенцијала и разматра стратегије економског развоја. Привредно – економски савет Града Ниша чине представници свих релевантних институција и привреде, и има функцију основног и најконкретнијег канала комуникације пословне заједнице и Градоначелника, као и управа Града Ниша. Оснаживање улоге Привредно-економског савета Града Ниша подразумевало би његово веће укључивање у доношење одлука и давање мишљења приликом припреме и доношења аката из области финансија, привреде и других области које се тичу економског развоја Града Ниша.

Циљеви ове мере су: боља повезаност свих институција које раде у Граду Нишу, а које се баве развојем предузетништва, креирање пословног окружења који ће стимулисати развој предузетништва и сектора ММСП, побољшање услуга локалне пословне управе и свих повезаних институција, унапређење економског развоја Града Ниша и његов динамичнији развој.

Очекивани резултати мере су: повећан број ММСП на територија Града Ниша, повећање броја запослених и бољи животни стандард у Граду Нишу, препознавање Града Ниша као града са повољним пословним амбијентом за развој предузетништва, побољшање услуге локалне пословне управе, унапређење економског развоја Града Ниша.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР

Процењена вредност: /

Извори финансирања: /

Период спровођења: 7 година					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број новооснованих привредних друштава	Број	Републички завод за статистику, база података Devinfo, http://devinfo.stat.gov.rs/	249	2018	300
Број запослених у привредним друштвима	Број	АПР	79285	2018	79385

1.1.3. Назив мере: Унапређење економске сарадње са дијаспором и подршка иницијативама и пројектима који доприносе повезаности са дијаспором
тип мере: институционално управљачка мера, информативно-едукативна

Опис мере:

Циљ ове мере је да дијаспора препозна потребу да више комуницира и сарађује са матицом, да препозна инвестиционе потенцијале Града Ниша и региона, да се ниво инвестиција дијаспоре у Град Ниш и регион повећа и да се тиме допринесе свеобухватном развоју Града Ниша као центра региона Јужна и Источна Србија, али и трећег града по величини у Републици Србији. Једна од могућности за унапређење овакве сарадње је: успостављање дигиталне платформе, намењене дијаспори која жели да почне пословање у Нишу и Југу Србије. Путем ове платформе било би омогућено добијање свих неопходних информација о условима, могућностима и погодностима за започињање бизниса у Нишу и Србији. Платформа би била резултат заједничког рада свих релевантних актера који се баве привредом и унапређењем пословног окружења у Граду: Град Ниш, ПКС-РПК Нишавског, Пиротског и Топличког управног округа, РРА Југ, КЛЕР и др. Како РРА Југ и ПКС-РПК Ниш већ реализују пројекат повезивања са дијаспором, који финансира Аустријска развојна агенција, требало би да буду носиоци ове активности, уз потпуну подршку КЛЕР-а који се, за потребе Града Ниша, бави подршком улагањима и унапређењем пословног окружења, али и свих других препознатих актера. За успостављање једне овакве платформе неопходно је спровести читав низ активности које би допринеле пре свега систематизовању података о дијаспори, а затим и озбиљној припреми и представљању дијаспори. Једна од активности била би и организована посета дијаспори делегираних представника у име Града, посете дијаспоре Граду Нишу и региону, али организовање различитих догађаја у циљу повезивања у коју би се укључили сви релевантни представници надлежних институција итд. Уколико у периоду предвиђеном за реализацију Плана развоја Града Ниша интересовање дијаспоре за инвестирање у Ниш буде веће него у овом моменту и уколико платформа оправда своје постојање, прешло би се на додатни корак-именовање лица или формирање посебног одељења за сарадњу са дијаспором при Кабинету градоначелника или у оквиру ПКС-РПК Ниш, РРА Југ и др.

Такође, кроз ову меру омогућиће се лакши повратак наших људи који си одлучили да свој живот и професионалну каријеру наставе у Нишу. Град ће иницирати питања за олакшане процедуре нострификације диплома, прибављања потребних докумената. На овај начин добили бисмо базу свих оних људи српског порекла који су заинтересовани да своје знање ставе на располагање граду и другим институцијама.

Циљ ове мере је, такође, да се кроз различите конференције, програме и едукацију, коју би заједнички организовали, подстакну успешни појединци који универзитетску, предузетничку и професионалну каријеру годинама граде у иностранству у циљу трансфера знања и искуства као и промоције технолошког предузетништва. Очекивани резултати ове мере огледали би се кроз већу ефикасност и ефективност домаћих предузећа, као и кроз већу конкурентност домаћих производа на страним тржиштима

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Кабинет Градоначелника
Процењена вредност: 1.000.000,00 РСД /годишње
Извори финансирања: Буџет Града Ниша, европски пројекти, МПНТР, Министарство за иновације и технолошки развој
Период спровођења: 7 година

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Основана организациона јединица за економску сарадњу са дијаспором	Број	Град Ниш, РРА Југ, ПКС РПК Ниш	0	2021.	1

Остварена сарадња са појединцима, компанијама или организацијама из дијаспоре	Број	Канцеларија за дијаспору	0	2021.	500
Пројекти реализовани заједно са дијаспором	Број пројеката (вредност пројеката)	Град Ниш, РРА Југ, ПКС РПК Ниш	0	2021	3 годишње

1.1.4. Назив мере: Спровођење сета услуга за микро, мала и средња предузећа и предузетнике
тип мере: институционална

Опис мере:

Програмом локалног економског развоја Града Ниша у претходним годинама било је предвиђено делимично спровођење нефинансијских услуга за предузетнике и ММСП са територије Града Ниша. Тај пакет није обухватао све услуге које су на располагању, а према Уредби Владе Републике Србије. Ова мера предвиђа да се у оквиру ПЛЕР-а идентификује посебна мера за спровођење Стандардизованог сета услуга за ММСП и предузетнике, а која обухвата нефинансијску подршку за развој предузетништва, било да се ради о почетницима или о већ постојећим предузећима.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР

Процењена вредност: /

Извори финансирања: /

Период спровођења: 7 година

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Обуке за предузетнике	Број	КЛЕР извештај о раду	0	2021.	минимум 10 обука годишње
Промотивни догађаји	Број	КЛЕР извештај о раду	0	2021.	минимум 10 промоција годишње
Пружање информација	Број	КЛЕР извештај о раду	0	2021.	минимум 100 информација годишње
Менторинг услуге	Број	КЛЕР извештај о раду	0	2021.	минимум 10 менторинга у трајању од по минимум 25 менторинг сати
Саветодавне услуге	Број	КЛЕР извештај о раду	0	2021	минимум 20 саветодавних услуга у трајању од по минимум 2 сата по кориснику

1.1.5. Назив мере: Успостављање програма намењених развоју женског и омладинског предузетништва
тип мере: финансијско-подстицајна, институционално-подстицајна

Опис мере:

Од 2017. године која је била проглашена за годину женског предузетништва непостоје посебне линије у оквиру фондова за финансирање привреде намењених женама и младима до 30 година живота. Жене и млади су у конкурисању за средства суочени са нелојалном конкуренцијом, имајући у виду да воде фирме које су мале и микро, па често немају довољно капитала за развој свог бизниса.

С обзиром на свеприсутни проблем проналажења адекватног запослења, као и већи број незапослених жена и младих до

30 година у односу на просек, све већи број припадника ове две осетљиве групе се одлучује на оснивање сопственог бизниса, али уз недовољно знања о оваквим активностима. Иако доста институција и организација, па и пословно оријентисаних привредних друштава пружа услуге оваквих програма подршке, сами програми су прилично неуједначени по квалитету, фреквенцији одржавања, па и доступности свим заинтересованим лицима. Системским приступом, укључивањем свих релевантних и адекватних организација и институција у израду оваквих програма подршке, као и избором квалитетних организатора програма, циљни појединци би добили бољи и потребнији ниво знања за укључивање у предузетништво. Ове две циљне групе имају одређене карактеристике (недостатак почетног капитала, недостатак потребних знања, недовољно пословно искуство, и слично) које их одвајају од осталих група и популације заинтересоване за започињање сопственог пословања, па се креирањем посебних и специфичних програма подршке само за њих, повећава успешност и опстајање пословних субјеката.

Осим примарних програма подршке потребних за основно упознавање и започињање пословања, потребно је формирати и напредније програме за подршку, како би се новоосновани привредни субјекти успешно носили са изазовима који настају у каснијим активностима, као што су коучинг, менторинг и слични програми подршке. Ова мера мора бити у корелацији са сличним мерама које се баве подршком пословању неvezано за одређене циљне групе, како би се ефикасно искористили постојећи или ново-формирани програми, али са укљученим специфичностима које захтевају ове две осетљиве групе.

Значајну прилику омогућују и програми донатора, који најчешће у својим програмима и дефинишу жене и младе до 30 година као осетљиве групе, али и као групе потенцијално изузетно оријентисане ка запошљавању сопственог пословања.

Циљ ове мере је одвојити одређена финансијска средства у оквиру постојећих фондова за развој привреде која би била намењена предузећима на чијем су челу жене и млади, знајући да „женске“ фирме чине 30% укупно регистрованих предузећа. Тиме би смањили нелојалну конкуренцију и омогућили равноправну расподелу средстава и подстакли развој предузетништва код жена и младих.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР

Процењена вредност: 30% од укупно издвојених средстава за развој предузетништва; 5,000,000 РСД/годишње

Извори финансирања: Буџет Града Ниша, МПНТР, Министарство привреде, програми донатора, програми ЕУ, буџети релевантних организација и институција

Период спровођења: 7 година

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број нових фондова за жене и младе до 30 година	Број	АПР, Град Ниш, КЛЕРП	0	2021	2
Број ново-основаних компанија на чијем су челу жене и млади до 30 година	Број	АПР, Град Ниш, КЛЕР	0	2021.	90
Број нових програма за подршку предузетништву жена и младих до 30 година	Број	КЛЕР, РРА Југ, РПК Ниш, НТП, НСЗ	0	2021	5

1.1.6. Назив мере: Креирање мера подршке запошљавању и унапређивање институционалног оквира за подршку запошљавању

тип мере: институционално-подстицајна

Опис мере:

У складу са Законом о запошљавању и осигурању за случај незапослености у периоду од 2021. До 2023. године, креираће се мере активне политике запошљавања из средстава опредељених за реализацију Акционог плана, и то следећих мера: Стручна пракса – подразумева стручно оспособљавање за самосталан рад у струци, за које је стечено одговарајуће образовање, ради обављања приправничког стажа, односно стицања услова за полагање стручног испита. Намењена је незапосленим лицима без радног искуства у струци, са најмање средњим образовањем и реализује се без заснивања радног односа. Приоритет за укључивање имају незапослене особе са инвалидитетом и Роми.

Приправништво за младе са високим образовањем; – подразумева стручно оспособљавање за самосталан рад у занимању за које је стечено најмање високо трогодишње или четворогодишње образовање, ради обављања приправничког стажа, односно стицања услова за полагање стручног испита, уз заснивање радног односа.

Намењено је младим незапосленим лицима до 30 година старости, без радног искуства у занимању за које је стечено образовање. Приоритет имају лица са вишом просечном оценом на завршеним студијама, као и незапослене особе са

инвалидитетом и Роми, без обзира на године старости и просечну оцену.

Приправништво за незапослене са средњим образовањем подразумева стручно оспособљавање за самосталан рад у струци, за које је стечено одговарајуће образовање, ради обављања приправничког стажа, односно стицања услова за полагање стручног испита, уз заснивање радног односа.

Право на укључивање имају незапослени са завршеним средњим образовањем, без радног искуства у занимању за које је стечено образовање и то:

- 1) млади до 30 година старости који се на евиденцији незапослених лица налазе дуже од 6 месеци,
- 2) незапослене особе са инвалидитетом,
- 3) Роми,
- 4) млади у домском смештају, хранитељским породицама и старатељским породицама.

Стицање практичних знања подразумева стицање практичних знања и вештина кроз обављање конкретних послова заснивањем радног односа код послодавца који припада приватном сектору и намењено је за:

незапослена лица без завршеног средњег образовања и лица која су завршила функционално основно образовање одраслих, који у укупном броју планираних полазника учествују са најмање 40%; незапослена лица са средњим образовањем која се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци, без обзира на врсту стеченог образовања и радно искуство, а која немају адекватна и применљива знања, вештине и компетенције за обављање конкретних послова.

Приоритет за укључивање имају незапослене особе са инвалидитетом и Роми.

Обука на захтев послодавца за незапослене; стицање додатних знања и вештина потребних за обављање послова на конкретном радном месту, на захтев послодавца који припада приватном сектору, као и предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом која послују са већинским државним капиталом, уколико на евиденцији незапослених Националне службе за запошљавање нема лица са потребним знањима и вештинама за обављање послова на конкретном радном месту, односно постојећа знања и вештине не одговарају потребама конкретног радног места. Послодавац има обавезу да са најмање 50% лица која су успешно завршила обуку, заснује радни однос, у трајању од најмање 6 месеци од датума заснивања.

Јавни радови на којима се ангажују особе са инвалидитетом се могу организовати у свим јединицама локалне самоуправе, независно од степена развијености, у области социјалне заштите и хуманитарног рада, одржавања и обнављања јавне инфраструктуре, одржавања и заштите животне средине и природе и културе.

Субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих може се доделити за запошљавање незапослених лица из једне или више категорија теже запошљивих, а које су утврђене у складу са стањем и потребама локалног тржишта и наведене у локалном планском документу у области запошљавања;

Субвенција за samozapošljavanje –одобрава се незапосленом лицу ради оснивања радње, задруге или другог облика предузетништва као и за оснивање привредног друштва уколико оснивач заснива у њему радни однос, у делатностима дефинисаним у складу са потребама локалног економског развоја у локалном планском документу у области запошљавања;

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР и НСЗ

Процењена вредност: 34,000,000 РСД/годишње

Извори финансирања: Буџети града Ниша и Републике Србије

Период спровођења: 7 година

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Мере подршке запошљавању	Број	НСЗ	6	2021	10

1.1.7. Назив мере: Формирање предузетничке академије

тип мере: институционално-подстицајна

Опис мере:

Вишегодишње искуство у раду са ММСПП и потенцијалним предузетницима које има РРА Југ говори да у развоју предузетничке културе на територији Града Ниша нема много актера. Оно што највише недостаје за боље разумевање предузетништва и развоја предузетничких идеја јесте на првом месту мотивација. Уједно то је и први корака ка развоју предузетништва, следе едукација (којих има), финансирање (кога има у одређеној мери), менторинг (који постоји) и мониторинг (који није превише коришћен). Ипак, најважнији је први корак, односно мотивација, а који не подржава ни једна институција ни организација, ни на локалном ни на националном нивоу. Предузетничка култура се развија још у дечијем узрасту кроз различите видове игри, али са такмичарским карактером, јер предузетништво у једној мери то и јесте. Формирање предузетничке академије би укључивало различите активности за развој предузетништва за младе од 5. разреда основне школе, па до старијих грађана који показују интересовање. Односило би се на предавања, представљања успешних предузетника, предавања и стицања вештина, па све до припрема и савета за отварање радње или предузећа. Поред свега овога, рад академије би пратила веб платформа на којој би била видео игра „Ја предузетник“ у којој сваки играч води своје виртуелно предузеће. Академија би била смештена у неком објекту у власништву Града Ниша.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: РРА Југ Процењена вредност: 3.600.000,00 РСД Извори финансирања: Министарства, Програми ЕУ Период спровођења: 7 година					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљан а вредност
Опремљен објекат за предузетничку академију	Број	РРА Југ	0	2021.	1
Формирани програми за развој предузетничке културе код деце узрастима од 5. – 8. Разреда, од 1. До 4. Разреда средње школе, за студенте, за остала одрасла лица	Број	РРА Југ	0	2021.	4
Развијена игра „Ја предузетник“ која ће бити доступна на веб платформи академије	Број	РРА Југ	0	2021.	1
Изграђен/реконструисан и адаптиран објекат за потребе Бизнис инкубатор центра	Број	Град Ниш, КЛЕР, РРА Југ	0	2021	1

1.1.8. Назив мере: Уређење, унапређење инфраструктуре и решавање правно-имовинских односа у постојећим индустријским зонама ради привлачења brownfield инвестиција
 тип мере: институционално-управљачко-организациона

Опис мере:
 Идентификација расположивих неискоришћених простора и објеката у постојећим индустријским зонама, решавање правно-имовинских односа, израда и вођење базе података, уређење и инфраструктурно опремање простора и објеката у постојећим индустријским зонама како би се привукле brownfield инвестиције су предмет ове мере.

Ова мера би омогућила искоришћење постојећих неискоришћених капацитета којим располаже град Ниш, а инвеститорима би омогућило скраћивање времена потребног за инвестицију.
 Спровођењем ове мере би се омогућило привлачење директних инвестиција, пре свега на бази ресурса и потенцијала којима град Ниш располаже и које је спреман да, у границама надлежности и ингеренције локалне самоуправе, понуди инвеститорима. Кроз ову меру планирано је унапређење постојеће базе инвестиционих потенцијала за улагање расположивих простора и објеката у постојећим индустријским зонама и стварање сервиса ГИС-а (Веза 4.1.3.)
 Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР
 Процењена вредност: 13.000.000 годишње
 Извори финансирања: Град Ниш, Пројекти финансирани из међународних фондова и министарстава
 Период спровођења: 7 година

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број нових brownfield инвестиција	Број	КЛЕР	0	2021	10

1.1.9. Назив мере: Развој, инфраструктурно опремање и уређење постојећих и нових индустријских зона
 тип мере: Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:
 Ова мера подразумева улагање у постојеће индустријске зоне и greenfield локације али и иницијативу за формирање регионалне индустријске зоне. Иницијативу за формирање Регионалне индустријске зоне и одређивање подручја

индустијске зоне може покренути Влада Републике Србије, ресорно министарство или јединица локалне самоуправе – град или општина. Свакако треба водити рачуна о економској оправданости постојања индустријске зоне, о условима у простору и заштити животне средине. Неопходно је израдити Стратегију развоја индустријских зона са вишегодишњим планом изградње и развоја индустријских зона. Веома важно је постојање важећих урбанистичких планова на територијама градова и општина без којих не би могла постојати реализација и изградња индустријских зона. Израда законом прописане документације, прибављање дозвола и изградња недостајуће инфраструктуре су чиниоци који омогућавају формирање и функционисање индустријске зоне, те је неопходно и њих предвидети буџетом из кога ће се финансирати. У вези формирања слободних зона постоји Закон о слободним зонама ("Сл. гласник РС", бр. 62/2006) који је јасно прецизирао процедуре и начин формирања слободних зона на територији Републике Србије.

Циљ ове мере је покретање иницијативе, доношење битних одлука на нивоу републике и градова – општина, изградња слободних зона како индустријских тако и царинских, привлачење домаћих и страних инвестиција као и упошљавање већег броја незапослених лица са територија које гравитирају овим општинама.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР/РРА

Процењена вредност: 240.000.000

Извори финансирања: Буџети општина, Министарство грађевинарства, Министарство привреде, Министарство финансија

Период спровођења: 7 година

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Нове домаће и стране директне инвестиције које су реализовале своје инвестиционе пројекте у слободној зони (индустријској, царинској зони)	Број	РАС, Локалне самоуправе, РРА Југ, КЛЕР	0	2021	12

	Показатељ	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
<p>Приоритетни циљ 1.2:</p> <p>Град Ниш је препознат као центар технолошког предузетништва који подстиче развоје привреде засноване на знању и иновацијама</p>	1.2.1 Остварене инвестиције у нова основна средства, по карактеру изградње у 000 РСД	РСД	Републички завод за статистику, публикација за референтну годину, тип публикације-општине и региони	3,589,684	4,000,000
	1.2.2 Вредност спољнотрговинске размене	ЕУР	Републички завод за статистику	2.61 млрд.	5 млрд.
	1.2.3. Број активних предузетника у Нишавској области	број	Агенција за привредне регистре	12,753 (2019. година)	20,000

1.2.4. Број новооснованих предузетника у Нишавској области	Број у	број	Агенција за привредне регистре	1,973 (2019. година)	3,500
1.2.5. Укупни пословни приходи привредних друштава		Вредност (динари)	Статистички годишњак града Ниша	205.684.636.000 (2018.)	350.000.000.000
1.2.6. Укупни приходи предузетника		Вредност (динари)	Статистички годишњак града Ниша	37.942.108.000 (2018.)	50.000.000.000

Образложење:

Дигитална трансформација постојећих компанија, као и оснивање нових технолошких компанија које би пословале у доменима Индустије 4.0 би допринеле даљем развоју целокупне привреде Града Ниша, те подигле квалитет живота свих грађана. Оваквим мерама би се утицало и на смањење проблема незапослености, проналажења адекватне и стручне радне снаге, и подизања конкурентности привреде. Од значаја је финансијска и не-финансијска подршка развоју привреде засноване на знању, иновацијама и у складу са потребама Индустије 4.0, креирање нових технолошких стартап компанија.

Град Ниш поседује Научно-технолошки парк Ниш, организацију која у блиској сарадњи са Универзитетом и академском заједницом обезбеђује инфраструктуру и услуге за помоћ иновативним предузећима у остваривању пословних успеха на тржишту, посебно у области високих технологија. НТП представља регионални центар за динамични развој иновативног научно технолошког предузетништва, интернационалну промоцију пројеката и компанија и као такав пружа основу за реинжењеринг привреде региона и јачање њене глобалне конкурентности. Град Ниш као центар региона, са јаким индустријским окружењем представља идеално место за развој нових стартап технолошких компанија и комерцијализацију научних истраживања. Основа лежи у стварању повољног пословног окружења за унапређење размене знања између универзитета и бизниса, који подржавају стартап и иновативне идеје и на тај начин катализују процес комерцијализације истраживања.

Паралелно са почетком рада Научно технолошког парка Ниш, завршена је изградња вишенаменске лабораторијске ламеле Електронског факултета, чија изградња је у функционалном смислу део изградње и развоја комплекса научно технолошког парка у Нишу, и чији ће се ресурси у партнерству НТП Ниш и Електронског факултета у Нишу ставити у функцију развоја чланица НТП Ниш и комерцијализације истраживања Електронског факултета у Нишу. Модел развоја индустрије напредних технологија Нишу заснива се на три кључне претпоставке: 1. анимирати младе средњошколце на опредељење за техничке науке у циљу повећања броја и квалитета студената на техничким факултетима; 2. стална промоција и комерцијализација науке и промоција иновативности у циљу повећања броја нових стартапова и спинофова; 3. јачање конкурентности привреде региона кроз генерисање већег броја патената и иновативних производа и услуга постојећих малих и средњих предузећа, а кроз стварање синергије повезивања науке, образовања и привреде.

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

4. Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све
- 4.4. До 2030. Значајно повећати број младих и одраслих који имају релевантне вештине, укључујући техничке и стручне, за запошљавање, достојне послове и предузетништво
- 4.6 До 2020. На глобалном нивоу повећати број стипендија које су доступне земљама у развоју, посебно најмање развијеним земљама, малим острвским државама у развоју и афричким земљама, за похађање вишег образовања, укључујући стручну обуку и информационе и комуникационе технологије, као и техничке, инжењерске и научне програме, у развијеним земљама и осталим земљама у развоју
8. Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све
- 8.1 Одржати економски раст по глави становника у складу са националним околностима, а у најмање развијеним земљама одржати раст бруто домаћег производа на нивоу од најмање 7% годишње
- 8.2 Постизање виших нивоа економске продуктивности кроз диверсификацију, технолошку надоградњу и иновације, укључујући фокусирање на радно интензивне и високо профитабилне секторе
- 8.3 Промовисати развојно оријентисане политике које подржавају продуктивне активности, стварање достојанствених послова, предузетништво, креативност и иновативност и подстицати формализацију и раст микро предузећа, односно малих и средњих предузећа, укључујући и приступ финансијским услугама
- 8.6 До 2020. битно смањити удео младих који нису запослени нити у процесу образовања или обуке
9. Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације
- 9.3 Повећати приступ малих индустријских и осталих предузећа финансијским услугама, посебно у земљама у развоју, што обухвата и повољне кредите, и повећати њихову интеграцију у ланце вредности и у тржишта
- 9.4 До 2030. унапредити инфраструктуру и прилагодити индустрије како би постале одрживе, уз већу ефикасност у коришћењу ресурса и већим усвајањем чистих и еколошки исправних технологија и индустријских процеса, при чему ће све земље предузети активности у складу са својим одговарајућим капацитетима
- 9.5 Унапредити научна истраживања, побољшати технолошке могућности индустријских сектора у свим земљама, посебно земљама у развоју, што подразумева да се до 2030. подстичу иновације и значајно повећа број запослених у области истраживања и развоја на милион људи, као и да се повећа јавна и приватна потрошња за истраживање и развој

9.6 Подржати развој домаће технологије, истраживања и иновације у земљама у развоју, укључујући осигурање погодног окружења у погледу политика за, између осталог, индустријску диверсификацију и додатну вредност роба

1.2.1. Назив мере: Подршка дигиталној трансформацији привредних субјеката						тип
<p>мере: подстицајна, информативно-едукативна</p> <p>Опис мере: Циљ мере је је подршка дигиталној трансформацији привредних субјеката и стварање јасне инфраструктуре за подршку привредних субјеката у процесу дигиталне трансформације. Циљ ове мере је, такође, да повећа свест компанија о потреби за дигиталном трансформацијом, и да их упозна са постојећим решењима, а поготову са решењима које нуде домаће технолошко-развојне и стартап компаније. Овај процес захтева стратешки приступ, како у анализи постојећег стања, тако и у планирању будућих пословних активности. Кључан предуслов за успех и постизање пуног ефекта дигиталне трансформације је увођење нових пословних модела и принципа пословања заснованих на доступним дигиталним алатима. Активности ће бити спровођене кроз Центар за дигиталну трансформацију, који је уз подршку немачке владе организације ГИЗ развио бесплатни консултантски програм „Speed 2.0“, намењен микро, малим и средњим предузећима.</p> <p>Ефекат ове мере је боља информисаност компанија о значају и могућностима које пружа дигитална трансформација као и подизање нивоа конкурентности кроз унапређење пословних процеса, понуде производа и услуга, комуникације са потенцијалним и садашњим купцима, ефикасније планирање финансирања, подизање профитабилности, квалитетније маркетиншке активности – креирање модерних презентација и промоције компаније.</p> <p>Без обзира на то што ова мера неће бити реализована директно средствима из буџета Града Ниша, нити ће одговорни за њену реализацију бити учесници у планском систему, сматрамо да је њена реализација неопходна да би се заокружио процес пружања подршке привреди Ниша у дигиталној трансформацији.</p> <p>Мера подразумева и организацију скупова и конференција као и организацију размене информација између компанија, ИТ кластера и стартап заједнице. Очекиван ефекат мере је боља информисаност компанија о значају и могућностима дигиталне трансформације.</p> <p>Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Центар за дигиталну трансформацију, РПК Ниш, РРА Југ Процењена вредност: 7.000.000,00 РСД Извори финансирања: Центар за дигиталну трансформацију ПКС Период спровођења: 7 година</p>						
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност	
Број програма подршке	Број	Град Ниш – КЛЕР, ПКС РПК Ниш, НТП	1	2021	3-5	
1.2.2. Назив мере: Успостављање програма за подршку развоју привреде засноване на знању и иновацијама						
тип мере: Подстицајна						
<p>Опис мере: Програм ће подржати снажнији и бржи развој привреде засноване на знању и иновацијама као предуслова за постизање дугорочне међународне конкурентности и одрживог развоја привреде. Ова подршка би требало да омогући и убрза стварање, примену и комерцијализацију нових технологија и знања као и развој високо-технолошких производа и услуга заснованих на знању и иновацијама, као извора високе додате вредности и добро плаћених послова, одрживог економског раста, повећања продуктивности и производне и извозне конкурентности.</p> <p>У оквиру Индустрије 4.0 пружаће се подршка високо-технолошких компанијама, а по основу приоритета паметне специјализације, трансформацији прерађивачко-производних (али и осталих повезаних) индустрија, свих процеса производње, примени дигиталних технологија приликом креирања идеје о неком производу, инжењерингу производа, организацији и реализацији производње, контроли процеса и пружања индустријских услуга уз имплементацију кључних дигиталних технологија – Интернет ствари („IoT“), роботике, рачунарства у облаку, вештачке интелигенције, сајбер – физичких система и „big data“ функционалности, уз интелигентно садејство процеса производње и повезивања физичког, дигиталног и виртуелног света.</p> <p>Ова трансформација би требало да се темељи на интелигентном умрежавању машина (и других уређаја) помоћу напредних информационо – комуникационих технологија, с циљем да се омогући аутономна комуникација међу уређајима, анализирање и прикупљање велике количине података, аутономно доношење одлука, праћење имовине и процеса у стварном времену, стварање додате вредности као и вертикална и хоризонтална интеграција. Интеграција информациононих технологија са оперативним активностима би требало да доведе до јаче производне организације.</p>						

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР
 Процењена вредност: 5.000.000,00 РСД годишње
 Извори финансирања: Град Ниш, европски пројекти, донације
 Период спровођења: 7 година

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број подстицајних мера за дигиталну трансформацију привреде	Број	Извештај	0	2021	20

1.2.3. Назив мере: Едукација и промоција привреде засноване на знању и иновацијама
 тип мере: Информативно-едукативна

Опис мере:

Ова мера има за циљ да упозна, заинтересује и охрабри младе да реализују своје иновативне идеје кроз сопствени бизнис. Мера подразумева покретање програма на свим нивоима образовања од основних и средњих школа до факултета. Подразумева организовање креативних радионица, различите инфо-сесије, презентације успешних предузетника и предузећа, научно-образовних и истраживачких институција. Подразумева и подршку пројектима који доводе до јачања свести о значају развоја привреде базиране на знању и иновацијама као што су Форум напредних технологија, Наук није баук, Ноћ истраживања, трибине, TEDx и бројне друге конференције. Очекивани ефекат мере је боља информисаност младих о изазовима и предностима које оснивање сопствене компаније носи.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР
 Процењена вредност: 10 000.000 РСД годишње
 Извори финансирања: Буџет Града Ниша, МПНТР, Министарство за иновације и технолошки развој, европски пројекти
 Период спровођења: 7 година

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
1. Особе које су успешно завршиле едукацију	Број	Извештаји о одржаним манифестацијама	0	2020.	100 годишње
2. Догађаји који су промовисали привреду засновану на знању и иновацијама	број		5		10 годишње

1.2.4. Назив мере: Промоција Ниша као центра технолошког предузетништва, индустрије напредних технологија и инжењерског хаба
 тип мере: Информативно-едукативна

Опис мере:

Град Ниш поред богате индустријске и технолошке баштине поседује и висококвалификовану и високообразовану радну снагу. Поред Универзитета у Нишу који у свом саставу има 14 факултета у Нишу студенти могу да стичу високо образовање на још 3 универзитета. Сваке године више од 12.000 ученика заврши неку од 21 средње школе у Нишу. У Нишу је 2019. године било активно 9978 привредних предузетника.

Самим тим циљ мере је да град Ниш буде препознат као центар технолошког предузетништва и индустрије напредних технологија у региону. Циљ је могуће постићи кроз промоцију града Ниша као инвестиционе локације за нове инвестиције домаћих и страних компанија које имају већу додату вредност. Кроз развој регионалне мреже НТП Ниш за развој иновативне привреде и технолошког предузетништва и умрежавање са другим иновационим екосистемима у региону Југоисточне Европе. Присуство и учешће на релевантним светским догађајима и повезивање са међународним актерима иновационог екосистема чиме би се и светска јавност боље упознала са тиме шта то град Ниш може да понуди.

Промовисање ће се реализовати и кроз квалитетно презентовање свих потенцијала града и успеха правних лица која послују у граду на свим релевантним скуповима и сајмовима у земљи и иностранству. Очекивани ефекти огледају се кроз мањи одлив кадрова у друге делове Србије и иностранство као и кроз повратак и долазак успешних људи да живе, раде и оснивају своја предузећа у граду.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: НТП Процењена вредност: 2.000.000 РСД годишње Извори финансирања: Буџет Града Ниша, МПНТР, Министарство за иновације и технолошки развој, европски пројекти Период спровођења: 7 година					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Конференције са преко 100 учесника усмерене на развој технолошког предузетништва и индустрије напредних технологија	Број	Извештаји одржаним конференцијама	0	2020.	годишње
Развој регионалне мреже НТП Ниш за развој иновативне привреде и технолошког предузетништва	Број чланова	НТП Ниш извештај	4(5) чланова	2020.	30 активних чланова мреже

1.2.5. Назив мере: Подстицање развоја иновативних решења кроз сарадњу привредних субјеката и научно-истраживачких организација тип мере: подстицајна					
Опис мере:					
<p>Циљ мере је да се различитим подстицајима повећа сарадња између конвенционалних привредних субјеката и технолошко-развојних и стартап компанија. Путем субвенција или других видова стимулација подстицати сарадњу привредних субјеката са ИТ заједницом, која ће за очекивани ефекат мере имати раст извоза, већу ефикасности и ефективност производних процеса као и креирање нових радних места посебно за високообразован радну снагу.</p> <p>Циљ је и да се обезбеде подстицаји привредним субјектима за развој иновативних решења кроз пројекте сарадње са научно-истраживачком заједницом. Од изузетне важности је системско повезивање науке, привреде, јавног и цивилног сектора града Ниша кроз јединствену платформу (нпр. у оквиру мреже и савета НТП Ниш) на којој би сви актери били у могућности да сагледају дешавања у осталим секторима и активно се укључе у решавање конкретних проблема кроз платформу. Очекивани ефекат мере био би повећање улагања привредних субјеката у истраживања академске заједнице и комерцијализацију истих.</p>					
<p>Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: НТП, КЛЕР Процењена вредност: 5.000.000 РСД годишње Извори финансирања: Буџет Града Ниша, МПНТР, Министарство за иновације и технолошки развој, европски пројекти Период спровођења: 7 година</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
1. Релизовани заједнички пројекти технолошко-развојних и конвенционалних привредних субјеката	Број пројеката	Извештај о раду	0	2020.	10 годишње
2. Иновативна решења развијена као резултат сарадње НИО и привредних субјеката	Број решења	Извештај о раду	0	2020.	5 годишње
3. Реализована иновативна решења кроз сарадњу привредних субјеката и научно-истраживачких организација	Број пројеката	Извештај о раду	0	2020.	10 годишње

4. Додељена подстицајна средства за реализацију заједничких иновативних решења кроз сарадњу привредних субјеката и научно-истраживачких организација	Вредност (износ)		0	2020.	500.000 динара по пројекту
--	------------------	--	---	-------	----------------------------

**1.2.6. Назив мере: Повећање конкурентности домаћих привредника на страним тржиштима
тип мере: подстицајна**

Опис мере:

Циљ мере је укључивање привредних субјеката у међународне програме који имају за циљ развој иновативних решења и унапређење конкурентности привреде. Циљ ове мере су и различите врсте подстицаја, институционалне и логистичке подршке активностима удруживања, а са циљем заједничког наступа на иностраним тржиштима. Очекивани ефекат мера огледа се у расту привредне активности домаћих предузетника, расту извоза и креирању нових радних места.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере:
Процењена вредност:
Извори финансирања: Буџет Града Ниша, МПНТР, Министарство за иновације и технолошки развој, европски пројекти
Период спровођења:

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Извоз нишких компанија на инострана тржишта	Вредност (износ)	АПР, Биланс успеха компанија	?	2020.	50% већа него почетна вредност

**1.2.7. Назив мере: Подршка развоју технолошких стартап и спиноф компанија
тип мере: информативно-едукативна, институционално-подстицајна**

Опис мере:

Оснивањем и регистрацијом Научно-технолошког парка, као једне од три овакве институције у Републици Србији, Град Ниш је добио могућност даљег развоја и унапређења живота свих становника у граду. Свака новооснована компанија доприноси запошљавању и унапређењу квалитета живљења у датој средини, а нове технолошке компаније, које послују са већом додатом вредношћу сва ова побољшања уздижу на још већи ниво, па је стварање повољног окружења за оснивање и повећање броја оваквих компанија директно повезано за даљим развојем града.

Поред тога, Ниш као универзитетски центар и седиште већег броја факултета који сваке године могу да одшколују потребан кадар за оснивање и рад у технолошким стартап компанијама, пружа још једну прилику за оснивање оваквог еко-система, и укључивање на међународно тржиште.

Тренутно је у Граду Нишу активно преко 200 компанија које послују у области напредних технологија, и које представљају одличну базу за помоћ и менторинг новооснованим технолошким компанијама, што је такође потенцијал за привлачење нових идеја за оснивање компанија, а НТП постаје неизбежно чвориште за све овакве идеје и сарадњу.

Позиционирање Града Ниша као центра напредних технологија у регионалним, европским па и светским размерама би привукло појединце са технолошким идејама и иницијативама за креирање стартап компанија, и допринело привредном развоју града.

Дефинисањем посебног модалитета сарадње града и НТП-а, где би се покривањем и/или субвенционисањем одређених трошкова олакшало оснивање и пословање нових технолошких стартап компанија, допринело би се даљем расту и развоју самог града као центра напредних технологија.

Циљ мере је пружити помоћ за развој стартап и спиноф компанија као резултат комерцијализације истраживања на научно-истраживачким институцијама. Умрежавањем стартап заједнице и НИО кроз различите пројекте и сесије са циљем размене знања и искуства омогућиће се креирање нових иновативних производа, услуга и процеса.

Такође, овом мером је планирано дефинисање посебне буџетске линије у оквиру буџета града Ниша из које би се финансирани пројекти који имају за циљ развијање предузетничких компетенција код ученика основних, средњих школа и

студената универзитета. У оквиру ове мере треба радити и на развоју регионалне crowdfunding платформе која би умрежила потенцијалне улагаче и иновативне тимове и појединце (у оквиру активности НТП Ниш - платформа треба да буде прилагођена потребама нашег тржишта и саме стратегије, што значи да би доминантан облик реализације био инвестициони crowdfunding у домену иновативних технологија, производње и пословања).

Очекивани ефекат мере је већи број стартап компанија које у сарадњи са научно-истраживачким организацијама раде на иновативним пројектима.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш – КЛЕР, НТП
Процењена вредност: 20,000,000 РСД годишње

Извори финансирања: Буџет Града Ниша, МПНТР, Министарство за иновације и технолошки развој, европски пројекти

Период спровођења: 7 година

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Фонда подршке за генерисање нових стартап и спиноф компанија	Вредност фонда (износ)	Биланс стања Фонда	0	2020.	1 милион евра
Број start-up технолошких компанија	Број	НТП, АПР	20	2021	120
Едукације на факултетима и у средњим школама о технолошком предузетништву Чланови тимова који су похађали основну едукацију НТП Ниш	Број полазника	Извештај НТП Ниш	0	2020.	100 полазника годишње
	Број полазника		0	2020.	50 полазника годишње

	Показатељ	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
Приоритетни циљ 1.3. Конкурентна пољопривреда и достојанствен квалитет живота у руралним срединама	1.3.1 Број регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ)	Број	Управа за трезор	4920	5500
	1.3.2 Коришћено пољопривредно земљиште - КПЗ	ha	РЗС	13063	14000
	1.3.3 Укупан број пољопривредних газдинстава	Број	РЗС	7113	6.600
	1.3.4 Газдинства која обављају друге профитабилне активности	Број	РЗС	828	900

Образложење:

Специфичност територије града Ниша и округа је мали проценат газдинстава, свега 0,5% која имају више од 10 ha пољопривредног земљишта. Просек корисног пољопривредног земљишта по домаћинству износи 1,56 ha, што је вишеструко мање од националног просека. Оваква власничка структура условљава и тип пољопривреде, па је тако екстезиван тип пољопривредне производње најзаступљенији, односно велики број домаћинства је усмерен на производњу за сопствене потребе. Укупан број пољопривредних газдинстава на територији града Ниша према Попису пољопривреде из 2012. године износи 8.367 газдинстава. Пољопривредних газдинстава уписаних у регистар пољопривредних газдинстава има 4920. Регистрована пољопривредна газдинства (РПГ) у статусу активног газдинства, односно комерцијалног газдинства, остварују право на коришћење подстицајних средстава из локалног и националних фондова за развој пољопривреде и рурални развој, као и право на коришћење пољопривредног земљишта у државној својини. Таква домаћинства сматрају се домаћинствима са тржишним вишком, којима је пољопривреда претежна делатност. Ова домаћинства представљају значајан потенцијал за развој пољопривреде у предстојећем периоду. Старосна структура на сеоском подручју града Ниша је неповољна, нарочито у брдско - планинским селима. Међутим, чињеница да трећина руралног становништва у најпродуктивнијем животној периоду, довољан је предуслов за даљи развој. Потенцијал развоја је радно способно сеоско становништво, као и млади на селу, који ће јасно преузети одговорност за развој своје средине. Последњих десетак година кренуо је процес радне дневне миграције градског становништва у село, пре свега мотивисане економским разлозима.

Сеоска насеља могу се поделити на две подгрупе, углавном према удаљености од градског центра, а тиме и степену активности, на ближа центру, равничарска и брдска и удаљена планинска села, у одумирању. Доминирају села која мање или више гравитирају граду, било да су приградска или активна сеоска. Тренд напуштања планинских села се наставља, док приградска насеља и активна села у равничарском и брдском појасу трпе углавном позитиван тренд недељних миграција, махом незапошљеног градског становништва, који део опстанка обезбеђује активностима на својим поседима у њима.

На територији Града Ниша удео коришћеног пољопривредног земљишта скоро је за 50% мањи у односу на национални ниво и око 20% мањи у односу на Централну Србију и регион. Упркос овом податку који указује на ограничене земљишне ресурсе, Град Ниш предњачи у односу на просек у Србији када су у питању површине под воћем и виноградима, поврћем, крмним биљем и житарицама, односно производњама карактеристичним за овај регион. Када су у питању површине под пашњацима и индустријским биљем, биланс је негативан. У структури коришћеног пољопривредног земљишта у Нишу, површине под воћем и виноградима су скоро троструко веће од просека у Србији (14,23% од КПЗ), а 60% веће од просека Централне Србије. То је иначе карактеристика читавог региона, који има сличан удео воћарства у површинама које су у производњи. Слична слика је и код производње поврћа, где је удео повртарских култура у коришћеним површинама скоро двострук. Земљишни фонд Града Ниша обухвата 36.996 ха пољопривредног земљишта, од којег је 31.921 ха у приватном власништву. Доминирају II, III, IV и V бонитетна класа земљишта. Просечни земљишни посед се креће до 3 ха, а величина коришћеног пољопривредног земљишта је 1,56 ха по газдинству. Површине су знатно испод просека за Србију (5,44 ха) и условљени су постојањем великог броја малих и мешовитих пољопривредних домаћинстава. Присутне су мале и негруписане парцеле. Град Ниш је спровео комасацију на око 8.000 ха, а за 2.400 ха израђени су програма комасације, за територије на којима није спроведен овај поступак. Расположиво земљиште пољопривредних газдинстава је 26.644 ха, од којег је коришћено пољопривредно земљиште на 13.063 ха, односно 49,02%. У структури пољопривредног земљишта издвајају се следеће групе: група изразито ратарског типа земљишта, коју чине хидрогене црнице и њима сродна земљишта; група добрих пољопривредних земљишта, коју чине смонице, гајњаче и црвенице на једрим кречњацима и неогеним седиментима и група делимично пољопривредних земљишта, где преовлађују алувијална, подзолоста, ливадска и мочварна земљишта, као и делувијум. Површине државног пољопривредног земљишта које се могу дати у закуп износе око 860 ха. Већи део државног земљишта припада категорији ливада и пашњака, али значајна површина припада и категорији обрадивог земљишта. Пољопривредно земљиште дато у закуп обично се користи за производњу ратарског и крмног биља, али и за воћарску и повртарску производњу. Државно земљиште је значајан ресурс и потенцијални извор прихода за локалну самоуправу, али се може користити и као важан инструмент за подршку локалним пољопривредницима у повећању и специјализацији производње. На територији града Ниша не постоје системи за наводњавање путем канала, а заштита од штетног дејства спољних вода заснива се на редовном спровођењу оперативног плана одбране од поплава на водотоковима другог реда на територији града, у складу са законском регулативом. Спровођењем мера за уређење и коришћење пољопривредног земљишта, у претходним годинама извршена је ревитализација атарских путева у дужини преко 80 km.

Повољни услови за гајење крупне стоке су у долинама, а брдско-планински предели погодни су за развој овчарства и козарства. Остали видови сточарске производње (свињарство, живинарство, тов јунади) заступљени су у мањем обиму. Због негативних промена у пољопривреди које су се десиле у протеклом периоду (пад куповне моћи, смањење домаћег и губитак иностраног тржишта, и сл.), породична газдинства остала су релативно неразвијена, тржишно недовољно усмерена, са традиционалним технологијама, тако да она данас имају више социјални него економски значај. Савремени робни произвођачи јављају се у малом броју и њихов развој је доста успорен. По опремљености пољопривредном механизацијом, Ниш је на регионалном просеку. Пољопривредна газдинства располажу у просеку са 0,6 двоосовинских трактора, а просечна површина коришћеног пољопривредног земљишта обрађена сопственим двоосовинским трактором износи 8,5ха. Средња и мала пољопривредна газдинства су опремљена половном механизацијом, која је технолошки превазиђена на газдинствима земаља са развијеном пољопривредом. Пољопривредна механизација на газдинствима је застарела, старија од 10 година, односно преко 98% је застарела механизација.

Ресурси на којима се заснива пољопривреда у одређеном подручју имају важну, али не и пресудну улогу у конкурентности. Сектор воћарства расте са 3%, сектор поврћа бележи незнатан раст. Производња воћа, и то језграстог, коштичавог и јабучастиг, иако нема високе трендове раста, добро се котира у пласману у Србији и представља највише рангирану производњу Ниша и нишког региона, на националном нивоу. Сектор повртарства, и то првенствено лако кварљиво, али и тешко кварљиво поврће, имају добре трендове производње, на које треба обратити пажњу и усмерити стратешке мере подршке. Регион Ниша није изузетак од националног контекста, јер не постоји значајно развијен тржишни ланац којим се омогућава дорада, паковање и чување поврћа. Такође, прерадни капацитети су скромни на нивоу газдинстава (само 2,6% домаћинстава врши прераду воћа и поврћа), док капацитети прерађивачке индустрије на територији Ниша готово да и не постоје. Ратарство, иако отежано факторима попут малог и уситњеног поседа, ниског степена коришћења механизације, и слабе употребе ђубрива, показује позитивне трендове раста производње, односно повећања приноса за све ратарске културе, а нарочито кукуруза. На територији града Ниша, издваја се производња вишања, затим кајсија и брескви. Те производње су конкурентне и на главним извозним тржиштима у Европи, где се Србија издваја са изразито позитивним трендом повећања производње. Другу групу представљају производи за које је Ниш конкурентан у односу на друге делове Србије. Ту спадају повртарске културе, паприка, парадајз, краставац, купус, шаргарепа, кромпир, црн лук, као и воћне културе, орах и крушка. У сточарској производњи, у Нишу само узгој оваца и коза има наглашено позитиван тренд и на газдинствима нишких села врши се узгој 3.784 грла коза, што је само део стада Нишавског округа које броји преко 14.000 животиња. У протеклих неколико година локално тржиште производа од козијег и овчијег млека доста је унапређено

отварањем малих продавница за продају сирева (белих и трајних сирева), киселог млека и других прерађевина у којима различити произвођачи продају своје сиреве и деле високе трошкове закупа локала и финансирања продаваца у овим продавницама. Органска производња је заступљена на занемарљивим површинама.

У периоду 2017-2019. године, регистровано је десетак нових задруга са седиштем у Нишу. У току 2018. године и 2019. године, седам новорегистрованих задруга оствариле су право на беспроватна средства за инвестиције у опрему, у укупном износу од преко 57 милиона динара. У току 2020. године регистроване су две нове задруге и подржане средствима локалног буџета. У складу са постојећим производним ресурсима у пољопривредној производњи, формирана су специјализована пољопривредна удружења, која као таква активно учествују у креирању и реализацији сопствених улагања у повртарској, воћарској и виноградарској производњи, производњи млека и млечних производа (сир) и производњи меда. Регистровано је преко двадесет пољопривредних, водокорисничких и удружења која се баве руралним развојем, од којих је половина активна у реализацији програма и инвестиција.

Већина руралног становништва, осим из пољопривреде, има мало других извора дохотка. У руралним подручјима посебан значај може да има развој других економских (непољопривредних) активности на пољопривредним газдинствима, као и развој различитих врста активности и сервиса који нису тесно везани за пољопривредну производњу. Генерално гледано, постоји знатан потенцијал за развој сеоског туризма, који је само делимично искоришћен. Подршком додатним могућностима запошљавања могу се у неким срединама зауставити негативни трендови депопулације и напуштање села. Диверзификација активности на газдинствима неопходна је за запошљавање и одрживи развој руралних подручја, и њоме се може придонети бољем уравнотежењу регионалног развоја у економском и социјалном смислу. Изузетна разноликост нишких села у културолошким карактеристикама и изузетно богато историјско наслеђе су квалитетан предуслов развоја етно туризма. Релевантни потенцијали за села Нишког подручја су термални извори Нишке Бање, Сићевачка клисура, Јелашничка клисура, планина Селичевица, кањон у Селичевици, извор лековите воде „Бањица“ у близини Островице, Лалинска слатина, Бојанине воде, Каменички Вис, Бања Топило, велики број историјских и верских објеката и др.

Изворишта и акумулације подземних вода користе се за водоснабдевање дела сеоских насеља. Пијаћом водом из нишког водоводног система снабдева се више од четрдесет села. Села која су у систему нишког водоводног система, али не и под ингеренцијом ЈКП „Наисус“ поседују водомер-централно мерење, односно, наплату регулешких савета грађана. Од приградских и сеоских насеља само појединачна имају делимично изграђену канализацију. Поред постојеће путне мреже којом су сва сеоска насеља повезана са градом, постоји и добро организовани јавни приградски аутобуски превоз са 36 приградских линија. Што се тиче информатичко – комуникационе инфраструктуре, рурално подручје града Ниша се одликује добром покривеношћу фиксном и мобилном телефонијом, тако да је приступ интернету и другим видовима информисања доступан великом броју сеоских домаћинстава. У руралној средини, где су углавном заступљене индивидуалне куће са двориштем, баштом и њивама, постоје велике количине биљног отпада и просечна густина отпада износи 0,11- 0,18 t/m³. Плански и уређен систем сакупљања кабастог отпада у руралним срединама не постоји. Организован је одвоз смећа из појединих сеоских насеља, који врши ЈКП „Медиана“ Ниш. У највећем броју села су присутне дивље депоније. Решавање проблема управљања отпадом за територије града Ниша је у току и то организовањем регионалне депоније.

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

Циљ 2. Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшати исхрану и промовисати одрживу пољопривреду
2.3 До 2030. удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране, а посебно жена, аутохтоних народа, породичних пољопривредних произвођача, сточара и рибара, кроз безбедан и једнак приступ земљишту, другим производним ресурсима и подацима, сазнањима, финансијским услугама, тржиштима и могућностима за остваривање додатне вредности, односно за запошљавање ван пољопривреде

2.4 До 2030. обезбедити одрживе системе за производњу хране и применити отпорне пољопривредне праксе за повећање продуктивности и производње, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и осталим катастрофама, и које прогресивно побољшавају квалитет земљишта и тла

2.а. Повећати инвестирање, укључујући кроз побољшану међународну сарадњу, у руралну инфраструктуру, пољопривредна истраживања и саветодавне услуге, развој технологије и банака биљног и сточног генетског материјала како би се унапредили пољопривредни производни капацитети у земљама у развоју, а посебно у најмање развијенијим земљама

Предложене мере за остваривање приоритетног циља 1.3

1.3.1. Назив мере:	Очување и унапређење животне средине и природних ресурса у пољопривреди
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе
Опис мере:	Политика одрживог коришћења и управљања пољопривредним земљиштем подразумева обнављање деградираног земљишта и побољшање целокупног стања пољопривредног земљишта. Када је у питању локални ниво, одрживо коришћење и управљање пољопривредним земљиштем постиже се применом научних сазнања и правила струке, спровођењем законских надлежности и одговорности, као и остварењем циљева и препорука датих у локалним и

Опис мере:

националним стратешким документима. Достицање циљева постиже се заједничким иницијативама, међусекторском сарадњом и пре свега одговорним понашањем заједнице и појединца. Одрживо коришћење и управљање пољопривредним земљиштем доприноси унапређењу пољопривредне производње, смањује ризике од губитака, спречава деградацију земљишта и штити потенцијале природних ресурса, обезбеђује економску одрживост пољопривредних производа и доприноси побољшању квалитета живота у руралном подручју.

У оквиру ове мере планирано је покренути програм добровољног груписања парцела, програм комасације кроз едукацију, промоцију пороцеса комасације и техничко оспособљавање и припрему за процес комасације, али и спровођење програма комасације. Ова мера подразумева и оптимално искоришћавање државног пољопривредног земљишта које се даје у закуп по годишњем програму заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта у државној својини.

У оквиру ове мере, а у циљу развоја практичног искуства у спровођењу акција ради побољшања животне средине и природе, како на нивоу администрације, тако и на нивоу пољопривредних газдинстава, биће спроведене активности за унапређење животне средине и природе. Планирани су подстицаји за органску производњу, као система одрживе пољопривреде који се базира на високом поштовању еколошких принципа путем рационалног коришћења природних ресурса, употребе обновљивих извора енергије, очувања природне разноликости и заштите животне средине. То је начин производње који мора да поштује строге законске норме, и управо из тога произилазе предности органских производа који представљају синоним за заштиту здравља и живота људи, природе и околине. Законом и подзаконским актима детаљно су регулисана сва питања која се односе на методе органске производње, контролу и сертификацију, прераду, складиштење, транспорт, промет и обележавање органских производа, а поштовање стандарда и законски прописаних услова је под стручним надзором органа државне управе. Органски производи су све више тражени и имају већу тржишну вредност тако да овај вид производње омогућава остваривање профита и на малим пољопривредним газдинствима. Органска производња може значајно допринети развоју руралних подручја, а тиме и пољопривреде уопште и неопходно је континуирано спровођење подстицаја за овај вид производње. Финансијска подршка пољопривредним произвођачима за прелазак на органску производњу од великог је значаја за укључивање у органски сектор и тржиште органских производа.

Мера подразумева пилот иницијативе за компензациона плаћања пољопривредницима због органичења за интензивну производњу у оквиру НАТУРА 2000 мреже заштићених хабитата са фокусом на Лалиначку слатину, као и очување биљних и животињских генетичких ресурса, очување пољопривредних и осталих подручја високе природне вредности и друге мере политике заштите и очувања животне средине, односно друге агроеколошке мере и добра пољопривредна пракса.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Градска управа за имовину и одрживи развој

Процењена вредност: 84.000.000

Извори финансирања: Град Ниш, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарство за бригу о селу

Период спровођења: 2021.-2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Површина комасираног земљишта	ha	Решења о расподели комасационе масе	8.000	2020.	9000
Површина издатог и датог на коришћење пољопривредног земљишта у државној својини у односу на укупно планиране површине за издавање	ha	Годишњи Програм заштите уређења и коришћења пољопривредног земљишта у државној својини и закључени уговори;	184,4015	2020	300
Укупан број извршених анализа земљишта	Број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	1000	2020	3000
Укупан број подржаних инвестиција везаних за органску производњу	Број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике	0	2020	10

		руралног развоја			
Укупан број подржаних пројеката везаних за агро-еко мере	број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	0	2020	2

1.3.2.Назив мере:	Унапређење конкурентности пољопривреде
Тип мере:	Подстицајне

Опис мере:

Субвенционисањем инвестиција променити фокус са давања средстава за инвестиције у физичку имовину и ставити акценат на субвенционисање унапређења и изградње прерађивачких капацитета и стварање додатих вредности кроз даљу дораду пољопривредних производа. Изузетак би била пољопривредна газдинства која за власнике имају особе од 18 до 40 година старости и који почињу или даље унапређују свој бизнис, где су планиране подстицајне мере до 90 % од вредности инвестиције. Подстицајна подршка ће бити развијена око препознатљивог асортимана воћа и грожђа, препознатљивог асортимана поврћа, повртарских култура и подршка производњи и преради лековитог и ароматичног биља. Што се тиче сточарске производње, фокус ће бити на подстицају обнове и повећања сточног фонда квалитетним приплодним грлима, али и подстицајним мерама за развој овчарства и козарства и све присутнијег и исплатљивијег пчеларства. Такође, мере подршке интегралној и органској производњи су планиране.

Мером се предвиђа подршка тржишних ланаца и логистичке подршке сектору пољопривреде, успостављањем и јачањем удружења у области пољопривреде. Раст конкурентности пољопривреде снажно је зависан од ефикасног тржишног ланца. Циљ је да се формира ефикасан систем веза у производном ланцу. Град Ниш ће радити интензивно на јачању мотивације произвођача за разним облицима удруживања, јачању капацитета задруга како би постале финансисјки, тржишни и саветодавни сервис задругара, развој интелигентних електронских платформи за пласман производа, али и јачање видљивости домаћих производа на тржишту.

Мера подразумева и управљање ризицима у пољопривредној производњи. Штете на пољопривредним усевиима, стоци и другим ресурсима редован су пратилац пољопривредне производње, посебно од временских непогода на усевиима и штете које причињава дивљач. Штете већег обима превазилазе могућност санирања од стране произвођача и могу озбиљно да угрозе опстанак газдинства, а тиме и дугорочно одрживи развој производње. Осигурање представља савремен и најчешће коришћен модел за управљање ризиком у пољопривреди. Данас се примењује неколико врста осигурања у пољопривреди: осигурање усева и плодова од основних (град, пожар и удар грома), допунских (позни и рани мразеви, измрзавање и сл) и посебних ризика (осигурање не само приноса већ и квалитета плодова, нпр. у производњи јабука и другог воћа), као и осигурање животиња од угинућа и губитка производних способности. Вршиће се подстицање регистрованих пољопривредних произвођача да осигуравају усеве, плодове, вишегодишње засаде, расаднике и животиње. Мали број пољопривредних газдинстава врши осигурање пољопривредне производње и користи могућност субвенционисања премије осигурања. Подршка се спроводи већ неколико година и показује позитиван ефекат у смислу повећања броја корисника и прихватања осигурања као реалне потребе у односу на микро и макро климатске појаве и друге негативне утицаје на пољопривредну производњу.

Мером се предвиђају и улагања у заштиту од елементарних непогода, неповољних климатских прилика и катастрофалних догађаја и улагања у обнову пољопривредног земљишта и производног потенцијала нарушеног елементарним непогодама, неповољним климатским приликама и катастрофалним догађајима.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Градска управа за имовину и одрживи развој

Процењена вредност: 170.000.000

Извори финансирања: Град Ниш, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарство за бригу о селу

Период спровођења: 2021.-2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број подржаних инвестиција у физичку имовину на РПГ	Број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење	102	2020	720

		пољопривредне политике и политике руралног развоја			
Број удружења корисника подстицаја за унапређење конкурентности	Број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	3	2020	20
Број РПГ корисника средстава за подстицаје за осигурање пољопривредне производње	Број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	115	2020	800

1.3.3. Назив мере:	Унапређење система креирања и преноса знања и промотивних активности у пољопривреди и руралном развоју
Тип мере:	Информативно-едукативне
<p>Опис мере:</p> <p>Одрживи развој пољопривреде и руралних подручја захтева да буде заснован на константном трансферу знања и информација, праћењу нових технологија и стручном усавршавању. Пољопривредни произвођачи и сеоско становништво све теже успевају да самостално, без икакве стручне помоћи примењују иновације у производњи, пласману, развоју непољопривредних делатности, маркетингу и другим активностима везаним за развој руралних средина. На недостатак знања и додатних вештина код сеоског становништва упућују и подаци да само 2% носиоца газдинстава имају стечено средње и високо стручно образовање из области пољопривреде, а највећи део носилаца газдинстава имају знање стечено праксом. Градска управа за имовину и одрживи развој Града Ниша, ПССС Ниш, Ветеринарски специјалистички институт, Центар за виноградарство и винарство Ниш,</p> <p>удружења пољопривредних произвођача, удружења грађана која су основана ради обављања промотивних и непољопривредних делатности за развој села су битни носиоци едукативних и информативно промотивних активности у руралним срединама. Подршка информативним активностима обухватиће подршку промоције развојних потенцијала и потреба села, очувања традиције, подршку активностима везаним за подизање нивоа пласмана производа и услуга и активностима везаним за развој села у образовном, здравственом, културном, спортском, социолошком и осталим аспектима, који ће утицати на побољшање квалитета живота сеоског становништва. Облици стицања нових знања – стручно оспособљавање и активности стицања вештина и показне активности биће усмерене на пољопривредне произвођаче, сеоско становништво и на стручњаке локалног агросектора, из свих пољопривредних и непољопривредних области, који ће резултате стручног усавршавања користити за даљи рурални развој на подручју Града Ниша.</p> <p>Мере технолошког развоја и модернизације пољопривредне производње и прераде су неопходне за унапређење система креирања и преноса знања. Примена ИКТ у пољопривредној производњи и управљању ланцима снабдевања прехрамбеним производима се поставља као основ друштва 21. века. Такође је истакнут потенцијал кључних напредних технологија, као на пример, примена индустријске биотехнологије, иновације у домену креативне индустрије (нпр. паковање), развој иновативних машина и опреме за потребе иновативних технолошких решења, примена истраживања у биомедицини као и потенцијал повезивања туризма са традиционалном гастрономији. Дигитална пољопривреда омогућава синергију између иноватора и приватног сектора, као и директну комуникацију иноватора и других заинтересованих страна са фармерима, универзитетима, истраживачким центрима и институтима. Сходно томе, планирана је јака веза између Града Ниша, Научно-технолошког парка, Универзитета али и пољопривредних произвођача и сектора прераде, логистике и дистрибуције хране како би се повезали процеси потражње тржишта, а ланци верности се скратили и смањили трошкови трансакција. У том смислу подршка ће бити ка производима вишег степена финализације. Такође, биће подржана примена произвођачких пракси, поступака и технологија дуж целог ланца производње и прераде који ће обезбедити добијање производа конкурентних на тржишту, без деградирања природних ресурса на којима се пољопривредна производња заснива. Она подразумева не само начин производње хране већ и дистрибуцију, паковање и начин конзумације. С обзиром да развој области високо-технолошке пољопривредне производње иницира развој иновација и у другим повезаним областима, посебно у области развојних технологија и ИКТ као неодвојивим технологијама подршке за будући раст и развој пољопривреде, у коначном мера подразумева развој техничко-технолошких, примењених, развојних и иновативних пројеката у пољопривреди и руралном развоју и подршку пружању савета и информација пољопривредним произвођачима, удружењима, задругама и другим правним лицима у пољопривреди.</p> <p>Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш, Градска управа за имовину и одрживи развој</p>	

Процењена вредност: 20.000.000

Извори финансирања: Град Ниш, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарство за бригу о селу

Период спровођења: 2021.-2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Укупан број подржаних иновативних пројеката за пласман услуга и производ	Број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	0	2020	5
Број одржаних едукација	Број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	10	2019	72
Број подржаних манифестација	Број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	1	2020	18

1.3.4. Назив мере:	Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања
Тип мере:	Подстицајне
<p>Опис мере:</p> <p>Мера подразумева подизање техничког нивоа производње и прераде воћа и подстицајне мере за дораду пољопривредних производа. Кроз ову меру даваће се подстицаји и за отварање складиштених и откупних места, расхладних комора и хладњача, али и подстицаји за развој производње вина и ракије као и за производњу производа од млека, производњу меда и производа од лековитог и ароматичног биља, односно подршка преради на газдинству. Такође, мера подразумева и подршку брендирању производа и региона, подршку за заштиту географског порекла производа, подршку за заштиту имена производа и подршку за увођење система квалитета.</p> <p>Што се тиче сертификације система и производа као један од кључних критеријума за извоз наших производа (стандардизација, сертифицирање, надзор, знак квалитета), помагаће се процес имплементације и сертификације системом НАССР, а и систему менаџмента безбедношћу хране по ИСО 22000 стандарда који у својој структури обухвата систем НАССР, и систем управљања квалитетом QMS, по захтеву иностраних партнери. Када говоримо о сертификацији производа односно контролисаној производњи биће пружена подстицајна подршка доброј пољопривредној пракси (Глобал Гап сертификати), као доказ проверене пољопривредне производње. Овај стандард за примарну производњу је најзаступљенији и најтраженији нарочито у ЕУ. Како је сертификација органских производа најзахтевнија потребна су иницијална већа улагања, а то Југу Србије не одговара, зато што се поврат уложеног новца очекује врло брзо због малог обртног капитала произвођача.</p> <p>Мером се предвиђа унапређење економских активности на селу кроз подршку непољопривредним активностима, односно инвестиције у изградњу и/или опремање објеката за обављање традиционалних заната, подршка активностима везаним за рурални туризам, инвестиције у изградњу и/или опремање постројења за обновљиве изворе енергије за сопствену потрошњу, посебно у соларне електране, електране на биомасу, даљинске системе грејања, котлове за сагоревање биомасе, оснивање и развој микро предузећа у руралним подручјима везаним за традиционална знања и културно наслеђе, инвестиције у изградњу и/или опремање и стварање нових производа и услуга у руралним подручјима, изградњу објеката за оснивање продајних места на газдинствима за директну продају пољопривредних и традиционалних занатских производа и сувенира, у појединачном или удруженом интересу произвођача.</p> <p>Потенцијал руралног туризма је врло салбо искоришћен. Град Ниш планира да подржи информативне кампање и пружи саветодавну подршку пољопривредним газдинствима заинтересованим за проширење активности ван пољопривреде, са фокусиом на развој туризма. Такође, пружаће се различите врсте инвестиционе подршке за развој туризма и пратећих</p>	

делатностиу како би рурална подручија била у прилици да понуде атрактивнија радна места млађој и образованијој популацији. Подстицаји ће бити усмерени на улагање у објекте са квалитетним услугама за смештај, угоститељство и рекреацију.

Подршка младима у руралним подручјима, кроз почетну помоћ за покретање пословања за младе пољопривреднике и развој малих пољопривредних газдинстава, такође се подразумева овом мером. У руралним подручјима на територији Града Ниша бележи се депопулација становништва. Тренд напуштања је пре свега присутан у брдско-планинском појасу док се у приградским насељима и селима у равничарском и брдском појасу уочава позитиван тренд недељних миграција. Имајући у виду да на сеоском подручју постоје могућности за развој малог и средњег предузетништва, бизниса у бројним привредним активностима - производњи, преради, демографска обнова руралних подручја на територији Града Ниша, је један од важнијих циљева руралног развоја. Како би се подржаоостанак младих у руралним подручјима односно њихов повратак из градова, неопходно је стварати прихватљиве животне и радне услове.

У коначном, мером се подржавају инвестиције везане за директну продају пољопривредно-прехранбених и других локалних производа (одећа, козметички и хигијенски производи, уметнички предмети и сл); изградња и опремање објеката за складиштење и продају: на газдинству, у локалним продавницама, на пијацама, у ресторанима, online, као и инвестиције за развој и унапређење руралног туризма и то за изградњу и опремање категорисаних објеката за смештај (нпр. сеоско туристичко домаћинство и домаћа радиност, кампови, хотели мањег капацитета), изградња и опремање помоћних објеката за обављање угоститељске делатности (инфраструктура) и за инвестиције за развој и унапређење услужних делатности мањег обима у руралним подручјима и то за изградњу и опремање објеката за пружање услуга (нпр. поправка пољопривредних и шумарских алата, машина и механизације, моторних возила, мотоцикала, бицикала; поправка рачунара и комуникационе опреме, фризерско/козметичке услуге.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш, Градска управа за имовину и одрживи развој

Процењена вредност: 125.000.000

Извори финансирања: Град Ниш, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарство за бригу о селу

Период спровођења: : 2021.-2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Укупан број подржаних инвестиција за прераду	број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	4	2020	32
Укупан број подржаних инвестиција за увођење система квалитета	Број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	1	2020	25
Укупан број подржаних пројеката за непољопривредне делатности на сеоском подручју	Број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	0	2020	10
Укупан број подржаних пројеката за покретање пословања за младе у руралним подручјима	Број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	12	2020	80

1.3.5. Назив мере:	Унапређење и развој руралне инфраструктуре и услуга мањег обима
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	Инвестиције за унапређење и развој руралне инфраструктуре мањег обима, пре свега, односе се на инвестиције за развој

и унапређење услова за уређење и коришћење руралних ресурса, пре свега обрадивог пољопривредног земљишта на територији града. Како би се обезбедило унапређење продуктивности, гајење пољопривредних култура са вишим приносима и смањили губици уз уштеду енергената, потребно је подржати изградњу система за наводњавање и електрификацију пољопривредних парцела или обновљивих извора енергије, на већим обрадивим површинама. Површина која је опремљена за наводњавање износи преко 55 хектара. Успостављањем система за наводњавање и применом нових технологија у пољопривредној производњи, остварила би се напреднија и уноснија пољопривредна производња чији ће производи бити конкурентнији на тржишту. За предузимање мера и активности у области наводњавања, као документациона основа се користе студије којима су предвиђене могућности захватања површинских вода, као и подземних вода са предлогом начина захватања дубоких и плитких бунара.

Овом мером подржавају се и: Инвестиције за израду и ревизију пројектне и планске документације за развој општина и насеља у руралним подручјима; инвестиције за израду, унапређење или проширење свих типова инфраструктуре мањег обима, укључујући инвестиције за обновљиве изворе енергије; инвестиције за развој информационо-комуникационе инфраструктуре, укључујући и њену изградњу и унапређење и омогућавање приступа услугама информационо-комуникационих технологија у комбинацији са ИТ опремом; инвестиције у успостављање, унапређење или проширење основних услуга локалном становништву везане за одмор и културу, укључујући и пратећу инфраструктуру; инвестиције у рекреативну инфраструктуру за јавну употребу, туристичке инфо центре и туристичку инфраструктуру мањег обима; инвестиције у студије и инвестиције везане за одржавање, реконструкцију и доградњу културног и историјског наслеђа села, руралних пејзажа, као и јачање свести о заштити животне средине; инвестиције активности чији је циљ измештање активности и конзервација зграда или других објеката лоцираних у оквиру или близу руралних насеља, са посебним освртом на унапређење квалитета живота или повећање квалитета и стања животне средине насеља.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш, Градска управа за имовину и одрживи развој, КЛЕР

Процењена вредност: 600.000.000

Извори финансирања: Град Ниш, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарство за бригу о селу

Период спровођења: 2021.-2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број подржаних инвестиција за опремање водозахвата и система за наводњавање	Број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	7	2020	50
Број подржаних инвестиција за израду пројектно техничке документације за инфраструктуру мањег обима	Број	Израђена пројектно техничка документација	0	2020	5
Број подржаних пројеката улагања у инфраструктуру из средстава ИПАРД	Број	Уговор	0	2020	3

1.3.6. Назив мере:	Организационо јачање пољопривредне производње
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе
Опис мере:	<p>Добро развијен и организован задружни сектор доприноси уравнотеженом регионалном одрживом развоју. Задружни сектор би требало да буде најдоминантнији облик социјалног предузетништва и да као такав представља значајну компоненту руралног развоја и социјалне економије. Заједнички наступ при уговарању производње и продаје, набавка репроматеријала или преговори са државним институцијама ради регулисања својих права или заједничких интереса изискује већу промоцију предности за удруживање у земљорадничке задруге. У Нишу је у претходним годинама функционисао мали број задруга у областима воћарства, виноградарства, ратарства.</p> <p>Пољопривредна удружења која активно учествују у креирању и реализацији сопствених улагања су удружења која се баве повртарском, воћарском и виноградарском производњом, производњом млека и млечних производа и производњом меда. На територији је регистровано до двадесет пољопривредних водокорисничких и удружења која се баве руралним развојем. Већина удружења имају своје стратешке и акционе планове, израђене у сарадњи са локалном самоуправом и у складу са наведеним плановима реализују активности и инвестиције на пољопривредним газдинствима и у оквиру удружења. Активности удружења пољопривредника која се подржавају од стране локалне самоуправе су успостављање и</p>

јачање удружења у области пољопривреде, учешће на манифестацијама ради промоције производа, аплицирање за пројекте ради унапређења примарне и прерађивачке производње према локалним, републичким и страним донаторима и партнерство у реализацији пројеката из области пољопривреде и руралног развоја.

Циљеви који се настоје постићи реализацијом ове мере су: Унапређење удруживања у области пољопривреде, стабилност дохотка пољопривредних газдинстава, смањење трошкова производње, јачање тржишне позиције удружених произвођача и унапређење преговарачке способности произвођачких организација, едукација, стандардизација и увођење нових профитабилних врста производњи на газдинствима и подршка раду удружењима која се баве активностима везаним за укупно побољшање услова живота и рада становништва на селу у смислу унапређења друштвено – социјалног, културно-образовног система, инфраструктурног и очувања заштите животне средине.

Мером се предвиђа подршка удружењима, задругама и новоформираним облицима удруживања у реализацији пројеката, активности и инвестиција, које позитивно утичу на развој руралне средине.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш, Градска Управа за имовину и одрживи развој

Процењена вредност: 6.000.000

Извори финансирања: Град Ниш, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарство за бригу о селу

Период спровођења: 2021.-2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број подржаних пројеката од општег интереса за сеоску средину	Број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	0	2020	6

1.3.7. Назив мере	Унапређење социјалне структуре и јачање социјалног капитала на селу
Тип мере:	Подстицајне

Опис мере:

Циљ унапређења социјалне структуре и социјалних прилика на селу је јачање унутрашњих потенцијала села, односно јачање капитала села да се заједнички организује и делује. Партнерство за територијални рурални развој (локалне акционе групе) је партнерство представника цивилног, привредног и јавног сектора одређеног руралног подручја које своје активности заснива на ЛИДЕР принципима (ЛИДЕР је скраћеница француског израза „Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale“, а у преводу значи - везе између активности за развој руралне економије). Основни ЛИДЕР принципи су, приступ заснован на одређеној области, приступ „одоздо-нагоре“, локално партнерство, мулти-секторске интеграције, иновације, умрежавање и сарадња и све се оне требају посматрати као једна целина. Кључна предност овог приступа је у томе што се бави специфичним проблемима на локалном нивоу, дозвољавајући локалним партнерствима да пројектују и имплементирају пројекте прилагођене локалним потребама и утичу на проналажење иновативних одговора на старе и нове проблеме у руралним подручјима. Ово је важна мера на нивоу Европске уније, којом се утиче на унапређење квалитета живота у руралним подручјима, јер се, како је напред наведено, бави специфичним проблемима на локалном нивоу, омогућавајући становништву, организованом у партнерства, да имплементирају мање локалне пројекте који су од значаја за развој одређене територије. Спровођење LEADER приступа врше на основу Правилника о подстицајима за подршку програмима који се односе на припрему и спровођење Локалних стратегија руралног развоја у складу са LEADER приступом („Сл. Гласник РС”, број 3/19).

Један од основних задатака партнерства је припрема, спровођење и праћење имплементације локалне стратегије руралног развоја (ЛСРР). Реализацијом ове мере подржаће се подршка реализацији програма који се односе на спровођење ЛСРР формираних партнерстава за територијални рурални развој која обухватају и насељена места са територије Града Ниша. Сви видови локалних партнерстава везаних за промоцију и активацију локалних вредности и производа, унапређење социјалног статуса депривилегованих делова руралних заједница и решавање друштвене искључености, биће промовисани и финансијски подстицани у сарадњи са другим државним органима.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш, Градска управа за имовину и одрживи развој

Процењена вредност: 6.000.000

Извори финансирања: Град Ниш, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарство за бригу о селу

Период спровођења: 2021.-2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Укупан број партнерстава за територијални рурални развој	Број	Регистрација партнерства	1	2020	3
Укупан број подржаних пројеката партнерстава за територијални рурални развој	Број	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	0	2020	6

Приоритетни циљ 1.4. Унапређење и промоција туристичке понуде и потенцијала Града Ниша	Показатељ	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
	1.1.1 Туристички промет остварен кроз број посета	Број долазака	Тон, Буџетски приходи, РЗЗС	46455	50000
	1.1.2. Број долазака туриста	%	РЗЗС Статистика угоститељства и туризма	116.5	126,5
	1.1.3. Пораст прихода од боравишне таксе	%	Републички завод за статистику, Статистика угоститељства и туризма	103.43	106,43
	1.1.4. Повећање броја ноћења туриста	%	Републички завода за статистику, Статистика угоститељства и туризма	106.50	116.50

Образложење:

Туризам је феномен савременог доба и има огроман утицај на друштвени и економски развој заједнице. Туризам условљава развој низа привредних и непривредних делатности које учествују у задовољењу потреба туриста.

Специфичност туризма карактеришу хетерогеност структуре, висок степен еластичности тражње туристичке услуге и нееластичност понуде, наглашен сезонски карактер пословања и специфичности карактера рада ове делатности. Из свега наведеног произлази да развијање различитих видова туризма утиче на број туриста и повећање туристичке потрошње. Унапређење туристичког производа Града резултира повећањем степена задовољења потреба туриста и сталним повећањем туристичке потражње за Градом као привлачном туристичком дестинацијом.

Обједињавање туристичких рута и понуде смештаја, исхране и производа засноване на повећању ноћења од 3+ је један од циљева Града Ниша за развој туризма. Комплетирањем туристичког садржаја у Граду створиће се комплетан туристички производ и очекивани дужи боравак туриста у Граду. Сарадња Туристичке организације Ниш са туристичким чиниоцима у Граду (туристичким водичима, туристичким агенцијама, власницима хотела и других смештајних капацитета, реализаторима угоститељских услуга,...) неопходна је ради стварање јединствене туристичке понуде примамљиве за већи број домаћих и страних туриста али и дужим боравком у Нишу.

Унапређење развоја руралног, бањског, здравственог, еко, етно, верског и конгресног туризма је део стварања визуелног идентитета туристичке дестинације. Поред промоције и маркетинга природних ресурса, културне и историјске понуде и креирања стратешких документа (планова и стратегија), потребно је стимулисати туристичке чиниоце да своју понуду дигитализују како би у данашњем савременом добу већи број потенцијалних домаћих и страних туриста имао сазнања о различитим видовима туризма. Такође, кредитне стимулације и олакшице мотивисаће туристичке чиниоце да се укључе у развој туризма Града Ниша као туристичке дестинације.

Рурални туризам, односно туризам који се развија на селу и у природи, је неискоришћени потенцијал Града Ниша и околине. Рурални туризам зависи од лепоте природе, наслеђа, културе, руралних активности односно живота локалног становништва. Јединствени обичаји, богатство природе и огромно културно историјско наслеђе у Граду Нишу су огроман потенцијал на који треба посебно обратити пажњу у наредном периоду, кроз развој и промоцију различитих тура, развој етно села и етно домаћинства, промоцију културе и обичаја и дигитализацијом понуде.

Развој бањског туризма, пре свега, треба гледати кроз развој Нишке бање, улагања у туристичку инфраструктуру,

сређивање саобраћајне инфраструктуре и комплетирање јединствене понуде за развој овог дела Града Ниша.

Здравствени туризам морао би да створи јединствену понуду за потенцијалне туристе. Промоција новог Клиничког центра у Нишу, Института Радон у Нишу, велики број државних, али и приватних клиника и ординација, је од кључног значаја за развој здравственог туризма.

Еко туризам је путовање које обухвата боравак у природи. Стварање јединствене туристичке понуде уз сарадњу институција али и приватних организација и локалног становништва је тренд савременог туризма који, на основу природног блага Ниша и околине, може да допринесе већем броју туриста.

Обзиром на велики број културно историјских споменика, црква и манастира у Нишу и околини промоција верског туризма је неискоришћени потенцијал Града и уз стварање јединствене туристичке понуде потребна је и дигитална промоција нашег наслеђа.

Конгресни туризам је пре ковид периода био у великом успону у нашој земљи али и нашем Граду. Велики број хотела у Граду поседује, уз мање и веће конгресне сале, и одличне услова за одржавање конференција, семинара и осталих активности везаних за овај вид туризма. Град Ниш планира и изградњу Експо центра који ће моћи да прими велики број људи и унапреди институционалну подршку развоју конгресног туризма.

Брендерање и активна промоција туристичког Ниша је у складу са позитивним тенденцијама у међународном туризму. Процес изградње бренда је од изузетне важности за настојање да Град Ниш буде препознатљив као значајна туристичка дестинација у свету. Туристичка организација Ниш уз сарадњу са факултетима, градским институцијама и стручном јавношћу, треба да унапреди и убрзати процес брендерања Града и створити услове за препознатљивост Ниша на међународном тржишту.

Промовисање града као идеалне „City Break“ дестинације је процес који је започет у претходном периоду, али за даље унапређење захтева већу сарадњу институција и туристичких чинилаца и субјеката Града Ниша.

Стварање услова за развој рецептивног туризма је проналажење најбољег начина да се привуку страни туристи ради боравка у Граду Нишу и околини. Комплетирање туристичког производа на основу туристичке потражње и комплетирање туристичког садржаја кроз изградњу Аква парка, Експо центра, новом саобраћајном инфраструктуром, унапређењем постојеће туристичке инфраструктуре изградњом нове, Град Ниш ће створити услове за развој овог вида туризма.

Израда видео спотова који промовишу културно-историјске и природне лепоте града и околине, обичаје, митове и легенде, гастрономију, медицинске услуге, манифестације и догађаје у граду и околини, организовање „ФАМ“ тура за туроператере, специјализоване новинаре и блогере као и израда туристичко – пропагандног материјала, брошура, мапа, рекламирање у новинама и специјализованим часописима, промо спотови и интензивирање интернет маркетинга се налази у надлежности Туристичке организације Ниш. Већа сарадња са релеватним институцијама, факултетима, стручном јавношћу и грађанима, допринеће да ове активности буду боље планиране, да обухватају већи број услуга у туристичкој понуди као и разноликост понуде што за циљ има већи број домаћих и страних туриста.

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

Циљ 8. Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

8.9 До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе

Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим

11.4.Појачати напоре да се заштити и очува светска културна и природна баштина

Циљ 15. Заштитити, обнављати и промовисати одрживо коришћење копнених екосистема, одрживо управљати шумама, борити се против дезертификације, зауставити и преокренути процес деградације земљишта и зауставити губитак биодиверзитета

15.9 До 2020. интегрисати вредности екосистема и биодиверзитета у национално и локално планирање, развојне процесе, стратегије за смањење сиромаштва и извештаје

15.6 Мобилисати значајна средства из свих извора и на свим нивоима како би се финансирало одрживо управљање шумама и пружили одговарајући подстицаји земљама у развоју за унапређење таквог управљања, укључујући очување и пошумљавање

Предложене мере за остваривање приоритетног циља 1.1.

1.4.1. Назив мере:	Унапређење туристичке презентације Нишке Тврђаве
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	Нишка тврђава данас представља централни туристички локалитет града, највећи културно – историјски споменик у граду, највећу оазу зеленила (22 ха) и тишине, централну културну тачку града, током летњих месеци и све то на само

300 метара од строгог центра града. Тврђава са својом непосредном околином треба да буде презентована као споменик културе великих и вишеслојних вредности у оквиру парковски сређеног простора, правилним сажимањем старих вредности са новим животним потребама града. На тај начин, Нишка тврђава ће живети као неодвојиво градско ткиво у оквиру централног језгра Ниша. У току је израда Студије заштите Тврђаве у функцији туристичке понуде Града Ниша за период 2021-2031. године, која треба да свеобухватно сагледа и предложи решења за њену потпунију презентацију. У складу са Студијом, радиће се на обнови објеката пожаром девастираних атељеа, Апсане, Ковачнице и три барутане, који ће бити стављени у функцију културних садржаја, угоститељства и занатства. Обе нише у Стамбол капији ставиће се у одговарајућу функцију за промоцију културе и културних садржаја, уз сарадњу установа културе и Туристичке организације Ниш, а прилаз Београдској капији биће ослобођен измештањем цветне и зелене пијаце. Спољни бедем биће ослобођен непримереног садржаја и намена ће му бити дефинисана у складу са урбанистичко-планском документацијом. Наставиће се и уређење бедема али и наставак археолошких истраживања унутар Тврђаве и на градском пољу. Лапидаријум је потребно наткрити како не би био изложен падавинамакоје доводе до ефекта пуцања и ерозије камена, чиме се губе рељефне представе и текст. У склопу ове мере, биће одређен управљач овог културног добора, формирањем јавног предузећа или друге институције или поверавањем управљања неком од постојећих институција. Зграда арсенала је пронашла своју намену и треба даље радити на очувању целине објекта у коме се Уметнички павиљон налази, како би његов потенцијал могао да се искористи до максимума. Дигитални музеј, треба привести намени сходно имену које носи, са додатном понудом у дигиталном свету, не само тврђаве, већ и њеног окружења, других предеоних целина града Ниша и Нишке бање. Бали бегова џамија је, уз Хамам, најстарији објекат у тврђави и неопходно је континуирана конзервација и даља брига о објекту. Летња позорница је централно место културних дешавања у тврђави током летњих месеци и неопходно је стално радити на њеној заштити. У планском периоду биће изведено покривање откривеног дела – трибина на начин и у складу са мерама заштите а у циљу бољег степена искоришћености током целе године. То отвара могућности увођења нових манифестација током године. Правилником о пословању угоститељских објеката биће усклађен њихов рад у оквиру локалитета Нишка тврђава. Зграда Историјског архива, која баштини огромно културно – историјско благо, мора бити додатно и адекватно ревитализована и мора се створити додатни простор за очување архивске грађе у виду додатних депоа за архивирање. Везано за објекат Пашиног конака, планирано је да се ЈКП Медијана исели из тог објекта, да се цео простор претвори у Градску башту, а део оригиналног зида обележи одговарајућом туристичко – информативном, двојезичном (ћирилично – енглеском) плочом са историјским подацима. Споменик књазу Милану Обреновићу је да се уз очување и бољу презентацију и осветљење овог споменика, на централном градском тргу подигне споменик књазу Милану, како би се онда цела архитектонско – историјска целина заокружила. Лапидаријум је смештен у централном делу тврђаве и видљив са свих страна, најчешће посећен, тешко разумљив. Неопходна је комплетна ресатурација споменика и много боља туристичко – информативна, двојезична (ћирилично – енглеска) плоча са историјским подацима. Како је Град Ниш најстарији културно – историјски споменик-Хамам, уговором поверио Нишвил Фондацији, потребна је ревизија уговора, и евентуална промена кроз анекс који би додатно обавезао корисника на даље улагање у очување целине објекта и спречавање његовог даљег пропадања. Алтернативно, Хамам би могао да постане прави визиторски центар тврђаве са изложбеним делом историјске епохе којој припада по години израдање. Нише представљају идеални наставак приче о тврђави, након уласка у њу кроз Стамбол или кроз Београдску капију и на тај начин би требало да се посматрају – изложбени простор за целокупну причу о утврђењу на десној обали реке Нишаве, од првих дана, до данас. Зграда Ковачнице и зграде Барутана 1-4 би требало да постану мултимедијални објекти или дириговани угоститељски објекти, тематски, информативни, за потребе културно – историјских презентација, гастрономских специјалитета, мини семинара и предавања, као и изложбени павиљони. Неопходно је даље конзервирање, валоризација и далеко боља презентација објекта са сводовима, даље конзервирање валоризација и боља презентација Античке улице. Палата са октагоном представља потенцијално нову Медијану, али у центру града и њено даље откривање, конзервација, валоризација и презентација захтевају планско, вишегодишње буџетирање из неколико извора, јер се на основу досадашњих истраживања, дошло до закључка да на простору Градског поља лежи добар део античког Наиссуса. Неодложно је и даље заустављање пропадања ископиних античких терми које су сада видљиве и које су до сада биле део летње дискотеке на том простору, као и даље конзервирање, валоризација и презентација Византијске улице.

Измештање Цветне пијаце се поставља као основ како би се коначно ослободио простор испред најлепше капије нишке Тврђаве – Београдске капије, уз обавезно очување спомен обележја – ромског муслиманског светилишта Захиди Зајде Баџи. Цео простор би постао нови туристички локалитет, јер је окружен великим бројем значајних споменика и споменичких целина и најпознатијим архитектонским здањима. Планирано је и даље конзервирање, очување, рестаурација, боље осветљење Стамбол капије. С обзиром да је Видин капија једина срушена, како би пут и једно време пруга уског колосека улазила у тврђаву, предлог је да ова капија буде исправно обележена одговарајућом туристичко – информативном, двојезичном (ћирилично – енглеском) плочом са историјским подацима, а да јој функција остане иста – једини улаз за моторна возила која би морала да имају и специјалну дозволу за улаз у комплекс нишке тврђаве. За рестаурацију Водене капије предуслов је да се објекти који се сада налазе испред капије, између зида тврђаве и реке Нишаве, буду комплетно уклоњени: привремени приватни паркинг, тениски терени, привремени угоститељски објекат. На тај начин би се омогућио улаз у северни и источни део рова Тврђаве и самим тим несметан пешачки прилаз Спомен костурници, подигнутој 1927. године на месту стрелјања и вешања учесника Топличког устанка из 1917. године. Уређење Капије смрти и Спомен костурнице, као и стављање ових атракција на туристичке карте града и њихово укључивање у туристичку понуду, такође доприноси у ширењу саме понуде Ниша.

Предеоне градске целине и историјски споменици у непосредној близини тврђаве, у која су предвиђена улагања су: Спомен биста песникињи Јелени Димитријевић (1862-1945) – квалитетнија презентација и осветљење; Зграда нишког начелства, некадашње седиште Моравске Бановине, данас зграда Ректората Универзитета у Нишу, из 1889. године – рестаурација спољне фасаде, квалитетнија презентација и осветљење; Споменик првом, историјском потписивању међудржавног уговора у Нишу, 1189. године, између Стефана Немање (кнежевина / деспотија Србија) и Фридриха

Барбаросе (Св Римско Немачко царство) - квалитетнија презентација и осветљење; Хасан Бегова (Стара или Крња) џамија из 1737. године- квалитетнија презентација и осветљење и евентуална комплетна рестаурација џамије и њено стављање у функцију галерије као Салона 77, под управом Народног музеја Ниш; Споменик народној хероини из 2. светског рата – Ђурђелини - Ђуки Динић -квалитетнија презентација и осветљење; Спомен капела жртвама бомбардовања СРЈ, 1999. године - квалитетнија презентација и осветљење; Комплекс спортских терена смештених у северном рову нишке тврђаве – обнова ; »Градско поље« северно од северног бедема тврђаве са теренима за стреличарство и јахање коња – даља археолошка истраживања, везана за ископавање остатка палате са октагоном и осталих зграда античког Наиссуса. Иселити садашње кориснике дела Градског поља.

Формирање „Улице старих заната“ на атрактивном градском месту, има за циљ да посетиоце (као и локално становништво) упути на шире подручје од најужег градског језгра, чиме ће се уједно проширити атрактивно туристичко подручје. Северни део нишке тврђаве је најмање атрактиван посетиоцима, јер се (условно речено), понуда налази око Стамбол и Београдске капије, а практично завршава са Лапидаријумом. Формирање атрактивне Улице старих заната северно од ових локација, коришћење барутана у ову сврху (ревитализација барутана и њихова пренамена у сувенирнице или слично) могу проширити подручје интересовања туриста, а самим тим растеретити најуже градско језгро и простор око Стамбол капије. Комплекс тениских терена у југоисточном рову нишке тврђаве је потребно уклонити, обележити пешачку стазу у источним и северисточним рововима нишке тврђаве и уклонити садашњу аутобуску станицу из рова нишке тврђаве и ослободити јединствени поглед на тврђаву који би имали сви који долазе са северног улаза у град (из смера Београда).

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР

Процењена вредност: 450 000 000 динара

Извори финансирања: Фондови Републике Србије, Средства агенција Републике Србије, Кредитне линије, подстицајна средства и трансфери Владе и министарстава РС, Буџет Града Ниша, Кредитне линије пословних банака, Средства домаћих приватних инвеститора, Донације, ЕУ и остали међународни фондови и програми, Кредитне линије страних влада и међународних финансијских институција, Пројекти и средства заинтересованих страних инвеститора, Јавно-приватно партнерство и концесије, Донације

Период спровођења: 2021 – 2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број студијско-аналитичких докумената за планирање развоја Нишке Тврђаве	Број	ЗЗСК	0	2020	1
Број извршених инвестиционих интервенција у Нишкој тврђави на заштити и туристичкој презентацији	Број	ЗЗСК		2020	23

1.4.2. Назив мере:	Подршка развоју туристичке инфраструктуре Нишке Бање
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	<p>Аква парк је планирано да буде изграђен у средњерочном периоду на локацији Лозни калем. Планирано је да се ова инвестиција реализује кроз две фазе: прва фаза би била изградња отвореног дела аква парка са пратећим садржајима, а друга фаза изградња затвореног дела аква парка са пратећим садржајима. Обе фазе би биле реализоване у року од три године од дана стицања услова за почетак реализације ове ивестиције. У првој фази се гради управни део са рестораном и отвореним аква парком са свлачионицама и неопходним техничким просторијама, а у другој фази се гради затворени део са аква парком.</p> <p>На територији ГО Нишка Бања, на локацији у подножју испод хотела Радон, планирано је формирање и изградња Ботаничке баште. Ботаничка башта у Нишу имаће, према захтевима данашњег времена, више задатака и то: 1. да на малом простору обједини флору наше земље и целог света и постане "зелена оаза" града, погодна за очување природног богатства и разноврсности живог света наше земље и шире, што повољно утиче на побољшање квалитета животне средине и здравља становништва; 2. Постане институција и наставна јединица Универзитета у Нишу, научна и културна баштина земље у којој се налази, научни центар ботаничких дисциплина, што је значајно за студенте, њихово образовање, али и за све грађане; 3. Дружећи се и радећи у радионицама у објектима и на терену баште, бројне генерације упознаваће се са лековитим биљкама и њиховом применом у здравствене сврхе, а развијаће и способност за естетско и рекреативно уживање у природи. Планирани комплекс сагледаће научне установе (колекција живих биљака, хербаријум, библиотека, семена банка гена, лабораторије) административне канцеларије, комерцијалне и туристичке објекте, изложбене и музејске зоне, стакленике, алпинетуме, арборетуме, водених и замочварених површина на отвореном простору ботаничке баште, зоне камповања, образовања и угоститељства и градиће се из две фазе и две функционално независне целине. Изградњом овог објекта, значајно ће се унапредити квалитет и квантитет садржаја који</p>

може да понуди Ниш и Нишка бања. Ботаничка башта би била честа инспирација уметницима, а представљала би и диван амбијент за организацију концерата, позоришних представа, перформанса, изложби, па чак и венчања. Као таква, треба да постане репрезентативни део програма даљег развоја и унапређења региона. Њеном реализацијом стварају се услови за ширење еколошке културе континуираном едукацијом ученика, студената и њихов волонтерски рад у Башти; створиће се услови за организовање националних и међународних едукативних кампова; повећаће се туристичка понуда, а Нишлије добијају амбијентални објекат за естетско уживање, одмор и рекреацију.

Експо центар ће обезбедити услове да Ниш постане идеалан домаћин широког спектра догађаја као што су сајмови, конгресни састанци и спортски догађаји. Овакав комплекс у Нишу има за циљ да задовољи нарастајуће потребе града, који се полако позиционира као велики информатички, индустријски и културни центар. Овај пројекат створиће снажну пословну и индустријску зону у близини туристичког центра Нишке Бање. Комплекс, који ће се градити на локацији Лозни калем, требало би да пружи подршку економском развоју града кроз нове садржаје који ће омогућити организацију догађаја које сада није могуће организовати у Нишу. Експо центар треба да омогући и организацију разних конгресних и сајамских манифестација, конференција, како националног тако и међународног карактера. Повећање броја туриста повољно ће утицати на јачање туристичко – угоститељског сектора. Сам објекат градиће се фазно, најпре конгресни, потом и мултифункционални део. У планском периоду, планирана је изградња Фазе 1.А: Конгресни центар бруто површине 8720,0м² спратности По+П+2 који састоји се од више мањих сала, фоајеа, административног дела, ресторана, техничких просторија и магацина експоната, дела подземне гараже (која је у целини предвиђена да се заврши у оквиру друге фазе) и који обухвата обухвата и партерно уређење.

Обзиром да на подручју Нишке Бање нема садржаја забавног типа, „Терме Кулиште“ су замишљене тако да искористе локацију која има велики потенцијал за развој и корисницима пружа могућност да квалитетно користе своје време у природи, уз све природне потенцијале којима Нишка Бања располаже, првенствено термоминералну воду. Терме Кулиште предвиђају улагања у базене - ђакузи када, на делу парцеле на којој се налази и централни трг у Нишкој Бањи, као и изградњу дела нове и реконструкцију постојеће водоводне мреже од изворишта термоминералне воде до стене са које ће, у виду водопада, вода бити допремана до базена.

Са намером да се обједини туристичка понуда атрактивног садржаја за туристе који посећују Нишку Бању, али и да се омогући грађанима Ниша коришћење простора у коме могу да се школују, истражују, уче о заштити природе, али и да се одмарају и рекреирају, изградиће се Зоолошки врт. Зоолошки врт у Нишкој Бањи биће у концепцијској форми савремених зоолошких вртова, уређен на начин да свака животиња око себе има простор сличан оном у којем живи у природи.

Веза: Мера Побољшање туристичке понуде специјалног интереса у Нишу-адреналинског туризма

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР

Процењена вредност: 2.800.000.000

Извори финансирања: Фондови Републике Србије, Средства агенција Републике Србије, Кредитне линије, подстицајна средства и трансфери Владе и министарства РС, Буџет Града Ниша, Кредитне линије пословних банака, Средства домаћих приватних инвеститора, Донације, ЕУ и остали међународни фондови и програми, Кредитне линије страних влада и међународних финансијских институција, Пројекти и средства заинтересованих страних инвеститора, Јавно-приватно партнерство и концесије, Донације

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базн а година	Циљ ана вредност
Добијена употребна дозвола за изграђен Аква Парк	Употребна дозвола	ЦЕОП	0	2020	1
Добијена употребна дозвола и оформљена и изграђена Ботаничка башта	Употребна дозвола	ЦЕОП	0	2020	1
Добијена употребна дозвола за изграђену 1.фаза Експо центра Ниш	Употребна дозвола	ЦЕОП	0	2020	1
Добијена употребна дозвола за завршене радове на локацији Терме Кулиште	Употребна дозвола	ЦЕОП	0	2020	1

1.4.3. Назив мере:	Уређење излетишта
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	Каменички вис и Бојанине воде су локалитети у границама заштићених подручја којим управљају ЈП Србишуме и остале институције Града Ниша и Републике Србије. Све планиране активности у периоду до 2027. морају бити у складу са Плановима и Програмима управљања које израђују Управљачи заштићених подручја, а за које је Министарство за заштиту животне средине дало Сагласност. Уређење ових локалитета представља велику инвестицију јер, пре свега, подразумева санирање прилазних путева, где је нарочито проблематичан пут до Бојаниних вода. Локалитет Бојанине

воде је потребно опремити одговарајућом туристичком инфраструктуром, ревитализацијом планинарском дома, побољшањем и изградњом спортске инфраструктуре као и побољшањем локалитет за промоцију ски туризма. Каменички вис је такође једно од омиљених излетишта Нишлија и потребно је уредити прилаз, паркинг простор, обновити место за припрему роштиља, печурке за излет (клубе са заштитом од кише и Сунца), нарочито је потребно потпуно променити тј. обновити дрвену платформу – видиковца који је у веома лошем стању и представља опасност за посетиоце, али и уложити у жичару за потребе зимског рекреативног спорта. Изградња мобилијара за децу, уклањање зарђалих контејнера са зелене површине, обнова спортског игралишта и решавање одлагања и одвођења смећа су приоритети при уређењу овог излетишта. Изградња нове и атрактивне платформе-видиковца која ће у свом склопу имати и интерпретативне табле допринеће атрактивности овог излетишта. Такође на локалитету Каменички вис потребно је успоставити инфо центар или визиторски центар уз одговарајућу чуварску службу ради очувања и заштите животне средине и очувања постојеће и будуће инфраструктуре. Ревитализација постојећих кућа за смештај и стваљање у функцију туристичке понуде на локалитету Каменички вис мора бити приоритет у наредним годинама. Промоција и опремање излетишта – пећине Поткапина у Јелашничкој клисури, Уређење излетишта Видриште – Миљковац кроз изградњу монтажног објекта кабине за пресвлачење и тоалета на купалишту Видриште – ГО Црвени-Крст, али и уређење плажа у Просеку, Сићеву и Островици су планирана у планском периоду.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР

Процењена вредност: 240.000.000

Извори финансирања: Министарство ТТТ, Министарство за заштиту животне средине, ЕУ фондови, Град Ниш

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број интервенција на постојећим и новим локацијама уређених излетишта за потребе грађана Ниша и туриста	Број инвестиција	Град Ниш	0	2020	8

1.4.4. Назив мере:	Туристичка презентација споменичког наслеђа
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

Ђеле кула је јединствен споменик на територији Града Ниша који је посвећен бици на Чегру. Овај споменик сазидао је на путу за Цариград као опомена онима који дижу буну против Турског царства.

Непходне интервенције на овом споменику од изузетног значаја, Ђеле - кули, уз напомену да је Републички завод за заштиту споменика културе – Београд надлежан за било какве интервенције на поменутом споменику су: израда пројекта о мерама техничке заштите и конзервације од стране мулти дисциплинарног тима због комплексности структуре самог споменика. Пројекат би укључио и решавање техничких проблема унутар капеле везаних за презентацију, реализацију конзервације споменика у складу са израђеним пројектом и дефинисаним мерама, санација фасаде саме капеле, пројекат и реализацију „лед“ осветљења капеле као и адекватну туристичку сигнализацију, обнављање и изградњу потребног туристичког и културног садржаја у оквиру споменика и унапређење чувања споменика и простора око споменика.

На брду Чегар, надомак Ниша, на месту где се одвијала чувена битка из I српског устанка, налази се споменик подигнут у знак сећања на храбре војнике и њиховог команданта Стевана Синђелића, који су погинули на овом месту. Споменик-прво обележје места на коме се налазио шанац Стевана Синђелића и где се одиграла Чегарска битка, подигнуто је у облику мање пирамиде од гранита. Данашњи споменик у облику куле–која симболизује војно утврђење, подигнут је поводом 50 година ослобођења Ниша, а откривен је 1. Јуна 1927. године. У оквиру овог споменика потребно је изградити недостајућу инфраструктуру (инфо центар,...), реализовати план туристичке сигнализације око споменика, направити и реализовати план адекватног осветљења и чуварске службе, ревитализовати споменик и ставити га у функцију туристичке и културне понуде Града Ниша и региона уз обавезни нагласак на образовну функцију едукације деце и омладине.

Концетрациони логор 12. фебруар на Црвеном Крсту представља највећу туристичку атракцију у Нишу која има глобални домет. Уређивање саме зграде Логора је завршено али је потребно уредити и двориште, како би посетиоци могли да погледају и зидине и остале делове дворишта, као и помоћне зграде Логора (кухиња и купатило). Тоалет на овом локалитету је у веома лошем стању и потребно је потпуно реновирање. На овом локалитету је потребно да се уреди и зграда у којој бораве кустоси-водичи на локалитету. Биће извршено улагање у санацију помоћних зграда, изградњу нових кула стражара, постављање нове жичане оgrade и партерно уређење целог комплекса Такође, потребна је модерна дигитална презентација на самом локалитету коришћењем савремених дигиталних алата (АР, ВР).

Спомен парк Бубањ представља историјски споменик од великог значаја и једно је од омиљених излетишта Нишлија. Спомен парк Бубањ треба посматрати са више аспеката: локалитет природних вредности – парковска шума, за рекреацију и спорт, културно – историјски споменик од највишег значаја, везан уско за Логор 12. фебруар, погром и место страдања – масовна гробница из 2. светског рата и са културног аспекта кроз могућност организовања концерата, изложби, семинара и предавања у већ изграђеном амфитеатру, са додатним улагањем. Локалитету је потребна и

адекватна сигнализација (интерпретативне табле) која ће посетиоце обавестити о важности овог локалитета, као и о његовим најважнијим појединостима. Такође, поред појачаног одржавања овог комплекса, потребно је решити одлагање и одвожење смећа са овог локалитета: или обезбедити довољан број канти за смеће које ће се редовно празнити или обезбедити адекватну сигнализацију која ће упутити посетиоце да смеће понесу са собом и одложе у граду на место предвиђено за то.

Овај простор је потребно адекватно одржавати: редовно одржавање травњака и организација службе која овај комплекс обилази у ноћним сатима. Шума која се налази у оквиру комплекса има неколико сметилишта која је потребно решити и одржавати цео комплекс чистим и уредним. Неопходна је строга заштита парка, ново и боље осветљење, парковски мобилијар, уређење стаза, унапређење туристичке сигнализације, уређење терена за рекреацију и додатна контрола преко градских комуналних служби.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР

Процењена вредност: 12.000.000

Извори финансирања: Министарство ТТТ, Министарство за заштиту животне средине, ЕУ фондови, Град Ниш

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број инвестиционих пројеката на споменичком наслеђу којима се унапређује туристичка понуда Ниша	Број	Извештај	0	2020	5

1.4.5. Назив мере:	Заштита и ревитализација Старог нишког гробља
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	<p>Старо нишко гробље под «Горицом» се налази у јужном делу града и административно припада Градској општини Палилула. Гробље се простире на површини од 17 хектара, на којој се налази више од 3.000 надгробних споменика. Време настанка Старог гробља није могуће прецизно одредити, али се зна да се на њему сахрањивало још у 18. веку. У западном делу гробља, уједно и најстаријем, налазе се споменици из 19. века, а најстарији гроб је гроб Воина из 1819 године. Гробље се не користи од почетка 70-их година 20. века. Око 200 споменика поседује одређене уметничке или историјске вредности, а међу њима осам скулптуралних споменика насталих после рата, а три пре рата, као и 11 медаљона, осам дубоких рељефа и стотинак споменика значајних личности за историју и културу града. Као значајно културно добро, цео комплекс Старог гробља «Горица» проглашен је културним добром и налази се под заштитом државе. Заштитом су обухваћени и споменици Атанасија Петровића – Учитеља Тасе, познатог нишког учитеља и борца, Николе Колета Рашића, ратника против Турака, организатора буна; Станка Власотинчанина, трговца и вође Нишке буне 1841.године; Тодора П. Станковића, организатора устанка у Нишу и на југу Србије против Турака; Сердара Јола Пилетића, црногорског јунака, војсковође и државника 19.века; Милована Недића, пуковника, команданта Моравске дивизије од 1912.године; Павла Стојковића, вође и организатора радничког покрета у Србији пре Првог светског рата и Проке Јовкића – Нестор Жучни, радничког песника. Одборници Скупштине Градске општине Палилула су 14.10.2010.године донели одлуку о покретању иницијативе у Скупштини града Ниша да се простор Старог гробља „Горица— уреди у меморијални парк. На основу пројекта Завода за заштиту споменика културе и Завода за урбанизам, општина Палилула је уз подршку Града Ниша обезбедила средства за фазно уређење и ограђивање простора. У градовима у окружењу гробља представљају праву културну баштину. Адекватним уређивањем овог простора и обележавањем (адекватним интерпретативним таблама) овај простор може понудити својеврсну шетњу кроз историју града. Нажалост, нишко Старо гробље је девастирано, надгробне плоче су уништене, фотографија на већини споменика више нема, многе надгробне плоче су поломљене, а до скоро је гробље било и дивља депонија. Нишко Старо гробље има огромни туристички потенцијал, али је неопходно да надлежне службе и јавна предузећа очисте и уреде парк, да се изда ажурирана листа закупаца гробних места, како би се проверило са живим наследницима да ли ће и на који начин да наставе да финансирају гробно место на Старом гробљу и да се сва остала гробна места, која су постала —ничија ставе под ингеренцију надлежне јавне установе. Како би се сачувала успомена на значајне личности из историје Ниша као и уметничка баштина, а ово место постало доступно туристима, неопходна је ревитализација и трајна заштита комплекса Старог гробља која обухвата: Проглашење меморијалног комплекса; Израду недостајуће пројектно- техничке документације; Ревитализацију споменика стављених под заштиту и уклањање уништених споменика; Уређење шеталишних стаза и планско постављање зеленила; Осветљење читавог комплекса; Постављање клупа и чесама са пијаћом водом; Завршетак ограде.</p>
Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере:	Општина Палилула
Процењена вредност:	60.000.000 РСД
Извори финансирања:	Министарство ТТТ, ЕУ фондови, Град Ниш
Период спровођења:	2021-2025

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Старо Гробље проглашено за меморијални комплекс	Документ	извештај	0	2020	1
Број интервенција на ревитализацији споменика, уређењу шеталишних стаза, партерном уређењу и осветљењу комплекса	број	извештај	0	2020	5

1.4.6. Назив мере:	Уређење бање Топило				
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)				
<p>Опис мере:</p> <p>Бања Топило јесте атрактивно и недовољно откривено место које лако може постати још једно омиљено излетиште Нишлија. Бања Топило једна је од недовољно развијених бања, која се налази на 25 км северно од Ниша у живописној долини Топоничке реке. Ова релативно мала и нова српска бања чија су лековита својства откривена случајно, непрестано се шири, тако да су њени данашњи смештајни капацитети од око 500 лежајева у приватном смештају, углавном попуњени током целе године. Са температуром воде од 34 °Ц, вода Бање Топило спада у акротерме или топле минералне воде из групе хипотермалних, чија се балнеолошка својства користе за купање и пиће. Сезона лечења у Бањи траје од 6. маја до 1. новембра. За туристичко активирање овог локалитета неопходно је пре свега направити адекватан прилазни пут (не постоји асфалтни прилаз до самог извора), као и адекватну саобраћајну сигнализацију. Затим је потребно направити паркинг и пратеће садржаје: места за одлагање смећа и тоалет за посетиоце.</p> <p>Недостајућа туристичка инфраструктура подразумева и стварање услова за отварање већих смештајних капацитета у виду хотела, велнес центра као и угоститељских садржаја, изградњу спортско рекреационог садржаја, сарадњу са установама културе и промоцију културне понуде, туристичку сигнализацију и све то ради стварања привлачне туристичке дестинације за грађане у региону али и домаће и стране туристе.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Градска Општина Црвени Крст Процењена вредност: 20 000 000 динара Извори финансирања: Министарство ТТТ, Министарство за заштиту животне средине, ЕУ фондови, Град Ниш Период спровођења: 2021-2025</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број пројеката којима се стварају предуслови за развој туристичке инфраструктуре и супраструктуре	Км	Извештај	0	2020	5

1.4.7. Назив мере:	Побољшање туристичке понуде специјалног интереса у Нишу-адреналинског туризма				
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)				
<p>Опис мере:</p> <p>Околина Ниша погодна је за развој овог спорта и његови љубитељи већ добро познају све специфичности и могућности за уживање у параглајдингу. Узлетишта на Коритњаку и у Ореовцу већ су коришћена за скокове и такмичења у параглајдингу, те је потребно промовисати и ову активност, а њеним љубитељима омогућити лак прилаз локацијама. Потребно је уређење и одржавање прилазних путева, као и пунктова на полетиштима са надстрешницама, али и обезбеђивање адекватне сигнализације и интерпретације на свим локалитетима. Такође, на територији ГО Нишка Бања планирано је извођење радова на формирању Авантура парка, који би имао забавно-рекреативни и културни садржај а састојао би се од две фазе које обухватају авантура парк са препрекама, ZIP LINE, Flying Fox, вештачком сетном, мини зоо, лавиринт са агитату полигоном, гашање у мету air soft/ праћка, лук и стрела, мини зип, дечије Хобит село, подни шах, амфитетатар и огњиште, авантура за најмлађе и авантура голф.</p> <p>Визиторски центар на Церјанској пећини је резултат тежњи Града Ниша да промовише своје природно наслеђе применом модела самоодрживог визиторског центра града Ниша. Он представља центар за посетиоце, место на коме сви</p>					

заинтересовани могу нешто да сазнају о месту на коме се налазе, граду и његовој ближој и даљој околини, да се упознају са природним богатством околине Церјанске пећине, Каменичког виса, Сврљешких планина, Сићевачке и Јелашничке клисуре као и Суве Планине, али и да омогући и посетиоцима несвакидашњи адреналински догађај спуштања у саму Церјанску пећину. Стављен је на коришћење спелеолозима, планинарима, туристима, путницима, студентима и њиховим професорима. Између осталог, користиће се за истраживање, улазак у пећину, смештај опреме али и едукацију и презентацију. Последња фаза у завршетку циклуса основне инфраструктуре Церјанске пећине јесте омогућавање стабилног извора снабдевања електричном енергијом као и партерно уређење платоа испред Визиторског центра. Наиме, сама локација је доста удаљена од најближе трафо станице, те је за потребе снабдевања електричном енергијом, привремено решење било коришћење агрегата на нафту. Како је сам агрегат на нафту неприхватљив из угла заштите животне средине и свих вредности које представља Визиторски центар, али и не представља трајно решење за снабдевање електричном енергијом, извршиће се набавка и уградња солраних фотонапонских модула који би омогућили несметан и поудан приступ електричној енергији за објекат у режиму рада 12 месеци у години. Такође, за сам Визиторски центар потребно је сагледати нови организациони модел и његову мултидимензионалност, али и регионални карактер. Стазе које гравитирају Визиторском центру је потребно ставити у функцију његове промоције као и стазе до поткапине Меча дупка, где су нађени артефакти од пре 40.000 година из доба неандерталца. Дужина ове стазе је око 500м. Ову стазу је потребно обогатити едукативним таблама на простору испред подкапине на којима би кратким текстовима приближили младима доба праисторије. Стаза која повезује центар за посетиоце „Церјанска пећина“ и четири спелео објекта у његовој непосредној околини, а то су Церјанска пећина (Провалија), Меча дупка, крашка јама Церјанска пропаст (у народу познатија као Бељаница) и Пештер на Пљочаку у дужни од 3км. ву стазу такође треба обогатити едукативним таблама и мобилијаром. На овој стази могуће је додатно уредити простор код Бељанице као један мали центар за неговање алпинистичких вештина, јер са дубином од 89м пружа одличне услове за љубитеље адреналина. Иначе она је већ опремљена за алпинистички спорт. Такође је интересантна и Пештер на Пљочаку, јер и ако је мала она има све елементе праве велике пећине, па поседује чак и пећинске украсе, те уз незнатно опремање може дочарати свет пећина. Стаза која повезује центар за посетиоце „Церјанска пећина“ и Церјанску пећину са кампом на Каменичком вису је погодна за упознавање деце са природом, шетње, вожњу бицикла и пешачења са специфичном сврхом истраживања и уживања у природним лепотама. Уређен шумски пут комуникацијски и садржајно затвара већу кружну трасу која у пуном обиму (заједно са приступним асфалтним путевима) има укупну дужину од 14,3Км. Пут се завршава непосредно поред планинског кампа са 100 кревета, чији су капацитети делом обновљени са потенцијалом да постану акцелератор туристичког развоја читавог подручја.

За трасу која повезује Церјанску пећину тј. центар за посетиоце „Церјанска пећина“ и шест спелео објеката на територији општина Пантелеј, Црвени крст и Сврљиг и два геотермална извора карактеристично је да су удаљени ваздушном линијом 3-5 км и ова рута је припремљена, али је потребно радити на њеној валоризацији и презентацији јер је регионалног карактера.

Што се тиче регионалног карактера, адреналински туризам биће развијан у сарадњи са општинама које гравитирају овом подручју-Бела Паланка, Сврљиг и Гаџин Хан преко Адреналинског центра. На овој територији налазе се Специјални резервати природе Сува планина и Јелашничка клисура, Парк природе Сићевачка клисура, Нишевачка клисура, Споменик природе Церјанска пећина као и систем од двадесетак пећина са још увек недовољно истраженим експлоатационим потенцијалом у туристичке сврхе. Као већ препознате туристичке дестинације издвајају се сама Нишка Бања и Ниш. Потенцијали којима простор располаже представљени су у виду културних-историјских (античко, римско наслеђе...) и природних добара који се требају валоризовати на прави начин. Природне карактеристике простора, геоморфолошке, хидролошке, климатске и биогеографске, располажу великим потенцијалима за развој рекреативног, здравственог, туризма посебних интереса - спортски, авантуристички и др. Предвиђено је планирање и изградња туристичке инфраструктуре за следеће активности: Планинарење и трекинг; Алпинизам и слободно пењање; Брдски бициклизам; Параглајдинг; „Кејвинг-Спелеолошки објекти; Зимски спортови; Рафтинг, вожња кајака и кануа; Оф роад, џип сафари; Посматрање птица, еко лов и риболов. Кроз ову меру биће припремљена пројектно-техничка документација зза реализацију а затим изградња турситичке инфраструктуре и пормоција адреналин центра Виа Милитарис..

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР/ГО Општине/РРА/ТОН
Процењена вредност: 140.000.000

Извори финансирања: Министарство ТТТ, Министарство за заштиту животне средине, Министарство спорта, ЕУ фондови, Град Ниш,

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број опремљених узлетишта за параглајдере	број	Извештај о раду	0	2020	3
Изграђен Авантура парк	број	Извештај о раду	0	2020	1

Број интервенција на Визиторском центру на Церјанској пећини	број	Извештај о раду	0	2020	3
Км формираних стаза у функцији туристичке понуде специјалног туризма	број	број	број	број	143

1.4.8. Назив мере:	Изградња и увођење нових туристичких инфо и визиторских центара на важним локацијама
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

Потребно је дати акценат постојећим туристичким инфо центрима и униформисати их, освежити новим дизајном и атрактивном понудом у виду сувенира. У Нишкој бањи је потребно формирати инфо центар на атрактивној локацији на шеталишту, како би свим посетиоцима био одмах доступан и упадљив. Имајући у виду да визиторски центри захтевају мало већи простор и имају посебан едукативан карактер, потребно је организовати визиторски центар у оквиру Парка Природе „Сићевачка клисура“. Инфо центар овог типа треба да буде центар природног добра по питању посета, активности и по питању едукације (стручна и едукација становништва у смислу интерпретације гео и природног наслеђа). Због специфичности простора Специјалног резервата природе „Јелашничка клисура“ није препоручљиво организовати визиторски центар у оквиру овог објекта геонаслеђа, те би у оквиру визиторског центра на територији ПП „Сићевачка клисура“ биле обједиње активности везане за оба природна добра. Планирани Визиторски центар би обухватио три заштићена подручја – Парк природе „Сићевачка клисура“, Специјални резерват природе „Јелашничка клисура“ и Специјални резерват природе „Сува планина“. Управљач за сва три заштићена подручја је ЈП „Србијашуме“ те у том смислу план је да се овај пројекат заједнички оформи, имајући у виду да је то једна од њихових активности у заштићеним подручјима. Визиторски центар треба да представља центар који изложбеним поставкама, научно-популарним предавањима и сличним активностима има за циљ да посетиоцима прикаже вредности (природне и културне) заштићених подручја.

У циљу промоције и интернационализације туристичких потенцијала региона, али и образовања посетиоца али и пољопривредних произвођача и ММСПП који се баве производњом традиционалних производа, планирано је успостављање регионалног брэнда „Кућа југа“, која је замишљена као јединствен и лако доступан мултифункционални простор у епицентру града Ниша. Регионални брэнд „Кућа Југа“ користиће се за промоцију локалних производа и стварање јаких веза између туризма и локалне економије са циљем да постане препознатљив на тржишту и ван граница региона, са јасним критеријумима квалитета, уз континуално унапређење знања произвођача и коришћење иновација у производњи и продаји. Тиме се јача активно учешће града Ниша у туристичкој понуди и тражњи, али што је још значајније, у стварању функционалног оквира за остваривање интегративне улоге туризма у односу на локалну пољопривреду, занатство, домаћу радност, образовање и науку и друге комплементарне активности. Реализација „Куће Југа— подразумева 2 фазе: (1) Израда пројектно-техничке документације и докумената по међународним правилима неопходних за пројекте из фондова ЕУ; (2) Реконструкција објекта. Инфраструктурни део пројекта пратиће и истраживање и израда базе података локалних произвођача која ће бити основа склапање партнерских споразума за „Кућу Југа—, израда дигиталне продајне платформе, креирање брэнда „Кућа Југа— и друге пратеће активности (помоција, догађаји, умрежавање, обуке, маркетинг, продаја...).

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за имовину и одрживи развој/РРА

Процењена вредност: 150.000.000,00 РСД

Извори финансирања: Министарство ТТТ, Министарство за заштиту животне средине, ЕУ фондови, Град Ниш, ЈП Србијашуме

Период спровођења: 2021-2025

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
број нових туристичких инфо пулта у граду	Број	Извештај о раду	0	2020	2
Број визиторских центара у заштићеним добрима	Број	Извештај о раду	1	2020	3

Број објеката за промоцију локалних производа	Број	Извештај о раду	0	2020	1
---	------	-----------------	---	------	---

1.4.9. Назив мере:	Улагање у туристичку инфраструктуру заштићених добара (Сићевачка клисура, Јелашничка клисура, Сува планина, Лалиначка слатина)
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

Неопходно је адекватно обележити и истаћи значај поменутих природних добара. Обележавање: адекватна саобраћајна и туристичка сигнализација, табле са занимљивим карактеристикама заштићеног подручја и напоменама о њиховој важности и јединствености. Обележавање на свим виртуелним медијумима и штампаним материјалима, стављање акцента на природна добра током свих маркетиншких активности града и учесника у развоју туризма у граду. Потребно је уредити и обновити приступне путеве до локалитета, нарочито до Бојаниних вода. Због активног клизишта на неколико места на путу, сваког пролећа јављају се све већа оштећења на асфалту која онемогућавају посетиоце да дођу до Бојаниних вода. Треба решити и проблем одвожења смећа са Бојаниних вода. На излетишту се налази неколико корпи за опатке које туристи користе током боравка, али се ове корпе не празне, те се око њих праве депоније. Уколико не постоји могућност редовног одвожења смећа са Бојаниних вода, онда је потребно организовати и поставити одређену сигнализацију која ће посетиоце упућивати да смеће понесу са собом и одложе га у граду, у место предвиђено за то. У планском периоду решиће се и проблем сметилишта на Островичким термама. Ово лепо и атрактивно излетиште неопходно је прво уредити за посете, а онда решити одлагање смећа. Вероватно највећа депонија у оквиру Парка Природе „Сићевачка клисура“ налази се управо овде. Потребно је уредити и обележити стазе за шетњу, као и места за одмор и видиковце. Познато је да атрактивни видиковци чине бренд једне природне атракције. Обележавање и обезбеђивање видиковца чини дестинације атрактивним и безбедним за посетиоце, а и скреће пажњу на њихову важност и у многе утиче на заштиту природе.

Због своје специфичности, потребно је направити детаљан план активирања Лалиначке слатине у сврху туристичке посете. Овај предео осетљив је на све врсте промена и потребно је детаљно, у сарадњи са Заводом за заштиту природе, разрадити план заштите и активирања и заштити осетљиве зоне геолокалитета. Лалиначка слатина се може промовисати и организовати по принципу предела (по угледу на Загајичка брда), али пре детаљног плана организације и заштите овог подручја, не треба предузимати никакве кораке у смислу активирања и туристичке промоције овог предела. За сва природна добра и активности предвиђене на њима, првенствено треба разговарати и активно укључити управљаче тих подручја, као и Завод за заштиту природе Србије. Завод располаже подацима и материјалом за све горе наведене активности.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за комуналне делатности и инспекцијске послове

Процењена вредност: 20.000.000

Извори финансирања: Министарство за заштиту животне средине, ЕУ фондови, Министарство ТТТ, Град Ниш

Период спровођења: 2021-2026

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број нових пројеката улагања у туристичку инфраструктуру заштићених добара	Број	Извештај управљача	0	2020	4

1.4.10. Назив мере:	Постављање и прилагођавање туристичке сигнализације и ознака, туристичко мапирање и дигитализација обележавања културно историјских споменика и туристичких локалитета и естетско уређење града и локалитета
---------------------	--

Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
-----------	---

Опис мере:

Постављање и прилагођавање туристичке сигнализације и ознака, туристичко мапирање и дигитализација обележавања културно историјских споменика и туристичких локалитета и естетско уређење Града и локалитета је неопходно ради стварања привлачне туристичке дестинације домаћим и страним туристима.

Потребно је обележити локалитете, израдити дигиталну промоцију споменика, мапирање туристичке понуде Града, што представља приоритете, а базираће се на сарадњи институција Града Ниша и републичких институција, уз велику сарадњу стручне јавности и грађана.

Естетско уређење Града Ниша спроводе јавна градска предузећа уз подршку и сарадњу установа културе, Туристичке организације Града Ниша, Завода за урбанизам, главног градског урбанисте, дирекције за изградњу Града Ниша, факултета на територији Града Ниша и стручне јавности и грађана.

Обележавање назива улица је у надлежности Скупштине Града Ниша, а спроводи се на предлог ресорне Комисије која одлуке доноси на иницијативу предлога стручне јавности и грађана. Обележавање даље спроводе ресорне институције Града. Даље обележавање улица, објеката, споменика и других делова Града уз одлуку Скупштине Града, у зависности од типа објекта које треба обележити, реализује се уз одговарајуће сагласности републичких или градских институција. Неопходно је пронаћи системско решење за брзо и ефикасно спровођење ове мере ради унапређења туристичке понуде Града Ниша.

Стручна јавност, факултети и релевантне институције укључиће се у реализацију пројекта који ће унапредити обежавање споменика културе и туристичке инфраструктуре. Неопходно је: изградити пројекат, одредити средства за реализацију пројекта и реализовати пројекат у сарадњи надлежних институција Града и Републике.

Туристичко мапирање унапредиће туристичку понуду Града и околине. Израду и реализацију пројекта треба спровести уз сарадњу Туристичке организације Ниш и надлежних институција. Туристичке мапе у Граду постоје и израђује их ТОН али их је потребно унапредити, модернизовати и реализовати кроз дигитални садржај уз понуду смештајних, угоститељских и других капацитета туристичког садржаја Града Ниша.

Постављање скулптура, мозаика, мурала је део свакодневних активности у сарадњи са установама културе, Заводом за урбанизам, главним градским урбанистом, факултетом, стручном јавношћу и на иницијативу грађана. У претходном периоду није било довољно иницијатива али мотивисањем од стране Града Ниша и интензивирањем укључивања грађана, радиће се на унапређењу културног и туристичког садржаја Града Ниша.

Потребно је рестаурирати и осветлити зграде градских институција, републичких институција, објекта од културног значаја, туристичких локалитета, културно историјских споменика а као један од приоритета у наредним годинама, између осталог, биће и изведено уређење и санација спољних зидина Нишке тврђаве.

Одржавање и унапређење изгледа јавних чесама и фонтана је део свакодневних активности градских јавних предузећа, уз сарадњу Завода за урбанизам, главног градског урбанисте, градских општина али и на иницијативу стручне јавности и грађана.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: ТОН

Процењена вредност: 110.000.000

Извори финансирања: Град Ниш, Република Србија

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број пројекта улагања у туристичку сигнализацију	Број	Извештај	0	2020	12

1.4.11. Назив мере:	Унапређење и развој туристичких манифестација
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе

Опис мере:

Потребно је годишње вршити евалуацију манифестација у граду према Правилнику о класификацији и категоризацији манифестација Удружења "Туризам и манифестације Србије". ТИМ методологија је призната од Покрајинског секретаријата за привреду и туризам Војводине и једина је методологија за категоризацију туристичких манифестација у земљи. Овај предлог је конципиран на основу позитивне праксе ТОН са применом ТИМ методологије на 19 манифестација у Нишу у 2020. години. Потребно је одредити буџетска средства за унапређење и развој туристичких манифестација или Конкурс за унапређење и развој туристичких манифестација из средстава буџета Града, који у сарадњи са домаћим и/или међународним организацијама увек може бити допуњен средствима/донацијама. Овим фондом или конкурсом треба да управља Управа за имовину и одрживи развој, односно Туристичка организација Ниш. На овај начин постојећи и потенцијални организатори туристички атрактивних манифестација моћиће да на транспарентан начин, пројектним предлозима, приступе овом фонду и остваре организацију туристичких атрактивних манифестација.

Како су туристички атрактивне манифестације категорисане, тако се могу одредити износи средстава према категоријама, тј. за туристички најатрактивније манифестације и категорије одредити највише средстава за организацију. Промоцију манифестација реализоваће ТОН у складу са делатношћу организације.

У планском периоду подржаће се и манифестације попут 4Wellness фестивал 2021, Ренгер фест у Сићеву, Дани тврђаве (Фестивал Римљана, Витешки фестивал и сл.) у периоду обележавања Градске славе, Дани туризма у Нишу (пословно-

промотивни догађај који обухвата: Међународни сајам туризма СРБИЈА У СРЦУ У НИШУ, Конференцију Туризам Јужне и Источне Србије, Студијску посету Ниш – туристички атрактивна локација на ЈИ Србији); Соутх Сербиа Фасхион Веек; Дани заљубљених и вина; Новогодишњи дани у Нишу; Срцем за жене; Теслини дани у Нишу; Сува Траил Маратхон; Фестивал хелијумских балона (попут Кападокије) изнад Тврђаве; Старонишки фијакери у Тврђави; Улица сувенира; Фестивал вина и чоколаде; Фестивал уличних свирача, Новогодишњи зимски дани, Летњи маркет и укуси Ниша, Фестивал театар на отвореном; Етно фестивал – сабор старих заната града Ниша и околине; Турнири у шаху на отвореном (велика шаховска табле у ширем центру града и сл. ТОН ће радити на подстицању актера у туризму да покрену атрактивне туристичке манифестације, али за њихову реализацију непоходна су средства и планирање јер се манифестације организују годину дана унапред како би се привукла пажња гостију, учесника и туриста и постигао пун ефекат.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: ТОН

Процењена вредност: 20.000.000,00 динара

Извори финансирања: Буџет Града Ниша

Период спровођења: календарска година

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Успостављена мера за унапређење и развој туристичких манифестација	Број	Извештај	0	2020	1
Број нових турситичких манифестација подржаних из буџета Града Ниша	Број	Извештај	0	2020	3 годишње

6.2.РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 2: ТЕРИТОРИЈАЛНИ РАЗВОЈ

6.2.1.SWOT анализа развојног правца: Територијални развој Енергетика, заштита животне средине и климатске промене

СНАГЕ	ПРИЛИКЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Квалификована радна снага у доминантним секторима • Добра геостратешка позиција Ниша - централна у региону Југоисточне Европе, на раскршћу важних инфраструктурних правца а на малој удаљености од неколико државних граница и главних градова • Задовољавајући број пројеката Града Ниша из области животне средине, енергетске ефикасности и климатских промена које у дугорочној перспективи мењају стање у овим областима • Локација града Ниша на чворишту гасоводне и електроенергетске инфраструктуре уз добро изграђену магистралну гасоводну инфраструктуру са припадајућим објектима за снабдевање града Ниша природним гасом • Постојање развијеног, прилично ефикасног и разгранатог система даљинског грејања. • Посто База знања и одрживи инкубатор талената (Факултет заштите на раду, Природно-математички факултет, али и истраживачки и иновациони центри при Универзитету /техничким факултетима који пружају стручну и техничку подршку, као и Научно-технолошки парк у Нишу) • јање средњих стручних школа, Академија и Универзитета у Нишу (млади, студенти и научници). • Развијена индустрија базирана на напредним технологијама • Значајни научни капацитети као последица постојања Универзитета и НТП-а • Сарадња са другим нивоима власти, али и разграната мрежа међународних партнера • Јако изражена биолошка и геолошка разноврсност као и заступљеност заштићених подручја и културно-историјског наслеђа • Значајна доступност локалних обновљивих извора енергије (соларна, геотермална, дрвна биомаса, комунални отпад и депонијски гас, отпад из пољопривреде, биогаз из постројења за прераду воде...) 	<ul style="list-style-type: none"> • Спровођење регионалног плана за управљање отпадом • Стратешко опредељење државе за коришћење алтернативних извора енергије и повећање удела обновљивих извора енергије у производњи топлотне и електричне енергије и смањење трошкова снабдевања енергијом, унапређење енергетске сигурности у снабдевању, развој локалне привреде и драстично смањење аерозагађења • Изградња гасне интерконеције, као шанса за изградњу гасне електране са когенеративним циклусом (производња електричне и топлотне енергије), за коју постоји Студија изводљивости и даљу, поузданију гасификација енергетских извора и домаћинства • Максимално коришћење приступа "Четвороструке спирале" (Quadruple Helix) у свим процесима би обезбедило равномерни и одрживи развој коришћењем научних капацитета Универзитета, учешћем грађана, добијања максималних користи за локалну привреду уз координацију и подршку локалне самоуправе као принцип дефинисан Стретгијом паметне специјализације • Постојање доступних средстава и стратешко опредељење државе да искористи потенцијале за унапређење енергетске ефикасности, првенствено кроз обнову зграда чиме се смањује потрошња енергије и штеди новац, али и поспешује привреду, повећава вредност објеката, смањује аерозагађење и негативан допринос климатским променама, побољшава животне услове и смањује здравствене ризике • Стратешки оквир државе да су млади као носиоци нових идеја и одрживости • Прекогранична и трансанционална сарадња, претприступни фондови ЕУ • Законска решења која учешће грађана у креирању идеја, како би побољшали услове у граду у којем живе стављају у први план

<ul style="list-style-type: none"> • Добра саобраћајна повезаност (ауто путеви, аеродром, железница...), развијена саобраћајна инфраструктура : ваздушни и друмски саобраћај. • Мултиетничка и мултикултурна средина • Вишедеценијска традиција индустријских активности • Изграђена комунална инфраструктура, као и саобраћајна инфраструктура • Спремност јавног, цивилног, научно-истраживачког и сектора привреде да мењају систем интегралног управљања животном средином • Повољна локација града за коришћење обновљивих извора енергије - пре свега соларне енергије • Опредељеност свих органа Града Ниша за заштиту животне средине и постојање организационе јединице за заштиту животне средине; • Добра сарадња на нивоу Града, са надлежним министарством и другим Републичким органима и организацијама, са стручним и научним организацијама и институцијама и цивилним сектором; • Постојање свих предвиђених докумената на нивоу ЈЛС, који заједно са законским и подзаконским актима на републичком нивоу, у потпуности дефинишу област енергетике, а нарочито даљинског грејања. • Постојање сектора за развој и пројектовање унутар ЈКП Градска топлана, који је у стању да одговори већини захтева у припреми пројеката топлификације. • Постојање Буџетског фонда за заштиту животне средине; • Постојање КЛЕР-а, са богатим искуством у реализацији пројеката, од којих се многи спроводе у сарадњи са Владом РС и осталим националним институцијама и установама. • Добра база података о стању животне средине. • Постојање јасно дефинисаних зона топлификације и гасификације у ГУП-у. • Ниш са околином располаже природним ресурсима, инфраструктуром, адекватним простором и смештајним капацитетима за развој конгресног, едукативног и еко-туризма. Развијање туристичких садржаја, уз одговорно искоришћавање природних потенцијала. 	<ul style="list-style-type: none"> • Пројекат Министарства за заштиту животне средине за изградњу постројења за управљање отпадни водама и система за постројења за рециклажу и прераду отпада • Тренд умрежавања у удружења, асоцијације и друге форме цивилног удруживања • Индустријска револуција и тренд успостављања одрживог система јавног градског превоза коришћењем електричне енергије и возила која користе хибридни погон, као и увођења чистих технологија • Тренд уређење простора урбанистичким решењима која се фокусирају на пешачење, коришћење бицикала, одрживих видова транспорта има бројне бенефите, од здравијег живота до туристичке атрактивности, смањења загађења... • Законска могућност за стварање формалних претпоставки за међуопштинску сарадњу и међуопштинске службе • Тренд планирања нових насеља са нултом енергетском потрошњом може значајно смањити трошкови потребних за развој енергетске инфраструктуре и трошкове будућих станара • „Зелени договор за Западни Балкан“ са пакетом подршке у области животне средине и климатских промена, али и други фондови оријентисани ка зеленој трансформацији (ЕИБ, Светска банка, Европска Комисија,...) • Значајан заокрет политике ЕУ ка питањима климатских промена као приоритету • Јака политичка воља за усклађивање прописа у области заштите животне средине са ЕУ прописима и доношење свих стратешких, програмских и планских докумената у области заштите животне средине утврђених законом; • Све чешћи републички и међудржавни конкурси за подршку пројеката у областима енергетике, енергетске ефикасности и заштите животне средине. • Стратешки оквир државе да гаси котларнице при јавним објектима њиховим прикључивањем на СДГ, или њихова конверзија на еколошки прихватљива горива.
<p>ПРЕТЊЕ</p>	<p>СЛАБОСТИ</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Велики одлив становништва • Повећана потрошња енергије и доминантно учешће неповољних горива за загревање • Изузетно је честа појава поплава у разним деловима града, што се може очекивати још и више у наредним годинама, као последица климатских промена • Загађеност река као последица негативних чиониоца животне средине на водотоку ван административног подручја Града Ниша • Низак стандард грађана онемогућава замену "прљавих" ложишта и обнову њихових зграда што може значајно успорити транзицију • Слаб утицај на управљање заштићеним подручјима • Неспровођење донетих закона и прописа • Велика зависност од природног гаса за последицу има непостојање утицаја на трошкове енергента чија цена се формира на међународном тржишту, а 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољан број домаћинства који је повезан на систем топлификације и гасификације • Загађење ваздуха изнад препоручених дозвољених вредности (СЗО) • Недовољна примена и реализација одрживих решења у урбаном планирању (Развој и примена ГУП-ом дефинисаних зона топлификације и гасификације) • Јавни објекти и котларнице ЈКП Градска топлана, које користе еколошки неприхватљиве енергенте • Недовољан степен сарадње ОЦД, ЈЛС, различитих циљних група и неповерење грађана у ЈЛС као и унутрашње организационе јединице ГУ • Утицај железничког и осталих видова саобраћаја на животну средину • Систем управљања отпадом недовољно развијен • Недовољна ефикасност и ефективност јавне управе са ниским издвајањима за животну

<p>тима финансијски удари на грађане и привреду не могу бити спречени од стране града</p> <ul style="list-style-type: none"> • Могући раст цена природног гаса на светском тржишту, што директно утиче на раст цена даљинског грејања, које због тога може постати неатрактивно у поређењу са другим видовима грејања. • Економска нестабилност проузрокована утицајем пандемије настале Covid 19 вирусом • Економска исплативост инвестирања у дистрибутивне гасоводне мреже на периферији града • Климатске промене • Стални одлазак стручњака у области животне средине у иностранство као и малдих перспективних кадрова • Недовољно квалитетних пројеката за средства из ИПА националног суфинансирања приоритетних инвестиционих пројеката у области заштите животне средине • Инвестициона цена изградње обновљивих извора енергије и у повећање енергетске ефикасности постојећих објеката • Колапс електроенергетског система због учесталог коришћења електричне енергије за грејање и убрзаног развоја града. • Преклапање надлежности институција • Продужење рокова за примену прописа и испуњавање законских обавеза; • Недостатак биомасе у случају масовнијег преласка на тај енергент, уколико тржиште не успе да пропрати увећану потребу. • Производња заснована на застарелим технологијама; • Почетак изградње објеката у ново-настајућим насељима, пре него што се изгради СДГ у њима, чиме ће избор енергената у тим насељима трајно бити погрешан. 	<p>средину</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ниска енергетска ефикасност јавних објеката и објеката колективног становања • Недовољна свеprisутност отпорности ефикасности на климатске промене и реаговања у ризичним и удесним ситуацијама у урбаним и руралним насељима • Непрепознавање природних ресурса као развојни и туристички потенцијал града. Небрига и несагледавање природних ресурса на прави начин, девастација и урушавање Нишке Бање и заштићених зона. Неразвијена туристичка инфраструктура у заштићеним добрима и околним насељима, етно и еко капацитети минимални • Неадекватна заступљеност делова града у оквиру Града, односно Града у оквиру Републике на свим нивоима • Недовољна међусекторска хоризонтална и вертикална сарадња учесника у изради стратегија, планова и програма, недовољна сарадња струке и политике. Неадекватан однос према потенцијалу града • Неадекватан успостављен систем праћења стања квалитета животне средине. • Нема едукације локалног становништва ни потенцијалних средстава за развој еко и етно туризма у сваком смислу. „Скромност“ у наступу и презентацији потенцијала
---	---

Саобраћај, урбанизам и просторно планирање

СНАГЕ	ПРИЛИКЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Погољан геостратешки и саобраћајни положај , посебно захваљујући коридорима Е75 и Е80 и аеродром "Константин Велики" • Одлична покривеност планским документима (остало је још 3% грађевинског земљишта у оквиру Генералног урбанистичког плана Ниша 2010-2025, које није покривено планским документом, али је и тај плански документ тренутно у изради и на јавном увиду). • Универзитетски центар са великим бројем младих високообразованих људи • Компаративна предност Града Ниша је што је глобално макрорегионални центар у административном, саобраћајном, здравственом, образовном и привредном смислу, постојање аеродрома, Клиничког центра, Универзитета, образоване радне снаге, индустријске традиције, саобраћајних коридора према Бугарској, Београду, Македонији, Тимочној крајини и Топлици. • Река Нишава која обогаћује амбијент града и представља потенцијал за развој • Могућност брзог организовања састанака са потенцијалним инвеститорима, органима управе и 	<ul style="list-style-type: none"> • Приступ европским фондовима • Убрзана стопа раста БДП-а и рангирање Србије као добре инвестиционе зоне • Процеси дигитализације услуга и паметних сервиса као обавеза у просторном планирању • Измештање железничке пруге из централног градског језгра омогућиће унапређење квалитета животне средине и урбаног пејзажа на тој траси, али и увођење других видова саобраћаја (лаки шински саобраћај, бицикличесте стазе,...) • Свеprisутне ИТ технологије и стварање услова за паметни град и локалне компаније са постојећим решењима, као и паметна специјализација • Потребе за још једним редувантним ДАТА центром • Законска обавеза отварања података и постављања у машински читљивом формату • Научно-технолошки парк и други чиониоци у развоју иновационог екосистема који дају решења и утичу на развој малих и средњих предузећа као генератора привредног развоја • Формирање Локалног информационог система планских докумената и стања у простору, по

<p>комуналним предузећима, посредством Канцеларије за локални економски развој.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Историја, традиција, двомиленијумско постојање као урбаног центра овог дела Балкана, привлачност града као гравитационог центра ширег подручја, атрактивни садржаји у области непокретних културних добара, али и природних ресурса, заштићених природних добара као предуслова за развој туризма као привредне гране, • Велико искуство Јавног предузећа Завод за урбанизам Града Ниша, у изради планских докумената, као и у изради урбанистичко-техничких докумената. • Богато културно наслеђе и природна богатства • Актуелни капацитети изграђених структура, објеката, постојање саобраћајне матрице и свих савремених инфраструктурних система саобраћајница и инфраструктуре, пре свега у урбаном подручју, као и њихова разноврсност у образовном, здравственом, привредном и друштвеном погледу, представљају велику базу и снагу за наредни период развоја Града Ниша • Повољна клима • Донекле унапређен процес партиципативног планирања и веће учешће локалног становништва • Саобраћајни коридори и аеродром омогућавају развој логистичких центара за робу, услуге и транспорт, чиме Ниш представља најпожељнију локацију за све инвестиције, садржаје и капацитете намењене овом делу Балкана. 	<p>обавези утврђену чланом 45. Закона о планирању и изградњи.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Светски трендови ревитализације урбаних водотокова (Нишаве, Јужне Мораве и малих урбаних водотокова) и умрежавање са зеленим путевима, у циљу креирања плаво-зелене инфраструктуре и имплементирања нових техника у управљању кишним отицајем • Постојање термалних вода као шансе за појефтинијење производње у области прехранбене индустрије, као и потенцијалног енергента за класичне привредне колективе и стамбене зоне. • Трендови у просторноим планирању који дају планско ограничавање просторне експанзије градова, интензивније коришћење грађевинског земљишта, политика урбане регенерације, пројекти оживљавања напуштених површина у централној урбаној зони, пројекте ревитализације урбаног језгра, инвестиције у јавни градски саобраћај • У области привреде пораст тражње за квалитетним прехранбеним производима, у смислу могућности развоја примарне пољопривредне производње и прехранбене индустрије, јер котлина Нишаве и Јужне Мораве, као и брдско подручје омогућавају свестрану пољопривредну и сточарску производњу, односно развој прехранбене индустрије.
<p>ПРЕТЊЕ</p>	<p>СЛАБОСТИ</p>
<ul style="list-style-type: none"> • концентрација привредних активности на метрополском подручју Београда и Новог Сада (око 66% БДП, запослености, пословне имовине); понуде и потражње за радном снагом • Елементарне непогоде, промене климе и глобално отопљавање • Глобална економска криза • Недовољна усаглашензаконска регулатива • Држати корак са одрживим решавањем комуналних и инфраструктурних проблема како би се обезбедио здрав живот у Граду. • Кашњење спровођења реформи јавног сектора, смањење прилива СДИ због утицаја продужене глобалне кризе, смањивање извоза • Снажан утицај глобализацијског контекста на економски раст урбаних насеља и алокацију привредних активности у метрополске урбане центре и у атрактивне урбане рубне зоне • Недовољна одговорност у управљању јавном својином (земљиштем, изграђеним фондом, квалитетом средине) • Недостатак мониторинга и непостојање информационе базе о ефектима имплементације планова • Недовољан праг финансирања из националних и европских фондова за програме социјалног укључивања и смањења сиромаштва • Мобилност становништва у Републици Србији је два до три пута мања у односу на развијене европске државе. • Процес депопулизације у региону Ниша, одлив кадрова у развијеније регионе у земљи и иностранству, као и старење локалног становништва. • Концепт развоја урбаних садржаја погодује 	<ul style="list-style-type: none"> • Неадекватна јавна комунална инфраструктура у периферним градским и руралним подручјима (водоснабдевање, каналисање и електроенергетика), што неповољно утиче на формирање нових привредних зона, као и на укупни недовољни ниво опремљености стамбених подручја у руралном и преиферном урбаном делу. • Недовољан број и површина опремљених индустријских зона за привлачење Греенфиелд инвестиција, непостојање слободне царинске зоне са посебним пореским, финансијским и другим подстицајима за стране инвеститоре. • Комплекси за браунфилд инвестиције имају наслеђе нерешеног власништва објеката, као и проблеме са реституцијом што одбија потенцијалне инвеститоре, слаба искоришћеност постојећих капацитета у индустрији, недовољна повезаност привреде и Универзитета. • Недовољан број и површина опремљених индустријских зона за привлачење Греенфиелд инвестиција, непостојање слободне царинске зоне са посебним пореским, финансијским и другим подстицајима за стране инвеститоре. • Угрожена животна средина и недостатак напредног система за управљање отпадом, укључујући регионалну депонију. Недостатак централног постројења за пречишћавање отпадних вода и колектора као предуслова за добијања еколошких сагласности у процесу изградње. • Незавршена саобраћајна матрица и одвојеност радних зона од прикључака на аутопутеве, незавршени систем кружних саобраћајних прстенова у циљу растерећења централног градског језгра, недовољно паркинг места у граду

<p>коришћењу путничких аутомобила</p> <ul style="list-style-type: none"> • Споро решавање захтева у поступку реституције. • Нерегулисани мали водотокови који плаве урбано подручје и пољопривредно земљиште • реституција непокретности као ограничење и шанса за економски раст и просторно планирање • Строги прописи у области заштите животне средине које поједини инвеститори нису у могућности да испуне. • Инфраструктурна неопремљеност радних зона, недовршена приватизација великих друштвених предузећа, неповољна секторска структура привреде. 	<p>као проблем становника и привредних субјеката у ужем градском подручју.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ограничење спратности планираних стамбених објеката на П+6, као и пословних објеката у пословно-трговинским и пословно-производно-трговинским зонама на П+3, у планским документима. • Недовољно зеленила и добро организованих јавних простора за одмор и рекреацију • Урушавање вредности дела територијалног капитала урбаних насеља; релативно висок степен неискоришћеног, празног и напуштеног постојећег пословног простора; динамична изградња нових пословно-комерцијалних простора • Недовољно добро развијена саобраћајна инфраструктура са незавршеном матрицом и одвојености радних зона од прикључака на аутопутеве, незавршени систем кружних саобраћајних прстенова у циљу растерећења централног градског језгра, недовољно паркинг места у граду као проблем становника и привредних субјеката у ужем градском подручју и непостојање одговарајуће инфраструктуре за активну одрживу мобилност⁴ • Нетрансформисана политика грађевинског земљишта, инструменти, начин финансирања, недовољно транспарентна тржишта земљишта, неизграђена методологија тржишне евалуације ГЗ • Недовољно партиципаторни процеси припреме и реализације планских докумената и слаба примена и контрола планова • Бирократски приступ тумачења прописа и неодговарајући локални прописи • Недостатак финансијских средстава за капиталне пројекте • Угрожена животна средина и негативни ефекти чиниоца животне средине • Лоше осветљење како амбијетално тако и функционално • Недовољна заступљеност пољопривредне производње и равномерном развоју сеоских подручја, у планским документима. • Масовна бесправна изградња у и око урбаних насеља, и неконтролисана конверзија огромних површина пољопривредног земљишта у градско-грађевинско • Дисбаланс између планираних површина јавне намене у планским документима и планираним и реалним средствима у буџету Града. • Недостатак сталног извора финансирања у области стамбене подршке
--	--

6.2.2.ВИЗИЈА развојног правца: Територијални развој

Град Ниш је 2027.године зелени, безбедан, урбанистички уређен и равномерно развијен град, чији становници дишу чист ваздух по свим светским стандардима, чему доприноси транзиција од друштва које је зависно од фосилних горива ка одрживом граду, у коме је извршена конверзија котлова који користе угаљ и мазут природним гасом али и све више заступљеним обновљивим видовима енергије. Извршена је енергетска санација зграда и омогућено фер и пристојно становање. Све ово води до тога да је град Ниш смањио своју емисију гасова стаклене баште по становнику за 30% до 2027.године Уређена, квалитетна саобраћајна инфраструктура и саобраћај без гужви, осветљене улице прилагођене бициклистичком саобраћају, измештена пруга, лаки шински саобраћај који повезује и најудаљеније зоне у граду и пресељена Аутобуска станица, уз успостављену трамвајску линију од Нишке Бање до Новог Села, су територија града Ниша 2027. године.

Улицама и тротоарима града несметано се крећу и особе са инвалидитетом, сигнализација је технолошки усавршена, а паркирана возила се, уместо на тротоарима, налазе само на за то обележеним местима. Карактеристике саобраћаја су и јавни транспорт и возила на електрични погон, мобилност као услуга и уведена решења „Интелигентних транспортних система“.

У граду 2027.године није заборављена ни зелена инфраструктура, важна имовина града. Кеј на Нишави је место одмора, рекреације и уживања, спојен са централном пешачком зоном, а људи шетају уређеним обалама Нишаве, по сређеном приобаљу. И Нишава и Јужна Морава су чисте и незагађене реке, погодне за бројне спортове на води.

Ниш је са својим ефикасним системом пречишћавања отпадних вода угледан пример на Западном Балакну, има уређену комуналну инфраструктуру, чисту воду за пиће и канализацију у свим приградским деловима града. Регионални је центар циркуларне економије и регионални центар за управљање отпадом. Свест грађана о чистоћи, хигијени и значају рециклирања отпада је на високом нивоу, не постоје дивље депоније а градска депонија је измештена и изграђено је постројење за рециклажу отпада. Отпад се сепарише и компостира свуда где простор то дозвољава. Бука је смањена на најнижи ниво, звучне баријере су постављене на основу адекватног планирања.

Заштићена природна добра су понос Нишлија, оаза мира и свакодневних излета. Унапређењени су системи за осматрање, прикупљање података и ране најаве екстремних климатских и хидролошких догађаја. Због учесталих поплава, постављене су савремене мере контроле кишног отицаја и пошумљена места где постоји ерозија земљишта. Формиране су специјализиоване јединице за реаговање у случају ризика и катастрофа. Пољопривредне културе које утичу на климатске промене су прилагођене изградњом нових система за наводњавање и малих вишенаменских акумулационих језера, бара и резервоара за водоснабдевање и прилагођавање технологија култивације.

Аеродром Ниш повезан је директним линијама са преко 50 градова из ЕУ, РФ, Турске, Африке и Блиског Истока.

Зоолошки врт, аква парк и ботаничка башта су на добро планираним локацијама у граду, постоје уређени паркови за кућне љубимце и гробље за њих. Саграђена је нова зграда Народног музеја које је објединила све потребне музејске просторе, нова зграда опере, али и Природњачки музеј, сређене фасаде зграда централног градског језгра. Конгресни центар налази се у згради садашњег Дома Војске Србије, пијаци су на одговарајућим локацијама, гробља су сређена.

Планским документима сагледани су нови, модеран и стари Ниш о коме се брину урбанисти. Град се поноси уређеним парковима и зеленим оазама у свим деловима града а у њима се налазе нови, атрактивни садржаји, теретане на отвореном, мобилијари за децу, спортски терени и стазе за трчање.

Прилазни путеви до Сићевачке клисуре, Јелашничке клисуре и Суве планине, су асфалтирани и сачувани од тешких возила са околних њива, са одвојеним тротоарима за пешаке, тркаче и бицикliste, све до центра Бојаниних вода, кроз Јелашничку клисуру и Долца тј. краја Сићевачке клисуре. Уређене су и обележене пешачке стазе до сувопланинских врхова и манастира Вета и изведена канализациона мрежа у реону Сувопланинских села Г. и Д. Студена, Чукљеник и Јелашница. Чиста Јелашничка река и околна изворишта станишта су бројних врста живог света.

Модеран Ниш има озелењене фасаде и кровове, више водених површина, уређену периферију града али и села која оживљавају, напуштени локал и руиниране зграде су ружна прошлост.

Захваљујући проактивном деловању на развоју иновативних решења за одрживи град кроз комбиновање нових технологија и друштвених иновација, развој градске инфраструктуре и услуга и се спроводи кроз нове форме укључивања грађана.

Ниш карактеришу здраво становништво, очувана природа и чиста вода, хуман живот достојан човека, коришћење алтернативних извора енергије, речју, Ниш је град будућности у коме је лепо живети.

6.2.3.Приоритетни циљеви развојног правца: Територијални развој

	Показатељ	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
Приоритетни циљ 2.1. Унапређен процес израде и имплементације планских докумената	2.1.1 Број бесправно изграђених објеката	Број бесправних објеката	Управа за грађевинарство	30.000	22.000
	2.1.2 Покривеност територије планским документима (Плановима генералне регулације и плановима детаљне регулације) ²⁶	% покривеност	Управа за грађевинарство		
	2.2.3 број издатих грађевинских дозвола за стамбене, пословне и привредне као и објекте за јавне намене ²⁷	БРГП објеката (у грађевинским дозволама) на годишњем нивоу	Управа за грађевинарство		

²⁶ Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана

²⁷ Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана

Образложење:

Урбанистичко и просторно планирање су средства за превођење политике урбаног и просторног развоја у планове и активности, као и пружања повратних информација за потребе њеног прилагођавања. Због тога, плански документи, просторни и урбанистички планови, представљају главно и најбитније средство у спровођењу те политике. Процес израде, који обухвата израду и усвајање планских докумената са једне стране и процес имплементације са друге, су два одвојена процеса, која је потребно повезати у јединствен и непрекидни процес. Након успостављања таквог непрекидног процеса, може се очекивати побољшање квалитета планских докумената и боља и успешнија имплементација планираног.

Повезивање ова два процеса се може успоставити кроз процес мониторинга и евалуације који их повезује. Тај процес обухвата константно и активно праћење промена у простору, сагледавањем не само физичких промена, већ и економских и друштвених. Коришћењем података добијених кроз активно праћење, уз коришћење студија, анализа и других података, унапредиће се квалитет планских докумената. Квалитет планских докумената се мери успешношћу имплементације и испуњењу виших циљева, за чију потврду је потребна евалуација и мониторинг. Виши циљеви су дефинисани Агендом 2030, Стратегијом одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030, која дефинише да градови треба да буду одрживи, инклузивни, безбедни и резилијентни.

Планска решења су зависна и у многоме одређена условима ималаца јавних овлашћења. Услови, стога, треба да буду довољно јасни и прецизни, као и одговарајући степену детаљности планског документа (просторни план, генерални урбанистички план, планови генералне и планови детаљне регулације). Једно од решења, које је утемељено на законским одредницама, јесте и израда сепарата ималаца јавних овлашћења. На тај начин се добија константна ажурност и праћење капацитета. Побољшање услова ималаца јавних овлашћења и њихова доступност су у директној повезаности са инвестицијама, јер се на тај начин ствара већа сигурност, побољшава брзина издавања грађевинске дозволе и обезбеђује доступност података у почетној фази (информација о локацији).

За побољшање процеса израде планских докумената је значајна и партиципација грађана, као и доступност података. Успостављање различитих информационих платформи које пружају неопходне податке као и већи број укључених актера у процес израде планских докумената, води ка квалитетнијим планским решењима.

1) Увођење процеса мониторинга и евалуације**2) Процес израде планских докумената и Процес имплементације планских докумената**

-Коришћење анализа, студија, научних радова, и коришћење података добијених из процеса мониторинга и евалуације као улазних података у креирању планских решења;

-Услови ималаца јавних овлашћења

-Партиципација грађана

-Доступност и читљивост података

-Капацитет и Компетентност активних актера у изради и имплементацији планских докумената

-Идентитет урбаних насеља као крајњи циљ имплементације планских докумената

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

Нова урбана агенда Уједињених нација усвојена је у октобру 2016. године за време Хабитат III конференције УН у Киту. Усвајањем овог документа државе чланице су се обавезале на преношење Нове урбане агенде у спроводиве и партиципативне урбане политике на националном и поднационалном нивоу.

Циљ 11 Одрживи градови и заједнице, као један од 17 Циљева одрживог развоја који заједно чине Агенду 2030 Уједињених нација, односи се на градове који треба да буду одрживи, инклузивни, безбедни и резилијентни. У оквиру Циља 11 су одређени подциљеви, које овај приоритетни циљ (Унапређен процес израде и имплементације планских докумената) спроводи:

11.1 приступ адекватном, безбедном и приступачном становању,

11.3 унапредити урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрално и одрживо планирање и управљање људским насељима

Предложене мере за остваривање приоритетног циља 2.1.

2.1.1. Назив мере:	Увођење система мониторинга и вредновања учинка планских докумената
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе
Опис мере:	У планском периоду је неопходно увести систем мониторинга (праћења спровођења) и вредновање учинка планских докумената, што подразумева институционалну организацију и систематизацију нових радних места у оквиру градске управе. Законским одредницама није предвиђено обавезно формирање овог одељења/канцеларије, самим тим је и недовољно видљива потреба за истим. Неопходност постојања оваквог органа се огледа у чињеници да без мониторинга и вредновања учинка, плански документи не могу да испуне своју сврху и циљеве планирања. На тај начин се виши циљеви, дефинисани кроз одреднице Плана развоја, Стратегија, Просторним планом РС и др. не могу ефикасно имплементирати. Недовољно развијен систем праћења спровођења и вредновања учинка је и један од главних разлога успостављања новог планског система и доношења Закона о планском систему.

Мониторинг је праћење спровођења које обухвата анализу стања, појава, процеса, прикупљање и обраду података и друге активности, који се раде у сврху вредновања учинка планских докумената. Резултати и извештаји који произилазе из овако уведеног система, могу бити смернице и подаци за израду нових или измену постојећих планских докумената. На тај начин би се створила неопходна веза између планираног и онога што се као промена дешава у простору. Такође, овим повезивањем се успоставља трајна веза и непрекидно усавршавање процеса израде и имплементације планских докумената. У време сталне и брзе промене, овакав систем је неопходан, јер једино на тај начин планирање и плански документи могу бити у корак са променама и управљати њима, а не обрнуто.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Скупштина Града Ниша
 Процењена вредност: 10.000.000 РСД годишње (3-5 запослених)
 Извори финансирања: Буџет Града Ниша
 Период спровођења: Три године, 2021-2024

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Усвојена нова систематизација у оквиру које је дефинисано постојање одељења/ канцеларије/сектора или слично	Одељење/ Канцеларија/Сектор	Систематизација градске управе	0	2021	1
Број планских докумената код којих су спроведени мониторинг и вредновање учинка (у планском периоду 2021-2027)	Укупан број у планском периоду	Службени Гласник/ Интернет страница	0	2021	5
Број Извештаја о стању у простору	Извештај	Интерно у оквиру Одељења	0	2021	10

2.1.2. Назив мере:	Израда студија, анализа, научних и стручних радова као и њихово коришћење у изради планских докумената
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:
 Поступак израде одређених специфичних студија као и коришћење већ постојећих анализа, научних и стручних радова и њихова примена приликом израде планских докумената, треба да представља сталну праксу, јер су то неопходни подаци о простору, појавама и потребама.

Одсуство коришћења истих, доводи до погрешно конципираних или економски неисплативих решења, који могу да имплементацију учине неефикасном и доведу до неодговарајућих промена у простору.

Студије/анализе доприносе и могућности утврђивања хитности у имплементацији, динамике спровођења, што у многоме може повећати утицај планских докумената. Потребно је усмерити и имаоце јавних овлашћења, да у оквиру своје надлежности израђују студије/анализе како би побољшали квалитет издатих услова.

Неке од најзначајних студија које треба израдити за Град Ниш су: саобраћајно-транспортна, план одрживе урбане мобилности, студија зелених и рекреативних површина, анализа бесправно изграђених објеката, студија заштите културног наслеђа, студија заштите природног наслеђа, анализа јавних простора и др.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Завод за урбанизам Ниш
 Процењена вредност: 5.000.000 РСД годишње
 Извори финансирања: Буџет Града Ниша и екстерно (инострани и домаћи фондови)
 Период спровођења: Плански период, 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Саобраћајно транспортна студија	Студија	Интернет страница	0	2021	1
Студија зелених и рекреативних површина	Студија	Интернет страница	0	2021	1
Анализа и евалуација бесправно изграђених објеката	Анализа	Интернет страница	0	2021	1
Број осталих израђених студија/анализа	Укупан број у планском периоду	Службени Гласник/ Интернет страница	0	2021	30
Број коришћених студија/анализа	Студија/ан	Плански	0	2021	100

приликом израде планских докумената	ализа	документи			
Број коришћених научних/стручних радова приликом израде планских докумената	Научни/стручни рад	Плански документи	0	2021	50

2.1.3. Назив мере: Побољшање услова ималаца јавних овлашћења и/или израда сепарата

Тип мере: Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:
Услови ималаца јавних овлашћења су најбитнији улазни подаци у изради планских докумената, али и у каснијој фази издавања локацијских услова. Циљ јев да ти услови јасно сагледавају потребе за капацитетима, потребе за одређеним променама, јасне забране и ограничења, као и да буду у складу са политиком развоја. Кординација, усаглашавање и синхронизација свих услова у многоме зависи и од активности, посвећености и жељи за испуњењем циљева урбане политике, од стране свих ималаца јавних овлашћења. Један од циљева Закона о планирању и изградњи, увођењем сепарата ималаца јавних овлашћења, јесте убрзање поступка издавања грађевинске дозволе.

Тај циљ није у потпуности испуњен, јер се у пракси и даље издају локацијски услови углавном уз исходовање услова ималаца јавних овлашћења у том поступку, а не директно из плана или из сепарата и планског документа.

Израдом сепарата, имаоци јавних овлашћења ће смањити одређене кораке, убрзати поступак и смањити трошкове за издавања локацијских услова. На тај начин би се учинили доступним и неопходни подаци о планираној и постојећој инфраструктури, чиме би се добило на извесности приликом планирања инвестиције. Податак о недостајућој инфраструктури је сада доступан у поступку издавања локацијских услова, а не информације о локацији како би требало бити.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Главни градски урбаниста
Процењена вредност: у оквиру постојећег буџета
Извори финансирања: Буџет ималаца јавних овлашћења
Период спровођења: Плански период, 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Израђени сепарати ималаца јавних овлашћења или њихова активна улога и побољшање услова које издају у поступку израде планских докумената	Број израђених сепарата/ или Број промена у процесу израде и издавања услова	Локална база података	0	2021	10
Издати локацијски услови на основу планског документа/или сепарата (без прибављања услова)	Број издатих локацијских услова без обавезе прибављања услова	ЦЕОП	0	2021	10

2.1.4. Назив мере: Партиципација грађана и укљученост свих актера у процес планирања

Тип мере: Подстицајне

Опис мере:
Партиципација у урбанистичком и просторном планирању у Србији се спроводи од 1949. године, када је донета Основна уредба о генералном урбанистичком плану („Службени лист ФНРЈ”, број 78/49). Међутим, иако је присутна толики низ година, уведена у корак са развијеним земљама, законски уређена са јасним процедурама, партиципација није довољно успешна. Разлози су различити: недовољна едукација, недовољна информисаност, неразумевање значаја планирања, константно присутна бесправна градња, само су неки од могућих разлога. Због тога је потребно побољшати информисаност грађана, приближити значај и упознати их са процесом планирања.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Главни градски урбаниста
Процењена вредност: 500.000 РСД годишње
Извори финансирања: Буџет Града Ниша и екстерно (инострани и домаћи фондови)
Период спровођења: Плански период, 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
--	-----------	---------------	------------------	--------------	-----------------

Удео партиципације укупног становништва, и посебно удео младих, у процесу израде планских докумената	Број учесника и одржаних радионица/ јавних расправа	Локална база података	0	2021	30
Уведен меил за примедбе/предлоге и иницијативе грађана	Доступна меил адреса	Интернет страница	0	2021	1
Обезбеђен адекватан простор/сала за јавни увид планских докумената	Простор/сала	Интернет страница	0	2021	1

2.1.5. Назив мере:	Успостављање и развој информационих система праћења стања у простору
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе

Опис мере:

У циљу побољшања израде и убрзања поступка спровођења процедуре усвајања планских докумената, потребно је увести и користити добро осмишљене системе праћења стања у простору. Један од најважнијих је географско информациони систем-ГИС, који садржи обједињене податке о простору.

Други важан информациони систем је препознат, утврђена је и законска обавеза кроз одреднице члана 45. Закона о планирању и изградњи. За потребе праћења стања у простору надлежни орган јединице локалне самоуправе образује локални информациони систем планских докумената и стања у простору, у складу са начелима INSPIRE директиве <https://inspire.ec.europa.eu/inspire-directive/2>

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за грађевинарство
Процењена вредност: 50.000.000 РСД
Извори финансирања: Буџет Града Ниша, инострани и домаћи фондови
Период спровођења: Плански период, 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Успостављање свеобухватних информационих система	Број система	Интернет страница	0	2021	2
Покретање апликација повезаних са планирањем	Број апликација		0	2021	2

2.1.6. Назив мере:	Побољшана организација и капацитет запослених
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе

Опис мере: Због мере забране запошљавања, број запослених у најзначајним органима за израду и имплементацију планских докумената се из године у годину смањивао. На тај начин су службе ослабљене и функционалне на минималном нивоу. С обзиром да је Ниш град који се развија, самим тим захтева веома озбиљан, посвећен и кординисан рад служби, неопходно је повећање капацитета запослених као и њихова боља кординација.

Завод за урбанизам (израда), Управа за грађевинарство (спровођење) и Главни градски урбаниста (кординација) су три главна чиниоца организације која обухвата израду, спровођење и кординацију. Повећање капацитета као и увођење службе главног градског урбанисте, створио би се основ за организацију која може да прихвати све обавезе и дужности из делокруга рада.

Чланом 51а Закона о планирању и изградњи је пружена основа да се актом о унутрашњој организацији јединице локалне самоуправе може предвидети оснивање организационе јединице главног урбанисте.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Скупштина Града Ниша
Процењена вредност: 12.000.000 годишње (6-10 запослених)
Извори финансирања: Буџет Града Ниша
Период спровођења: Три године, 2021-2024

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Служба главног градског урбанисте	служба	Систематизација градске управе	/	2021	1
Број новозапослених у Заводу за урбанизам, Управи за грађевинарство	запослени	Систематизација градске управе	Постојећи број	2021	Повећање за 5%

2.1.7. Назив мере:	Побољшана компетентност и перманентна едукација запослених који се баве просторним планирањем и урбанизмом				
Тип мере:	Информативно-едукативне				
<p>Опис мере:</p> <p>Компетентност и перманентна едукација запослених је један од основних предуслова за управљање урбаним развојем. Перманентна едукација и обука у областима управљања развојем територије, планске евалуације и имплементације, процеса партиципације, студија изводљивости, процена социјалних утицаја, управљања грађевинским земљиштем, комуналних услуга и инфраструктуре, становања, хазарда, заштите, планирања и промоције градитељског насеља је и мера дефинисана Стратегијом одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030.</p> <p>На тај начин је ова мера усаглашена са вишим и чини имплементацију мере са вишег нивоа.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Завод за урбанизам Ниш Процењена вредност: 600.000 РСД годишње Извори финансирања: Буџет Града Ниша, инострани и домаћи фондови Период спровођења: Плански период, 2021-2027</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Одржане едукације, семинари итд.	Број присуства запослених	База података у оквиру Одељења/институција	Постојеће стање/углавном пријављивање запослених на личној иницијативи	2021	Обавеза перманентне едукације. Минимум 4 обуке/семинара/курса годишње

2.1.8. Назив мере:	Идентитет насеља кроз зонирање у складу са врстом планског документа и економским, природним, социјалним и другим карактеристикама места				
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе				
<p>Опис мере:</p> <p>У последње три деценије у Републици Србији се јављају облици изградње и трансформације који нису усклађени са принципима одрживог развоја и очувања урбаног идентитета. Некритичким интервенцијама у простору, а посебно партиципационом и бесправном изградњом, нарушава се баланс елемената који морају бити присутни у концепцији архитектонско-урбанистичких решења - зеленила, отворених простора, хоризонталне и вертикалне регулације, неусклађености габарита старих и нових објеката, односа према улици и суседним објектима и парцелама и др. (Стратегија 2030).</p> <p>Израда планских докумената, Просторног плана, нарочито Генералног урбанистичког плана и планова генералне регулације подразумева добро осмишљену намену, коју је неопходно одредити узимајући све факторе у обзир приликом анализе и одлучивања (природне, економске, социјалне итд.). Груписање свих чинилаца који су карактеристични за један блок или уже подручје се може представити путем зонирања. Зонирање не треба да обухвата само одређивање намене и правила грађења. Покушај да се правила грађења унифицирају и примењују у различитим подручјима је досадашња пракса која не укључује чиниоце карактера и идентитета насеља.</p> <p>Важне чиниоце карактера и идентитета насеља представљају геоморфолошке карактеристике и елементи урбане и физичке структуре посматрани на различитим нивоима детаљности – улични систем, јавни простори, зграде, грађевински детаљи и материјали. Типологија насеља и типологија урбане и физичке структуре које су базиране на идентификацији и класификацији ових карактеристика и елемената нису адекватно препознати у законским и планским документима.</p> <p>Зонирање треба да унапреди формирање зона са мешовитом наменом у складу са стратешким правцем Стратегије 2030, Уређење урбаних насеља, да разграничи и нагласи специјалне зоне, које по својим карактеристикама треба да имају јасну имплементациону компоненту, јасне смернице, забране и ограничења али и додатне инструменте, подстицаје и сл. Тако се могу разграничити специјалне економско комерцијалне зоне, идустијске зоне, културно историјске зоне, браунфилд локације, итд.</p> <p>Потребно је управљати будућим променама, предвидети даљу разраду зоне/целине планом детаљне регулације, уколико је неопходно, како би те локације и зоне садржале све елементе и факторе имплементације, природне, фискалне, регулаторне и друга правила, а не само правила грађења и уређења.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Главни градски урбаниста Процењена вредност: У оквиру буџетских средстава издвојених за ЈП Завод за урбанизам Ниш Извори финансирања: Интерни (Буџет Града Ниша) и екстерни Период спровођења: Плански период, 2021-2027</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере	Јед. мере	Извор	Почетна	Базна година	Циљана вредност

(показатељ резултата)		провере	вредност		
Усвојен нови Просторни план Града Ниша	Плански документ	Службени Гласник/ Интернет страница	1	2021	1 (стари документ се замењује новим)
Усвојен нови Генерални урбанистички план са јасним циљевима и мерама	Плански документ	Службени Гласник/ Интернет страница	1	2021	1 (стари документ се замењује новим)
Број планова детаљне регулације	Укупан број у планском периоду	Службени Гласник/ Интернет страница	Постојећи број	2021	постојећи број плус 40 нових

2.1.9. Назив мере:	Формирање Института за развој и иновације простотрног планирања
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе

Опис мере:

Потреба за формирањем Института, који може имати приватно-јавни, или/и јавно/научни или приватно-јавно-научни карактер, се испољава у чињеници да је због сложености планирања у модерном друштву, неопходна боља, детаљнија и свеобухватнија анализа, систематизација, кординација итд. између свих актера у планском систему.

Повезивање науке и праксе, успостављање мрежа између стручних институција, факултета, организација цивилног друштва и администрације је једна од битних мера дефинисаних и Стратегијом 2030, у оквиру управљања урбаним развојем. Мера 5.1.4. дефинисана као Подршка развијању партнерстава и мрежа свих нивоа управе и универзитета, института, развојних и истраживачких, као и међународних организација ради унапређења квалитета рада и увођења иновација у управљању урбаним развојем, је основ за одређивање и дефинисање ове мере 1.1.9

Формирање мреже се може успоставити и на другачије начине, али је институционално увезивање, са јасно дефинисаним циљевима Института, најбољи и најефикаснији начин да се успостави веза између свих актера.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Скупштина Града Ниша, Универзитет у Нишу, НТП

Процењена вредност: 50.000.000 РСД годишње

Извори финансирања: Буџет Града Ниша, инострани и домаћи фондови

Период спровођења: Плански период, 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Усвојена нова Одлука/систематизација у оквиру које је дефинисано постојање Института	Институт	Локална база података	0	2021-2027	1

Приоритетни циљ 2.2. Побољшати приступачност и квалитет живота грађана преласком на решења одрживе мобилности	Показатељ	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
	2.2.1. Просечан број дневно превезених путника у градском и приградском саобраћају на дан ²⁸	број	Статистички годишњак Града Ниша, Дирекција за јавни превоз		
	2.2.2. Просечно време путовања дневних миграната ²⁹	%	РЗС		
	2.2.3. Густина путева	км/км ²	Статистички годишњак Града Ниша	0,6	0,9

²⁸ Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана

²⁹ Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана

Образложење:

Мобилност и транспорт су од кључне важности за град. Они имају пресудан утицај на квалитет живота људи и могу да буду главни разлог за одабир локације за бизнис. Ниш би требало да подржи погодан и паметан саобраћај за све, ослобођен физичких баријера и повољну мобилност. Заједно са порастом броја становника у граду и ширем региону, обим промета је знатно порастао последњих година, док и опсег могућности мобилности расте. Међутим, моторизовани саобраћај је велико оптерећење за животну средину (потрошња природних ресурса, емисије гасова са ефектом стаклене баште, загађење ваздуха, бука) и заузима пуно простора. Стога је неопходно преиспитати мобилност и транспорт из перспективе будућег развоја града, а пре свега узимајући у обзир чињеницу да је све присутнији тренд флексибилног запошљавања и рада на даљину, али и доступност електронских сервиса јавне управе. Ипак, чак и у будућности, многи становници ће и даље морати да свакодневно путују по граду. Радикално очување ресурса и смањење емисије CO₂ из саобраћаја значи смањење потреба за путовањем где год је то могуће, транзиција путовања ка ефикаснијим начинима превоза и вршење транзиције од фосилних горива ка безугљеничном погонском систему за сва возила. Урбане четврти морају бити планиране тако да осигурају атрактивну комбинацију становања, образовања, запошљавања, куповине и рекреације и то све на краткој удаљености. Преусмеравање путовања са приватних моторних возила ка другим видовима мобилности ослободиће више простора за шетачке стазе, бициклизам и јавни транспорт. Град Ниш планира да пружи нове могућности увођењем различитих шема транспортних система које могу да воде ка побољшању ефикасности и безбедности саобраћаја. Улични простор, који је првенствено усмерен на потребе аутомобилског саобраћаја, посебно паркинг, мора бити редизајниран да би сагледао потребе градског становништва како би био доступан за широк спектар различитих употреба. Планирање јавног простора је такође од кључне важности за заштиту климе и квалитет живота, као и за прилагођавање климатским променама. Посебна улога града ће бити да ради редизајн јавног простора на начин да буде климатски отпоран и да садржи решења која су на страни људи и животне средине и омогућавају бољу приступачност и мобилност грађана. Град Ниш представља саобраћајно чвориште од великог значаја у Србији. У њему се укрштају путеви различитих врста саобраћаја и то: европски друмски коридор 10 и европски путеви Е-75 и Е-80, железничке пруге за различите правце за путнички и теретни саобраћај, аеродром, робно-претоварни центар, оптички каблови, транзитне централе, телевизијски предајници, струјни далековод и друго.

Постојећа мрежа путева дугачка је 391km, а њену структуру, осим споменутих националних и међународних саобраћајних праваца, чине: државни путеви I реда (9%), државни путеви II реда (23%) и општински путеви (68%). У Нишу је основном концепцијом путне и уличне мреже предвиђено формирање саобраћајног прстена око ужег градског језгра, ради растерећења центра града од теретног и транзитног саобраћаја. Траса прстена иде следећим саобраћајницама: са југа траса Јужног булевара, са истока траса булевара Медијана до везе са улицом Сомборска, са севера улица Сомборска од Булевара Медијана до Булевара Никола Тесла и са западне стране део Булевара 12. фебруар и веза са тргом Мије Станимировића. Саставни део овог прстена је и веза Булевара 12. фебруар и Булевара Никола Тесла. Ова веза је у ГУП-у Ниша 2010-2025 приказана као градска магистрала и она треба да, кружним током, споји Булевар 12. фебруар, Булевар Никола Тесла и будући Сомборски Булевар. Магистралне саобраћајнице, саобраћајнице највишег ранга, су непосредно повезане са аутопутевима и државним путевима 1. реда преко постојећих и планираних петљи. Са коридора 10 се Булеваром 12. фебруар улази у Ниш, а на овом булевару се налази индустријска зона као и прилаз аеродрому. Булевар Никола Тесла је веза града и неколико густо насељених делова града (Стеван Синђелић, Доњи и Горњи Комрен и Бранко Бјеговић). Саобраћајница се налази између Фабрике дувана „Филип Морис“ и трговинског центра „Темпо“. Велики број привредних и трговинских предузећа, као и пумпи за горива се налази у непосредној близини ове саобраћајнице.

Железничка инфраструктура на подручју града је развијена, али лоше лоцирана и у веома лошем стању. Она пролази кроз централно градско језгро и представља висок ризик по безбедност у саобраћају и утиче негативно на развој територије. То за последицу има мале дозвољене брзине, а самим тим и велику потрошњу енергије, као и емитовање буке и вибрација у дружном појасу. Главни проблем железничког саобраћаја представљају теретни саобраћај и одржавање возног парка који се, због стања и распореда пруга, станица и других службених места, одвија у централним градским општинама чиме угрожава велики број људи. Постојећи план железничке инфраструктуре није решен на задовољавајући начин и има за примаран циљ задовољење потреба привредних субјеката који се налазе у граду. Путеви и железница, који пролазе преко територије Ниша, повезују Балкан са централном и западном Европом, Влашку низију и Поморавље са Јадраном, Егејским и Црним морем. Главна саобраћајница долази из правца Београда до северне границе Ниша, одакле се рачва ка југу, долином Јужне Мораве и Вардара и води ка Солуну и Атини (Е75-М1) и ка истоку, долином Нишаве и Марице према Софији, Истанбулу и даље ка Блиском и Средњем истоку (Е80)

Предвиђено је да активности на развоју путне и железничке инфраструктуре повећају регионалну приступачност и подрже одрживи развој кроз развој унапређене инфраструктуре. Ово ће повећати обим саобраћаја који гравитира око северног градског прстена и додати вредност генерисањем активности које ће се одвијати у овој зони. Како ће путна инфраструктура промовисати директну приступачност пословним зонама, очекује се да се након завршетка пројекта знатно увећа интересовање инвеститора за пословне зоне које гравитирају ка путу, станици, а пре свега за северну зону, доводећи до отварања нових производних погона, отварања нових радних места и смањења стопе незапошљености. Саобраћајнице ће бити пример високих саобраћајних стандарда заштите животне средине, јер се очекује да се након реализације плана центар града растерети од теретног и транзитног саобраћаја доводећи до смањења ефекта стаклене баште и утицаја саобраћаја на животну средину и здравље становништва Града Ниша. Са друге стране намера Града Ниша је да реорганизује и унапреди своју општу урбану мобилност и да посебно процени могућности за будућу употребу железничког коридора када буде измештен и да реши питања раздвајања којима је допринела тренутна железничка линија која пролази кроз унутрашњу градску област.

Урађена је и анализа оправданости изградње паркинг гаража са предлогом најадекватнијих типова гаража за изградњу на расположивим локацијама. Поред ових пројеката урађена је и анализа рада ЈКП „Паркинг сервис“, која приказује реалну слику пословања овог предузећа и отвара даља питања тарифног система, начина организације и функционисања стационарног саобраћаја на територији града Ниша. Намера Града Ниша је да организује паркинг у граду на начин који омогућује растерећење гужви у саобраћају у централном градском језгру и смањи утицај загађења које

проузрокује саобраћај.

У даљем периоду планира се санација постојеће уличне мреже и формирање нових градских коридора на слободним површинама на основу одговарајућих саобраћајних студија. Мреже друмских саобраћајница за које је град надлежан нису довољно развијене, а постојеће су слабо одржаване, што за последицу има велика загушења у периодима највећег интензитета саобраћаја. Главна аутобуска станица лоцирана је у строгом центру града, недалеко од тврђаве. Последица тога је велики број аутобуса различитих еколошких и других категорија у централној градској зони која не поседује довољно развијену инфраструктуру да прими постојећи обим аутобуског саобраћаја. Град има систем јавног превоза који се базира на аутобуском превозу, али и великом броју такси возила. Јавни превоз се базира на возилима различите старости. Осим старосне структуре аутобуса, утицај на животну средину имају и различите еколошке категорије мотора који користе различита погонска горива. Пораст броја индивидуалних возила у Нишу је евидентан сваке године. Мрежу линија система јавног градског и приградског транспорта путника у Нишу чини мрежа од укупно 50 линија, чија експлоатациона дужина збирно износи 721,54km.

Ваздушни саобраћај са одвија преко аеродрома „Константин Велики“, опремљеног са полетно-слетном стазом укупне дужине 2500 m и ширине 45 m, рулном стазом дужине 290 m и ширине 25 m, платформом за паркирање ваздухоплова димензија 275 x 100 m са 4 означене позиције и пристанишном зградом укупне површине 1700 m². Укупан капацитет аеродрома у ванредним ситуацијама износи 20 ваздухоплова. Постојећа инфраструктура је квалитетна, због чега се очекује да број путника веома брзо значајно порасте. Сам аеродром се налази у зони са врло повољним временским условима током целе године, са малим бројем магловитих и снежних дана. Други је по величини и важности путнички аеродром у Србији. Аеродром „Константин Велики“ је променио власничку структуру 2018.године када је прешао из власништва Града Ниша у власништво Републике Србије. Домаћин је за редовне карго летове, путничке авио компаније Wizzair и Ryanair, Swiss air, AirSerbia, као и приватне и чартер летове и алтернативна слетања компанија као што су Montenegro Airlines, AustrianAirline, Lufthansa, Adria, Alitalia, Aeroflot, и др. Развојне могућности и потенцијали аеродрома се пре свега огледају у могућности повећања опслужног подручја аеродрома у постојећој мрежи аеродрома Србије када ступи на снагу уговор о заједничком европском ваздухопловном подручју и наставку модернизације и укључивање аеродрома „Константин Велики“у европски ваздушни простор.

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим

11.1. До 2030. осигурати да сви имају приступ адекватном, безбедном и приступачном становању и основним услугама, унапредити неусловна насеља

11.2 До 2030. обезбедити приступ сигурним, приуштивим, доступним и одрживим транспортним системима за све, побољшати безбедност на путевима, пре свега проширењем јавног превоза, с посебном пажњом на потребе оних у стањима рањивости, жена, деце, особа са инвалидитетом и старијих лица

11.3 До 2030. унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама

11.а Подржати позитивне економске, социјалне и еколошке везе између урбаних, периферних и руралних области оснаживањем националног и регионалног развојног планирања

Предложене мере за остваривање приоритетног циља 2.2.

2.2.1. Назив мере:	Мере развоја Плана одрживе урбане мобилности					
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)					
Опис мере:	Ова мера подразумева регулаторну основу за спровођење дугорочне политике урбане мобилности у Нишу. У склопу ове мере планирана је израда Плана одрживе урбане мобилности града Ниша (СУМП) која ће бити заснована на свеобухватној дијагнози саобраћајне ситуације и развојног контекста у Нишу, која поставља јасно дефинисане мере за задовољење потреба мобилности грађана и предузећа до периода од 15 година. Без обзира што ће СУМП бити техничка подршка Европске инвестиционе банке Граду Нишу, због важности документа за развој мобилности нашао се у Плану.					
Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Канцеларија за локални економски развој						
Процењена вредност: техничка подршка						
Извори финансирања: Европска Инвестициона Банка						
Период спровођења: 2021-2023						
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност	
Број планова одрживе урбане мобилности	Број	Интерно, Градско веће	0	2020	2	

2.2.2. Назив мере:	Унапређење железничке инфраструктуре
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

У планском периоду планирано је измештање железничког коридора из централног градског језгра, наставак реализације експропријације, односно административни пренос непокретности, у циљу изградње обилазне пруге на подручју града Ниша, спровођење Плана генералне регулације обилазне пруге као део Коридора Х на подручју Града Ниша („Сл. лист Града Ниша“ бр. 55/2016) –парцелација, имовинска припрема, пројектна документација и дозволе, али и изградња заобилазнице и нове железничке станице. Железнички коридор у урбаном језгру простира се на 14 км кроз град и широк је 35 м, док ће планирана регенерација града бити ширира. У том контексту, Град Ниш има прилику да реорганизује и унапреди своју општу урбану мобилност, а посебно да процени могућности за будућу поновну употребу железничког коридора и да реши питања раздвајања којима је допринела тренутна железничка линија која пролази кроз унутрашњу градску област. Стога, Град Ниш планира да припреми План одрживе урбане мобилности (СУМП) за град Ниш, који ће пружити основу за инвестициони програм у урбаној мобилности, да дефинише пројекте урбане регенерације железничког коридора, изврши имовинску припрему и измести пругу, а на ослобођеној траси железничког коридора омогући увођење лаког шинског саобраћаја као новог вида транспорта, нове булеваре, бицикличке и пешачке стазе.

Такође, потребно је напоменути да се на републичком нивоу ради документација за електрификацију обилазне пруге од Црвеног Крста до Просека, недостајућа пројектна документација за реконструкцију, модернизацију и електрификацију једноколосечне железничке пруге од државне границе са Бугарском до Просека, да би се изградила брза пруга од државне границе до Ниша. У склопу републичког пројекта, градиће се у планском периоду и брза пруга на релацији Београд – Ниш – Прешево – државна граница са Републиком Македонијом и на тај начин омогућити да Ниш постане железничко чвориште брзе пруге.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере:

Процењена вредност: 6.000.000.000 РСД

Извори финансирања: ЕИБ, ЕБРД, Светска банка, ЕУ структурни фондови, кредити, ресорна министарства, буџет града

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Изграђена железничка заобилазница	Км	Грађевински дневник	0	2020	28
Изграђена нова железничка станица	Број	Грађевински дневник	0	2020	1
Број пројеката урбане регенерације железничког коридора	Број	КЛЕР извештај	0	2020	5

2.2.3. Назив мере:	Унапређење путне саобраћајне мреже
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

Град Ниш планира да улаже у примарну саобраћајну инфраструктуру градског значаја како би створио услове за равномерну доступност приступа територији свим грађанима. То подразумева и израду планског основа за лаки шински саобраћај, затим за бицикличке стазе унутар урбаног језгра, али и за израду примарних саобраћајних мрежа градског значаја. У том смислу стратешки је важна републичка иницијатива изградње аутопута Ниш–Прокупље-Плочник-Мердаре-Приштина–Тирана–Драч.

Град Ниш планира да заврши правно-имовинску припрему, изради техничку документацију и заврши Булевар Св.Пантелејмона до Булевара Никола Тесла, али и Западни булевар од Медошевачког моста до кружног тока код «Циганског кључа».

Одређивање приоритета за изградњу улица биће извршено у сарадњи са грађанима Ниша кроз дијалог и различите алате грађанске партиципације.

Извршиће се изградња међуградске и приградске аутобуске станице како би се тежиште саобраћаја усмерило ка северном прстену, а простор око Нишке тврђаве остао у функцији развоја.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Дирекција за изградњу Града Ниша
 Процењена вредност: 7.800.000.000 РСД
 Извори финансирања: буџет Града Ниша
 Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Км ново-изграђених булеварара	км	Грађевински дневник	0	2020	15
Број кружних токова	број	Грађевински дневник	30	2020	39
Км примарне саобраћајне инфраструктуре	км	Грађевински дневник	340	2020	440
Изграђена међуградска и приградска аутобуска станица	Број	Грађевински дневник	1	2020	13

2.2.4. Назив мере:	Мере подршке чистијим, јефтинијим и здравијим формама индивидуалног, приватног и јавног транспорта
Тип мере:	подстицајне

Опис мере:

Кроз ову меру планирано је регулисање ограничења кретања индивидуалних моторних возила у урбаној средини по зонама, подстицајне мере за смањење употребе путничких аутомобила, фаворизовање пешачког кретања и бицикличног саобраћаја кроз субвенционисање куповине бицикла, високо учешће јавног транспорта са етапним преласком на возила на електрични погон и увођење лаког шинског саобраћаја, „Maas“ концепт услуге грађанима (Mobility as Service), мултимобилности (car sharing, car pooling, ...), електромобилности, стимулација употребе електричних аутомобила за потребе такси превоза и опремање станицама за пуњење електричних аутомобила ...), увођење Интелигентних транспортних система (ИТС), али и спровођење услуге система јавних бицикала у граду. Град Ниш планира да ради и на унапређењу јавног превоза путника који ће бити усмерен ка позиционирању система у будућности, у смислу његове одрживости, утицаја на квалитет ваздуха, али и да омогући доступност јавног транспорта свим грађанима. Због тога, врло је битно измештање железничког коридора из градског језгра који ће омогућити увођење лаког шинског саобраћаја и његову интеграцију у јавни градски превоз.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за комуналне делатности и инспекцијске послове
 Процењена вредност: 100.000.000 РСД
 Извори финансирања: буџет Града Ниша, ЕУ фондови, обртна средства јавно-комуналних предузећа, ресорна министарства
 Период спровођења: дугорочни (2021-2027)

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
% учешћа система јавног транспорта путника у укупном обиму путовања	процент	Јавни превоз	30	2020	40
% учешћа бицикличног саобраћаја у свакодневним кретањима	процент	Јавност, план	10	2020	35
% употребе аутомобила у укупном саобраћају	процент	А. саобраћај	45	2020	50

2.2.5. Назив мере:	Побољшање приступачности, безбедности и паркирања
--------------------	---

Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
-----------	---

Опис мере:

Имајући у виду да је изградња саобраћајница у протеклом периоду била недовољно кординисана и да се приликом изградње нових или реконструкције постојећих није водило рачуна о свим аспектима, постоје значајни недостаци у изграђеном простору. Јавне површине су оптерећене различитим садржајима, урбаним мобилијаром, киосцима, билбордима, летњим баштама и др. тако да њихово постављање треба да буде усклађено и да не ремети најбитније функције, а то су приступачност и безбедност. Дизајн улица, сви елементи, треба да буде у складу са правилима и прописима приступачности и безбедности. У оквиру тога се сврстава и планирање саобраћајне сигнализације. Повећана безбедност се може остварити кроз различите системе, међу којима је најприменљивији систем видео надзора.

Добар систем јавног превоза, подразумева и добро осмишљена и планирана аутобуска стајалишта. Приметно је да постоје локације у планским документима планирне за те намене, а да исте нису реализоване. У планском периоду, нарочито приликом израде планских докумената, треба преиспитати оправданост, сврсисходност тих локација и реализовати оне за које се утврди да су неопходне. Потребно је да аутобуска стајалишта буду опремљена светлосним и звучним обавештењима као и натписима на Брајевој азбуци како би се особама са инвалидитетом омогућило несметано кретање кроз град. У циљу побољшане безбедности и приступачности, планирано је креирање интерактивних апликација.

Паркирање у граду Нишу је један од основних проблема. Изградња подземних или надземних етажа је једно од решења за тај проблем, али не и једино. Обавеза обезбеђења паркинг места приликом изградње објеката је обавеза инвеститора и то у оквиру грађевинске парцеле, ван јавне површине.

Приметно је велико одступање између пројектованог и изведеног приликом реализације паркинг/гаражних места, те је потребно такву праксу зауставити. Потребно је планирати и изградити подземне и надземне гараже, као и паркинг за туристичке аутобусе у близини туристичких локација (Тврђава, Медијана, Бубањ и др.)

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Дирекција за изградњу града

Процењена вредност: 360.000.000

Извори финансирања: буџет града, министарство, ЕУ фондови

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број новопостављене сигнализације	број	н. плана	23866	2020	24500
Број успостављених система видео надзора	број	план	10	2020	40
Број новоуређених аутобуских стајалишта	број	план	20	2020	40
Број новоизграђених подземних и надземних гаража	број	ПС	3	2020	8
Број паркинга за теретна возила и туристичке аутобусе	број	ПС	0	2020	1
Број уклоњених архитектонских физичких баријера	број	ПС	100	2020	200

2.2.6. Назив мере:	Мера повећања атрактивности и квалитета урбаног окружења
--------------------	--

Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
-----------	---

Опис мере:

Предмет ове мере је уређење сложеног односа отворених јавних градских простора наслеђених суседства колективног становања у блоковима из друге половине 20. века и свакодневног друштвеног живота, као и уређење девастираних и запустелих јавних простора, оживљавање простора јавне намене новим садржајем. Проблеми у градским просторима суседства се испољавају на друштвеном и просторном нивоу кроз: отуђеност становника, недостатак заједничких активности и боравка на отвореним јавним просторима суседства, низак степен виталности, изостанак адекватног одржавања и смањену сигурности. Као што физички простор представља резултат друштвених процеса и промена, тако и људско понашање одређује физички, али и друштвени и културни контекст. У реализацији ове мере се полази од претпоставке да се за могућу просторну трансформацију колективног суседства приступа са становишта преобликовања социјалног односа на којима се заснивају обрасци употребе јавног простора суседства. У склопу ове мере је планирано партиципаторно решавање проблема урбаних џелова, затим дефинисање нове намене простора који се ослобађају измештањем Цветне пијаце и ауто пијаце код Тврђаве, затим измештањем кванташке пијаце али и уређење тргова. У склопу ове мере биће потребно побољшање као и обједињавање свих планова који се тичу јавних простора

(план постављања мањих монтажних објеката, план постављања билборда, план постављања летњих и зимских башти, подземних контејнера и других планова). Врло битно је истаћи да ће Град Ниш развијати мреже окупљања грађана и радити на потпуној регенерацији јавних простора. Биће потребе да се сагледа друштвена димензија коју имају јавни простори и омогућити да се поставе места за читање, дружење, мини представе и концерте и интеракцију грађана.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Канцеларија за локални економски развој

Процењена вредност: 15.000.000

Извори финансирања: буџет града, приватни капитал кроз друштвено-одговорно пословање, средства ЕУ Програма, ресорна министарства, ЕИБ, Свестка Банка

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број пројеката урбане регенерације и трансформације јавних простора	Број	КЛЕР	/	2020	5
Број пројектних задатака урбане регенерације дефинисан партиципацијом грађана	Број	КЛЕР	0	2020	5

2.2.7. Назив мере:	Унапређење атрактивности приобаља реке Нишаве
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

Ова мера подразумева партиципаторно планирање садржаја који ће физички унапредити простор приобаља реке Нишаве у коме се прожимају природа, екосистем реке, културно- историјско наслеђе и урбани живот града. У склопу мере планирано је прикупљање информација грађана о њиховим потребама, дефинисање органичења и могућности, имовинско-правни послови и израда идејног решења и пројектно-техничке документације. Планирано је уређење дуж целог коридора од Медошевачког моста до Нишке Бање, постављање клупа, летњиковача, канти, жардињера за декоративно цвеће и осветљење на променади. Такође, предвиђено је постављање игралишта за децу (тобогани, љуљашке и клацкалице), тематских паркова, урбаног моблијара, теретана, мини зидова за слободно пењање и уређење јавних зелених површина и блоковског зеленила које гравитира око променаде Нишаве.

Приступачност је један од најбитних фактора повезивања целог коридора, као и са Нишком тврђавом, те је потребно обезбедити физичку везу кроз континуалност и приступачност, а посебна пажња ће бити посвећена приступу особама са инвалидитетом, родитељима са децом у колицима и бициклистима.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Канцеларија за локални економски развој

Процењена вредност: 60.000.000

Извори финансирања: буџет града, приватни капитал кроз друштвено-одговорно пословање, средства ЕУ Програма, ресорна министарства, ЕИБ, Свестка Банка

Период спровођења: 2021-2025

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број пројеката за уређење приобаља реке Нишаве	Број	КЛЕР извештај о раду	0	2020	4
км новог сређеног простора приобаља Нишаве	км	КЛЕР извештај о раду	0	2020	8

2.2.8. Назив мере:	Унапређење бицикличке инфраструктуре
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском

систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

Предуслови за унапређење бициклическе инфраструктуре биће сагледани кроз студије и пројекте којима ће бити утврђено постојеће стање бициклическе инфраструктуре и извршена анализа нових локација. Град Ниш ће сагледати начине да у оквиру постојеће инфраструктуре изврши радове на улицама/стазама како би се систем бициклических стаза повећао. Поред осталог, битно је да се изврши опремање нових и постојећих стаза опремом и сигнализацијом, попут урбаног мобилијара, саобраћајних знакова, заштитне оградe и зелених зидова како би се бициклически саобраћај одвијао на безбедан начин, а како би се постојећа путна инфраструктура искористила за нове бициклическе стазе. С обзиром на све већи број корисника електричних бицикла и тротинета, предвиђено је и постављање станица за пуњење. Биће извршена ревитализација и проширивање постојећих капацитета бициклических стаза кроз паркове природе, које би се спојиле са бициклическим стазама у урбаним подручјима града (Нишка Бања, Јелашница, Сићево, Островица преко старог пута до Плоче)

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за комуналне делатности и инспекцијске послове

Процењена вредност: 60.000.000

Извори финансирања: буџет града, приватни капитал кроз друштвено-одговорно пословање, средства ЕУ Програма, ресорна министарства, ЕИБ, Свестка Банка

Период спровођења: 2021-2025

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
дужина обновљене, унапређене и/или одржаване мреже бициклическе инфраструктуре изражена у км	км	Извештај	10	2020	40
број паркиралишта за бицикле и њихова искоришћеност	Број паркиралишта	Извештај	48	2020	90

Приоритетни циљ 2.3 : Убрзати енергетску транзицију ка ниско-угљеничном, климатски-неутралном развоју уз обезбеђивање енергетске безбедности	Показатељ	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
	2.3.1. Емисија CO ₂	tCO ₂	SECAP извештај о спровођењу	1.065.940,60 (2010)	639.564,36

Образложење:

У циљу остваривања Зеленог договора за Западни Балкан потребно је детаљно сагледати концепте чисте енергије у оквиру привреде, индустрије, производње и потрошње, велике инфраструктуре, транспорта, енергетике, сектора хране и пољопривреде, грађевинарства, социјалних накнада, доброг управљања и дигитализације. Како би се постигли ти циљеви, кључно је придати већи значај заштити и обнови природних екосистема, одрживој употреби ресурса и бољем здрављу људи. Такође, Град Ниш ће подстицати и улагати у употребну дигиталну трансформацију и алате, с обзиром на то да су кључни за омогућавање промена (веза Циљ 4.1). Даља декарбонизација енергетског система кључна је за постизање циљева у области климатских промена 2030. и 2050. године. Доказ решености града за процесе декарбонизације се огледа у чињеници да је Град Ниш потписник велике иницијативе Европске Комисије „Повеља Градоначелника“, а једини је потписник из Србије (поред 13 осталих потписника) који је донео Акциони план одрживог развоја енергетике (SEAP) до 2020. године што је обавеза свих потписника, а тренутно припрема нови документ којим ће се утврдити циљеви за 2030. годину. Град Ниш истовремено припрема Mapу пута енергетске транзиције до 2050. године којом ће се предвидети мере за декарбонизацију територије до 2050. године. Процесом преласка на чисту енергију требало би да буду обухваћени потрошачи и да им он буде од користи. Обновљиви извори енергије имаће суштинску улогу. Ојачаће се подршка у области енергетике. Град Ниш ће ставити нагласак на интеграцију енергетског тржишта, диверзификацију енергетских извора, декарбонизацију и чисту енергију, правичну транзицију, повећану дигитализацију система и паметне мреже и енергетску ефикасност укључујући модернизацију даљинског грејања и енергетску сигурност. Град Ниш ће подржати повећано коришћење обновљивих извора енергије кроз улагања у соларне изворе енергије и геотермалне изворе и енергију ветра. Такође, Град Ниш ће стварати повољно окружење регулаторним оквиром за улагања у ове области, али и подршку грађанству за прелазак на обновљиве изворе енергије. Прелазак са угља и мазута на одрживу и чисту енергију биће кључан како би се смањиле емисије угљен-диоксида и загађење ваздуха. У том смислу, подстицаће се транзициони прелазак на модерну гасну инфраструктуру, омогућавајући сигуран и приступачан извор енергије грађанима и привреди, а истовремено знатно повећавајући квалитет ваздуха и смањујући емисије. Дугорочно гледано, инвестиције у гасну инфраструктуру обезбедиће основу за наредни корак у заштити животне средине јер ће

омогућити увођење декарбонизованог гаса када буде доступан и конкурентан. Град Ниш ће пружати подршку у енергетској ефикасности. Објекти јавног становања у Нишу су просечне старости 40 година, углавном су у лошем стању и у константном пропадању, најчешће због недовољног и неадекватног одржавања од стране власника. Ови објекти не задовољавају релевантне техничке стандарде и захтеве коришћења енергије. Мора се уклонити ризик од енергетског сиромаштва како би се домаћинствима која не могу приуштити кључне енергетске услуге омогућио основни животни стандард. Делотворни програми, као што су програми финансирања за домаћинства намењени обнови кућа, могу умањити рачуне за потрошњу енергије и допринети заштити животне средине.

Загађење ваздуха је кључни проблем у Нишу. На основу података из Годишњег извештаја о стању квалитета ваздуха у Републици Србији 2019. године, Министарства заштите животне средине Републике Србије и Агенције за заштиту животне средине, утврђено је да је у агломерацији Ниш ваздух био III категорије, прекомерно загађен ваздух, услед прекорачења граничних вредности суспендованих честица ПМ10 и ПМ2.5. На основу индикатора о загађености ваздуха, у току 2019. године 24% случајева дневних концентрација ПМ10 је било веће од ГВ, од тога 16% случајева у класи „загађен“ ваздух и 8% случајева у класи „јакو загађен“ ваздух. У Нишу је највише изражена квалитативно-квантитативна повезаност и условљеност између емитовања загађујућих супстанци насталих сагоревањем горива које се користе за потребе рада јавних котларница и индивидуалних кућних ложишта и квалитета ваздуха. Са повећањем активности рада енергетских постројења долази до повећања концентрација загађујућих супстанци у спољашњем амбијенталном ваздуху и нарушавања квалитета ваздуха, што су потврдила мерења и истраживања спроведена на подручју града Ниша. Подстицајне мере које омогућавају удаљавање од експлоатације угља и мазута побољшало би живот грађана и донело значајне уштеде здравству.

Истраживања саобраћајних токова у Нишу, на основним мрежама саобраћајница, показала су да се преко њих, поред интерног повезивања стамбених и радних зона, остварују и везе са „спољним“ саобраћајем (улаз и излаз из града). На прилазним и градским магистралама доминирају путнички аутомобили са учешћем од 50% до 80% од укупног броја возила.

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

Циљ 3: Добро здравље

3.9. До 2030. значајно смањити број смртних случајева и обољења од опасних хемикалија и загађења, и контаминације ваздуха, воде и земљишта.

Циљ 7: Доступна и обновљива енергија

7.1. До 2030. обезбедити универзални приступ јефтиним, поузданим и модерним енергетским услугама.

Циљ 11: Одрживи градови и заједнице

11.6. До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима.

Циљ 15: Живот на земљи

15.6 Мобилисати значајна средства из свих извора и на свим нивоима како би се финансирало одрживо управљање шумама и пружили одговарајући подстицаји земљама у развоју за унапређење таквог управљања, укључујући очување и шумљављање

Предложене мере за остваривање приоритетног циља 2.3.

2.3.1. Назив мере:	Развој и унапређење енергетске инфраструктуре унапређењем енергетске ефикасности уз обезбеђивање енергетске безбедности и снабдевања обновљивом, „чистом“ и локално доступном енергијом
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.), анализу потенцијала, стратешко планирање и укључивање грађана у процесе одлучивања
Опис мере:	У планском периоду је неопходно унапредити јавну инфраструктуру која директно утиче на квалитет ваздуха са посебним освртом на ширење мреже даљинског грејања и коришћење савремених технологија, попут топлотних пумпи, апсорпционих машина, микро когенерације/тригенерације и кондензационе технологије, затим конверзију постојећих котларница са мазута на гас и прикључење јавних објеката на систем топлификације, што ће довести до значајног смањења загађења ваздуха. Преузимањем топлане Клиничког центра „Ниш“ од стране ЈКП „Градска топлана“ Ниш створили су се предуслови да се гасе топлане и котларнице у близини КЦ Ниш прикључивањем на систем даљинског грејања. У планском периоду, планирано је прикључење објеката и то: зграда Медицинског факултета, Студентског дома код Медицинског факултета, Студентског дома код Економског факултета, Завода за плућне болести и туберкулозу, Хитне помоћи, Правног-Економског факултета, зграде ЈП „Железнице Србије“, Вртића „Лептирић“, Средње медицинске школе „Миленко Хаџић“ итд. на СДГ. За објекте јавне намене где није могуће прикључење на СДГ, или је економски неоправдано вршиће се конверзија сопствених котларница ка еколошки прихватљивим. То су пре свега објекти: ОШ „Бубањски Хероји“, ОШ „Мирослав Антић“, ОШ „Карађорђе“, ОШ „Краљ Петар I“ – истурено одељење Паси Пољана итд.. Потребно је искористити постојеће стабилне конструкције (стадиони, хале, новоградња) и непродуктивно земљиште за постављање фотонапонских и термосоларних соларних панела. Град Ниш ће иницирати програм подршке подизању енергетских засада. У фази транзиције ка угљеничној неутралности, планирано је планско прикључивање индивидуалних

корисника на гас и сагледавање могућности које пружа интерконеција Ниш-Софија за изградњу гасне електране. Да би се смањиле емисије азотних оксида у гасним котларницама енергетских субјеката (ЈКП Градска Топлана и Машински факултет) извршиће се уградња low-NOx горионика и канала за рециркулацију димних гасова. Планирана је изградња когенеративног постројења за истовремену производњу топлотне енергије и електричне енергије на локацијама где постоји потреба за термалном енергијом и у летњим месецима као што су Клинички центар и насеља са изграђеним системима за ППВ.

Биће сагледане студијско-аналитичка и пројектно-техничка документацију за коришћење обновљивих извора енергије у објектима јавне намене, и то кроз израду Студије изводљивости за коришћење соларне енергије и геотермалне енергије у систему даљинског грејања и израду Програма енергетске ефикасности. Такође планирана је израда Студије коришћења соларне енергије за загревање санитарне топле воде и/или производњу електричне енергије из термосоларних и фотонапонских постројења уграђених на крововима зграда (јавних и приватних) са катастром кровова на територији града Ниша, затим израда Студије изводљивости за успостављање система даљинског хлађења на територији Града Ниша, Студије изводљивости за повезивање топлотних извора у јединствени систем даљинског грејања (Дистрибутивни прстен), Студије изводљивости за примену система "хватања" и "складиштења" угљеника у топлотним изворима у надлежности Града Ниша, Студије изводљивости за коришћење биомасе у систему даљинског грејања на територији града Ниша на одржив начин, Студије о енергетском сиромаштву са проценом броја породица у енергетском сиромаштву и предлогом мера за искорењивање. Аутоматизација процеса рада Система даљинског грејања - Паметно мерење, SCADA...се у времену технолошке револуције поставља као основа рада. Такође, израда атласа геотермалних капацитета и потврђивање постојања геотермалне енергије је планирано истражним бушотинама.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за комуналне делатности и инспекцијске послове, ЈКП „Градска топлана“ Ниш, Енергетски менаџер
 Процењена вредност: 180.000.000 годишње (1.260.000.000 за плански период)
 Извори финансирања: Есктерни, буџет Града Ниша
 Период спровођења: дугорочни 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Учешће енергије из обновљивих извора у укупној потрошњи енергије на територији града Ниша	%	Енергетски биланс	нема података	2021	30
Укупна површина којој се испоручује топлотне енергија из система даљинског грејања ЈКП „Градска топлана“ Ниш	m2	Регулаторни извештај ЈКП „Градска топлана Ниш“ уз захтев за утврђивање нулте цене	2.132.036.84	2020	3.000.000
Површина пољопривредног земљишта са енергетским засадама	ха	РЗС	Нема података	2020	1
Број истражних бушотина за испитивање геотермалне енергије	број	Студије, стратегије, анализе	1	2020	4

2.3.2.Назив мере:	Подстицајне мере за смањење загађења ваздуха
Тип мере:	Подстицајне и информативне
Опис мере:	
<p>Како су кућна ложишта, мањи погони разноврсних привредних делатности, као стационарни извори загађања ваздуха оцењени као једни од кључних чиниоца загађења ваздуха, Град Ниш планира увођење подстицајних мера за замену неефикасних уређаја за грејање у приватним кућама и то за замену постојећих уређаја за грејање ефикаснијим уређајима на пелет, замену постојећих уређаја за грејање ефикаснијим уређајима на гас и уклањања постојећих уређаја за грејање и прикључење на систем даљинског грејања. У наредном периоду ове подстицајне мере ће се проширити и на коришћење топлотних пумпи, инвертер клима уређаја, а најобимније се очекује у делу подстицаја за уградњу термосоларних и фотонапонских система.</p> <p>Такође, Град Ниш планира да уведе подстицајне мере за коришћење „зелених технологија“ и чистије производње у привреди, мера подстицаја кроз смањење такси и пореза за домаће технологије у области ОИЕ, мере подршке енергетских усева, увођење бонуса на комбиноване ОИЕ, бонуса за коришћење ОИЕ, бонусе за додатну ефикасност циркуларних пумпи.</p>	

Планирано је увођење подстицајних мера за замену и смањење коришћења конвенционалних електричних бојлера за загревање санитарне топле воде у домаћинствима, кроз програм увођења централне припреме СТВ у постојећем стамбеном фонду.

Очекује се и обимна кампања која ће пратити мере подстицаја, а поред тога подстицати примену свих мера и без мера подстицаја.

Неопходна је и промоција уградње индивидуалних мерача потрошње топлотне енергије и терморегулационих вентила у вишеспратним објектима али и увођење подстицајних мера за уградњу кроз суфинансирање.

Такође, Град Ниш планира да субвенционише трошкове за грејање социјално угроженим категоријама становништва.

Имајући у виду значајан обим административних и стручних потреба за увођење и спровођење нове мере биће неопходно обезбедити адекватно унапређење капацитета запослених који ће бити задужени за спровођење мере у смислу повећања броја запослених у организационој јединици и одговоарајуће обуке и размену искустава.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР

Процењена вредност: 50.000.000 годишње (350.000.000 за плански период)

Извори финансирања: Екстерни, буџет Града Ниша, средства грађана

Период спровођења: дугорочни 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број домаћинстава корисника подршке који су заменили пећ за пећ на пелет	Број	Извештај о	0	2021	800
Број подстицаја за уградњу индивидуалних мерача потрошње топлотне енергије	Број	Извештај о	0	2021	1000
Број подстицаја за домаће технологије у области ОИЕ	број	Извештаји о спровођењу мера	0	2020	200

2.3.3.Назив мере:	Мере подршке унапређења стамбене политике града
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	<p>Затечени проблеми у овој области су бројни: лоши услови становања грађана; урушавање и драстично смањење вредности стамбеног фонда (оронуле фасаде, запуштене зграде, немогућност адекватне реакција органа јавне управе у санирању и отклањању опасности за живот и тело људи као и имовину грађана); изузетно велика потрошња енергије у зградама (60% од укупне потрошње енергије), имајући у виду да преко 90% индивидуалних домаћинстава и стамбених зграда у РС није изграђено у складу са важећим стандардима у области енергетске ефикасности; нејасно дефинисане обавезе власника зграда као и механизми за управљање и одржавање зграда, као и одговорност ако настане штета услед неодржавања зграда; недовољно јасно развијени механизми за реализацију социјалног становања; нерегулисана исећења и пресељења из бесправно изграђених објеката и насеља која се налазе на туђем земљишту и др. Ниш, који представља просек у односу на ове статистичке податке, бележи све већи број пријављених хазарда на објектима колективног становања у посебним и заједничким деловима зграда. Немогућност адекватне реакције органа јавне управе у санирању и отклањању опасности за живот и тело људи као и имовину грађана, нејасно дефинисане обавезе власника зграда као и механизми за управљање и одржавање зграда, као и одговорност ако настане штета услед неодржавања зграда и недовољно јасно развијени механизми за реализацију социјалног становања су довели до урушавања и драстичног смањења вредности стамбеног фонда Града Ниша. Највећи део грађана у Нишу је средином деведесетих година откупио друштвене станове и тиме су постали не само власници станова, неко и заједничких делова зграда о којима би требало да воде рачуна. На жалост, у пракси, решавање заједничких проблема у згради никада није заживело, па је неопходно да оно коначно постане јавни интерес. Практична примена ових мера би омогућила спајање три сфере: становање, одржавање стамбених зграда и социјално становање. Скупштине станара у Нишу, у највећем броју случајева, нису упознате са одредбама нацрта Закона о становању и одржавању зграда, обавезама и правима које проистичу из примене овог Закона. Због тога се јавља јасна потреба да се уведе ефикасне мере и методе за спровођење Закона о становању и одржавању зграда, подстичу власници станова да се удружују у станарска удружења и послују по Закону о становању и одржавању зграда за потребе реновирања и потребно је омогућити им да приступе подстицајним мерама за мере енергетске ефикасности и</p>

стамбене политике. Планска и развојна документа Града Ниша истичу предност економских мера које имају дугорочне ефекте на умањење климатских промена и друштвене интересе у односу на краткорочне оквирне програме.

Град Ниш планира да у средњерочном периоду утврди стамбени фонд града Ниша, изради типологију стамбених зграда и породичних кућа, и постави мере за суфинансирање побољшања својства зграда.

Установљавање јавног интереса и расподела надлежности (обавеза, права и одговорности) државе и јединица локалне самоуправе у области становања као и успостављање јединственог, економски одрживог система стамбеног финансирања и успостављање јединственог институционалног система за реализацију усвојених (непрофитних) стамбених програма се сматра кључним елементима који су у оквиру овог резултата. У складу са одредбама Закона о становању и одржавању зграда, успоставиће се Стамбени фонд за спровођење политике подршке одрживом пословању за инвестиционо одржавање и унапређење својстава зграде. Град Ниш ће, у исто време, пружити подршку власницима станова за постизање банкарске ликвидности како би добили приступ банкарском кредиту неопходном за реновирање. Овакав вид комбиноване техничке и финансијске подршке је предвиђен како би се мотивисали власници станова да постигну консензус при инвестицији и пруже неопходна средства за реновирање. Такође, ова мера предвиђа и организовање тренинга за професионалне управнике станова о управљању и одржавању заједничке имовине, али и информативне кампање. Ради боље евиденције и ефикаснијег постављања мера, израдиће се база података зграда на територији Ниша са геореференцама и интернет платформа доступна грађанима али и спровођење енергетских прегледа стамбених зграда.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за имовину и одрживи развој

Процењена вредност: 200.000.000 годишње

Извори финансирања: буџет Града, ресорна министарства, ЕУ фондови, ЕИБ, УН институције

Период спровођења: 2024-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Формиран стамбени фонд Града Ниша	Стамбени фонд	Одлука Скупштине	0	2021	1
Број корисника средстава Фонда за становање	број	Ниш Стан извештај	0	2021	200

2.3.4. Назив мере:	Подстицајне мере за унапређење енергетске ефикасности зграда
Тип мере:	Подстицајне
<p>Опис мере:</p> <p>Грађевински сектор чини преко 40% укупне потрошње енергије на Западном Балкану. Реновирање јавних и приватних зграда у складу са минималним стандардима енергетских перформанси може дати веома значајан допринос смањењу емисија гасова са ефектом стаклене баште, побољшати животни стандард грађана, као и њихово здравље. Талас реновирања зграда биће спроведен у сарадњи Града Ниша и ресорног министарства и помоћи ће декарбонизацији јавног и приватног грађевинског фонда, узимајући у обзир енергетско сиромаштво. Поддржаће се напори да се утврди стопна реновирања и уштеда енергије у постојећим зградама и постигне стандард „приближне нулте“ енергије и емисије у новим зградама.</p> <p>Осим стамбеног сектора, мере обнове зграда се односе и на јавне зграде, и град Ниш ће током 2020. године започети радове на обнови зграда вртића „Лептирић“, ОШ „Стефан Немања“ и Средњој грађевинској школи „Неимар“. Поред наведених извесна је обнова зграде општине „Пантелеј“ и дома ученика „Душко Радовић“. Током године ће се у оквиру Министарства рударства и енергетике формирати Фонд за енергетску ефикасност са циљем обезбеђивања подршке за обнову зграда где се очекује значајна улога локалних самоуправа приликом спровођења мера. Обнова стамбених зграда подразумева и успостављање значајне организационе структуре града која ће пратити и подржавати спровођење пројекта обнове зграда. Из овог разлога град Ниш ће оформити услужни центар који ће омогућити пружање неопходних информација али и неопходне стручне и административне подршке грађанима приликом спровођења пројекта обнове зграда.</p> <p>Поменута средства Фонда за енергетску ефикасност ће се користити и за обнову јавних зграда, школа и вртића на првом месту, због чега ће приоритет града у наредном периоду бити да финансира израду пројектно-техничке документације за обнову што већег броја јавних зграда како би се адекватно припремили за надолазећи талас обнове зграда.</p> <p>Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за комуналне делатности и инспекцијске послове, Енергетски менаџер</p> <p>Процењена вредност: 800.000.000,00 годишње (5.600.000.000,00 за плански период)</p> <p>Извори финансирања: Есктерни, буџет Града Ниша, учешће грађана</p> <p>Период спровођења: дугорочни 2021-2027</p>	

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број подстицајних мера за побољшање енергетске ефикасности у објектима колективног становања	број	извештаји	0	2020	100
Број објеката колективног становања са унапређеним % енергетске ефикасности	број	извештаји	0	2020	100
Број стамбених заједница које су добиле подршку за унапређење својстава зграда и побољшање енергетске ефикасности	број	извештаји	0	2020	100
Број породичних кућа на којима је спроведена мера	број	извештаји	0	2020	1.500
Број јавних зграда на којима је извршена обнова у смислу унапређења енергетске ефикасности	број	озвештаји	2	2020	50

2.3.5. Назив мере:	Иновативни модели финансирања пројеката унапређења енергетске ефикасности и коришћења обновљивих извора енергије
Тип мере:	Институционално-организационе
<p>Опис мере:</p> <p>Град Ниш годинама успешно спроводи пројекат јавно-приватног партнерства у области јавног превоза. Пратећим уговором су уведене одредбе којима се приватни партнер обавезује да у превозу користи возила са ниском емисијом уз обавезу да започну са увођењем и возила која користе еколошке енергенте.</p> <p>Законом о ефикасном коришћењу енергије је прописана могућност коришћења енергетских услуга од стране јединица локалних самоуправа која подразумева ангажовање компаније за енергетске услуге (ESCO – Energy Service Company) кроз поступак јавно-приватног партнерства. Након потписивања уговора са ESCO, изабрани приватни партнер има обавезу да спроведе пројекат унапређења енергетске ефикасности или коришћења обновљивих извора енергије о свом трошку, а јавни партнер има обавезу да током утврђеног периода након спровођења пројекта приватном партнеру плаћа уговорену накнаду за одржавање или снабдевање енергијом.</p> <p>Град Ниш ће потписати ESCO уговор за реконструкцију система јавног осветљења којим ће се приватни партнер обавезати да изврши замену преко 23.000 светилки новим LED светилкама. Град Ниш ће имати обавезу да у наредних 15 година за услугу замене светилки, као и услуге одржавања система јавног осветљења, коју приватни партнер такође преузима, плаћа уговорени износ накнаде.</p> <p>На сличан начин ће се припремити и уговор о обнови групе јавних зграда са заменом извора грејања.</p> <p>Новим законом о обновљивим изворима енергије ствара се основ за формирање енергетских заједница за коришћење обновљивих извора енергије чиме се омогућава да се грађани организују самостално у организационе структуре чиме би на тржишту могли равноправно да учествују у производњи и снабдевању електричном енергијом. На овај начин се остварује основни услов да грађани инвестирају у системе за производњу електричне енергије из обновљивих извора енергије (фотонапонска постројења и сл.) на својој имовини или на имовини у јавном власништву и да вишак електричне енергије продају на тржишту.</p> <p>Град Ниш има намеру да подржи развој ових модела финансирања и у наредном периоду ће кроз неколико пројектних активности отворити дијалог на ове теме и утврдити и спровести кораке. У оквиру HORIZON2020 mPOWER пројекта ће се започети пројекат у сарадњи са градом Бургасом којим ће се омогућити да се искористе најбољи примери праксе из Европске Уније на успостављању енергетских заједница у ова два балканска града. Поред тога, у оквиру EUKI програма ће се спровести велика регионална кампања са градовима Ниш, Мостар и Пореч у циљу промовисања и покретања енергетских заједница у овим градовима. Након тога се очекује да се активности даље развијају у складу са утврђеним смерницама</p> <p>Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Канцеларија за локални економски развој, Управа за комуналне делатности и инспекцијске послове, Енергетски менаџер Процењена вредност: 2.400.000.000 током периода Извори финансирања: ESCOекстерни извори Период спровођења: 2021 - 2027</p>	

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број замењених светилки у систему јавног осветљења	ком	Извештаји	0	2021	24.000
Број јавних објеката обновљених кроз ESCO модел	ком	Извештаји о реализацији пројеката	0	2021	20
Број јавних кровова са уграђеним соларним панелима	ком	извештаји	1	2021	100

2.3.6. Назив мере:	Развој интегралних и комплементарних локалних енергетских инфраструктурних система са посебним фокусом на системе снабдевања даљинским грејањем и гасом
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

Ова мера подразумева развој локалних енергетских инфраструктурних система на подручју града Ниша кроз израду и спровођење Програма развоја енергетике који је усклађен са Стратегијом развоја енергетике Републике Србије, Програмом остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије, Акционим планом за енергетску ефикасност Републике Србије, Планом развоја града Ниша и Стратегијом нискоугљеничног развоја града Ниша.

Елементи програма развоја енергетике ће након израде постати саставни део Просторног Плана града Ниша, а утврдиће смернице за развој локалне енергетске инфраструктуре и услове за одрживи и равномерни развој локалне енергетике на територији града Ниша.

Утврдиће се развој локалних енергетских инфраструктурних система производње, дистрибуције и снабдевања топлотном и расхладном енергијом, али и производње и снабдевања електричном енергијом која се добија из локалних обновљивих извора енергије водећи рачуна о усаглашености са законском регулативом и поштовање следећих начела: сигурност у снабдевању, унапређење квалитета амбијенталног ваздуха, економска приуштивост, енергетска ефикасност, смањење емисије гасова зелене баште, диферзификација у снабдевању, максимално коришћење локално доступних извора енергије, децентрализација, одрживи развој.

Израдом Програма развоја енергетике извршиће се преиспитивање постојећег приступа у развоју енергетике којим је омогућен развој неодрживих техничких решења попут коришћења фосилних горива или електричних котлова за грејање зграда или изградње градских насеља без постојеће енергетске инфраструктуре за грејање и хлађење зграда и загревање потрошне топле воде. Неодговарајуће коришћење локално доступних обновљивих извора енергије (соларна енергија, геотермална енергија, комунални отпад, пољопривредни отпад, локална биомаса...) такође представља приступ који је неопходно преиспитати. Ово посебно имајући у виду чињенице да је досадашњи развој енергетике у великој мери допринео лошем квалитету амбијенталног ваздуха током сезоне ложења, значајном присуству енергетског сиромаштва, расипању енергије, великој зависности и значајној несигурности у снабдевању и интензивном негативном доприносу климатским променама.

Израда Програма развоја енергетике треба да усмери рационалну организацију, уређење и заштиту подручја града Ниша ка одрживим формама реализације националних, регионалних и локалних развојних интереса у области енергетике. Програмом развоја енергетике дефинисаће се концепција интегралног, одрживог, уравнотеженог друштвено-економског и просторног развоја енергетске инфраструктуре у складу са наведеним начелима.

Неопходно је узети у обзир инфраструктурне пројекте чија је реализација иницирана или започета. Овде се могу издвојити пројекти конверзије топлотних извора у систему даљинског грејања попут, котларнице „Књажевачка“, „Паси Пољана“, „Пантелеј“, ПМФ, „Мирослав Антић“, као и гашења котларница „Чаир“ и „Ардија“, затим пројекте реконструкције топлотне мреже, реконструкције топлане „Криви Вир“, изградња котларница на дрвену сечку на локацијама „Криви Вир“, „Мирослав Антић“ и „ПМФ“, увођење система тригенерације на систему топлане „Клинички центар Ниш“, изградњу когенеративног постројења на биомасу, изградњу нових система даљинског грејања на локацијама нових насеља Сомборска 2, Ардија, Ледена Стена...

Истовремено се мора имати у виду изградња магистралног гасовода Ниш-Димитровград и изградња објеката у функцији

магистралног гасовода на територији града Ниша - Примопредајна станица (ППС) "Трупале", Главна мернорегулациона станица (ГМРС) "Ниш 2"; Главни разводни чвор (ГРЧ) "Књажевац" (од кога се планира траса гасовода МГ-12) и Блок станица (БС) "Нишка Бања", гасификација планираних индустријских зона као и гасификација већ постојећих привредних субјеката, развој примарне гасоводне мреже максималног радног притиска (МОР) до 16 bar и даља изградња мернорегулационих станица (МРС) у сарадњи са предузећем надлежним за дистрибуцију природног гаса, развој дистрибутивних гасоводних мрежа ниског притиска (МОР<4bar) у сарадњи са предузећем надлежним за дистрибуцију природног гаса, развој примарне гасоводне мреже максималног радног притиска (МОР) до 16 bar и даља изградња мернорегулационих станица (МРС) ка ширем подручју града Ниша. Посебно је потребно узети у обзир значајне потенцијале локално доступних обновљивих извора енергије попут биомасе, геотермалне енергије, соларне енергије, биогаса добијеног из процеса управљања отпадом из старе депоније, новог постројења за прераду отпадних вода, као и из процеса производње млека, меса и осталих пољопривредних процеса.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за комуналне делатности и инспекцијске послове, ЈКП „Градска топлана“ Ниш, Yugorosgaz, Енергетски менаџер

Процењена вредност: 24.000.000.000 за програмски период

Извори финансирања: Екстерно, градски буџет

Период спровођења: 2021 - 2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број усвојених Програма развоја енергетике	ком	скупштинска Одлука	0	2020	1
Број домаћинстава прикључених на гас	број	Yugorosgaz	600	2020	10.000
Број објеката прикључених на СДГ	број	ЈКП „Градска топлана“ Ниш	28.000	2020	50.000
Смањење броја породица са индивидуалним ложиштима на чврста и течна фосилна горива	%	Енергетски биланс	63	2020	40

2.3.7. Назив мере:	Успостављање организационе инфраструктуре за спровођење енергетске транзиције и унапређење капацитета кроз перманентну едукацију запослених и размену искустава
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе

Опис мере:

Имајући у виду забрану запошљавања, број запослених у организационим јединицама које су задужене за питања енергетике и енергетске ефикасности (Управа за комуналне делатности и комуналне делатности и инспекцијске послове, Енергетски менаџер) је остао на истом или мањем обиму (упоређујући са периодом од пре више од 10 година), без обзира на чињеницу да су се обавезе из ове области вишеструко увећале доношењем и изменама и допунама неколико Закона. Последица тога јесте да службе не могу да пруже одговарајући одговор на све прописане обавезе.

Законом о ефикасном коришћењу енергије (од 2013.) је прописано да јединица локалне самоуправе именује потребан број енергетских менаџера. Град Ниш је именовало једног енергетског менаџера што је исти број као и било која локална самоуправа са 20.000 становника. Истовремено, обим посла у оквиру система енергетског менаџмента подразумева прикупљање и анализу података о енергетској потрошњи јавних зграда и јавног осветљења, предлагање мера унапређења енергетске ефикасности и учествовање у њиховом спровођењу, доношење Програма и плана енергетске ефикасности, припрему и достављање годишњих извештаја о достизању циљева уштеде, па је тиме обим посла на нивоу града са 260.000 становника око 13 пута већи од обима посла у локалној самоуправи од 20.000 становника. Градови сличне величине граду Нишу (Нови Сад, Крагујевац) у свом систему имају 5 или више запослених са описима послова везаних за систем енергетског менаџмента.

Законом о енергетици, Законом о ефикасном коришћењу енергије, а касније и другом подзаконском регулативом (2013. – 2015.) је уведена обавеза примене наплате по утрошку у системима даљинског грејања што подразумева потпуно прилагођавање бројних правних аката локалне самоуправе којима се утврђују обавезе везане за утврђивање цена топлотне енергије, начине утврђивања потрошње топлотне енергије, расподела трошкова на нивоу зграда, уградње опреме за управљање потрошњом на нивоу стамбене јединице и друго. Крајњи резултат јесте значајно унапређење свести грађана о потрошњи енергије и спремност за спровођење мера унапређења енергетске ефикасности. Ова локална регулатива се константно мења и прилагођава новонасталом стању и неопходно је њено даље усаглашавање и

прилагођавање.

Законом о планирању и изградњи и пратећом подзаконском регулативом су утврђена бројна правила и обавезе у вези енергетске ефикасности зграда. Запослени из службе које се баве енергетиком и енергетском ефикасношћу, приликом иницирања и спровођења мера енергетске ефикасности у великој мери спроводе поменуте одребе.

Законом о становању и одржавању (2018.) зграда су утврђене обавезе пружања саветодавне помоћи грађанима у вези унапређења енергетске ефикасности њихових зграда, а поред свега наведеног треба навести и обавезе које се односе на управне поступке издавања Енергетских дозвола, Енергетских лиценци, утврђивања критеријума за остваривање права повлашћених произвођача топлотне енергије, затим планирања развоја енергетске инфраструктуре, одржавања јавног осветљења, примене критеријума енергетске ефикасности у јавним набавкама.

Усаглашавање националне правне регулативе са правном регулативом Европске Уније се спроводи редовно имајући у виду да је Република Србија члан Енергетске Заједнице и самим тим је у обавези да спроводи целокупну правну регулативу из ове области. Тренутно је управо прилагођавање правне регулативе из области енергетике и енергетске ефикасности на нивоу Европске Уније најинтензивније.

Очекује се успостављање нових обавеза локалних самоуправа доношењем новог пакета Закона који садржи 4 Закона из области енергетике што само подразумева неупоредиво већи обим обавеза.

Израдом и доношењем Мапе пута енергетске транзиције у оквиру HORIZON2020 TOMORROW пројекта предвидеће се успостављање организационе инфраструктуре за спровођење енергетске транзиције.

Повећањем капацитета као и увођењем посебне организационе јединице за енергетску транзицију, енергетски менаџмент и одрживи развој енергетике, створио би се основ за организацију која може да прихвати све обавезе и дужности из делокруга рада.

Недвосмислено је да су компетентности запослених из ове организационе јединице веома специфичне и да захтевају владање разнородним стручним дисциплинама због чега је пожељно фокусирати се на развој мултидисциплинарности код запослених. Поред познавања техничких дисциплина из области термоенергетике, електроенергетике, расвете, обновљивих извора енергије, грађевинарства и информационог технологија, организациона јединица би морала да одговори и изазовима из области права локалне енергетике, комуникације са грађанима и напредним економским дисциплинама.

Из овог разлога је компетентност и перманентна едукација запослених један од основних предуслова за управљање већ утврђеним обавезама, а посебно имајући у виду обавезе предвиђене овим Планом развоја где би запослени из ове организационе јединице били одговорни за спровођење великог броја мера са изузетно великим обимом. Перманентна едукација и обука у областима које су напред наведене, као и размена искустава са партнерима из земље и иностранства је предуслов за спровођење највећег броја мера које су предвиђене Планом развоја.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Скупштина Града Ниша
Процењена вредност: 22.000.000 током спровођења програма (око 20 запослених)
Извори финансирања: Буџет Града Ниша
Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Организациона јединица	јединица	Систематизација градске управе	0	2021	1
Број новозапослених у организационој јединици	Број запослених	Систематизација градске управе	5	2021	20
Број едукација, семинара итд.	Број присуства запослених	База података у оквиру организационе јединице	Постојеће стање/углавном пријављивање запослених на личној иницијативи	2021	Обавеза перманентне едукације. Минимум 4 обуке/семинара/курса годишње по запосленом

Приоритетни циљ 2.4 : Обезбеђивање нултог степена загађења животне средине, очување и обнова екосистема и биодиверзитета	Показатељ	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
	Укупни издаци за заштиту животне средине	30			

30 Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

Образложење:

По званичним подацима у граду Нишу по глави становника има 1,2 квадрата зеленила што је 10 пута мање од прописаног (прописана норма је 20-40 квадрата по становнику, док је оптимум у стамбеној зони 13 квадрата а минимум 9-10 квадрата). Елемент који ће бити пресудан за прелазак на чисту енергију је и одржива мобилност, где ће се припремити и спроводити планови одрживе урбане мобилности у граду.

Привреда је кључ успеха зелене транзиције. Сходно томе, промовисаће се оријентација привреде ка зеленој и циркуларној економији и усмеравање сектора привреде ка одрживости, било у енергетици, мобилности или пољопривреди.

Сходно опредељењу Ниша да буде град напредних технологија, Град Ниш ће промовисти друштвене и технолошке иновације у области зелене економије којима се стварају пословни модели, услуге и производи и омогућиће тло за тестирање ових иновација.

Ниш ће се усмерити ка циркуларној економији у којој су рециклажа и поновна употреба правило док је коришћење природних ресурса значајно смањено.

У погледу управљања отпадом ставиће се акценат на правилно сакупљање и одвајање кључних токова отпада, санацију депоније и изградњу нове депоније. Град Ниш ће у планском периоду уложити значајна средства како би се смањило загађење воде и решило питање очувања водених ресурса и заштите од поплава.

У заштити биодиверзитета посебан акценат ће бити у искоришћавању туристичког потенцијала природних добара у поштовање мера заштите природе.

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

Циљ 3: Добро здравље

3.9. До 2030. значајно смањити број смртних случајева и обољења од опасних хемикалија и загађења, и контаминације ваздуха, воде и земљишта.

Циљ 11: Одрживи градови и заједнице

11.6. До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима.

Циљ 15: Живот на земљи

15.6 Мобилисати значајна средства из свих извора и на свим нивоима како би се финансирало одрживо управљање шумама и пружили одговарајући подстицаји земљама у развоју. за унапређење таквог управљања, укључујући очување и пошумљавање.

Предложене мере за остваривање приоритетног циља 2.4

2.4.1. Назив мере:	Развој иновативних и интегралних система за квалитетавно-квантитативну оцену квалитета ваздуха				
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)				
Кроз ову меру, Град Ниш планира да на ситемски и технолошки напреднији начин изврши квантитативно-квалитативна оцена квалитета ваздуха на основу које се доноси оцена здравственог ризика и -на једноставан и транспарентан начин омогућава информисање становништва о нивоу загађености ваздуха и његовом утицају на здравље људи, чиме се омогућава предузимање адекватних мера превенције и заштите (краткорочних и дугорочних). На основу статистичке обраде измерених краткотрајних експозиционих концентрација стандардних загађујућих супстанци CO ₂ , CO, NO _x , O ₃ , PM _{2,5} и PM ₁₀ , у реалном времену, биће одређено њихово поље концентрација применом вештачких неуронских мрежа. Картографисањем квалитета ваздуха утврдиће се ниво концентрација загађујућих супстанци у ваздуху и на простору где се не спроводи непосредно мерење концентрација загађујућих супстанци, као и дефинисање поља здравственог ризика за целокупну анализирану територију. Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за имовину и одрживи развој Процењена вредност: 50.000.000 РСД Извори финансирања: екстерни Период спровођења: средњерочни (2021-2023)					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број комплементарних мрежа система мерења квалитета ваздуха за побољшање просторне резолуције података о квалитету ваздуха	број	Интерно	0	2020	1

2.4.2. Назив мере:	Заштита водоизворишта и квалитета воде, рационализација потрошње високо квалитетне воде
--------------------	---

	за пиће и оријентација индустрије на снабдевање из водотокова				
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)				
Опис мере:	<p>Мере које ЈКП НАИССУС Ниш планира и примењује у циљу заштите изворишта за снабдевање водом су дефинисане националном законском регулативом, преко пројектне и планске документације као и применом техничко- технолошких мера.</p> <p>За сва изворишта у систему НИшког ВОдоводног Система (НИВОС) урађени су Елаборати формирања зона санитарне заштите изворишта на основу којих су Решењем министарства здравља формиране зоне санитарне заштите за свако извориште понаособ. Према правилнику о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања, ЈКП Наиссус се стара о одржавању формираних зона санитарне заштите. Такође према закону о рударству и енергетици, ЈКП Наиссус је у обавези да на пет година врши хидрогеолошка истраживања изворишта, а за свако извориште се потом израђује Елаборат о извршеним хидрогеолошким истраживањима на основу којих министарство издаје Решења о овереним резервама подземних вода. ЈКП Наиссус је у континуираној кампањи рационализације потрошње воде за пиће и смањења губитака на мрежи. Тенденција је да се смањи нефактурисани део воде у јавном водоводном систему. Као приоритетни инвестициони пројекти у оквиру ове мере предвиђени су реконструкција изворишта Медијана, реконструкција и аутоматизација на регионалном систему водоснабдевања Љуберађа-Ниш, реконструкција и изградња водоводне мреже у циљу рационализације потрошње, успостављање друге висинске зоне северозапад, реконструкција цевовода II висинске зоне југ, израда новог резервоарског простора локација Бубањ, изградња везног цевовода Виник –Бубањ. На овај начин, обезбеђује се нови изворишни капацитети, али и задовољење повећане потрошње воде у будућности, уз стварање одређених резерви.</p> <p>Град Ниш планира да комплетира постојећу мрежу за јавно водоснабдевање у насељима, уз проширење на приградска подручја. Сходно томе, планирана је изградња водоводне мреже и остале потребне инфраструктуре у насељима без јавног водоснабдевања.</p> <p>Такође, Град Ниш планира да повеже, где год је то оправдано, постојеће локалне водоводе и локална изворишта у систем јавног снабдевања чиме би се снабдевање водом ставило под пуну контролу по количини и квалитету.</p> <p>Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за комуналне делатности, енергетику и саобраћај Процењена вредност: 3.500.000.000 РСД Извори финансирања: буџет града, Министарства, ЕУ Програми Период спровођења: 2021-2027</p>				
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Квалитет воде за пиће	% (процент физичко хемијске и микробиолошке неисправности)	– Институт за заштиту здравља Србије", Милан Јовановић - Батут"	0,1	2020	0
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу, као % укупног броја домаћинстава	%	РЗС – Општине и региони	53.6	2019	65
2.4.3. Назив мере:	Унапређење развоја канализационог система урбаног и руралног језгра, увођење адекватних поступака и уређаја за пречишћавање отпадних вода урбаних насеља према специфичном плану имплементације за Urban Waste Water Directive				
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)				
Опис мере:	<p>Канализациони систем је примарно општег типа, употребљене и атмосферске воде се прикупљају и евакуишу путем јединственог система, без икаквог третмана, у реципијент - реку Нишаву. Систем углавном функционише гравитацијом са неколико пумпних канализационих станица.</p> <p>У складу са ГУП-ом Града Ниша потребно је пречишћавање употребљених вода пре испуштања у водоток а то подразумева изградњу колектора који ће ове воде одвести до планираног градског постројења за пречишћавање</p>				

отпадних вода на локацији "Цигански Кључ" у непосредној близини села Поповац. У току 2015. и 2016. године израђена је Студија изводљивости за Пројекат прикупљања и пречишћавања отпадних вода за Град Ниш финансирана од стране Шведске агенције за међународну развојну сарадњу (SIDA-грант број 7100230103). Студија је израђена у складу са методологијом и директивама ЕУ у оквиру припреме документације за Приоритетни инвестициони пројекат (ПИП) за финансирање из IPA фондова Европске Уније.

Министарство заштите животне средине Републике Србије је изградњу следећих објеката уврстило у програм финансирања из предприступних фондова ЕУ (ИПА), што је и Студијом одређено као приоритетни инвестициони пројекат:

- ППОВ капацитета 280.000 ПЕ
- Додатно сушење муља до 50%
- Главни градски колектори, укупне дужине 6,7 км
- Реконструкција и доградња постојећих колектора, укупне дужине 14,1 км
- Проширење канализационе мреже, укупне дужине 20,2 км
- Постројење за пречишћавање отпадних вода из ППВ Медијана (постројење за припрему питке воде)

Висина инвестиције у време израде Студије изводљивости је процењена на 55 милиона еура. Без обзира што ће Министарство заштите животне средине Републике Србије реализовати пројекат средствима ЕУ, у склопу мере је наведена ова активност јер умногоме мења начин на који се врши третман отпадних вода у Нишу.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР

Процењена вредност: 2.000.000.000

Извори финансирања: Предприступни фондови ЕУ, КУЈУ, ресорна министарства

Период спровођења: 2022.-2026.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу, као % укупног броја домаћинстава	број	РЗС –Општине и региони	38.3	2020	60%
Пречишћене отпадне воде	хиљ.м ³ (на годишњем нивоу)	Републички завод за статистику	0	2021	12.500
Испуштене отпадне воде у системе за одвођење отпадних вода	хиљ.м ³ (на годишњем нивоу)	Републички завод за статистику	12.500	2021	0

2.4.4. Назив мере:	Успостављање јединственог информационог система за управљање заштитом животне средине
Тип мере:	Институционално-организационе

Опис мере:

Интегрални катастар загађивача (ИКЗ) је регистар информација и података о загађивачима животне средине и представља полазну основу за идентификацију и мониторинг извора загађивача животне средине. ИКЗ је установљен да би задовољио растуће потребе државних органа, али и шире заједнице за информацијама о изворима и количинама загађујућих материја које се емитују у животну средину. Град Ниш се одлучио да ИКЗ буде веома важан механизам за доношење одлука чије успостављање има велики значај у смањењу загађивача животне средине. У том смислу, Град Ниш ће успоставити ИКЗ како ми омогућио да се на лак начин утврде емисије и пренос загађујућих материја, прати напредак у превенцији загађења и на основу тога, Град Ниш спроводи политику, идентификује приоритете и спроводи потребне активности у циљу интегралне заштите животне средине. Такође, Град Ниш планира да сачини катастар зеленила како би формирао информациону основу за планирање и праћење реализације радова на уређењу зелених површина и пратећих објеката, извршио евиденцију постојећег стања зелених површина и могућност објективне контроле података и промена стања на терену, значајно смањио рад на терену коришћењем система мобилног мапирања и косих авио снимака за добијање богатог и детаљаног приказа.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за имовину и одрживи развој

Процењена вредност: 5.000.000

Извори финансирања: буџет града

Период спровођења: 2021-2023

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Интегрални катастар загађивача	/	Извештај о раду Управе за имовину и одрживи развој	0	2021	1
Катастар зеленила	/	Информатичка основа Града Ниша	0	2021	1

2.4.5. Назив мере:	Заштита и унапређење квалитета земљишта у урбаним насељима
Тип мере:	регулативне

Опис мере

Земљиште као основни природни ресурс је комплексан, жив и променљив. Истовремено је ограничен и необновљив ресурс, који обавља многе функције и значајне екосистемске услуге.

Главне претње које данас доводе до деградације земљишта су: ерозија, смањење органске материје, нарушавање структуре земљишта, закисељавање земљишта, загађење земљишта услед индустријске активности, прекомерна употреба хемикалија у пољопривреди и сабијање пољопривредног земљишта. Концепти Одрживо управљање земљиштем (SLM) и неутралност деградације земљишта (LDN) спадају у циљеве одрживог развоја (Sustainable Development Goals - SDGs) у склопу Агенде за одрживи развој до 2030. године.

Концепт уређења и унапређења земљишта и урбаних насеља заснива се на основним програмским елементима урбаног развоја, и то пре свега на постизању уједначеног нивоа урбанизације и уређења укупног подручја подизањем нивоа квалитета живота и рада адекватним уређењем грађевинског подручја и реконструкцијом грађевинског фонда. Поред тога, неопходно је умерено и контролисано подизање силуете града са погушћавањем градског ткива и дислоцирање теретног саобраћаја из самог урбаног ткива и усмеравање према индустријској зони и периферији града без нарушавања градског језгра и зоне становања.

Поред тога, концепт уређења насеља засниваће се и на развоју и оживљавању туристичких, зелених и спортско рекреативних површина и заштити и очувању амбијенталних целина, заштити пољопривредног земљишта, ограничењем ширења грађевинског подручја на просторе пољопривредног земљишта високог бонитета и обезбеђењу просторних капацитета за лоцирање пословних комплекса.

Поред пољопривредног земљишта, мониторингом треба обухватити и осетљива и оптерећена подручја (индустријска постројења, несанитарне депоније, јавне површине и др.), како би се добила комплетна слика квалитета земљишта и узрока деградације земљишта и кроз израду планова и програма одредити приоритете и мере за одрживо управљање земљиштем на територији града Ниша.

Сходно томе, радиће се на доношењу планова и програма управљања земљиштем на територији града Ниша, успостављање мониторинга квалитета земљишта, суфинансирање научно истраживачких програма/пројеката, успостављање базе података – информационог система земљишта и развој капацитета за одрживо управљање земљиштем.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за имовину и одрживи развој

Процењена вредност: /

Извори финансирања: буџет града, ресорна министарства, ЕУ фондови

Период спровођења: 2023-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Промена начина коришћења земљишта ³¹	ha или km ²	Агенција за заштиту животне средине и Републички завод за статистику			

2.4.6. Назив мере:	Прелазак од линеарне ка циркуларној економији
--------------------	---

³¹ Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана

Тип мере:	подстицајне
<p>Опис мере:</p> <p>Анализом ГИЗ-а је утврђено да три сектора имају највећи потенцијал за примену концепта циркуларне економије: (а) пољопривреда и отпад од хране; (б) амбалажни отпад и пластика и (ц) електрични и електронски отпад. Такође је утврђено да само 3% јединица локалне самоуправе у својим управама имају организационе јединице које, на директан или индиректан начин, покривају проблематику циркуларне економије, односно препознају потребу да се баве пословима у овој области, што такође указује на једну од примарних иницијатива. Ова мера је формулисана како би подстакла привреду и друштво на системске промене у размишљању, култури и односу према ресурсима као и да постави оквир за политичко обавезивање промене јавних политика и дијалога у контексту циркуларне економије. Привредни субјекти су кључ успеха зелене транзиције. Циљ је подстицање приватних привредних друштава активних у зеленој и циркуларној економији и усмеравање свих сектора привреде ка одрживости, било у енергетици, мобилности или пољопривреди. Кроз сарадњу са образовним институцијама, треба оснаживати капацитете и ширити информације у локалним заједницама о циркуларној економији. Овим иницијативама треба дати подршку кроз израду промотивних материјала или кратких предавања која би могла на факултативној основи да се понуде различитим образовним и струковним/привредним институцијама на локалном нивоу. Такође треба унапредити сарадњу између образовног сектора и оних служби и организација које у свом опису имају заштиту животне средине. С обзиром на претњу да ће доступност многих сировина бити упитна у планском периоду, транзиција привреде ка циркуларној економији се јавља као шанса. Циркуларна економија код нас првенствено зависи од степена рециклаже тј. технологије имплементираних у рециклажним предузећима. Да би она била успешна и имала инвестициони карактер, тј. да би се направила инвестициона клима за рециклажну индустрију, генерисање и сакупљање морају да буду законски уређени на најпрагматичнији начин. Само количина отпада (сировине) стављеног на тржиште отвара пут инвестицији и преради истих. Законска решења се очекују у краткорочном периоду како би дала оквир за реализацију мере у потпуности.</p> <p>За унапређивање рециклирања, посебно индустријског, комерцијалног и амбалажног отпада, посебан проблем представља утврђивање материјално-енергетских токова на локалном нивоу, за шта би било неопходно у одређеној форми извршити релативно сложену анализу масеног протока у оквиру градских лимеса. Неопходно би било мапирати и у алате за просторну дистрибуцију података (GIS) унети податке о локалним генераторима индустријског отпада са информацијама о количинама, динамици и могућностима умрежавања са компатибилним процесима, како би се затим утврдила могућност за логистичко повезивање рециклера и генератора и оптимизацију прикупљања комерцијално употребљивих количина секундарних материјала. Веома је значајно подстицати умрежавање актера односно, покретање сарадње између привредних субјеката у јавном и приватном сектору. Такође треба подстицати формирање „зелених“ ланаца набавки и уврштавање еколошких критеријума у тендерске процедуре. Осим тога, важну улогу у процесу транзиције ка циркуларној економији на локалном нивоу могу да одиграју и различите друштвене групације: удружења предузетника, еколошка удружења, пољопривредне задруге, неформални сакупљачи и њихова удружења, удружења грађана за заштиту животне средине и грађански сектор уопште. Улога ових група се пре свега односи на подизање свести и промоцију концепта и принципа циркуларне економије, као и на едукацију грађана, привредних субјеката, доносилаца одлука и других актера на локалном нивоу.</p> <p>У склопу мере потребно је мапирати непосредне учеснике у процесу и заинтересоване стране (привредне субјекте – индустрија, рециклери, трговачки ланци и сл.), систематизовање делатности и интереса заинтересованих страна (краћи опис делатности, производа и отпадних токова, потрошње енергије и ресурса), као и утврђивање посебних интереса (нпр. потребе за смањењем употребе ресурса, енергије, уклањања или третмана отпада, и сл...), дефинисање заједничких интереса и амбиција чланова група заинтересованих страна, њихових доприноса, обавеза и циљева, дефинисање могућности формирања нових ланаца вредности (у сакупљању и третману отпада, производњи, истраживању, развоју, едукацији, и сл...). Подстицање формирања „зелених“ ланаца набавки, одржавање радионица о стратегији циркуларне економије на којима ће се повезати релевантни учесници за подршку интерактивном и транспарентном процесу, одржавање тренинга за учеснике, који треба да обезбеде заједничко разумевање опсега и изазова примене принципа циркуларне привреде (непосредно и/или online), укључујући и виртуално менторство за учеснике, узевши у обзир специфичне потребе и захтеве сваког од њих, промоција еко-индустријске симбиозе и размене нус производа, секундарне употребе нутријента и „урбаног рударства“, подршка „еко-дизајн“ концептима на нивоу производа и производних система Модел је припремљен како би се употреба природних ресурса и енергије смањила на најмању меру, али и како би се смањило настајање отпада, загађење и остали негативни утицаји на животну средину. Ова мера биће спроведена кроз спровођење принципа циркуларне економије и ресурсне ефикасности кроз подршку конкурентности и иновативности, промоцијом принципа „нула одсто отпада“ у циљу декарбонизације економије, подстицајем преласка на декарбонизовану енергију, кроз подршку отварању „зелених“ радних места у рециклажној индустрији, стварању амбијента за унапређење сарадње између образовног сектора, цивилног сектора и привреде у циљу развоја еко иновација и конкурентности и успостављању механизма за спровођење „зелених“ јавних набавки у јавним институцијама.</p> <p>Град Ниш ће у оквиру ове мере креирати механизме за смањивање отпада од хране у складу са принципима циркуларне економије. У Нишу се велика количина хране баца, што из домаћинства, што из велепродаје или објеката који служе храну - та храна је често употребљива али је при истеку рока трајања и то представља озбиљан еколошки и социјални проблем. Депоније су затрпане органским отпадом, а емисије гасова загађују животну средину. У исто време, велики број наших суграђана нема средства да ту исту храну купи и на ивици је глади. Стога постоји потреба преорганизације одлагања хране и решавања социјалних проблема најсиромашнијих суграђана. Решење овог проблема јесте Банка хране на чијем ће се успостављању радити у краткорочном периоду.</p> <p>Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за комуналне делатности и инспекцијске послове</p> <p>Процењена вредност: 5.000.000</p> <p>Извори финансирања: буџет Града Ниша, Фонд за зелени раст и Регионални програм енергетске ефикасности, Хоризонт</p>	

Европа, COSME и EIC Период спровођења: дугорочни 2021-2027					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број привредних друштава подржан за транзиционе процесе ка циркуларној економији	Број	Извештај	0	2021	15

2.4.7. Назив мере:	Успостављање одрживог, инклузивног и дугорочног система управљања отпадом
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

У планском периоду планирано је улагање у унапређење комуналне хигијене и инфраструктуре за одговорно управљање отпадом кроз санацију, затварање и рекултивација несанитарне депоније „Бубањ“ у складу са Планом прилагођавања кроз изградњу постројења за пречишћавање процедних и отпадних вода, измештање прихватилишта за животиње и континуални мониторинг параметара животне средине, успостављање Регионалног центра за управљање отпадом „Келеш“, отварање откупне станице за рециклабилни отпад у Рециклажном центру ЈКП „Медиана“ Ниш, осавремењавање возног парка за сакупљање и транспорт комуналног отпада у циљу смањења емисија загађујућих материја у ваздух, успостављање инфраструктуре за сакупљање посебних токова отпада из домаћинства – сакупљачких станица, чишћење и превенција настанка дивљих депонија кроз појачани надзор и заштравање казнене политике нелегалног одлагања отпада.

Кључна промена је сагледавање отпада као ресурса. У том контексту, промовисаће се смањење количина генерисаног отпада кроз превенцију, поновну употребу, редуцију и рециклажу за 10%, примарне селекције рециклабилног отпада (стакло као тест), успостављање ефикасне шеме одвојеног сакупљања папира, метала, пластике, стакла и биоотпада, повећање стопе примарне сепарације отпада за 30%. Планирано је увођење економских подстицаја за смањење стварања и третман отпада, али и решавање проблема неформалних сакупљача отпада или укључивањем у легалне токове у складу са законском регулативом или забраном нелегалног сакупљања. У том процесу, планирана је и подршка заинтересованим странама и локалним заједницама за унапређење одвојеног прикупљања отпада кроз пројекте и иницијативе. Направиће се систем бенефита и казни како би грађани одвајали и рециклирали свој генерисани отпад – папир, стакло, пет, пластика, метал, органски отпад, као и посебни токови отпада из домаћинства. Потребно је урадити пројекат за квалитетну примарну селекцију свих врста отпада. Урадити претходну анализу тренутног стања и тренутне дневне акумулације за сваку врсту отпада. На бази урађене анализе (узети у обзир и урбани и неурбани део региона) направити процену могућих прикупљених сировина.

Што се тиче стратшког и институционалног оквира и изградње капацитета за одговорно управљање отпадом, Град Ниш ће радити на усаглашавању локалног стратешког оквира са националним кроз израду Локалног плана управљања отпадом града Ниша, усклађивању локалних одлука у области управљања отпадом, унапређењу регионалне сарадње кроз Нишки регион за управљање отпадом, континуалном изградњом релевантних знања, вештина и компетенција за одговорно планирање и имплементацију пројеката за управљање отпадом на локалном, регионалном и прекограничном нивоу, подизању капацитета и опремљености релевантних инспекцијских служби и комуналне полиције за контролу и предостожност у области управљања отпадом и унапређењу информационог система у области управљања отпадом који укључује катастар великих генератора отпада, дивљих депонија, издатих дозвола, количина и састава отпада. За спровођење оваквог комплементарног система управљања отпадом, потребни су информисани грађани и грађанке као активни учесници система одрживог управљања отпадом. Град Ниш ће радити на стварању механизма за унапређење партиципативности заинтересованих страна код креирања политика и доношења одлука у области управљања отпадом, радиће на континуираном информисању, едукацији и подизању свести грађана и грађанки о одговорном управљању отпадом, креирању иницијатива усмерених на удружења потрошача које подижу свест о отпаду, одвојеном сакупљању и одрживој потрошњи, дефинисању механизма за испитивање задовољства пружања услуге управљања отпадом и унапређењу сарадње свих заинтересованих страна за одрживо управљање отпадом.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за комуналне делатности инспекцијске послове

Процењена вредност: 4.800.000.000

Извори финансирања: буџет, међудржавни споразуми, ЕУ средства ресорна министарства

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
--	-----------	---------------	------------------	--------------	-----------------

Број санитарних депонија за мешани комунални отпад	Број	Агенција за заштиту животне средине	0	2020	1
Број рециклажних дворишта за сакупљање рециклабилног отпада	Број	Извештај	1	2020	2
Нелегалне депоније отпада	број (бр),-	Агенција за заштиту животне средине	42	2020	20
Количине рециклабилног отпада	(t/год), (- .	Агенција за заштиту животне средине	1001.7	2020	3000
Покривеност домаћинстава организованим сакупљањем отпада	%	Извештај	35 %, (93064)	2020	70
Стопа домаћинстава које је обухваћено системом за сакупљање рециклабилног и преосталог тока отпада	%	Извештај	14	2020	50
Количина одложеног отпада	t/год	Агенција за заштиту животне средине	170224,8	2020	150000
Стопа рециклирања отпада из домаћинстава	%	Извештај	1		30

2.4.8. Назив мере:	Смањење изложености становништва утицајима повећаних нивоа буке
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	<p>На основу података из израђених стратешких карата буке за подручје агломерације града Ниша утврђено је да је друмски саобраћај доминантни извор буке за подручје агломерације града Ниша. Укупан број људи који живи у стамбеним објектима који су изложени индикатору буке L_{den} за друмски саобраћај изнад 65 dB је 55300. Укупан број људи који живи у стамбеним објектима који су изложени индикатору буке L_{night} за друмски саобраћај изнад 55 dB је 112600. 34% становништва агломерације града Ниша је узнемирено буком друмског саобраћаја 15.9% је јако узнемирено. Добијени резултати стратешких карата буке указују на повећану изложеност становништва повећаним нивоима буке услед друмског саобраћаја, тако да је потребно предузети одговарајуће мере за смањење изложености становништва утицајима повећаних нивоа буке друмског саобраћаја. Сходно томе вршиће се мониторинг нивоа буке и спроводити ради утврђивања стања животне средине, као и правилног одабира мера за смањење нивоа буке, а у циљу заштите и унапређења здравља људи и очувања животне средине. Мониторинг нивоа буке вршиће се континуираним мерењем и оцењивањем индикатора буке којима се описује бука у животnoj средини и који указује на штетне ефекте буке, а све у циљу добијања резултата и информација релевантних за буку.</p> <p>У складу са Законом о буци у животnoj средини израдиће се акциони планови за заштиту од буке у року од годину дана од израде статешких карата буке. Спровођење акционим планом планираних средњорочних и дугорочних мера, укључујући мере за очување нивоа буке у зонама где је то стање задовољавајуће (планирање саобраћаја, коришћење земљишта, техничке мере на изворима буке, избор тихих извора буке, смањење преноса звука, правне, економске и подстицајне мере). Након спровођења мера са смањење изложености становништва утицајима повећаних нивоа буке планираних акционим планом потребно је у складу са одредбама Закона о буци у животnoj средини ревидирати и поново изради стратешке карте буке како би се валоризовали ефекти предузетих мера и поново проценио број људи који су изложени повишеним нивоима буке.</p> <p>Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за имовину и одрживи развој Процењена вредност: 10.000.000 Извори финансирања: буџет града, ресорна министарства, ЕУ фондови Период спровођења: 2021-2027</p>

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број мерних тачака обухваћених аутоматским мониторингом буке	мерна тачка	Изв.	11	2020	25
Акциони план за заштиту од буке	Акциони план	Извештај	0	2021	1
Број имплементираних пројеката заштите од буке	Број пројеката	Извештај	0	2021	5

2.4.9. Назив мере:	Мере унапређења биодиверзитета
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	<p>Биолошка разноврсност или биодиверзитет представља свеобухватну разноликост живих организама, укључујући разноврсност екосистема и станишта. Основни циљеви Конвенције о биодиверзитету (1992, Rio de Janeiro), чији је потписник и наша земља, су: очување биодиверзитета, одрживо коришћење његових компоненти (биолошких ресурса) и приступ и праведна подела добити које проистичу од коришћења генетичких ресурса.</p> <p>Значај предложених мера очувања и заштите биодиверзитета територије града Ниша треба препознати пре свега у чињеници да његову околину карактерише велика генетичка, специјска и екосистемска разноврсност која се појављује као одговор живог света на геолошку, климатску, хидролошку и ораграфску разноврсност, уз истовремену сложеност историјског фактора на овом простору. Разноврсна природа околине града Ниша са високим планинама, дубоким клисурама и пространом котлином коју карактеришу мочварна и слатинска станишта свакако представља један од значајнијих центара биодиверзитета територије Србије, а можда и ширег подручја.</p> <p>Мере унапређења биодиверзитета биће реализоване кроз изградњу и јачање документационе основе о биолошком диверзитету; истраживање и инвентаризацију природних станишта уgroзених, ретких, ендемичних и реликтних врста Ex - situ заштиту биљних и животињских генетичких ресурса; изградњу и јачање институционалних и кадровских капацитета за заштиту биодиверзитета; повећање површина под заштићеним подручјима природе; рад на успостављању еколошких мрежа; интегрисање питања биодиверзитета и заштите природе у друге политике; спречавање и ублажавање притиска на екосистеме; стављање под заштиту нових заштићених подручја и повећање ефикасности управљања; промоцију економске вредности биодиверзитета и његово очување; интеграцију политике биодиверзитета у локалне планове и политике пољопривреде и шумарства; усвајање просторних планова; развој и имплементацију пројеката за повећање свести о значају природе, биодиверзитета, пејзажа и њихову економску и финансијску вредност; заштиту природе и валоризацију природних потенцијала очувања и рационалног коришћења природних ресурса; процену екосистемских услуга; виши ниво професионалног образовања и обуке у пољопривредном и шумарском сектору и диверзификацији економије заштићених природних подручја; развој и примену агро-еколошких мера како би се смањили негативни утицаји тренутне пољопривредне праксе на специјски и екосистемски диверзитет; подршку раду цивилног друштва у области очувања природе и одрживог развоја; развој нових производа и програма кроз примену приступа заснованог на развоју подручја и локалног развоја вођеног од стране заједнице Леадер приступ.</p> <p>У склопу ове мере радиће се на оснаживању институција за заштиту и очување биолошке разноврсности, изради студије анализе и претњи за биодиверзитет града Ниша, изради акционог плана заштите биодиверзитета града Ниша, инвентаризација и ажурирање, картирање значајних врста флоре и фауне и њихових станишта, инвентаризацији инвазивних биљних врста. Планирано је улагање у развој информационог система биодиверзитета града Ниш, развој и примену подстицаја за очување биолошке разноврсности и спровођење подстицајних мера у шумарству, пољопривреди и руралном развоју, моделовање Пословних планова развоја пољопривредне производње у заштићеном подручју, подизање свести локалног становништва које живи у, или у близини заштићених подручја, оснаживању сарадње јавног приватног и цивилног сектора на активностима неформалног образовања, подстицајима за научна истраживања и пројекте из области заштите биодиверзитета и природе, програму развоја одговорног туризма и одрживе пољопривреде и других делатности и услуга усклађених са развојем заштићених добара и маркетинг план за биодиверзитет града Ниша.</p> <p>Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за имовину и одрживи развој Процењена вредност: 38.000.000 РСД Извори финансирања: буџет града, ЕУ средства предприступне помоћи, структурни фондови ЕУ, ресорна министарства, развојне помоћи, ЕИБ, ЕБРД Период спровођења: 2021-2027</p>

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Заштићена подручја	Укупни број, структура и површина заштићених подручја у хектарима (ha). Процент (%) површине заштићених подручја у односу на површину Републике Србије.	Завод за заштиту природе Србије	16 / 6480 ha	2020	17/7200

2.4.10. Назив мере:	Пилот иницијативе за тестирање нових решења за урбане изазове
Тип мере:	Институционално-организационе

Опис мера:
Како би се постигла дубока декарбонизација у областима људских активности које имају критичан ефекат на емисију гасова са ефектом стаклене баште, развијаће се пилот иницијативе за тестирање нових решења за урбане изазове. Урбани изазови су структурални и захтевају радикалан и системски одговор за њихово решавање на више фронтова истовремено и спровођење комплексног процеса трансформације и помака у напретку, квалитету живота и климатским отпорностима у Нишу - што је могуће постићи коришћењем природних и људских ресурса са правом комбинацијом иновација и других ресурса. Град Ниш ће радити на идентификацији повезаних иновативних пилот пројектних идеја који имају за циљ да утичу на кључне структурне промене, а који ће бити припремљени у сарадњи са научно-истраживачким сектором, приватним сектором и организацијама цивилног друштва. У смислу иновативних пројеката, портофлио пилот пројеката биће сагледан кроз финансије, начин управљања, технологије, вештине, укључивање грађана, бизнис моделе и производне системе као полуге промена. Области које би требало да буду у фокусу су: климатске промене, дигитализација и паметни градови, прелазак на снабдевање енергијом са ниским емисијама угљендиоксида и циркуларну економију, урбани развој и одрживо управљање и контролни модели за град. Користиће се различити алати за идентификацију пилот иницијатива, попут хакатона, изазова, иновационих кампова, као и world caffe, placemaking, open space конференције... Снажно укључивање свих заинтересованих страна посебно ће бити настављено током процеса доношења одлука, развијања визија и развојних путева који се односе на локалну енергију. Спровођење иновативних и инклузивних програма изградње капацитета грађана и локалних актера ради успостављања ланца поверења при планирању стања животне средине представљаће основу ове мере. Приоритет ће бити даљи рад на успостављању платформе новог плана развоја града и дизајнирању механизма финансирања који ће боље интегрисати доприносе низа донатора и инвеститора. За развој квалитетних решења за сваки од циљева овог урбаног изазова, постоји потреба успостављања посебне структуре ван система ЈЛС која ће у сарадњи сва 4 сектора радити на убрзању процеса трансформације ка угљенично неутралном граду. Ствараће се одржива партнерства која окупљају страствене појединце предузетнике, представнике локалне заједнице и организације са енергијом, способностима и вештинама да инспиришу и одрже ниво потребних активности, што ће представљати основни инкубатор за системске промене и акције. Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере:
Процењена вредност: 30.000.000
Извори финансирања: екстерни, ЕУ фондови
Период спровођења: дугорочни (2021-2027)

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број иновативних и инклузивних пројеката изградње капацитета грађана и локалних актера у области за тестирање нових решења за урбане изазове	Пројекат	Извештај	0	2020	10

Приоритетни циљ 2.5. Очување потенцијала мера прилагођавања и ублажавања, утврђених на националном нивоу до 2030.године	Показатељ	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
	2.5.1. Део града потенцијално угрожен од поплава и	% становника	РДВ		

повећањем отпорности на климатске промене у приоритетним секторима и успостављање реаговања у ризичним и уредним ситуацијама у урбаним и руралним насељима	ерозивних процеса ³²			
	2.5.2. Број становника погођен катастрофама и материјални трошкови настали због катастрофа ³³	Број становника	ЈЛС, МУП СВС	

Образложење:

Кад је реч о утицају климатских промена на друштво и економију Ниша, значајни су утицаји на различите секторе и системе, па не треба занемарити потребу за прилагођавањем на измењене климатске услове и смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште (Greenhouse gas - GHG). Имајући у виду те аспекте треба планирати развој, јер је то начин да се обезбеди одрживост планирања и инвестиција, али и конкурентност, односно атрактивност, нишкој привреди. Да је неопходно рачунати на промену климе при планирању секторског развоја и инфраструктуре, јасно је и кад се има у виду да су укупне материјалне штете изазване екстремним климатским и временским условима у Србији, само од 2000. до 2015, веће од пет милијарди евра, а да је више од 70 одсто губитака повезано са сушом и високим температурама. Други главни узрок значајних губитака су поплаве. Приближно 18% територије Србије је угрожено од поплава, укључујући већа насеља, велике привредне објекте, железничке пруге и путеве, а неки од наведених елемената инфраструктуре угрожени су и на територији града Ниша. Оне су само у 2014. проузроковале огромне штете и према проценама за опоравак је било потребно 1,35 милијарди евра. Очекује се да ће температуре и даље да расту. Србија је, са аспекта раста температура, погођенија климатским променама од већине места на Земљи. Такође, треба рачунати да ће током лета бити мање падавина, али и да ће их бити више током осталих годишњих доба. Та очекивање, као и интензивирање других екстремних услова јасно говоре да ће негативне последице промене климе бити све израженије. На основу вредности пројекција климатских параметара, на широј територији града се до краја века може очекивати повећање средње годишње температуре у односу на пројектоване вредности за 1.7оС за период 2011-2040. године. У исто време очекује се смањење просечне годишње количине падавина до краја века и до -13%, док ће се вредност индекса суше повећати на просечну вредност 9. Са повећањем температуре могуће је до краја века очекивати продужење вегетационог периода и ранији почетак вегетације од 20-30 дана до краја века, али такође и дуже периоде суша. Са променом климе долази до повећања фреквенције и интензитета екстремних климатских догађаја који често доводе до директних материјалних, односно економских губитака чији се пораст може се очекивати у будућности. Утицаји екстремних климатских услова, као што су топлотни таласи, суше, поплаве и шумски пожари, изазивају промене и откривају значајну повредивост многих биофизичких система. Ефекти климатских промена ће се разликовати током времена у зависности од способности прилагођавања на промене које испољавају различити друштвени и биофизички системи. Климатске промене могу утицати на принос пољопривредних култура, здравље људи, ефикасност транспорта, безбедност енергетских система и сл.

Свака промена у климатском систему утиче на хидролошки циклус. У том смислу, утицај промене климе се најочигледније огледа у могућим променама у просторно-временским дистрибуцијама водних ресурса као што су сезонске промене укупног протока воде у рекама, динамика екстремних падавина и сушних периода и сл. Слатководни системи су есенцијални за функционисање свих екосистема и готово свих људских активности и уско су повезани са променама у климатском систему.

Промена у влажности земљишта (условљена испаравањем, сушама, или интензивним падавинама), и повећана ерозија од ветра и воде ће утицати на капацитет ретензије као кључне карактеристике земљишта у хидролошком циклусу, и смањење продуктивног капацитета земљишта. Промене у температури и дистрибуцији падавина утицаће на здравље и продуктивност шума и шумских екосистема на различите начине, што може проузроковати велике еколошке и економске последице. Такође, очекује се да ће промена климе значајно утицати на интензивирање шумских пожара.

Климатске промене ће имати широк спектар утицаја на биодиверзитет копнених екосистема. Неке од промена укључују повећани ризик изумирања појединих врста, миграције, промене у фенологији и дистрибуцији одређених врста. Квалитет живота је у директној зависности од стања екосистема који пружају виталне услуге. Утицаји климатских промена на пољопривреду укључују повећање потребе за наводњавањем, могуће смањење и стагнацију приноса, као и дестабилизацију приноса услед различитих фактора. Истраживања указују на то да су негативни утицаји климатских промена на принос усева до сада били чешћи од позитивних утицаја, нарочито када се ради о кукурузу и жити, и предвиђају потенцијално смањене приноса од -20% до -50% до краја века.

Климатске промене додатано отежавају и планирање урбаних система, градских зона и стамбених подручја и повећавају ризик од оштећења инфраструктуре, транспортних коридора и негативних утицаја на енергетску безбедност. Учесталије временске непогоде као што су олује, поплаве и суше, представљају изазове за одржавање енергетске инфраструктуре. Изузетно је важно ојачати деловање у погледу отпорности на климатске промене, изградње те отпорности, превенције климатских промена и спремности на одговор на њих. Наставиће се рад на прилагођавању на измењене климатске услове који утиче на јавна и приватна улагања, као и рад на изналагању решења заснованих на природи. Биће важно осигурати да инвеститори, осигуравајућа друштва, компаније, градови и грађани имају приступ подацима и могу развити инструменте за интеграцију климатских промена у своје праксе управљања ризиком. У 2019. години 24,9 милиона људи је интерно расељено због катастрофа повезаних са екстремним временским догађајима, а до 2050. процењује се 150 милиона интерних миграната из руралних области у урбане због промене климе. Велика већина ових расељених народа живи у земљама у развоју и пресељава се у регионе који такође трпе климатски стрес. Локалне средине суочене са

32 Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

33 Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

повећаним приливом избеглица, миграната и повратника доживљавају знатно повећан притисак на своју социјалну и економску инфраструктуру. Разумевање веза између социјалне несигурности, миграција и њихово решавање у контексту сталних климатских промена од пресудне је важности за одрживи развој. Град Ниш ће се усредсредити на климатски отпону урбану инфраструктуру на будуће шокове и прилив климатских избеглица и миграната и обнову насеља након изненадних катастрофа, као и на подршку приправности за катастрофе, систем раног упозоравања и опоравак након катастрофе. Такође, Град Ниш ће радити на адаптивним мерама на прилагођавање природних или хуманих система уоченим или очекиваним променама климе, или њиховим утицајима, ради дефинисања акција којима би се идентификовале, процениле и приоритизовале опције за управљање ризицима и могућностима и развиле, спровеле и надгледале активности за управљање овим ризицима и остваривање ових могућности. Адаптацијом ће се циљати да се ублаже штете (ризичи) или експлоатишу користи (могућности).

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

Циљ 3: Добро здравље

3.9. До 2030 значајно смањити број смртних случајева и обољења од опсаних хемикалија и загађења, и контаминације ваздуха, воде и земљишта

Циљ 7: Доступна и обновљива енергија

7.1. До 2030 обезбедити универзални приступ јефтиним, поузданим и модерним енергетским услугама

Циљ 11: Одрживи градови и заједнице

11.6. До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима

Циљ 15: Живот на земљи

15.б Мобилисати значајна средства из свих извора и на свим нивоима како би се финансирало одрживо управљање шумама и пружили одговарајући подстицаји земљама у развоју за унапређење таквог управљања, укључујући очување и пошумљавање

Предложене мере за остваривање приоритетног циља 2.5.

2.5.1. Назив мере:	Смањење ризика од поплава спољашњим водама и унутрашњим водама
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	<p>Активности на превенцији ерозионих процеса и бујичних поплава суштински су усмерене ка побољшању стања у животnoj средини, јер повољно делују на квалитет шумских екосистема, земљишта и вода. Тиме се стварају услови за ублажавање ефеката климатских промена, очување биодиверзитета, производњу органске хране, еко-туризам и одрживи развој локалних заједница. Такође, ове активности доприносе афирмацији омладинског волонтерског рада, али и других заинтересованих друштвених група, чиме се профилише и појачава јавни сензибилитет за очување вредних и фрагилних подручја.</p> <p>Потребно је покренути иницијативу за контролу активности на локацијама за експлоатацију шљунка и песка како би се избегле нежељене деформације речног корита или чак угрожавање темеља мостовских стубова. Актуелни Закон о водама прописује обавезу локалних самоуправа да израде планове за проглашење ерозионих подручја (ППЕП) и оперативне планове за одбрану од поплава на водотоковима II реда (ОПОП). Град Ниш има наведене планове, али се усвојена планска решења не примењује у целисти услед недостатка финансијских средстава. Израдом оперативних планова се идентификују сви бујични водотокови на територији општина и града, конципира систем одбране, именују одговорна лица и формира списак неопходних средстава. С обзиром на то да су водотокови II реда по правилу бујични водотокови, а ерозиона подручја локације на којима се генеришу неповољни утицаји (површински отицај и нанос), изради поменутих докумената је потребно приступити са највећом пажњом, кроз сарадњу локалне самоуправе са референтним институцијама. Следећи корак јесте имплементација решења из ових докумената у просторно-планску документацију на нивоу локалне самоуправе (просторни план, план детаљне регулације, генерални план). У систему градске управе је неопходно постојање стално запослених стручњака, специјализованих за проблем ерозије и бујичних поплава, чија улога се огледа у следећем: контрола спровођења решења из планова за проглашење ерозионих подручја и оперативних планова за одбрану од поплава; контрола стања деградираних површина и мреже бујичних водотокова на територији локалне самоуправе; трансфер информација и знања између јединица локалне самоуправе, јавних водопривредних предузећа („Србијаводе“, „Војводинаводе“), Републичке дирекције за воде, ЈП „Србијашуме“ и ЈП „Војводинашуме“, општинског Штаба за ванредне ситуације и оперативног штаба за одбрану од бујичних поплава. Град Ниш ће заузети активну улогу у едукацији становништва о потенцијалним природним ризицима, начинима поступања у ванредним ситуацијама, примени праксе одрживог коришћења земљишта, поштовању комуналног и урбанистичког реда.</p> <p>Принцип превенције изградњом заштитних објеката на водама може се остварити синхронизованим активностима јединица локалне самоуправе и јавних водопривредних предузећа: заједничким планирањем капиталних пројеката</p>

заштите подручја и удруживањем средстава, и ангажовањем служби јединица локалне самоуправе у решавању имовинско-правних односа.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Сектор за ванредне ситуације
Процењена вредност: 80.000.000 годишње
Извори финансирања: Буџет Града Ниша, Буџет републике
Период спровођења: 2024-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број заједничких капиталних пројеката заштите подручја	Пројекат	Извештај	0	2020	1

2.5.2. Назив мере: Формирање специјализованих јединица за реаговање у случају ризика и удеса у урбаним насељима

Тип мере: Институционално-организационе

Опис мера:
У складу са Уредбом о садржају, начину израде и обавезама у вези са израдом процене ризика од катастрофа и планова заштите и спасавања ("Сл. гласник РС", бр. 102/2020) Град Ниш планира да изради Процену ризика од катастрофа и План заштите и спасавања. План заштите и спасавања се израђује на основу Процене ризика од катастрофа. Градска управа надлежна за послове заштите и спасавања израдиће предлог Процене угрожености територије Града Ниша у сарадњи са Сектором за ванредне ситуације - Управом за ванредне ситуације у Нишу, Градским штабом за ванредне ситуације и другим стручним органима Града и предлаже Градском већу његово доношење.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Градски штаб за ванредне ситуације

Процењена вредност: /

Извори финансирања: /

Период спровођења: 2021-2023

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Процена ризика од катастрофа и План заштите и спасавања	Документ	Извештај	0	2021	2

2.5.3. Назив мере: Превенција великих хемијских удеса и ограничавање последица по здравље људи и животну средину у политикама планирања и остваривања урбаног развоја

Тип мере: Институционално-организационе

Опис мере:

Превенција великих хемијских удеса код SEVESO постројења врши се у оквиру система управљања безбедношћу на основу контролних листа и одговарајућих прописа. Надлежни орган јединице локалне самоуправе на чијој територији се налази SEVESO комплекс вишег реда, дужан је да изради екстерни план заштите од великог удеса са мерама које треба предузети изван комплекса, у року који не може бити дужи од две године од тренутка пријема неопходних информација достављених од стране оператера SEVESO комплекса, у складу са прописима којима се уређује заштита животне средине. Екстерни план заштите од великог удеса израђује лице са лиценцом за процену ризика у ванредним ситуацијама. Носиоци израде плана формирају стручни тим за израду плана, који се састоји од компетентних стручњака по врсти делатности.

Ради превенције хазарда код постојећих и планираних севесо комплекса, од значаја је спровођење следећих мера: контрола организације и кадрова, идентификација и процена опасности, оперативна контрола, управљање променама, систематска анализа ради провере и дораде Плана заштите од удеса, праћење поступања оператера, преглед и оцена Система управљања безбедношћу, контрола документа „Политика превенције удеса“, контрола мера превенције SEVESO оператера вишег реда, општа контрола поступања SEVESO оператера и примена алата за Процену ризика SEVESO постројења и алата за сабирање количина опасних материја.

Ова мера подразумева и везу са просторним планирањем а тиче се дефинисања простирања потенцијалних зона опасности, тј. угрожености становништва у непосредној околини SEVESO постројења и њихово сагледавање при изради и

корекцији урбанистичких решења за угрожене делове града (у тим деловима града избегавати изградњу објеката колективног становања, школа, вртића, домова за смештај остарелих лица, здравствених установа и осталих објеката који због масовног присуства осетљивих група отежавају евакуацију).

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за имовину и одрживи развој

Процењена вредност: /

Извори финансирања: /

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
План заштите од великог удеса са мерама	/	Извештај о раду Управе за имовину и одрживи развој	0	2021	1
Број планских докумената који је сагледао простирање потенцијалних зона опасности од великих удеса	број	Планови на нивоу града	0	2021	1

2.5.4. Назив мере: Мера формирања зелене и плаве инфраструктуре

Тип мере: Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

Кроз ову меру планирано је стварање повезаних екосистема и инкорпорирање дизајниране зелене инфраструктуре у циљу стварања здравог, сигурног и просперитетног Ниша. Кроз ову меру биће припремљене смернице за дефинисање зелене и плаве инфраструктуре као и nature based инфраструктуре за израду планских докумената на основу којих ће бити израђена студија нултог стања зелених површина урбаног и руралног језгра са катастром (укључујући и заштићена добра), као и Студија адаптивних мера на климатске промене за зеленило, зелене и плаве инфраструктуре и nature based инфраструктуре, са мерама управљања екосистемима ради повећања отпорности и смањења осетљивости људи и окружења на климатске промене (ЕbА приступ) и стратешко планирање мреже природних и полу-природних области. На основу резултата, извршиће се израда Плана генералне регулације и интегрисање добијеног Плана у катастар који је један од сервиса Географско-информационог система Града Ниша. Ова мера подразумева, након тога, и улагање у зелену инфраструктуру (вертикалне баште, зелени кровови, градски паркови, зелена мрежа, зелени мостови, зелени коридори за дивље животиње, подземни паркови, урбане мочваре, јавни простори, улице и тргови...). Кроз ову меру је планирано и повећање биосеквестрације (или захватања) угљендиоксида у шумама и парковима и кроз пошумљавање, климатски паметан приступ пошумљавању и шумарству, конверзија изданичких шума у високе шумске плантаже за кратком опходњом.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за имовину и одрживи развој

Процењена вредност: 12.000.000 годишње

Извори финансирања: буџетски фонд за животну средину, ресорна министарства, развојен помоћи, ЕУ фондови

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број студијско-планско –аналитичких докумената који дефинишу плаву и зелену инфраструктуру	Број	Извештај комисије за планове	0	2021	3
Број пилот пројеката плаве и зелене инфраструктуре	Број	Извештај	0	2021	3

2.5.5. Назив мере:	Мере прилагођавања пољопривредних култура утицају климатских промена				
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)				
<p>Опис мере:</p> <p>Пољопривредна производња је суочена са бројним изазовима које јој климатске промене доносе. Очекује се значајно повећање глобалне температуре, јаке врућине, суше, пожари али и велике олује и поплаве које ће све више нарушавати продуктивност пољопривреде, што не прети само животном стандарду пољопривредника, него и количини произведене хране, њеном квалитету и стабилности цена. Топлије време и пораст нивоа угљендиоксида негативно утичу на снабдевање, безбедност и квалитет хране.</p> <p>Екстремно високе температуре, којих је из године у годину све више утичу веома стресно на биљке, што се често огледа у смањеном приносу или лошијем квалитету плода, касни пролећни мраз, као и појава мраза након раног уласка биљака у период вегетације због топлих зима наноси велике штете. Све чешће се дешава да се сетва или жетва одлажу јер екстремне временске прилике не дозвољавају правовремени излазак на њиву. Битна последица климатских промена која погађа све пољопривредне усеве је и појава нових инвазивних врста корова и штеточина, као и појава нових болести биљака. Промене климе погађају и сточарство подједнако као и биљну производњу. Температура и влажности ваздуха у значајној мери утичу на здравље и производне особине домаћих животиња. Одржива пољопривредна производња (органска, интегрална..) такође трпе велике последице. Многе аутохтоне сорте биљака и животиња које су адаптиране на климатске услове наших крајева, са променом климе налазе се пред великим изазовима. Губитак генетичких ресурса представља сталну претњу са долазећим променама у клими.</p> <p>Степен утицаја климатских промена на приносе усева и хранљиву вредност представљаће велики изазов у пољопривреди, али и нагли пораст глобалне популације (средња процена је 9 милијарди до 2050. године) то значи да ће приноси морати знатно да се повећају у наредним деценијама. Изазов науке и пољопривредне праксе ће бити на: количини произведене хране и на њихову нутритивну вредност.</p> <p>Потребно је изградити на основу научних пројекција о будућим променама климе са освртом на територију граду Ниша, анализу-процену рањивости пољопривреде на климатске утицаје, као и листу последица по пољопривредну производњу. Мере адаптације-прилагођавања пољопривредне производње на климатске промене морају се спроводити систематски узимајући при том све претње које долазе, као и све угрожене пољопривредне секторе. Изградња вишенаменских акумулација воде и система за наводњавање помоћи ће пољопривредним произвођачима да се лакше носе са сушним периодима. Агротехничке мере попут плодореда, конзервацијске обраде земљишта или коришћења органског малча умањиће губитке воде из земљишта. Противградне мреже заштитиће усеве од града, али и од превисоких температура које ће у будућности постати све учесталије. Неопходно је радити на едукацији пољопривредника и стварању услова за њихово увођење.</p> <p>Наука, струка и пракса увелико данас раде по питању климатских промена кроз едукативне семинаре као што су: промена плодореда ради што бољег коришћења расположиве воде и датуми сетве прилагођени новим температурним условима и падавинама, прилагођивији усеви новим временским променама, садња дрвећа које отежава брзо отицање падавина и и заштита од ветрова, коришћење машина и алата који троше мање енергије, као и већу употребу биомасе и биогаса.</p> <p>Пољопривреда је неодвојиви део животне средине, и аномалије које се догоде у природи, утичу на све производне циклусе у пољопривреди. Сви сегменти пољопривредне производње ће у мањем или већем обиму бити погођени климатским променама.</p> <p>Зато је кључно изградити оптималну стратегију адаптације на локалном подручју и допринети смањењу испуштања гасова са ефектом стаклене баште који знатно утичу на промену климе. Потребно је припремити студију оцене рањивости пољопривредне производње, ризика и последица од климатских непогода у пољопривредној производњи града Ниша и сходно њој изградити акциони план адаптације пољопривредне производње на климатске промене Града Ниша. На нивоу града је потребно успостављање тела за координацију и планирање адаптационих мера, као и развој мониторинга и научног сектора у области климатских промена и пољопривреде. Сходно потребама, планирање и уређење територије, али и подизање ветрозаштитних појасева, подршка унапређењу одрживе, еколошки прихватљиве и енергетски ефикасне пољопривреде и унапређење знања пољопривредника и успостављање пилот газдинства са применом мера (добре пољопривредне праксе и технологије као мере адаптације, алтернативне агротехничке мере и друго.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за имовину и одрживи развој Процењена вредност: 30.000.000 РСД Извори финансирања: буџет, развојна помоћ, ресорна министарства, предприсупна помоћ ЕУ и структурни фондови, ЕИБ, ЕБРД, Свестка банка. Период спровођења: 2021-2027</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност

Број климатски отпорних пракси управљања замљиштем	Број	Извештај	0	2021	10
--	------	----------	---	------	----

2.5.6. Назив мере:	Унапређење система за осматрање, прикупљање података и система ране најаве на екстремне климатске и хидролошке догађаје
Тип мере:	Институционало-организационе

Опис мера:
Једну од кључних карика читавог система заштите и спасавања представља систем осматрања, раног упозоравања, обавештавања и узбуњивања. Овај систем још увек није успостављен онако како је осмишљен у Закону о ванредним ситуацијама, па функционише на стари, неповезан и неделотворан начин. Отуда се не остварује ни обавеза органа државне управе и јединица локалне самоуправе, утврђена у том закону (члан 5, начело јавности), према којој они морају обезбедити да становништво, на подручју које може погодити елементарна и друга несрећа, буде обавештено о опасностима. Град Ниш планира да у сарадњи са надлежним републичким институцијама постави систем за рану дојаву који би био у потпуности оперативан и омогућавао пружање пуне безбедности грађанима у ризичним ситуацијама.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Градски штаб за ванредне ситуације
Процењена вредност: 12.000.000 РСД
Извори финансирања: буџет града
Период спровођења: 2021-2023

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Систем раног упозоравања од опасности	Број	Извештај	0	2020	1

2.5.7. Назив мере:	Развој јавне свести о утицају измењених климатских услова на здравље и економију
Тип мере:	Едукативно-информативне

Опис мере:
Развој јавне свести о утицају измењених климатских услова на здравље и економију изускује развој и спровођење интерних и екстерних стратегија комуникације и кампања заговарања. Интерактивни процес размене информација, забринутости у вези са ризицима или опасностима међу појединцима, групама и институцијама, концепата са решењима је основ комуникације у овој области и саставни део управљања ризицима. Врло важну улогу има дијалог у локалној заједници и правило је да што је раније успостављен дијалог остварује се вишеструка корист. Од пружања информација до обука и дисеминације знања шири се и круг обухвата и ниво свести и интереса код различитих актера. Најчешће неки догађај који привлачи пажњу подигне и ниво заинтересованости јавности, и привуче пажњу.

Најделотворније подизање нивоа свести јавности о утицају климатских промена на здравље и економију је кроз комуникацију усмерену на различите групе, а у коју су укључени креатори политика, здравствени радници и запослени у здравственим установама, представници пословне заједнице, академске заједнице и цивилног сектора. Ово подразумева читав низ активности:

1. Креирање комуникационе стратегије за град Ниш за доношење и имплементацију Плана адаптације на климатске промене са проценом рањивости а која укључује и везе између климатских промена здравља и економије.
2. Организовање више кампања заговарања по темама од значаја за адаптацију на климатске промене (јавно здравље, квалитет ваздуха, квалитет вода, квалитет земљишта; енергетска ефикасност итд).
3. Ангажовање традиционалних медија за преношење порука и партиципацију заинтересоване и шире јавности (Радио, ТВ, штампани медији)
4. Коришћење ефикасних канала за ширење правих информација преко портала и друштвених мрежа
5. Посебно развијање интерне и екстерне стратегије комуникација које подижу свест о климатским променама и њиховом утицају на здравље и економију код посебних група (млади, предузетници, радноактивна популација).
6. Омогућити укључивање заинтересованих страна, како би се успоставиле улазне тачке у друге секторе за мере прилагођавања које имају утицај на здравље; укључивање деце и младих, појединих популационих група, научне јавности, здравственог особља, школа и здравствених установа у промотивне активности.
7. Посебно осмишљавање улоге „извора којима се највише верује“ а они се разликују у зависности од времена и места, а обухватају породицу и пријатеље, друштвене групе које се баве заштитом животне средине, научну јавност и медије.
8. Посебно осмишљавање улоге и одговорности органа локалне самоуправе као извора који често може бити важан канал

за комуницирање информација из поузданих извора.

9. Посебно прилагођавање начина комуницирања са одређеним групама кроз процес планирања прилагођавања на измењене климатске услове.

Посебан квалитет подизању свести у Универзитетском центру какав је град Ниш даје развој научних и стручних капацитета за праћење ефеката климатских промена на здравље кроз успостављање програма истраживања и едукацију стручњака из области климатских промена и здравља на локалном нивоу, о климатским променама, њиховим утицајима на здравље становништва и мерама прилагођавања.

Ова област захтева мулти дисциплинарна и интердисциплинарна истраживања и сарадњу између сектора.

Партиципација различитих заинтересованих страна важан је сегмент политике прилагођавања и подизања свести, а она тражи истовремено улогу науке, знања и научних сазнања као и активно и позитивно политичко деловање које подржава развој и имплементацију политика прилагођавања а укључује:

- ✓ Генерисање и ширење научних информација (и података) о могућим ефектима климатских промена на националном и локалном нивоу;
- ✓ Комуницирање научних резултата о рањивости и могућим мерама прилагођавања;
- ✓ Сви актери задужени за комуникацију треба да пренесе поруке о везама климатских промена и јавног здравља и економије користећи три кључна елемента: укључивање, окупљање око одређеног циља и сарадњу. А то значи:
- ✓ Да се у преношење порука укључе оне поруке и они појединци који на најбољи начин могу да пренесу информације о здравственим последицама климатских промена и о утицају на економију (лидери у јавном здравству и безбедносним организацијама, представници пословног сектора, представници невладиних организација, новинари и уредници у медијима, метеоролошке службе и креатори политика).
- ✓ Да се окупе заинтересоване стране из више сектора како би кроз партиципативан процес планирали мере прилагођавања и ублажавања. Заинтересоване стране подразумевају традиционалне партнере, као што су владине институције, а у Нишу Институт за јавно здравље, Клинички центар Ниш, Војна болница Ниш, Дом здравља Ниш, клинике приватног здравства- пружаоци здравствених услуга, привредна комора Ниш, академска заједница и невладине организације, али и друге партнере, као што су организације задужене за земљишну политику и коришћење земљишта, заштиту животне средине, образовање, транспорт, економски развој и социјалну политику те верске заједнице.
- ✓ Да се изграде партнерства и коалиције како би нашли најбољи начин да олакшају комуникацију о климатским променама и утицају на здравље и економију, како би повећали медијску покривеност, и кроз партнерства организовали дискусије о јавним политикама у овој области.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Градска управа за имовину и одрживи развој

Процењена вредност: 3,500,000.00

Извори финансирања: Буџет града Ниша, Министарство заштите животне средине, пословна заједница кроз корпоративну друштвену одговорност

Период спровођења: средњерочни

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број креираних и спроведених интерних и екстерних комуникационих стратегија	Комуникациона стратегија	Документ комуникациона стратегија; Извештај спровођењу комуникационе стратегије;	0	2021	3
Број креираних и спроведених кампање заговарања	Кампања заговарања	Извештај реализованој кампањи заговарања	0	2021	4

2.5.8. Назив мере:	Израда планско-аналитичког основа за планирање мера прилагођавања климатским променама
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	У оквиру ове мере планиран је даља разрада кључних докумената јавних политика које су битне са прилагођавањем климатским променама: 1. Акциони план одрживог енергетског развоја (Sustainable Energy Action Plan – SEAP) као кључни документ, препоручен од стране Европске комисије, који би требало да покаже како би Ниш требало да достигне циљ смањења CO ₂ до нивоа договореног ратификованим међународним споразумима и 2. План адаптације на климатске промене са проценом рањивости. План адаптације на климатске промене са проценом рањивости за Град Ниш је документ јавне политике од круцијалног значаја за добру организацију града Ниша као локалне заједнице која у условима климатских промена пружа праве и садржајне одговоре на изазове који су ту већ пред нама. План адаптације на климатске

промене са проценом рањивости за Град Ниш ће практично послужити носиоцима овлашћења и одговорности да на транспарентан, стручан, ефикасан и партиципативан начин дођу до правих мера и стручних решења од значаја за све секторе у локалној заједници и од значаја за све грађане на територији града Ниша. Процес доношења Плана је рар excellence питање од јавног интереса и требало би да доведе и до успостављања и спровођења јавног интереса као користи, односно добробити коју остварују или сви грађани, или велика већина грађана, или један део грађана као одређена група у локалној заједници посебно заштићена одређеним прописима. Јавни интерес ће се спровести кроз делање (одлуке и активности) тачно одређених органа власти или организација овлашћених за вршење јавних овлашћења уз инклузију свих сектора у тачно одређеном временском оквиру уз пуну транспарентност поступка, како би и примена Плана адаптације на климатске промене са проценом рањивости за Град Ниш била изводљива и применљива. Цео процес се састоји од пет фаза и укупно 42 корака са комплетним садржајем активности кроз прецизно дефинисане кораке по Методологији коју је предложила Стална конференција градова и општина Србије. Овај процес ће пратити и оквир задат Законом о планском систему ("Сл. гласник РС", бр. 30/2018) уз пратеће подзаконске акте, али ће се послужити и најбољим стандардима партиципативног процеса и најбољим стандардима добре праксе ЕУ у комуникацији носиоца овлашћења и одговорности у оквиру локалне самоуправе са локалном заједницом. Кроз партнерство цивилног сектора и надлежног секретаријата, а уз подршку надлежног Министарства заштите животне средине већ је урађена Мапа пута за доношење Плана адаптације на климатске промене са проценом рањивости за Град Ниш који ће практично послужити носиоцима овлашћења и одговорности да на транспарентан, стручан, ефикасан и партиципативан начин дођу до овог стратешког документа од значаја за све секторе у локалној заједници и од значаја за све грађане на територији града Ниша. Урађена Мапа пута садржи опис активности; врсту активности; претпостављени рок за извршење; показатељ учинка/индикатор за сваку активност и носиоца активности. У процесу доношења овог плана свако у свом делу одговорности има своју улогу. Политика: Градоначелник, Градско веће, Скупштина града; Струка: Градска управа (стручни тим), Планерски форум, екстерни консултанци; Јавност- ко прати процес и предлаже: организације цивилног друштва, пословна заједница, академска заједница, грађани индивидуално и непомредно, и медији као медијска подршка. Доношење Плана обухвата различите врсте активности: нормативне, организационе, комуникационе, политичке, едукативне, аналитичке, имплементационе-активности спровођења, надгледање и мерење учинка.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Градска управа за имовину и одрживи развој

Процењена вредност: 7,000,000.00

Извори финансирања: Буџет града Ниша, Министарство заштите животне средине, Међународни донатор

Период спровођења: средњерочни (2021-2023)

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Акциони план развоја енергетике и прилагођавања климатским променама	Акциони план развоја енергетике и прилагођавања климатским променама	Акциони план развоја енергетике и прилагођавања климатским променама	0	2021	1
План адаптације на климатске промене са проценом рањивости	План адаптације на климатске промене са проценом рањивости	План адаптације на климатске промене са проценом рањивости	0	2021	1

6.3. РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 3: ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ

6.3.1. SWOT АНАЛИЗА развојног правца: Друштвени развој

Култура и информисање

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> Ниш као један од најстаријих градова на Балкану којем гравитира централна, јужна и источна Србија је раскрсница значајних путева и спој језичко културних различитости Дуга и богата историја града и археолошки остаци из свих периода као и јединствени споменици (Тврђава, Ђеле Кула, Логор "Црвени Крст", Археолошко налазиште "Медијана", некрополе, џамије, Меморијални парк Бубањ) Културни и универзитетски центар са Факултетом уметности као и средњим уметничким школама, су извор школованих кадрова у области културе као и светски признатих академских културних стваралаца Манифестације културе са дугогодишњом традицијом признате и препознате од стране европске и светске публике и институција- Нишвил, Фестивал глумачких 	<ul style="list-style-type: none"> Недовољна и неадекватна промоција и презентација културно-историјског наслеђа и институција културе града као механизам економског развоја Лоше или непостојање јавних политика у области културе, креативних индустрија, комуникације и јавног информисања Неприлагођеност капацитета установа културе и људских ресурса да одговоре потребама развоја Недовољна координација међу субјектима у области културе, појединачна, градских институција Недостатак и неадекватност простора за установе културе и простора за културна дешавања (музеји, депои, конгресни центар, опера, мултимедијална дворана...) Неприлагођеност манифестацијама савременим културним изразима и потребама интернализације

<p>остварења, Хорске свечаности, Театар на раскршћу, Урбан фест, Фестивал фолклора СКЦ-а, Мајска песма ...</p> <ul style="list-style-type: none"> • Свеобухватност свих сегмената културе и информисања • Бројни аматерски ствараоци • Ниш има развијену медијску сцену, тј. неколико телевизијских и радио станица, као и приличан број интернетских портала • Постојање заинтересованости цивилног сектора и појединаца за ван институционално укључивање у домен културног и креативног стваралаштва и манифестације, и широк опсег њихових ресурса • Постојање просторних градских, капацитета за организовање манифестација • Ниш и Нишавски округ имају бројне атрактивне локалитете, од којих су многи погодни за разноврсна културна дешавања и развој културног туризма • Ниш има међународни аеродром "Константин Велики" • Конкурси из области културе и информисања • Доступни алати дигитализације који имају праксу у постојећим установама културе • Доступни креативни центри и могућност примене развијеног сектора напредних технологија у култури • Ниш располаже озбиљним инвестиционим потенцијалима, а сваки инвеститор је потенцијални спонзор културно-уметничких дешавања • Разноврсност понуде и неговање националне културе • Један од ретких градова који има своју бању • Ниш има добро успостављену међународну сарадњу у области културе 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољна развијеност и подршка културном и креативном стваралаштву (професионалном и аматерском) • Недовољна заштита културно-историјског и споменичког наслеђа и верских објеката. • Неискоришћена могућност међународне сарадње у области културе и стваралаштва. • Недовољно сагледана важност издаваштва као алата за промоцију и очување културних вредности • Недовољан обим културних садржаја за децу и младе, ако и културних садржаја у школама и школским програмима • Ограничен приступ садржајима за особе са инвалидитетом • Регулаторни оквир у области дигитализације културног наслеђа и савременог стваралаштва
<p>ПРИЛИКЕ</p>	<p>ПРЕТЊЕ</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Планирани нови регулаторни оквир у области дигитализације културног наслеђа и савременог стваралаштва • Позитивни ЕУ пакети за подршку пројектима културе, културног стваралаштва и креативним индустријама • Позитивне мере подршке државе у области културе • Постојање нове јавне политике које дају у области културе које дају јасне смернице за развој • Тренд повећања буџетских средстава за потребе културе у другим ЈЛС уз истицање значаја културе као чиниоца у креирању богатства и привредног развоја заједнице • Рад на дефинисању могућих алтернативних начина финансирања културе (донације, фондови, подршка почетном пословању, пореске олакшице) • Реализација програма едукације различитих група грађана о културном наслеђу • Умрежавање културних установа са културним установама градова у региону кроз представе, концерте, сликарске изложбе, књижевне вечери • Пораст броја инвеститора и технолошких компанија у граду (друштвено-одговорно пословање) • Добра законска регулатива која има практичну примену, и спремност за промене постојећег стања. • Појачано интересовање публице за програме установа културе • Свеprisутнија стратешка улога културних институција и допринос локалном идентитету, креативном континуитету и отварању радних места. • Најаве Републике о средствима за опоравак села кроз формирање културних центара на сеоским подручјима и подршка народном стваралаштву • Тренд улагања у филмску индустрију • Сарадња културних установа са школама на територији града и региона, како би се подигла свест младих о 	<ul style="list-style-type: none"> • Цовид 19 и економска криза • Отпор појединаца да промени начин рада • Недостатак финансијске подршке постојећим институцијама културе и новим креативним облицима културног стваралаштва • Буџетска нестабилност узрокована потенцијалном међународном економском кризом. • Неукључивање стручне и експертске јавности у доношење културних и стратешких одлука у области културе • Несагледавање културних и креативних индустрија у сфери економског развоја • Пропадање постојећих просторних ресурса • Недовољна финансијска моћ потенцијалних корисника • Неусклађеност појединих законских аката са истинским потребама културе и начином стварног функционисања културног живота. • Релативно низак ниво учешћа грађана у културним активностима. •

<p>значају посећивања културних догађаја.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Све већи број образованих младих људи, заинтересованих за решавање проблема на локалном нивоу. • ЕУ политика подршке младим људима чији потенцијали и нове идеје могу да буду од велике користи у савременијој/модернијој организацији пословања установа културе • Тренд културне различитости као средство достизања боље интелектуалне, емотивне, моралне и духовне егзистенције • Културни изрази као механизми, инструменти и извори гарантовања слободе говора • Обавеза дијалога и интеркултуралности као основног принципа динамике грађанских односа • Подршка и недискриминација изражајним, технолошким и комуникационим ресурсима у домену културе и креативног стваралаштва • Тренд омогућавања дијалога између идентитета и диверзитета, појединца и групе, као гаранције планетарног културног држављанства и опстанка језичких различитости и развоја културе 	
---	--

Наука и образовање

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Ниш, универзитетски центар-могућност за развој науке и за квалитетно образовање просветних кадрова, научна база за образовање лидера за 21.век • Постоје образовне институције које омогућавају одраслима да се образују или доквалификују, усавршавају, али и могућности образовања а касније запошљавања људи који припадају маргиналним социјалним групама • У Нишу је 36 основних и 20 средњих школа, а на територији ШУ Ниш око 120 укупно, РЦ је регионалног карактера те покрива потребе за СУ и ван Града • Регионални центар за професионални развој запослених у образовању са компетенцијама запослених за планирање и организацију обука за запослене у образовању и заинтересованост и потреба запослених за организацијом већег броја обука; • Трансфер знања између научне заједнице Ниша и оних који доносе одлуке на свим нивоима одлучивања • Постојање стручног кадра који може да допринесе образовању • Искуство запослених у образовању у организацији обука за запослене у образовању, као и у техничкој организацији обука за друге циљне групе • Постојање сарадње са организацијама града Ниша као и невладиних организација која се залажу за образовање одраслих • Постојање Научног клуба Ниш преко кога се реализују наставнички пројекти за сада финансирани само од Центра за промоцију науке Београд и постојање Парка знања - учионице на отвореном за реализацију часова из природних наука • Пружање могућности запошљавања у складу са стеченим образовањем 	<ul style="list-style-type: none"> • Систем управљања научним и иновационим системом није довољно делотворан а слаба је координација рада релевантних институција и различитих заинтересованих страна • Смањивање броја ученика који завршавају основне и средње школе. • Мали број акредитованих обука за СУ запослених у стручним школама, као и за наставне предмете који школују наставнике за спортске и уметничке вештине и природне науке (мале циљне групе наставника, те реализатори бирају психолошко-дидактичке теме - универзалне за све просветне раднике) • Изврсност научних истраживања и њихова релевантност за економски и друштвени развој земље и друштву целини нису довољно подржани системом финансирања истраживања • Недовољно коришћење научно-иновативног рада научника са Универзитета у Нишу, као и недостатак јаче подршке истом. • Професионална оријентација- слаба повезаност потреба привреде са образовним курикулумима и стицањем праксе • Инклузивни систем образовања нема вољну примену у систему образовања • Слаба комерцијализација истраживачко-развојних пројеката (раније ФП5, ФП7) са факултета/универзитета •
ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Трансфер знања и искустава који подразумева међународну сарадњу • Проширивање капацитета • Нишки универзитетски центар у сарадњи са школама града и другим институцијама образовања у граду може 	<ul style="list-style-type: none"> • Финансијска криза • Непоштовање законских регулатива • Економско-социјалне и индивидуалне последице пандемије • високо учешће младих до 30 година у укупној

<p>да изради предлоге за побољшање инклизивног образовања и предлози за смањење броја ученика прекобројних одељења</p> <ul style="list-style-type: none"> • Трансфер знања и искустава који подразумева унутар државну сарадњу • Тредн проширивања образовних профила према потребама тржишта уз блиску сарадњу са привредом • Мере државе за пружање појединцима пуну социјалну партиципацију и могућност већег запошљавања и способности да буду активни и конкурентни на тржишту рада • Измене и допуне закона који се односе на интелектуалну својину и порески закони који утичу позитивно на истраживања и развој • Закон о науци и истраживању, Закона о Фонду за науку Републике Србије, прелазак са пројектног на комбиновани модел финансирања науке даје сигурност научницима да могу да се баве научно-истраживачким пословима • Велики број обука за наставнике са приоритетне листе МПНТР које су бесплатне • Стипендирање ученика средњих школа од старне привредника и обезбеђивање бесплатног превоза за ученике • Испитивање потребе привреде града и у складу са резултатима предлог МПНТР за повећање постојећих или отварање нових одељења у средњим школама које би одговарале потребама привреде града 	<p>незапослености</p> <ul style="list-style-type: none"> • Одлив младих и образованих људи • Успорен популациони раст и смањење броја деце и младих и увећање броја старих у укупној популацији; • недостатак системског приступа у развоју образовања и учења одраслих (стратегија, легислатива, институције, кадрови и финансијска средства) • Иако постоје програми за подршку међународној сарадњи, наука у Републици Србији није употпуности интегрисана у Европски истраживачки простор и недовољан број научника учествује у међународним пројектима
---	---

Омладина и спорт

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Огроман природни ресурс у непосредној близини града • Регионални центар у ком се налазе и регионални спортски савези • Огроман потенцијал за рекреацију и спорт у Општини Нишка Бања, са парковима природе Јелашничка клисура, Сићевачка клисура и Сува планина као потенцијал за развој високог рекреативног и авантуристичког туризма, спорт и активизам младих • Наставак започете реконструкције уз суфинансирање Планинарског дома у Островици и оспособљавање Дома планинара на Бојаниним водама као значајног центра за смештај, угоститељске услуге, рекреативне активности са теоријском и практичном едукацијом у разним областима • Потенцијал за организовање такмичења, спортских манифестација као и припреме спортиста • Универзитетски центар - велики број младих који су и корисници и организатори свих спортских манифестација. Факултет спорта је неискрпни расадник спортиста и школованих спортских радника са новим идејама и стручним надзором. • Велики број средњих школа и факултета – велики број младих узраста од 15 до 30 година који су заинтересовани за активну партиципацију у јавном и културном животу локалне заједнице. • Велики број културних манифестација које се организују на територији града Ниша које окупљају велики број младих волонтера и посетилаца. • Организације младих и за младе које успешно спроводе пројекте и активности неформалног образовања. • Студентске организације и удружења која сарађују са организацијама из других градова Србије. • Невладине организације које спроводе међународне и 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак или неадекватност спортских терена и терена за рекреацију • Недовољан број масовних спортских манифестација и догођаја које окупљају велики број спортиста и рекреативаца • Недостатак средстава и неизвесна финансијска конструкција за финансирање клубова и масовних спортских манифестација • Мали број трибина и едукације грађана о могућностима за бављење рекреативним спортом • Недовољно ангажовање спортских стручњака у покретању рекреативних и спортских активности у парковима природе у циљу контролисаног и стручног омасовљавања учесника у активном одмору и рекреацији становништва • Лоши прилазни путеви до атрактивних природних ресурса и њихово површно и нестручно одржавање • Недовољна медијска покривеност спортским информацијама из нашег града-извештаја са регионалних и општинских такмичења као и о школском спорту • Недостатак мера систематске подршке у оснаживању младих у реализацији програма и активности битних за унапређење њиховог друштвеног положаја и стварање услова за остваривање права и интереса младих у свим областима (економско оснаживање, безбедност младих, превенција ризичних понашања и вршњачког насиља, омладински активизам...) • Недостатак институционалне и финансијске подршке од стране релевантних институција за спровођење омладинских иницијатива. • Недовољна медијска покривеност пројеката и програма за младе – млади се информирају преко

<p>трансационалне пројекте у сарадњи са организацијама за младе из читавог света.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постојећи програми размена и стручних пракси за младе. • Промоција интеркултуралног дијалога кроз имплементацију међународних пројеката и пројеката за размену младих. • Могућност брзог доласка на атрактивне сапортско - рекреативне локације у граду и ван града. • Велики број клубова и спортиста. Како професионалних тако и аматерских и оних који упражњавају рекреацију. Сви они су снага града јер имају заједнички интерес. А то је побољшање услова за све спортске активности. • Постојећи спортски објекти за спорт и рекреацију • Регулисани правно-имовински односи на земљишту и објектима у правовима природе као основ за улагање у инфраструктуру за подршку спорту, рекреацији и омладинском активизму 	<p>алтернативних медија и извора.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Мали број културних садржаја намењених младима. • Мали број иницијатива и програма за самозапошљавање младих. • Мали број омладинских радника и стручњака за неформално образовање младих • Млади су слабо заинтересовани и информисани о програмима и пројектима за јачање капацитета младих и унапређење њиховог друштвеног положаја • Неповерење младих у локалне институције • Неповерење чланова локалне заједнице у невладине организације за младе. • Неповерење установа формалног образовања у рад невладиних организација за младе – слаба међусекторска сарадња. • • •
<p>ПРИЛИКЕ</p>	<p>ПРЕТЊЕ</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Од изузетног значаја је да све сви клубови који имају интереса удруже у регионалне или градске савезе. само ујединјени могу остварити интерес у области спорта који им је заједнички. • Трендови равномерног улагања и уређење и ревитализацију рекреативних центара у околини града • Краљев пут, планинарска стаза до врхова Суве планине , уписана је у специјалне ресурсе за очување природе Европске уније под називом "Европски пешачки пут", који повезује Западну и Источну Европу, могућност да постане атрактивна дестинација овог грандиозног пројекта ЕУ, уколико се већ уређена пешачка стаза у Нишкој планинарској трансверзали, коју одржава Планинарски савез Града Ниша, буде модернизована савременим обележјима стандартизованим за Европски пешачки пут, буду урађени безбедни видиковци, одморишта са клупама, Планинска склоништа за нужни смештај услед невремена испод врхова итд • Процес децентрализације регионалних превенстава и такмичења где Ниш као други или трећи степен националних спортских такмичења добија прилику да спортисти буду препознати као освајачи медаља а тиме добијају шанси и мање квалитетни такмичари да се надмећу а тиме популаришу свој спорт • Доступност средстава за развој и унапређење пројеката за клубове, територијалне савезе, али и омладинске организације, удружења грађана за јачање капацитета али и развој инфраструктуре • Ревитализација отворених и затворених спортских и културних простора • Уређењем терена, стаза, пењалишта и домова, отвара се реална могућност за значајни развој рекреативног туризма, активног одмора као и уз оспособљавање ресурса за смештај, велика могућност за спортске припреме такмичарских тимова у амбијенту за савршене висинске припреме у изузетно чистим и мирним условима изолованих од превелике гужве . • Едукација становништва (средства информисања, и друге институције) о значају физичких активности после пандемије • Гигантски корак у развоју Града Ниша , као "Зеленог града" и развој једног од најатрактивнијих и највећих природних ресурса у овом делу Европе са могућношћу развоја туризма у активном одмору , упражњавајући шетње у окружењу, планинарске активности, мрежа бициклических стаза различитих тежина, уређење стаза 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак подстицајних механизма државе и финансијских средстава за развој спорта и самоодрживост спортских активности институција спорта и рекреације, запостављање развоја физичке културе у рекреативном и такмичарском спорту, као основе за едукацију и васпитање омладине, али и запостављање финансирања рекреације становништва на шта упозорава и Иницијатива Министрства спорта и Владе РС као неопходно средство ревитализације здравља становништва после епидемиолошке кризе у земљи и свету • Тренд одласка спортских стручњака способних да допринесу развоју спорта у друге средине где су им омогућени квалитетни услови рада • Климатске промене које утичу на даљу деградацију животног простора младих погодног за спорт, рекреацију и омладински активизам • Политички утицај на доношење одлука у области спорта • Политички утицаји на доношење одлука у области спровођења пројеката за младе • Недовољна подршка релевантних институција невладином и цивилном сектору у време пандемије и других кризних ситуација – слаба финансијска и институционална подршка доводи до гашења организација за младе, а самим тим и до смањења броја програма и прилика за јачање омладинских капацитета. • Недовољно развијена сарадња омладинског сектора са надлежним локалним и државним институцијама неповољно утиче на спровођење локалних и националних пројеката • Епидемиолошка ситуација и последице у блиској или средњерочној будућности • Регулатива која утиче на недовољно усаглашеност и ингеренције и немање титулара постојећих и будућих објеката •

<p>за све масовнији рекреативни спорт планинско трчање, спортско пењање, алпинизам, посматрање атрактивних примерака птица, ендемског биља, зимски планински спортови итд.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Рад невладиних организација за младе које спроводи велике интернационалне и националне пројекте за младе у областима омладинског активизма и волонтеризма, промоције људских права, интелектуалног дијалога и социјалне инклузије кроз различите методе неформалног образовања. • Географска позиција града омогућава лакше повезивање са младима из неколико балканских земаља те размену добрих пракси, знања и искустава. • Географска позиција града пружа могућност спровођења пројеката у оквиру IPA СВС програма Европске Уније. • Значајан број атрактивних локација за организовање културних манифестација намењених младима. • Рад Канцеларије за младе града Ниша која има капацитете да подржи и промовише рад организација младих и за младе и да додатно подстакне своју циљну групу на друштвени активизам. • Србија као програмска земља у оквиру Erasmus + програма има могућност да реализује пројекте за младе у области спорта, изградња капацитета младих и образовања, што локалној заједници у којој се пројекти спроводе доноси значајна финансијска средства. • Фестивал „Дођи на Амфи“ који је намењен пре свега младима и који има међународни карактер – млади из целе Европе имају прилику да се упознају са свим занимљивостима и туристичким садржајима који град има у понуди. • С обзиром на велики број атрактивних садржаја за младе (културне манифестације, интернационални тренинзи и семинари, волонтерске и универзитетске размене...) и богату културолошку традицију Град Ниш може бити стављен на туристичке мапе градова који су посебно занимљиви младима. 	
--	--

Социјална заштита и родна равноправност

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Велики број установа социјалне заштите, са развијеном мрежом људских ресурса и инфраструктуром • Ниш се издваја по броју вртића у Србији са 26 вртића и обухватом деце од 6500 уписаних малишана • Добра сарадња ЈЛС и институција социјалне заштите са организацијама цивилног друштва • Универзитетски центар што доприноси многим програмима оснаживања рањивих група • Повезаност институција који доприноси реализацији програма психосоцијалне подршке рањивих група и појединаца • Професионални висококомпететни кадрови • Стручност званичника, и капацитета запошљених у институцијама социјалне заштите • Бројни протоколи о сарадњи који имају утемељење у пракси • Подршка алтернативним моделима социјалне заштите са значајним бројем услуга • Међусекторска повезаност и сарадња у пружању услуга социјалне заштите • 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно развијени механизми подршке тзв. граничним случајевима који су изван система социјалне заштите. • Мањак капацитета за смештај деце предшколског узраста и дуга листа чекања • Превенција и заштита рањивих категорија и лица у стању социјалне потребе • Неприступачне површине и објекти од јавног значаја и недовољно обезбеђених и обележених паркинг места за ОСИ • Низак степен социјалне културе (поштовање реда и правила, недостатак толеранције и поштовања различитости у свакодневном животу) • Недовољна повезаност институција у оквиру система социјалне заштите у циљу брже и ефикасније помоћи социјално угроженим лицима. • Недостатак адекватне услуге социјалне и здравствене заштите за старачка и самачка домаћинства како у граду тако и руралним подручјима • Недовољан степен заштите породице • Недовољно информисаност грађана и грађанки о постојећим видовима социјалне заштите и могућим правима и механизмима за њихово коришћење • Лоши услови живота у подстандардним насељима

	<ul style="list-style-type: none"> • Интезивирање рада на економском оснаживању образовање -едукација рањивих категорија становништва) • Политике социјалне заштите нису повезане са другим системима и делатностима у друштву • Недостатак ресурса за оснаживање појединаца и породица из рањивих и маргинализованих група за достизање самодовољности и независности у задовољавању сопствених животних потреба и умањење или отклањање зависности од социјалних служби
ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Стратешки оквир који пружа више активности у области промоције хуманих вредности кроз едукацију првенствено младих усмерену на смањење вршњачког насиља, смањење дискриминације... и у том смилу повезивање субјеката и потпуно примену инклузије • Трендови увођења нових облика делатности социјалне заштите • Отварање града ка Европи и процес интеграције у ЕУ • Заједнички приступи локалних самоуправа кроз међуопштинску сарадњу, прекограничну и транснационалну сарадњу за привлачење средстава • Коришћењем капацитета свих субјеката социјалне заштите и њиховим умрежавањем омогућило би се мапирање и израда социјалне карте старачких самачких домаћинстава у руралним срединама • Повезивање са друштвено одговорним компанијама • Национална иницијатива за повезивање субјеката социјалне и здравствене заштите и правовремено пружање помоћи рањивим групама. • Поштовање антидискриминационог Закона • Трендови повећених могућности остваривања права у дигиталном окружењу • Децентрализација социјалне заштите на локални ниво • Свеprisутни трендови за развијање механизма за учешће грађана и корисника у одлучивању о средствима и начинима за задовољавање потреба услуга социјалне заштите • 	<ul style="list-style-type: none"> • Адекватан и стални мониторинг ових корисника како би сви субјекти социјалне заштите имали тачне податке и информације за пружање социјалне услуге • Пандемије корона вируса, елементарне непогоде,... • Одрживост услуга које су пројектно финансиране и све већи број привремених извора финансирања • Недостатак ефикаснијих материјалних услуга у социјалној заштити • Даљим повећањем природног прираштаја становништва појавиће се проблем недостатка вртића, школа • Повећање броја извршилаца кривичног дела вршњачког насиља • Повећање броја корисника тзв. граничних случајева који су невидљиви за систем социјалне заштите а налазе се у стању социјалне потребе • Неусклађеност праве регулативе са законом као и лоша примена законских норми • Привременост решења у области решавања смештаја породицама деце оболеле од рака • Немогућност окупљања већег броја људи у циљу одржавања округлих столова, састанака, размене информација као начина за успешан рад на превенцији и помоћи угроженим категоријама • Сиромаштво и незапосленост све израженији • Економска криза, сиромаштво и висока незапосленост који додатно повећавају проблеме породицама деце оболеле од рака, деца улице, маргинализованих група и спорост у остваривању права из социјалне заштите

Здравство

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Радни и интелектуални потенцијал • Универзитет • Медицински факултет и клинике • Мрежа здравствених установа различитих профила и нивоа • Војна болница • Кадровски потенцијал у здравству • 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак установе секундарног здравства - опште болнице • Одлив младог радно активног становништва-медицинског кадра • Непостојање Завода за геријатрију са стационаром • Финансијска нестабилност система финансирања здравства • Ограничена овлашћења ЈЛС у здравству • Проблеми у функционисању система јавног здравља и здравствено стање становништва јесу проблеми у чијем решавању треба да учествују сви актери који спроводе јавно здравље.
ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ

<ul style="list-style-type: none"> • Велики интелектуални потенцијал који треба искористити у повезивању са иностраним дефицитом (ИТ, електроника, медицина...) • Људски потенцијали • Положај • Прекогранична сарадња • Коришћење потенцијала Војне болнице 	<ul style="list-style-type: none"> • Успорен привредни развој и одлив становништва • Непотизам • Урушавање универзитетских снага • Депопулација • Незапосленост • Недовљно пројеката • смањење броја и старење становника су главна обележја демографских прилика; • велики број становника оболева, прерано умире или бива онеспособљено услед болести и повреда које су превентабилне; • водеће болести и повреде су повезане са социјалним и економским одредницама здравља, односно несразмерно присутне код сиромашног и рањивог становништва, што доприноси неједнакостима у здрављу. • водеће болести и повреде деле заједничке факторе ризика као што су: пушење, неправилна исхрана, злоупотреба алкохола, физичка неактивност, гојазност, стрес;
---	--

6.3.2. Визија

Култура

Град Ниш препознатљив је по богатом и разноврсном друштвено-културном животу који је прилагођен свим генерацијама као и туристима, али и по развијеној и друштвено признатој креативној индустрији и људима који у њој раде. Град има модерне објекте позоришта, галерије, биоскопе и музеј на отвореном, а јединствен музеј посвећен је историји града и знаменитим људима по којима је Ниш препознатљив. Град има и нове просторе за манифестације и фестивале, адекватно и савремено опремљене, како на отвореном тако и у затвореном простору. Млади уметници осликавају мурале који оживљавају старе и нове зграде, музичари и уметници стварају и презентују свој рад на просторима који су намењени само њима. Уређени културно-историјски споменици, квалитетне међународне манифестације и проактивне, модерне институције културе, креативни ствараоци и атрактивни догађаји се активно промовишу и привлаче туристе из Европе и света.

Град Ниш се сматра модерним Европским градом, који чува дух и традицију стечену вековима уназад, али и негује генерације младих уметника и креативних стваралаца, сарађујући са посленицима културе из целог света.

Социјална заштита

Ниш 2027. је град без насиља, криминала, расне и верске нетрпељивости, град који пружа једнаке могућности и слободе за све грађане, уз неговање солидарности и хуманости. Социјална заштита је на високом нивоу, људи из осетљивих група имају исте шансе и могућности за рад и живот, атмосфера у граду је мирна и пријатна, а становници и туристи се осећају безбедно. Свест људи о сваком сегменту живота и потреби побољшања положаја особа са инвалидитетом, старих лица и националних мањина је на високом нивоу. Ниш је град младих који имају све услове да живе у њему и сигурна радна места која су услов за здраву и срећну породицу.

Ниш је модеран и урбан град отворен за све људе, град у ком се сви осећају добродошло и у коме нема дискриминације.

Омладина

Ниш је средина у којој су млади перманентно лично усавршавају у новим знањима и вештинама и имају креативан приступ животним изазовима и интерактиван, интегративан, продуктиван и здрав однос према себи и заједници, уз поштовање традиционалних вредности. У граду који је уређен по мери човека људи воле да живе, радо заснивају породицу и започињу бизнис а наталитет има сталну стопу раста.

Ниш 2027. године је модеран град задовољних, запослених, здравих и отворених младих људи, град који бележи тенденцију раста стандарда и квалитета живота.

Спорт

Квалитетан развој рекреативног и такмичарског спорта у Нишу прате новоизграђени спортски објекти намењени разним врстама рекреативних и такмичарских спортова. Успех улагања у спорт потврђује и чињеница да у Нишу живи неколико спортиста освајача Олимпијских медаља и успешно ради неколико клубова који на иностраној сцени остварују врхунске резултате. Грађани и грађанке схватају потребу редовне рекреације и спорта, што им је омогућено уређеним, модерним просторима, бројним парковима и мобилијарима.

Ниш је центар спортских такмичења и манифестација на југоистоку Србије и предстаља аутономни бренд у односу на остатак Србије.

Информисање и едукација

Новинари и медијски радници у 2027. години у Нишу имају задовољавајући ниво социо економских и професионалних услова за рад као и слободно тржиште које гарантује рад без притисака, уз јасне јавне политике. Медијски садржаји задовољавају потребе свих групација људи а новинари и медијски радници имају висок ниво дигиталних компетенција. Грађани и грађанке су медијски писмени, осетљиве групе становништва имају довољно посвећеног медијског простора, као и теме од јавног интереса за све. Обезбеђено је информисање на језицима мањина и доступност медијских садржаја особама са инвалидитетом.

Становницима Ниша су доступне модерне едукације и компетентни едукатори у свим актуелним областима, као и обуке и професионално усавршавање, што је осетно у свим секторима рада у граду.

Неформално образовање је добило своју улогу, а примена нових технологија има значајно место у животу и раду становништва.

6.3.3. Приоритетни циљеви и мере развојног правца: Друштвени развој

Приоритетни циљ 3.1.	Показатељ	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
Развити и унапредити културу и креативно стваралаштво	Учешће издвојених средстава за културу	%	Одлука о буџету	8	10
<p>Образложење:</p> <p>Ниш је простор вишеслојних идентитета, чија су преклапања врло честа а трансформација бескрајна. Слојеви идентитета могу се идентификовати у односу на трагове културе, изузетну историју и догађаје. Бројне војске, народи и владари су, свако у свом времену, остављали своје трагове културе у Нишу: он је родно место и резиденција римског цара Константина I Великог, место првог сусрета српске и западноевропске културе, место Чегарског боја и Ђеле куле, ратна престоница у I светском рату, место у коме су током II светског рата у логору Црвени крст и на Бубњу страдале хиљаде људи. Богата историја и догађаји су допринели изузетној културно-историјској баштини.</p> <p>Стање историјских споменика, као важне културне баштине града и као ресурса за развој културног туризма, представља важан сегмент града Ниша. У најзначајније споменике из античких времена – попут археолошког парка „Медиана“, ранохришћанске гробнице и Нишке тврђаве, дуго није улагано. У циљу очувања посебности културно-историјског наслеђа и постављања квалитетне основе за побољшање визуелног идентитета објеката историјског и архитектонског наслеђа, Град Ниш је, у периоду 2017-2020. године, а на основу пројектног финансирања, инвестирао значајна средства за унапређење стања културног наслеђа, која износе више од 2 милиона евра. Међутим, како у највредније објекте културног наслеђа није улагано деценијама, јавља се јасна потреба да се у што краћем року откривени локалитети конзервирају, да се покрене нови циклус археолошких истраживања, као и да се спроведу радови на унапређењу инфраструктуре и презентацији културног наслеђа на потпуно нови, савремени начин како би прошлост сусрела будућност.</p> <p>Манифестације у Нишу представљају инфраструктуру за изградњу колективног сећања, па и за контекстуалне стварности Ниша и његовог идентитета. Уметнички догађаји организовани у граду не само да утичу на дефинисање идентитета Ниша још од античког времена, већ пружају и могућност међународне промоције града у циљу привлачења већег броја туриста. Места одржавања програма углавном су јавни простори као што су градске амбијенталне целине, тргови, Тврђава, као и нека значајнија градска здања попут музеја, архива, Народне библиотеке, Официрског дома, галерија итд. Доступност културних садржаја публици на руралном подручју (69 руралних средина) не постоји, па је према прелиминарним истраживањима мање од 5% људи са села гледало позоришне представе. Кроз програме у сфери културе, ови простори постају визуелна, књижевна, филмска, позоришна и комеморативна места сећања којима се активира оно конкретно, смисаоно и живо у вези са прошлосту, али и представљају и места спектакла где се идентитет Ниша изражава у својој отвореној динамичности. Застарела концепција једног броја јавних градских манифестација и њихов уско локални карактер, такође представља важан изазов, и због минималне међуресорне и међусекторске сарадње уз ограниченог укључивања шире јавности и међународних актера и коришћење нових технологија. Међународни потенцијали Филмских сусрета, Ликовне колоније „Сићево“ недовољно се користе, а постоје претпоставке за установљење неких нових манифестација (Нишвил, ПозитивНи), које би могле бити изузетно привлачне домаћој и иностраној публици.</p> <p>Установе културе су важни актери на пољу културе Града Ниша. Мрежу установа културе чине установе чији је оснивач Град Ниш: Народни музеј, Народна библиотека „Стеван Сремац“, Галерија савремене ликовне уметности, Симфонијски оркестар, Народно позориште, Позориште лутака, Историјски архив, Нишки културни центар и Дечији центар. Поред ових установа које чине окосницу културног система града, важну улогу у културном животу града чине и установе чији је оснивач Република Србија: Завод за заштиту споменика културе Ниш, Универзитетска библиотека „Никола Тесла“ и Студентски културни центар Ниш. Не треба никако заборавити да Ниш, као универзитетски центар има велики броји студената и стручни креативни кадаг на Филозофском факултету, Факултету уметности, затим Средњој уметничкој школи „Ђорђе Крстић“, Средњој музичкој школи „Др Војислав Вучковић“. Укупан буџет за текућу годину износи приближно 12 милијарди РСД, док учешће издвојених средстава за културу износи око 8%, док републички буџет, за ову годину издваја приближно 0,7%. У поређењу са другим локалним самоуправама, Град Ниш предњачи такође према процентуалној усмерености средстава на област културе. И поред значајних издавања, опште стање у установама културе није на завидном нивоу и оно прати дугогодишњу стагнацију и деградацију свих аспеката живота у Србији. Као</p>					

главни проблем истичу се неадекватни услови за унапређену доступност културних садржаја свим грађанима, слаба културна партиципација шире друштвене заједнице у процесу креирања културних програма и недостатак модерне опреме за презентацију програма. У Нишко Народно позориште и Луткарско позориште деценијама није довољно улагано, осим у у делимичне интервенције, док су изостале интервенције у реконструкцију објеката и у опрему која би овим институцијама омогућиле искорак из конвенционалних начина презентације програма. Такође, Симфонијски оркестар Ниш, Народна библиотека, Народно позориште нису опремљени модерним алатима који би им омогућили проширење доступности културног садржаја и придобијање нове публике. Чињеница да за депо од преко 1500 уметничких дела, које је више од четири деценије сакупљала Галерија савремене ликовне уметности, није пронађено трајно решење, јасно истиче потребу за улагањем у објекте културе.

Организације цивилног друштва представљају важан ресурс и потенцијал за развој Града Ниша, како у области културе у којој делују, тако и у области културног туризма и креативних индустрија. Усвајањем стратешких докумената, а посебно усвајањем Агенде 21 за културу, Град се определио да подржава уметничко стваралаштво, да подстиче иновативне активности и да оснажује везу између уметничког стваралаштва и публике. Значајан потенцијал за развој културе и туризма могу бити активности удружења: Друштво књижевника и књижевних преводилаца Ниша, Нишки графички круг, Удружење ликовних уметника Србије, Удружење ликовних уметника примењене уметности и дизајна Србије, Друштво архитеката Ниш, Удружење Constantinus, Омладинска филхармонија „Naissus“, Нишки камерни хор, Црквено-певачка дружина „Бранко“, Црквено-певачки ансамбл „Бранко“, Фото- клуб „ФОН“ и друга удружења аматерско-културног и уметничког стваралаштва. Посебно се истичу својим програмима и радом, две фондације „Niš Art Foundation“ (подршка младим уметницима из Србије) и „Nišville“ фондација (међународни џез-фестивал) које су се издигле далеко изван оквира града и Србије и постале својеврсни „бренд“ Ниша. У новије време појављују се организације невладиног сектора, које сагледавају друштвене потребе у области културе на један нов и иновативан начин за средину каква је Град Ниш, што свакако доприноси постојећем настојању других покретача развоја у области културе и уметности. Имајући у виду ову чињеницу, Град Ниш има континуирани раст за конкурсе који је 2021. године достигао износ од 8.900.000,00 РСД, од чега је 1.900.000,00 РСД за специјализоване услуге и 7.000.000,00 РСД за дотације невладиним организацијама, за подршку установа, уметничких и других удружења, појединаца (уметника, сарадника односно стручњака у култури) као и других субјеката у култури за избор пројеката у култури, као и пројеката уметничких, односно стручних и научних истраживања у култури.

Веома је присутан недостатак стратешког усмеравања развоја међународне културне сарадње Града Ниша. Досадашња сарадња у овој области је оцењена као сиромашна и непланска – базирана углавном на личним контактима и познанствима. У условима у којима Ниш покушава да подигне своју видљивост на регионалном и европском плану, међународна културна сарадња представља један од доступних путева да се то постигне.

Кључни проблеми са којима се срећу актери у култури, али и публика у Нишу се могу дефинисати као: непостојање јасних основа и праваца културног развоја (укључујући непостојање стратегије или плана културног развоја), као ни референтног оквира за разумевање улоге и значаја подршке и финансирања културне и уметничке делатности унутар јавне градске политике; недовољно транспарентно и партиципативно доношење одлука у области културне политике, које подразумева недовољно учешће разноликих актера и обавештеност јавности о одлучивању у погледу капиталних инвестиција у култури, одабира пројеката за суфинансирање, одабира комисија и радних тела и друго; недовољна сарадња унутар области културе као и сарадња области културе са другим друштвеним областима (туризам, млади, образовање, привреда...); постојање препрека за културну партиципацију и неједнак приступ културним садржајима маргинализованих група, као и грађана и грађанки којима централизована културна инфраструктура из било ког разлога није доступна; недовољна подршка локалном стваралаштву; недостатак ресурса за рад ванинституционалних актера, као и бројни просторни и кадровски проблеми јавних установа; недовољно присуство нишких уметника и уметница, као и локалних садржаја, на међународној културној сцени.

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

Циљ 4. Квалитетно образовање

4.7. До краја 2030. обезбедити да сви ученици стекну знања и вештине потребне да се унапреди одрживи развој, између осталог и путем едукације за одрживи развој и одрживе стилове живота, људска права, родну равноправност, као и за промовисање културе мира и ненасиља, припадности глобалној заједници и поштовања културне разноликости и доприноса културе одрживом развоју

Циљ 8. Достојанствен рад и економски раст

Циљ 9. Индустрија, иновације и инфраструктура

Циљ 10. Смањење неједнакости

Циљ 11: Одрживи градови и заједнице

3.1.1. Назив мере:	Обезбеђивање, изградња и адаптација радног и изложбеног простора установа културе
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
<p>Опис мера:</p> <p>Објекти установа културе у Нишу у којима раде институције чији је оснивач град, а то су Народно позориште, Позориште лутака, Нишки културни центар, Нишки симфонијски оркестар, Галерија савремене ликовне уметности, Народна библиотека, Народни музеј, Историјски архив, Завод за заштиту споменика културе и Дечји културни центар, налазе се у зградама старије градње и у највећој мери захтевају радове на њиховој реконструкцији, адаптацији и доградњу тј, изградњу нових објеката. Мера Обезбеђивање, изградња и адаптација радног и изложбеног простора установа културе, треба да допринесе побољшању услова рада у институцијама културе и квалитету програма.</p> <p>У Народном позоришту у Нишу планирана су улагања у изградњу Мале сцене, али и радови реконструкције и адаптације. Формирање сталне поставке савремене уметности са депоом и конзерваторском радионицом - за фонд од 1724 уметничких дела која се чувају у депоу, се поствља као основна потреба Галерије савремене ликовне уметности у Нишу. Тиме би се створила једина поставка савремене уметности и створили услови за трансформацију установе у Музеј савремене уметности, једини у овом делу Србије. Уз сталну поставку биће обезбеђен и наменски простор за депо и конзерваторску радионицу, Санација и реконструкција објекта Ликовне колоније у селу Сићево који је изграђен 1903.године, и користи се за смештај уметника током манифестација и резиденцијалних програма, а користе га ГСЛУ као и друге установе културе и који је у јако је лошем стању те ће бити извршено улагање у реконструкцију и санацију али и набавку модерне опреме за организацију догађаја. Планирана је изградња нове зграде Музеја у Нишу чиме би се решили проблеми чувања, заштите и излагања покретних културних добара, са којима се Народни Музеј суочава од оснивања 1933. године, и створио простор за музејске делатности као први и најважнији ниво заштите предмета у једном музеју. Основни задатак музејске зграде је да обезбеди стабилне услове средине за предмете који се у њој чувају и излажу, као и за рад запослених и боравак посетилаца. Народни музеј у Нишу је музеј комплексног типа и у својим фондовима има око 40 000 музејских предмета из области археологије, историје, историје уметности и етнологије а поседује и спомен збирке Стевана Сремца и Бранка Миљковића. У саставу Музеја налазе се и три споменика културе од изузетног значаја: археолошко налазиште Медијана, споменик Ђеле кула и спомен-комплекс „Логор 12 фебруар“. Музеј нема јединствени објекат, тако да се за чување и излагање у музејским просторима и за рад стручних и административних служби користе објекти смештени на шест локација. Три објекта нису у власништву Музеја: зграда Управе, депо у згради Водовода и објекат у коме су изложене спомен собе Бранка Миљковића и Стевана Сремца.</p> <p>Планирана је изградња Природњачког музеја, специјализоване установе за научно проучавање, заштиту и презентацију националне природне баштине.</p> <p>У оквиру Научно-технолошког парка тренутно се налази поставка индустријске баштине Ниша са експонатима из ЕИ. Потреба града је да се у оквиру нове зграде Музеја, или у посебном објекту, обезбеди наменски простора за Музеј индустријске баштине Ниша.</p> <p>Улагања у Нишки културни центар су планирана кроз реконструкцију инсталације грејања у Великој сали НКЦ-а, делимичну реконструкцију и адаптацију вентилационог система, поправку клима-коморе и замену комплетне столарије, као значајан допринос мерама унапређења енергетске ефикасности. Кроз замену простора Легата „Бранка Ђорђевић“ и Књижаре НКЦ-а би се објединиле Галерија НКЦ-а и Спомен соба Бранке Ђорђевић (Булевар Зорана Ђинђића), оформио један потпунији ликовни простор и омогућила још боља посећеност тог галеријског простора. Премештањем Књижаре НКЦ-а у центар града омогућио би се њен бољи положај и повећала доступност књига нишких издавача, мањих српских и страних издавача, стручне и научне књиге и других облика издавашта које комерцијалне књижаре у Нишу немају. Потребна су минимална финансијска средства и регулисање правног статуса Легата Бранке Ђорђевић Књижаре НКЦ-а. Дигитализација Велике и Мале сале НКЦ-а и претварање ових сала у мултимедијалне просторе за извођење и промоцију свих облика извођачке, музичко-сценске, позоришне и књижевне уметности, као и промотивни и медијски простор за онлајн програме, медијске и дигиталне контакте са јавношћу, као и друге облике културе схваћене у најширем смислу (нпр. дигитални и умрежени облици уметности, модне ревије, електронска музика, гејмерска култура итд) су неопходне мере осавременавања овог простора.</p> <p>За потребе Народне библиотеке Стеван Сремац Ниш, планирана је реконструкција и изградња нове зграде у оквиру објекта задужбине Владике Јеронима, док је у Позоришту лутака планирано улагање у хидро изолацију крова и подрума, замену водоводне и канализационе мреже, уређење паркинга и уградња лифта за спуштање и дизање декора. Град Ниш је планирао санацију и стављање у функцију целокупног простора Енглеског дома, адаптацију постојеће вишенаменске бине за културна дешавања и јавне манифестације, санацију фасаде и увођење централног грејања у згради Историјског архива Ниш, хидроизолациони радови на објекту Хамам (Jazz muzej) у Нишкој Тврђави.</p> <p>Адаптација простора Нишког симфонијског оркестра, односно Концертне сале оркестра, реновирање подрумског простора</p>	

(простор за вежбање и пресвлачење музичара, гардероберни простор и тоалет за публику) је предвиђено, као и поправка зидова, подне облоге, крова и замена оштећених олука у и на згради концертне сале., али санацију крова.
 Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере:
 Процењена вредност: 1.440.000.000
 Извори финансирања: Буџет града Ниша, Надлежна министарства, екстерна средства из донација и пројектног финансирања
 Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број објеката установа културе са изведеним инвестицијама	Број	Годишњи извештај	0	2020.	12

3.1.2. Назив мере:	Побољшање културно-историјске понуда Ниша кроз развој инфраструктуре културног наслеђа и валоризацију културно-историјског наслеђа
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	<p>Мере су фокусиране на континуирано улагање у заштиту, истраживања и презентацију споменика културе на простору града Ниша, како би се унапредила делатност заштите непокретног културног наслеђа, његова доступност и одрживо наслеђе.</p> <p>За археолошко налазиште Медијана неопходно је завршити археолошка истраживања виле са перистилом и обавити конзервацију откривених архитектонских остатака (терме, две ранохришћанске цркве, војничке бараке, хореум), мозаика и фреско-сликарства. У инфраструктуру налазишта улагано је фазно задњих 10 година и од изузетне важности да се настави са уређењем, у складу са Урбанистичким пројектом који је усвојен 2020. године. Неопходно је изградити археолошки центар – вишенаменски објекат, који ће сагледати решавање свих проблема који деценијама уназад отежавају и ограничавају рад на заштити и промоцији налазишта, јер су постојећи капацитети и услови за рад на налазишту веома ограничавајући, затим поставити спољну расвету, заменити постојеће надземне инсталације подземним и изместити трафо станицу. Веома је важно организовати адекватну сигнализацију и паркинг за туристичке аутобусе, као и безбедно место за прелазак улице за посетиоце. Обележавање стаза за шетњу уз адекватне интерпретативне табле, допринеће атрактивности овог локалитета. Иако су водичи-кустоси на овом локалитету увек доступни да посетиоцима интерпретирају овај објекат културно-историјског наслеђа, интерпретативне табле додатно заинтересују и едукују све посетиоце. Потребно је организовати продају адекватних сувенира у оквиру археолошког парка, ови сувенири атрактивни су свим посетиоцима, а представљају значајан извор прихода за један локалитет. Такође, потребно је као и код осталих локалитета решити проблем одлагања смећа у оквиру локалитета. Улагања у археолошко налазиште Медијана, која је призната и светској јавности позната као задужбина Константина Великог, римског императора рођеног у Нишу, свакако ће допринети и бољој туристичкој понуди града Ниша.</p> <p>Ранохришћанска базилика са мартирејумом је један од три споменика културе ранохришћанства. Други је у дворишту Дома ученика а трећи у простору Бенетона. Пројекат за санацију и уређење базилике је урадио Завод за заштиту споменика културе и он обухвата санационе радове, ограђивање и осветљење. Имајући у виду да се 2022. године светски конгрес ранохришћанства одржава у Београду, базилика би требало да буде презентована у оквиру конгреса. Ранохришћанске гробнице са фрескама у улици Косовке девојке (једна од ретких осликаних гробница из овог периода; на зиду гробнице је насликан христов монограм у венцу од палминог лишћа, који је тако постао једна од званичних обележја града Ниша); радонхришћанске гробнице са Христовим монограмом на своду која је пронађена у Јагодин мали; Христов монограм насликан на своду гробнице; Ранохришћанске гробнице у Нишкој Бањи, поред Института „Радон“.</p> <p>Археолошки локалитети Велика Хумска Чука, Баланица, Пештурина, наставак археолошких ископавања и израда студије оправданости за презентацију налазишта, конзервација и презентација налазишта и израда пројектно техничке документације за њихово инфраструктурно опремање</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш у сарадњи са институцијама Процењена вредност: 110.000.000 Извори финансирања: Буџет града Ниша, Надлежна министарства, екстерна средства из донација и пројектног финансирања Период спровођења: 2021-2027.</p>

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број спроведених пројеката улагања у инфраструктуру културног наслеђа	Број	Годишњи извештај институција, научни радови, чланци у стручним часописима, веб сајтови, евиденција о посетиоцима, прес клипинг	/		4
Број спроведених пројеката улагања у валоризацију културно-историјског наслеђа	Број	Годишњи извештај институција, научни радови, чланци у стручним часописима, веб сајтови, извештај Светског конгреса, евиденција о посетиоцима, прес клипинг	/	2020.	5

3.1.3. Назив мере:	Дигитализација културно-историјског наслеђа и савременог стваралаштва
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

Град Ниш тежи да дигитализоване збирке музеја, библиотека и архива, као и споменика културе и приватних збирки, постану стандард. Под овим се не подразумева само дигитализација у функцији заштите и документације, већ се дигитализовани садржаји виде као могућност побољшања доступности баштине, као и активнијег коришћења знања и информација везаних за баштину Града. Такође, процес дигитализације схвата се и као могућност за партиципацију и креирање садржаја везаних за наслеђе од стране различитих група и појединаца, чиме се отвара нови опсег развоја културне баштине Града, пре свега учење и сарадња. Ова мера подразумева интензивирање активности на процесу дигитализације културног наслеђа и савременог стваралаштва ради заштите и дуготрајног чувања, а у циљу: обезбеђивања доступности информација, размене података између установа заштите, стварања нове и допуне постојеће документације, промоције и представљања културног наслеђа, повећања броја корисника, стварања нових садржаја и увођења нових услуга. Установе културе у Нишу ће наставити започет процес дигитализације грађе и фондова, а планиране активности су професионално фотографисање односно скенирање фондова установа (Галерија СЛУ Ниш, Народни музеј, Библиотека „Стеван Сремац“ Ниш, Историјски архив Ниш, Завод за заштиту споменика културе Ниш), музеолошка обрада и објављивање на Националном претраживачу културног наслеђа у складу са Правилником и Смерницама за дигитализацију културног наслеђа у Републици Србији, затим објављивање избора из дигитализоване грађе на сајту установа, формирање виртуелних сталних поставки, виртуелних галерија, 3д приказа (ратни меморијали на територији града, објављивање избора из дигитализоване грађе на сајту Града или формирање посебног сајта за презентацију културног наслеђа и савременог стваралаштва (презентација фондова и грађе свих установа) и дигитална презентација покретног и нематеријалног наслеђа. За потребе дигитализације, биће потребно набавити и недостајућу опрему попут скенера, али и оспособити кадрове да на адекватан начин врше дигитализацију културно-историјске грађе.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Градска управа за друштвене делатности

Процењена вредност: 40.000.000

Извори финансирања: буџет Града Ниша, спољни извори

Период спровођења: 2021-2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Дигитализоване збирке музеја, библиотека, архива, споменика културе и приватних збирки	Број	Годишњи извештаји, Извештај о реализацији буџета и ПР, прес клипинг	/	2020.	8

Креирани нови садржаји грађе и фондова у установама културе, урађена и објављена музеолошка обрада,	Број	Годишњи извештаји институција, прес клипинг, веб сајтови	/	2020.	4
Формирани посебни сајтови за презентацију културног наслеђа и савременог стваралаштва	Број	Годишњи извештаји, прес клипинг, веб сајтови, друштвене мреже	0	2020.	1

3.1.4. Назив мере:	Побољшање доступности културног садржаја свим грађанима
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	<p>Овом мером је предвиђен концепт изласка установа културе из оквира њихових редовних и подразумеваних програмских активности, традиционалних организационих форми и устаљених, током времена стандардизованих програмско-организационих начела, како би се формално и садржински додатно обогатили и амбијентално разноврснијим учинили културни програми, да би се прошириле циљне групе којима су ти програми намењени, као и да би се програмске садржине учиниле доступнима што је могуће већем броју интересената.</p> <p>Мера се може реализовати кроз следеће активности: набавку неопходне техничке опреме за одржавање културно-уметничких програма и догађаја у режији институција културе, али и за потребе културних дешавања која осмишљавају и реализују слободни уметници, удружења грађана и слично чиме би се смањили годишњи трошкови изнајмљивања опреме и омогућила лакша организација садржаја. Овакав економичан вид планирања омогућава сталне и разнолике догађаје на отвореном, али и у затвореним просторима који не припадају културним институцијама које су организатори наречених збивања. Потребно је и да Град Ниш обезбеди одговарајући број техничких лица за управљање опремом као и физичке раднике, како би се нарбојаном опремом дговорно газдовало и руковало.</p> <p>Установе културе ће, у договору с градом и градским општинама, помоћи да се широм града и у селима и приградским насељима (ре)активирају разни репрезентативни локалитети и туристички простори тако што ће они постати места на којима се у пажљиво осмишљеним терминима, парцијално или у целини, одигравају културно-уметничке манифестације и појединачни културни догађаји. Посебно ће се водити рачуна о сталном обогаћивању периферијских (махом школских и обданишних) библиотечких фондова литературом нишких буџетских издавача и антикварним књигама, као и о већем и озбиљнијем присуству установа културе у основним и средњим школама у Нишу и околини.</p> <p>Биће постављени трајни изводи и ормарићи за напајање електричном енергијом на локацијама: Чаир (код мостића и трансформатора), Амфитеатар на Кеју, Бубањ, Трг Стевана Сремца, Трг краља Александра). Такође ће бити набављена најмање два агрегата за потребе озвучења и расвете, чиме би се значајно олакшала и поједноставила организација свих програма и манифестација на отвореном.</p> <p>Обратиће се посебна пажња на развој публике као један од стратешких приоритета свих градских установа културе, са конкретним и мерљивим индикаторима (нпр. партнерства са школама, радионички рад уметника са децом, омладином и пензионерима, посебне понуде за туристе), јер је савремена публика све захтевнија и не жели да буде само посматрач него и учесник у програмима, а уз то тежи да свакодневно доживљава и сазнаје нешто ново и да стиче нове вештине и на креативан начин употпуњује своје слободно време. Унапредиће се и политика формирања цене улазница, али и коришћење дигиталних алата и платформи попут Blockchain-а за продају карата.</p> <p>Ојачаће се презентација културних програма и остварити континуирано информисање о културним садржајима критички осврти медија на њих. Иницираће се већи броји емисија о култури у и медијима, уз већу подршку оним медијима који се на локалним конкурсима за медијске пројекте пријављују са програмима из ове области.</p> <p>Радиће се на значајнијем укључивању рањивих група и националних мањина у културни живот града, и то: креирањем нових и прилагођавањем дела традиционалних програма особама с инвалидитетом и тешкоћама у развоју, у сарадњи са актерима који се баве потребама ових група (центри за социјални рад, специјализована удружења и стручњаци у овим областима); приближавањем програма различитих националних група широкој публици (извођења и наступи у јавним градским просторима, организовање превода) и слично.</p> <p>Водиће се рачуна о могућности да се креира јединствен информациони систем за праћење свих догађаја у култури на нивоу града, на месечном, али и дневном нивоу.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Градска управа за друштвене делатности</p>

Процењена вредност: 44.000.000 Извори финансирања: Буџет града Ниша, Надлежна министарства, екстерна средства из донација и пројектног финансирања Период спровођења: 2021- 2027.					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број нових културних програма	Број	Годишњи извештаји институција, Евиденција посетилаца, продате карте, прес клипинг, бројчаник веб сајтова и друштвених мрежа	/	2020.	5
Број инклузивних програма у области културе и културног стваралаштва намењених рањивим групама и националним мањинама	Број	Продате улазнице, Годишњи и финансијски извештаји, уговори о партнерству, веб сајтови, друштвене мреже Прес клипинг	/	2020.	10
Број руралних средина са новим културно-уметничким догађајима	Документ	Годишњи и финансијски извештаји институција културе и ОЦД, Веб сајтови, прес клипинг	/	2020.	1

3.1.5. Назив мере:	Мера савремене презентације културног наслеђа и савременог стваралаштва коришћењем напредних технологија
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:	<p>Ова мера подразумева реализацију низа активности у циљу производње мултимедијалних и дигиталних садржаја у областима културног наслеђа и савременог стваралаштва. Употребом савремених технологија културно наслеђе града биће афирмисано, презентовано и доступно широј публици, што ће свакако утицати и на упознавање јавности са значајем заштите и очувања културно-историјских споменика и покретног културног наслеђа, али и на побољшање туристичке понуде града. У циљу боље реализације ове мере, успоставиће се сарадња са Универзитетом у Нишу-техничким факултетима и факултетом уметности, Научно технолошким парком као и постојећим просторима за креативно стваралаштво.</p> <p>Ова мера реализоваће се кроз израду виртуелних тура сталних изложбених поставки Музеја (археолошка сала, спомен собе Стеван Сремац –Бранко Миљковић), тематских изложби Музеја и Галерије, археолошког налазишта Медијана, споменика Ћеле Кула и спомен комплекса Логор 12. фебруар. У представљању изложбених поставки Музеја и Галерије, као и споменика културе на територији града Ниша увешће се употреба QR кодова у изради 3д модела, применом технологије проширене стварности (AR) у циљу презентовања археолошких налазишта и артефаката. Овоме ће допринети и израда апликација за презентацију Музеја и Галерије на мобилним телефонима. Посбено ураженим апликацијама омогућиће се и доступност културних садржаја слепим и слабовидим особама. Презентација непокретног и покретног наслеђа биће доступна и на званичној интернет страни града Ниша.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Градска управа за друштвене делатности Процењена вредност: 24.000.000 Извори финансирања: Буџет града Ниша, Надлежна министарства, екстерна средства из донација и пројектног финансирања Период спровођења: 2021-2027.</p>
------------	---

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број реализованих презентација културног наслеђа и креативног стваралаштва употребом модерних технологија	Број	Годишњи и финансијски извештаји, Он лине презентације, прес клипинг	/	2020.	5
Број стручних виртуалних тура музејских и галеријских поставки и споменика културе	Број	Званични извештај ТОНа-туристички локални и национални промо материјали, тендерска документација, уговор и, сајтови, прес клипинг, друштвене мреже	/	2020.	3

3.1.6. Назив мере:	Модернизација концепта јавних градских манифестација
Тип мере:	Подстицајне
<p>Опис мере:</p> <p>Културни догађаји представљају изузетну прилику за профилисање и афирмисање градова у домаћим и међународним оквирима, јачање интензитета културног живота заједнице и културних потенцијала у ужем и ширем окружењу. Ниш ће у планском периоду бити покровитељ већег броја репрезентативних међународних културно-уметничких догађаја у циљу презентације аутентичних културних вредности и размене идеја у сфери културе и уметности. Град Ниш и његове установе ће на томе радити са партнерима са којима имају заједничке вредности како би се Ниш позиционирао на европској мапи градова у којима су култура и креативност кључне предности одрживог града. Међу планираним манифестацијама и фестивалима су, пре свега, јавне градске манифестације: Фестивал глумачких остварења играног филма „Филмски сусрети“, Интернационалне хорске свечаности, Међународни цез фестивал „Нишвил“, Нишке музичке свечаности „Нимус“, Међународна књижевна колонија Сићево, Фестивал популарне музике „Нисомнија“, Градска слава – Дани Светог цара Константина и Свете царице Јелене, Ликовна колонија Сићево, Међународни фестивал духовне музике „Музички едикт“, Фестивал композиција за децу „Мајска песма“, Евергрин фестивал и Новогодишњи концерт.</p> <p>Планирани су и бројни посебни пројекти установа културе који би могли прерасти у јавне градске манифестације: Нишки сајам књига, Међународни позоришни фестивал „Театар на раскршћу“, Међународни фестивал класичне музике Константинус, Графичка радионица Сићево, Међународна колонија анимираног филма за децу и младе, Међународни фестивал стрипа „Нифест“ Међународна колонија филмске критике у Нишу, Међународна фото-колонија Ниш–Сићево или Фестивал фантастике у Нишу и др.</p> <p>Оформите се стручна комисија која ће сагледати укупан допринос јавних градских манифестација препознатљивости Града у домаћим и ширим оквирима и подстицај развоју уметности. Сваких пет година радиће се ревизија јавних манифестација и прописати транспарентни услови за стицање статуса јавне градске манифестације (организатор јавне градске манифестације може бити градска установа културе, удружење грађана и др).</p> <p>Преиспитаће се и прецизније дефинисати улога програмских савета јавних градских манифестација. Нишки фестивали ће се умрежити са важним фестивалима сличног концепта у земљи и региону, уз размену уметника (како домаћих тако и страних) и чланство у Европској асоцијацији фестивала (ЕФА). Вршиће се организовање и извођење фестивала у онлајн форми, са циљем да се ауторско стваралаштво уметника града Ниша представи на међународној позорници и прошириће се институционална сарадња и партнерство са средњим и високошколским установама.</p> <p>Како би јавне градске манифестације могле да се организују ефикасно и оперативно-логистички на највишем могућем нивоу, набавиће се најмање једно комби возило опреме, организатора и учесника великих градских фестивала, за потребе свих установа културе, а о њему би се старао Нишки културни центар као организатор највећег броја јавних манифестација. Појачаће се маркетиншке активности како би Ниш доспео на ширу културну мапу Србије и овог дела Европе, а разноврснијим промотивним континуирано ће се радити на повећању видљивости манифестација. Позиционирањем међународног позоришног фестивала у ред јавне градске манифестације потенцираће се Ниш као раскршће европских и светских путева и ојачати међународна културна размена и промовисати позоришна.</p> <p>Потписаће се званични протоколи о сарадњи и континуираном суфинансирању са Министарством за културу и информисање РС, али и протоколи о билатералној и мултилатералној сарадњи са Амбасадама и Министарствима културе, држава учесница са простора заједничког балканског културног простора.</p>	

Радиће се на концепту „Дефестивализације“ – Скуп програмских активности током читаве године, а између два фестивала; међународне конференције, радионице, копродукције, мобилност уметника, са циљем развоја одрживе међународне сарадње

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Градска управа за друштвене делатности

Процењена вредност: 25.000.000 годишње

Извори финансирања: Буџет града Ниша, Надлежна министарства, екстерна средства из донација и пројектног финансирања

Период спровођења: 2021-2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број модерно осмишљених и унапређених међународних постојећих и нових културно-уметничких јавних градских манифестација	Број (Оцена квалитета)	Извештаји, веб сајтови, пресклипинг, донације/пројекти, Финансијски извештаји	/	2020.	30
Број нових онлајн фестивала	Број	Доступне презентације на веб сајтовима, број гледалаца/посета, уговори, финансијски извештаји, програмске шеме	/	2020.	10
Број програмских активности културних и креативних стваралаца у оквиру примене концепта дефестивализације	Број	Протоколи, прес клипинг, извештаји ККИ, ЈЛС и ОЦД, веб сајтови, друштвене мреже, мапе активности	/	2020.	50

3.1.7. Назив мере:	Подстицање културних и креативних индустрија, културне разноликости, креативних израза самосталних уметника и презентације форми савременог стваралаштва
Тип мере:	Подстицајне

Опис мере:

Циљ ове мере је подршка организацији, промовисању, афирмацији и реализацији активности у области савременог стваралаштва, подстицање културне и креативне индустрије и унапређење културне разноликости.

Ова мера реализоваће се спровођењем конкурса града Ниша за избор пројеката у култури, као и пројеката уметничких, односно стручних и научних истраживања у култури Града Ниша. Овим позивима Ниш ће подстицати установе (осим установа културе чији је оснивач Град Ниш), уметничка и друга удружења регистрована за обављање културних делатности, невладине организације и појединачне даровите ствараоце (уметници и стручњаци у области културе и уметности), актере у сфери културних индустрија, као и друге субјекте у култури са седиштем, односно пребивалиштем на територији Града Ниша, да се упусте у креативно изражавање и испољавање властитих стваралачких потенцијала. Конкурсни услови за појединце и организације биће прецизно дефинисани, с посебним обраћањем пажње на претходне резултате рада и раније постигнута остварења, значај пројектног предлога за ужу и ширу локалну заједницу, вредновање иницијалних или потенцијалних квалитета самог пројекта и друштвени и културолошки домет и смисао резултата његове реализације.

Раздвојиће се конкурси за индивидуално и колективно уметничко стваралаштво због евидентне несразмере између њих када је реч о реалним материјалним и финансијским потребама за реализацију одговарајућих уметничких дела. То се, пре свега, односи на издвајање посебног конкурса за филмско (и телевизијско) стваралаштво, а тај конкурс ће се односити на све филмске родове (играни, документарни, анимирани, експериментални филм) и врсте (једноминутни, краткометражни, средњеметражни и дугометражни филм) у комбинацијама које су прихватљиве са становишта буџетских могућности и уз уважавање нишких аутора и продукцијских кућа, али и стваралачких екипа које долазе из других средина како би своја филмска остварења делимично или у потпуности реализовале у Нишу и околини.

По угледу на ситуацију у развијеним градовим региона, значајан допринос овој мери даће формирање Алтернативног културног центра, који би институционално био везан за неку од постојећих установа културе (нпр. за Нишки културни центар) и који би окупљао различите уметнике и креативце, удружења, организације и појединце. Алтернативни центар био би место у које би се сливале идеје, окупљали актери, умрежавала решења и решавала финансијска питања, а место

окупљања и креативног рада, са додатним садржајима би био Креативни камп.

Подршка овој мери је и веће наменско буџетско издвајање за пројекте из области савременог стваралаштва и креативних индустрија. То буџетско издвајање било би прецизно дефинисано и у знатној мери олакшано мером мапирања културних и креативних индустрија. Град ће пружити подршку и у домену пројектног финансирања из страних донација, и то тако што би помогао креативним индустријама да обезбеде финансијско или нефинансијско учешће у међународним донаторским пројектима.

Истовремено би се дефинисали и нови, алтернативни извори за финансирање активности и пројеката у сфери културних и креативних индустрија умрежавањем са привредом града Ниша. Дугорочно решење било би партнерство са Регионалном привредном комором Ниш и другим пословним асоцијацијама и формирање фонда за подстицај развоја креативне индустрије, који би, статутом и правилником фонда и путем конкурсног пријављивања заинтересованих стваралаца у култури, квартално или једном годишње додељивао финансијска средства за реализацију одобрених пројеката.

Реализацији мере допринеће и могућност активирања слободних градских простора, затворених и отворених, за потребе удружења и организација у домену креативних индустрија и савременог стваралаштва, не искључујући могућност адаптације тих простора уз подршку Града и градских предузећа путем пројектног финансирања. Установе које се финансирају из буџета Града пружале би планску подршку културним ствараоцима тако што би, сходно својим редовним програмским обавезама, у унапред договореним терминима уступале своје просторне, техничке и људске ресурсе.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш и надлежне установе културе

Процењена вредност: 25.000.000

Извори финансирања: Буџет града Ниша, Надлежна министарства, екстерна средства из донација и пројектног финансирања

Период спровођења: 2021-2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број нових конкурса са унапређеним условима конкурсања у области културних и креативних индустрија (ККИ)	Број	Годишњи извештаји организационих јединица ГУ и институција, веб сајтови, прес клипинг	0	2020.	5
Нове активности установа културе у области конкурсне подршке са раздвојеним конкурсима за индивидуално и колективно уметничко стваралаштво	Број	Програми рада установа културе, званични позиви за конкурсе, веб сајтови, прес клипинг	0	2020.	30
Формиран Алтернативни културни центар и Креативни камп за ККИ	Документ	Званична документација оснивача о формирању, документ о сарадњи и / или пртнерству, програм рада, увид у број корисника, веб сајт, прес клипинг	0	2020.	1

3.1.8. Назив мере:	Обогађење културне понуде и подизање квалитета садржаја и већа укљученост грађана, цивилног сектора и експертске и стручне јавности у област развоја културе и информисања
Тип мере:	Подстицајне
Опис мере:	
<p>Град Ниш жели да подстиче догађаје и фестивале који афирмишу савремено уметничко стваралаштво, културну разноликост и програмску разноврсност као и већу укљученост свих сектора. Осим јавних градских манифестација, сагледаваће се и сви други културни пројекти који немају статус јавних манифестација, али су од немерљивог значаја за богатство, разноликост и разноврсност културног живота у нашој средини.</p> <p>Неке од манифестација овог типа су: Нишки сајам књига, Међународни фестивал стрипа „Нифест“, Међународни позоришни фестивал „Театар на раскршћу“, Улични фестивал „ПозитивНИ“, Графичка радионица Сићево, Међународна колонија филмске критике у Нишу, Међународна фото-колонија Ниш-Сићево, Етно-манифестација „Дани жалфије“, Фестивал фантастике у Нишу, Дечија уметничка колонија „Грачаница“, Градска и окружна смотра рецитатора, Међународна колонија анимираног филма за децу и младе Пантеллеј са Међународним фестивалом анимираног филма „Константинов златник“, Међународни студентски фестивал фолклора, Међународни фестивал стрипа и поп културе „Стрипорама фест“, Фестивал академских позоришта „Урбан фест“, Фестивал поезије студентског нишког Филозофског</p>	

факултета, Фестивал камерне музике у Нишу (Факултет уметности у Нишу), Фестивал класике и џеза „Константинус“, Уметнички фестивал „Art and Fun“ (уметничка школа), Гете фест, Фестивал „Филипови дани“ (у организацији Музичке школе у Нишу), Конференција креативних индустрија „КреНИ“, Фестивал документарног филма и музике „Сити фест“, Ноћ музеја, Културно лето у Нишкој Бањи, Наук није баук, Дођи на амфи, Медијана фест, Фестивал феминистичког активизма и уметности „Арт феми“, Фестивал „Белдокс ехо“ документарних ауторских филмова, Међународни фестивал ромске музике „РомаНИ“ и друге.

Мера ће се остварити мапирањем ККИ, планским финансирањем, као сарадњом организатора манифестација и програма у култури са ЈКП и ЈП, које треба да омогући ослобађање организатора плаћања трошкова које наплаћују ЈКП и ЈП. Неопходно је и да град Ниш суфинансијски подржи пројекте ка надлежним министарствима и осталим конкурсима РС или ЕУ, уз давање приоритета некомерцијалним програмима, већ едукативним и информативним.

У области капиталних издавачких подухвата Град Ниш ће подржавати и нове пројекте сабраних или изабраних дела књижевних или научних великана који су рожењем или радом везани за Ниш као и пројектне подухвате и у другим сферама уметности, нпр. стрипа, што има и висок степен међународне релевантности.

Издавање енциклопедијских издања и лексикона посвећеним Нишу и знаменитим Нишлијама биће допринос афирмацији Ниша у домаћим и регионалним оквирима а наставиће се и доделе званичних градских и „Рамонда сербика“.

Већа сарадња између образовних и културних организација и установа као и између медија и културних актера, уз подстицање заједничке продукције медијских садржаја на тему културе и уметности, и бесплатна промоција свих некомерцијалних манифестација, треба да омогући унапређење у сфери културниг и креативног стваралаштва у целини.

Појам учешћа грађана у грађанки у културном животу почива на члану 27. Универзалне декларације о људским правима Уједињених нација, који каже да свако има право да слободно учествује у културном животу заједнице, да ужива у уметности и да учествује у научном напретку и у добробити која отуда проистиче. Охрабривање културне партиципације важно је за развој културних потреба свих генерација, у чему је посебно значајна улога установа културе, које треба да раде на промоцији и афирмацији својих садржаја кроз сарадњу са медијима, организацијама цивилног друштва и грађанима.

Мера постизања веће укључености свих сегмената друштва, биће остварена кроз прецизније одређивање теме од јавног интереса, повећање средстава предвиђених за производњу културних и медијских садржаја, ограничавање горњег износа средстава по одобреном пројекту, бољу контролу произведених садржаја суфинансираних путем градских конкурса. Већа укљученост грађана обезбедиће се и изразом Стратегије комуникације и партиципације у циљу утврђивања основних смерница и успостављање основних комуникацијских процедура органа Града Ниша са грађанима и свим категоријама грађана, активирањем институција културе за проактивнији приступ публици, промотивним акцијама, организацијом сусрета са ученицима средњих школа и факултета, унапређењем сарадње са медијима, активнијим коришћењем друштвених мрежа и др. Поред тога, биће ревидирана политике цена за културне манифестације, увођењем бенефицираних категорија (породични попусти) публике, већом сарадњом са публиком, као и применом интерактивних начина интерпретације културног наслеђа, уз посебну пажњу усмерену на област аматеризма у свим формама уметности. Реализацији мере допринеће и развијање заједничких волонтерских програма установа културе и ОЦД, обука запослених и осавремењавање у области комуникација и промоције установа културе, подршка партиципацији особа са инвалидитетом у културном стваралаштву, уз неопходно уклањање свих физичких баријера установама и просторима на којима се одржавају културно-уметнички програми. Потребно је и формирање сцене за особе са инвалидитетом при некој од градских установа културе, уз партиципацију невладиног сектора и прилагођавање медијских садржаја за коришћење знаковног језика. Неопходно је и подизање нивоа техничких услова портала и прилагођавање слепим и слабовидим особама. Непходно је и подстицање културних програма који доприносе заговарању родне равноправности и деконструкцији родних стереотипа и улога, кроз одређења средстава на буџетској позицији за родну равноправност.

Активности у склопу реализације мере су и подршка едукацији и радионицама које афирмишу културно наслеђе, филмску и аудио-визуелне уметности код деце и младих и оних који афирмишу дечје стваралаштво; Промоција и афирмација програма из области савременог стваралаштва (књижевност и издаваштво, позоришна уметност, уметничка игра, музичка уметност, визуелне уметности, филмска уметност, деца и млади, националне мањине) и већа видљивост стваралаштва деце и младих из уметничке и музичке школе и Факултета уметности, између осталог и кроз укључивање, у званичне програмске манифестације, ученика школа и Факултета уметности и подстицање промоције њиховог рада и резултата.

Системско повезивање установа, организација и стваралаца у области културних и креативних индустрија на нивоу јединица локалне самоуправе допринеће осмишљавању заједничких програме за потребе градских манифестација.

Непходна активност биће и осмишљавање концепта путујуће културе за сеоске средине у складу са потребама и укусима становништва.

Већој укључености грађана и грађанки допринеће и подстицај медијима за производњу квалитетних и разноврсних медијских садржаја који задовољавају потребе различитих друштвених група, укључујући националне мањине и мигранте, подстицај и реализација програма за подизање нивоа медијске писмености грађана и грађанки, као и повећање производње он лине садржаја, као и увођење евалуације културних садржаја.

Организациона јединица одговорна за спровођење мере: Градска управа за друштвене делатности, Институције културе, Нишки културни центар
Процењена вредност: 10.000.000
Извори финансирања: Буџет града Ниша - управа за друштвене, Министарство културе и информисања, пројектно финансирање кроз стране донације
Период спровођења: Од 2022. до 2027. Године

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Успостављени јасни критеријуми и план финансирања манифестација важних за развој културе	Број	Годишњи финансијски извештаји, Уговори	0	2020.	1
Број подржаних и суфинансираних пројеката од стране града код страних донатора	Број	Усвојени пројекти, мониторинг и извештаји, годишњи финансијски извештаји ГН	/	2020.	7
Број штампаних дела у области књижевности, енциклопедијских издања и лексикона годишње ³⁴	Број	Годишњи и фин. извештаји, уговори о сарадњи, прес клипинг, веб сајтови		2020.	
Рedefинисани услови конкурса за суфинансирање пројеката за остваривање јаног интереса у области информисања	Број	Званична документација организација и институција	1	2020.	2
Урађена вишегодишња Стратегије комуникације и партиципације града Ниша и успостављени јасни алати сарадње и заједничког рада града и грађана на приоритетним темама	Број	Одлука Скупштине града, званични веб сајт града, прес клипинг	0	2020.	1
Број прилагођених садржаја особама ОСИ	Број	Извештаји организационих јединица ЈЛС, извештаји ОСИ, веб сајтови, прес клипинг	0	2020.	20
Реализован концепт путујуће културе	Број	Извештаји организатора и ЈЛС, веб сајтови, прес клипинг	0	2020.	6
Уведени програми медијске писмености грађана и повећан број укључених актера	Број	Програмске шеме, годишњи и финансијски извештаји, уговори, број он лаин корисника	0	2020.	1 по медију

3.1.9. Назив мере:	Мапирање културних и креативних индустрија града Ниша
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе
Опис мере: Циљ ове мере је подизање свести о значају културних и креативних индустрија, њиховом доприносу локалном економском развоју и главним препрекама и проблемима са којима се оне суочавају, а у контексту развоја економије засноване на знању. Кључним елементом креативних индустрија сматра се изворни креативни допринос, а мапирањем треба да буду обухваћене делатности јавног и приватног сектора као и појединаца. Најновија тенденција је да се	

³⁴ Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

креативне индустрије не ограничавају уско на активности везане за културу, већ да се користи термин „креативна економија“ како би се нагласио значај услуга базираних на различитости садржаја, креативног размишљања и решавања проблема међу свим индустријским секторима.

Ралог за ову меру је, на светском нивоу, уочена потреба за реструктурирањем економије на начин који би омогућио да се економија не ослања само на материјалне ресурсе и традиционалне индустрије, већ да се окрене ка коришћењу људских ресурса и знања и фокусира на нематеријалне производе. Овакав приступ довео је до препознавања потенцијала које имају култура, креативност, интелектуална својина и знање. Данас Светска банка препознаје културне и креативне индустрије као један од главних бизниса јер је процењено да оне генеришу више од 7% светског бруто домаћег производ. У граду Нишу постоји велики број актера у сфери културних и креативних индустрија, који нису препознати и признати као актери економског развоја града.

Мапирањем културних и креативних индустрија (ККИ) у граду Нишу, идентификовањем кључних актера ККИ-а, стварањем новог градског тела Радне групе за развој ККИ-а града Ниша и успостављањем прилагођене, дефинисане економске подршке новом мером економског развоја може да се побољша добро управљање Града Ниша културним и креативним индустријама и омогући директан утицај на разноликост културних израза, укључујући културна добра, услуге и активности.

У реализацији ове мере треба користити постојеће ресурсе институција културе, организације цивилног друштва које се, примарно, баве културом и економијом, као и медије, због подизања свести о значају и могућностима ове области живота и рада у граду величине Ниша.

Мапа креативаца у граду Нишу ојачаће разумевање локалне културне заједнице потенција креативне економије. Интензивне кампање подићи ће свест становништва о значају ККИ и подстаћи и подићи свест самог ККИ сектора о њиховом потенцијалу за друштвени и економски развој и ојачаће их у њиховој сталној борби за место у животу града.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш и институције културе, Универзитет, ОСИ, Средње школе (уметничка, музичка), инкубатор центри и креативни центар

Процењена вредност: 1.200.000

Извори финансирања: Буџет града Ниша, Надлежна министарства, екстерна средства из донација и пројектног финансирања

Период спровођења: 2021-2023.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Идентификовани кључни актери ККИ у Нишу и формирана мапа ККИ	Број	Списак идентификованих актера, објављена методологија и статистички подаци, уговори за спровођење задатка	0	2020.	1
Број нових механизма за развој ККИ	Број	Извештаји, програмске шеме, веб сајтови, друштвене мреже	0	2020.	1
Број нових економских мера прилагођених ККИ сектору	Финанијски модел	Релевантни извештаји ЈЛС објављена финансијска конструкција доступна на веб сајтовима	0	2020.	1
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број литературе ромских аутора у фонду Градске библиотеке ³⁵	Број књига	Градска библиотека		2020	

³⁵ Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

3.1.10. Назив мере:	Унапређивање и заштита ромске културе
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
<p>Опис мере:</p> <p>Укључивање литературе ромских аутора и литературе на ромском језику у фонд Градске библиотеке и његова промоција као и формирање архивског фонда у Архиву града који обрађује историју нишких Рома су планиране овом мером.</p> <p>Унапређење и развој културног садржаја Рома неопходно је развијати кроз сарадњу са ромским културним центром, неговањем традиције и обичаја као и културе сећања. Финасирање активности у ромској култури мора бити посебно сагледано кроз конкурсе и јавне позиве Града у наредном периоду.</p> <p>Такође, обележавање Светског дана Рома „ 8. Април“ је планирано овом мером.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: ГУ Ниш, Ромски културни центар, Народна Библиотека Ниш, Историјски Архив града, Народни музеј, Ромске НВО уз партнерство са Министарством културе, локалним медијима, локалним предузећима, страним донаторима</p> <p>Процењена вредност 5.000.000</p> <p>Извори финансирања: ресорно министарство</p> <p>Период спровођења: 2021-2023</p>	

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број литературе ромских аутора у фонду Градске библиотеке ³⁶	Број књига	Градска библиотека		2020	

3.1.11. Назив мере:	Доношење Стратегије културног развоја Града Ниша
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
<p>Опис мере:</p> <p>Град Ниш је међу првима у Србији 2004. године донео прву Стратегију културног развоја за период 2004-2010 године, а 2010. Град Ниш је усвојио Агенду 21 за културу. Након тога је донета Стратегија културног развоја 2012. године, са периодом важења до 2015. године којој је претходио шири процес консултација са свим релевантним актерима у култури, као и опсежна анализа функционисања локалног културног система. Важно је и истаћи и то што је документ рађен у јавно–цивилном партнерству. Након истека важења актуелне Стратегије Републике Србије, 2020. године донета је Стратегију развоја културе Републике Србије од 2020. до 2029. Док постоји нови стратешки документ на нивоу Републике, већ 6 година је временски истекло трајање градске Стратегије, мада се сваке године за област културе издваја између 6 и 7 милиона евра на локалном нивоу. Пример је буџет града у 2021. години где су планирана средства у укупном износу од 794.812.000. Слична је ситуација и претходних неколико година. Посебно треба напоменути да у Србији постоје градови који се на озбиљан и стратешки начин баве овом темом а са којима би Ниш требао да се пореди (пример Град Нови Сад који има актуелну Стратегију културног развоја за период 2016-2026). Зато је потребно приступити изради нове Стратегије културног развоја и то на партиципативан начин уз процес предлагања и доношења који ће гарантовати и свеобухватан, реалан и применљив документ..</p> <p>Доношењу документа треба да претходи јавна дебата, са мапирањем изазова и потреба локалне заједнице, радника и установа у култури, слободних уметника, удружења и академске заједнице током 2021. године, а одмах по доношењу Плана развоја Града Ниша</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш и надлежне институције</p> <p>Процењена вредност: 24.000.000</p> <p>Извори финансирања: Буџет града Ниша, Надлежна министарства, екстерна средства из донација и пројектног финансирања</p> <p>Период спровођења: 2021-2027.</p>	

³⁶ Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Донета Стратегија развоја културе Града Ниша	Документ	Решење о усвајању, Пресс клипинг	0	2020	1

Приоритетни циљ 3.2. Стварање услова за развој модерног, квалитетног и доступног образовања за све	Показатељ	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
	Деце у предшколским установама	Број	РЗС	7166	8500
	Предшколске установе	Број	РЗС	82	90
	Процент становништва старог 15 и више година без образовања и без завршене школе	%	РЗС	1,48	0,5
	Број студената по глави становника	%	РЗС	8,22	10

Образложење:

Велике, револуционарне, промене у науци, технологији, информатици, захтеви тржишта рада мењају улогу, концепт и садржај образовања. Модерно образовање промовише целоживотно учење и инсистира на образовању заснованом на стандардима и компетенцијама као одговор на захтеве друштва знања.

Закон о основама система васпитања и образовања поставио је темеље модернијем систему предшколског, основног и средњег образовања и васпитања и омогућио инклузивно образовање које отвара могућност за сву децу да се школују и добију подршку која им је неопходна. Основни постулати образовања су, по овом документу, доступност, квалитетно образовање за све и демократизација образовања.

Квалитетно и уравнотежено образовање засновано је на достигнућима савремене науке и прилагођено узрасту и потребама сваког детета, ученика или одрасле особе која учи. образовање мора да буде доступно и да свима пружа једнаке шансе за остваривање потенцијала. Неопходно је што раније и свеобухватније укључивање све деце у процес образовања, спречити прерано напуштање самог процеса образовања и обезбедити континуирано учење и образовање током целог живота којим се унапређују знања, вештине и вредности (компетенције).

Квалитет образовања, одређују образовни стандарди, то јест сет знања, вештине, вредности, односно, компетенције које треба да се развију. Досадашње учење и подучавање било је више окренуто ка програмима а мање ка компетенцијама. Савремено образовање захтева промену наставних планова, наставних метода и средстава уз поштовање принципа инклузије, дуалности и континуираности.

Образовни систем се налази пред великим изазовима и треба још радити на унапређењу образовања уопште, његове веће правичности, доступности и доприносу развоју. Демократизација процеса образовања, омогућава активно укључивање родитеља, наставника и ученика у процесе одлучивања од школског до националног нивоа.

Активна Града Ниша планира се изградња две основне школе и то једне на територији Градске општине Пантелеј и једне на територији Градске општине Палилула, чиме ће се растеретити школе које имају превелики број ученика, што је последица изградње нових насеља.

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

Циљ 4. Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све

Циљ 5. Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице

Циљ 8. Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

Циљ 9. Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације

Предложене мере за остваривање приоритетног циља 3.2.

3.2.1. Назив мере:

Улагање у физичку имовину образовних установа

Тип мере:

Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском

	систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
<p>Опис мера:</p> <p>У склопу ове мере планирано је обезбеђивање квалитетних услова за основно образовање. У плану Града Ниша је изградња и реконструкција зграда основних и средњих школа - Активима Града Ниша планира се изградња две основне школе и то једне на територији Градске општине Пантелеј и једне на територији Градске општине Палилула, чиме ће се растеретити школе које имају превелики број ученика, што је последица изградње нових насеља. Унапређење енергетске ефикасности основних и средњих школа је планирано, изградња и одржавање физкултурних сала и отворених спортских терена у основним и средњим школама, изградња и инвестиционо-техничко одржавање и санација објеката основног и средњег образовања, улагање у наставну технологију и наставна средства у складу са резултатима истраживања</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР Процењена вредност: 50.000.000 годишње Извори финансирања: буџет, ресорно министарства Период спровођења: 2021-2027</p>	

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број реконструисаних школа	Број	Извештај	0	2021	6
Број интервенција на објектима образовних установа са циљем унапређења енергетске ефикасности	Број	Извештај	0	2021	5
Број нових школа	Број	Извештај	0	2021	2

3.2.2. Назив мере:	Повећан обухват предшколским васпитањем и образовањем
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
<p>Опис мера:</p> <p>Овом мером је превиђено проширење броја и капацитета предшколских установа, али и унапређење енергетске ефикасности у предшколским објектима, изградња, реконструкција и опремање зграда предшколских установа. Као једна од мера планирано је повећање понуде: изградњом и рационалнијим коришћењем постојећих капацитета, укључивањем и других сектора у систем, и даљом диверсификацијом, како би предшколско васпитање било доступно, сходно постојећим потребама, већем броју деце и породица.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР, Управа за друштвене делатности Процењена вредност: 420.000.000 Извори финансирања: буџет града, ресорна министарства, донације Период спровођења: 2021-2027</p>	

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Обухват деце у предшколском образовању	Број деце	РЗС	6339	2020	7200
Број нових вртића	Број	Извештај	0	2021	4

3.2.3. Назив мере:	Подстицање развоја талентованих ученика и студената
Тип мере:	Подстицајне
Опис мера:	

Град Ниш ће подстицати талентоване ученике и студенате као инвестицију у будућност. Планирано је формирати хоби центар за ученике основних и средњих школа са посебним афинитетима, појачати сарадњу са Студентским културним центром у области подстицаја развоја талентованих студената, и наставити са издвајањем буџетских средстава за финансирање такмичења од републичког и међународног значаја, као и посебна наградна новчана средства за исте.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности
 Процењена вредност: 14.000.000
 Извори финансирања: буџет града
 Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број талентованих ученика и студента који је добио подстицајна средстав	Број	Извештај	0	2021	70

3.2.4. Назив мере:	Промоција дуалног и доживотног образовања за достизање високих стандарда и компетенција
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе

Опис мера:

Град Ниш ће у планском систему тежити ка бољој прилагођености потребама тржишта рада и конкретним радним срединама и пословима, те сходно томе и пронаћи механизме који ће стимулисати послодавце да улажу средства у образовни процес и развијати социјално партнерство са другим актерима, ојачати мреже и структуре за учење одраслих, омогућити одраслима стваран приступ квалитетном учењу и образовању. Град Ниш ће регулаторним механизмима вршити ревитализацију постојеће мреже институција и организација за образовање и учење одраслих, односно њихово оспособљавање за примену стандарда образовања, вршити јачање образовне функције предузећа и развој могућности учења на радном месту. Град Ниш ће помоћи у формирању нових институција и организација за образовање одраслих, као што би био Институт за дуално образовање и целоживотно учење, кроз који би се обезбедила брза прилагодљивост програма, исхода и профила узимањем у обзир стање на тржишту рада и макроекономске тенденције. У оквиру института би се формирао одсек који би радио на каријерном вођењу и саветовању Град Ниш ће потраживати механизме да помогне постављању стандарда квалификација који су засновани на стандардима занимања и да ради на отклањању баријере за учешће у програмима ФООО. Као крајњи исход, намера је да се изврши усклађивање понуде стручног усавршавања са стварним потребама система.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш, Управа за друштвене делатности
 Процењена вредност: 1.700.000
 Извори финансирања: ресорно министарство, буџет, ЕУ фондови
 Период спровођења: 2022-2024

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Институт за дуално образовање и целоживотно учење	/	Одлука	0	2021	1

3.2.5. Назив мере:	Промоција инклузивног образовања
Тип мере:	Информативно-едукативне

Опис мера:

У циљу инклузивног образовања, подстицаће се већа доступност подршке деци формирањем Ресурс центра у школи са домом "Бубањ". Пружаће се подршка запосленима кроз перманентно стручно усавршавање у оквиру ИДЦ-а, развој компетенција кроз перманентно стручно усавршавање у оквиру ИДЦ-а, развој метода прилагођавања наставе и учења кроз улагање у постојећу опрему у основним и средњим школама, асистивне технологије и радиће се на стварању услова за доступно образовање, приступачност школских објеката ученицима са инвалидитетом.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности

Процењена вредност: 800.000 годишње
 Извори финансирања: буџет града, донаторска средства
 Период спровођења: 2023-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Ресурс центар у школи са домом „Бубањ“	/	Извештај	0	2021	1
Број запослених са новим стеченим знањима за инклузивно образовање	Број	Извештај	0	2021	50

3.2.6. Назив мере:	Проширивање сарадње са Универзитетом и огранком САНУ у Нишу
Тип мере:	Регулаторне
Опис мера: У складу са ингеренцијама, Град Ниш ће покренути иницијативу за оснивање Факултета политичких наука и оснивање Факултета за медијски инжењеринг. Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности, Универзитет у Нишу Процењена вредност: / Извори финансирања: / Период спровођења: 2024-2027	

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број нових факултета Универзитета у Нишу	Број	Одлука	0	2021	2

3.2.7. Назив мере:	Прилагођавање образовних програма потребама привреде
Тип мере:	Регулаторне
Опис мера: Циљ ове мере је организовање активног и континуираног дијалога између привредних субјеката и академске заједнице који би водио до прилагођавања структуре, приступа и курикулума на факултетима захтевима и потребама привреде. Очекивани ефекат мере огледао би се у високообразованој радној снази спремној да одговори захтевима и потребама послодаваца за одређеним пословним чиме би студенти брже долазили до жељеног посла, а послодавац до адекватног кадра. Улога Града Ниша је подстицање регулаторног механизма у дијалогу и иницирању мастер програма сачињеног за потребе привреде. Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш, Универзитет у Нишу, Привредна комора Ниш, НТП Ниш Процењена вредност: 15.000.000 Извори финансирања: Министарство, Ерасмус, Х2020 Период спровођења: 2021-2027	

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
--	---------------	---------------	------------------	--------------	-----------------

Образовни програм(мастер курс, смер на основним студијама) посебно сачињен за потребе привреде уз евентуално стипендирање од стране компанија	Број програма (основних академских студија и мастер академских студија)	Универзитет у Нишу	1- Електноски факултет - Veriest	2020.	5
---	---	--------------------	----------------------------------	-------	---

3.2.8. Назив мере:	Спровођење кампања и информативних радионица о будућим потребама, тј. о актуелним занимањима и потребама на тржишту рада
Тип мере:	Информативно-едукативне
<p>Опис мера:</p> <p>Град Ниш ће спроводити кампање на нивоу Града, Школске управе, Привредне коморе Ниша и Тржишта рада, формирати тим на нивоу града за спровођење и израду информативних радионице које за циљ имају професионалну оријентацију и одсек при новформираној установи ИДЦ. Радиће се на формирању интернет портала "Изабери средњу". Радиће се на стварању пословно-техничке сарадње између привредних субјеката и носиоца образовања, под покровитељством Града Ниша, са циљем стипендирања ученика и студената за учење кроз рад у реалном привредном окружењу.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш, Привредна комора Ниш</p> <p>Процењена вредност: 500.000 годишње</p> <p>Извори финансирања:буџет града</p> <p>Период спровођења: 2021-2027</p>	

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број кампања о потребама тржишта рада	Број	Извештај	0	2021	7

3.2.9. Назив мере:	Стварање услова за унапређивање дигиталних компетенција у образовном систему
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
<p>Опис мера:</p> <p>Град Ниш ће тежити да обезбеди услове за учење и стицање дигиталних компетенција у образовном систему, кроз унапређење централне комуникационе инфраструктуре и изградњу локалне бежичне комуникационе инфраструктуре (WLAN) у образовним институцијама, укључујући предшколске. Потребно је обезбедити дигиталну опрему и наставни материјал у образовним институцијама. Радиће се на јачању људских ресурса, па ће бити урађена анализа доступних обука за стицање дигиталних компетенција за наставнике, васпитаче и стручне сараднике, затим пружање менторског рада са наставницима и младим талентима у области математике, физике, техничких наука и информатике. Спроводиће се едукативне кампање за децу о безбедном коришћењу интернета и употреби савремених технологија (ИТ Караван), организовање школских такмичења из области дигиталних вештина.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности</p> <p>Процењена вредност: 30.000.000</p> <p>Извори финансирања:буџет града, ресорна министарства, ЕУ програми</p> <p>Период спровођења: 2021-2027</p>	

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност

број школа и предшколских установа са WLAN-ом37	Број	Извештај			
---	------	----------	--	--	--

3.2.10. Назив мере:	Стварање услова за развој школског спорта				
---------------------	---	--	--	--	--

Тип мере:	Информативно-едукативне				
-----------	-------------------------	--	--	--	--

<p>Опис мера:</p> <p>Град Ниш ће спроводити информативно-едукативне кампање како би се подстицало да се основе за учешће у спорту успостављају у раном школском узрасту. Подстицаће се модели јачања веза између школа и организација у области спорта, и утицаће се да се побољша, нормативно унапреди, свеобухватније прати и стално унапређује стручни рад у спорту деце и омладине. Град Ниш има намеру да подстиче манифестације које привлаче децу и омладину и обезбеди одговарајућу спортску школску инфраструктуру за децу повишене вулнерабилности, деце са инвалидитетом. Ова мера ће утицати и на побољшање материјално-техничке услове за реализацију активности школског и универзитетског спорта. Информативно-едукативне кампање ће промовисати школски и универзитетски спорт с циљем неговања културе спортског понашања, сарадње, толеранције и поштовања различитости на спортским теренима и истицања спорта као приоритетног садржаја за слободно време.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа з а друштвене делатности Процењена вредност: 950.000 годишње Извори финансирања: буџет града Период спровођења: 2022-2027</p>					
---	--	--	--	--	--

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број информативно-едукативних кампања промовисања школског спорта	Кампања	Прес клипинг	0	2021	6

3.2.11. Назив мере:	Усклађивање и развој оквирних услова за омогућавање доступности висококвалификоване радне снаге за дигиталну индустрију				
---------------------	---	--	--	--	--

Тип мере:	Подстицајна				
-----------	-------------	--	--	--	--

<p>Опис мера:</p> <p>Циљ мере је да се програмима стипендирања студената завршних година факултета осигура њихов останак у граду Нишу и то кроз запослење у компанијама или институцијама јавног сектора које су доделиле стипендије. Циљ је и да је омогући систем транспарентног запошљавања најбољих студената у приватном и јавном сектору. Креирање програма подршке изградњи станова за младе научнике и истраживање је повезано са овом мером (Веза Мера 3.3.8.) Очекивани резултати огледаће се у већем броју младих који одлуче да оснују своју породицу у Нишу и да своју професионалну каријеру наставе из овог града.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности Процењена вредност: 5.000.000 годишње Извори финансирања: Буџет Града Ниша, МПНТР, Министарство за иновације и технолошки развој, европски пројекти, приватно финансирање од стране компанија које траже радну снагу Период спровођења: 2022-2027</p>					
--	--	--	--	--	--

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Стипендије које укључују запошљавање студената након завршетка студија	Број додељених стипендија		0	2020.	600

3.2.12. Назив мере:	Подршка формирању научно-истраживачких организација –института				
Тип мере:	регулаторна				
<p>Опис мера:</p> <p>Циљ ове мере је да окупи различите профиле студената, ученика, запослених у образовању и истраживача, са свих 14 факултета Универзитета у Нишу, чиме би се постигла подршка мултидисциплинарним истраживањима. Очекивани резултат мере био био адекватна употреба технологије и предузетничких знања у образовању, уметности, спорту и физичком васпитању, пољопривреди, медицини и другим областима. Циљ мере је и да се пружи подршка регистрацији НТП Ниш као НИО и оснивање и развој НИО у другим областима у складу са ресурсима и Стратегијом паметне специјализације.</p> <p>Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш и Универзитет у Нишу</p> <p>Процењена вредност: /</p> <p>Извори финансирања: Буџет Града Ниша, МПНТР, Министарство за иновације и технолошки развој, европски пројекти</p> <p>Период спровођења: 7 година</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број регистрованих НИО	Број новоформианих НИО	МПНТР – Списак НИО	0	2020.	5

	Показатељ	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
Приоритетни циљ 3.3 Обезбедити здрав живот, социјалну једнакост и инклузију за све људе свих генерација	3.5.1. Просечна старост становништва	године	Витална статистика, РЗС	43,00	37
	3.5.2. Стопа природног прираштаја (разлика између броја рођених и умрлих на 1.000 становника)	%	Витална статистика, РЗС	-974	-900
	3.5.3. % грађана који се бави рекреацијом	%	истраживање	20	40

Образложење:

Изазови јавног здравља су бројни и повезују се са последицама економске кризе, миграцијама становништва и растућим неједнакостима, а сагледавају кроз здравље и детерминанте здравља, систем јавног здравља и јавно-здравствену политику. Изазови су нарочито постали изражени у време пандемије изазване вирусом SARS-Cov-2. Показатељи здравственог стања и детерминанте здравља упућују на смањење броја и старење становника у Републици Србији; велики број становника Републике Србије оболева, прерано умире или бива онеспособљено услед болести и повреда које су превентивне као и то да су водеће болести и повреде су повезане са социјалним и економским одредницама здравља, односно несразмерно присутне код сиромашног и рањивог становништва, што доприноси неједнакостима у здрављу.

Добро здравље је од суштинског значаја за одрживи економски и друштвени развој и основна брига у животу сваког лица, породица и друштва. Зато је од изузетног значаја планским документима подржати испуњавање друштвене бригае за здравље људи и подстаћи одговорност државе и друштва у обезбеђењу добробити за све грађане путем унапређења здравља, продужења очекиваног трајања квалитетног живота, очувања здраве животне и радне средине, али и омогућити достојанствене услове за спорт, рекреацију и социјалну једнакост, што ће се остваривати кроз све облике партнерства за здравље, односно наглашавање значаја свеобухватног приступа путем интердисциплинарности и мултисекторске сарадње.

Година 2020. и 2021. памтиће се као прекретница у историји савременог друштва. Ово време је када се цео свет суочио са кризом са далекосежним последицама на наш живот, и довела до глобалне неизвесности и изазова какви нису виђени још од Другог светског рата. Рани одговор на COVID-19 у Србији заснован је на снажном постојећем оквиру закона о јавном здрављу. Одговарајући системи за хитно реаговање и надзор болести, високо квалификовани тимови стручњака у Институту за јавно здравље Србије („ИЈЗС“) и мрежа од 24 окружна института за јавно здравље („ИЈЗ“) помогли су да се одложи почетак и интензитет епидемије. Овај период је показао да постоје два главна изазова у здравственом систему у Србији, која су постала јасна као резултат кризе: 1. довољност јавног здравственог система да идентификује, изолира, тестира и лечи све случајеве COVID-19 који се појаве, као и да пронађе и стави у карантин одговарајуће контакте заражених; 2. способност српског здравственог система да удвостручи напоре и пружа редовне здравствене услуге, уз истовремено агресивно лечење и решавање

COVID-19 као свеобухватне националне здравствене кризе. Захваљујући помоћи Народне Републике Кине, у Нишу је јула 2020 отворена нова лабораторија за тестирање на коронавирус "Ватрено око". Лабораторија у Нишу је друга таква у Србији, поред "Ватреног ока" у Клиничком центру Србије у Београду. Отварање ове лабораторије је омогућило знатно већи обухват тестирања, што је помогло да нишки здравствени систем изађе много отпорнији и јачи.

Иако Србија има свеобухватан универзални здравствени систем са слободним приступом здравственим услугама на нивоу примарне заштите, неједнакост у коришћењу здравствених услуга постоји и широко је распрострањена. Општа ситуација у вези са приступом рањивих и угрожених група здравственој заштити и другим услугама ствара још један социјални ризик који криза погоршава. Особе са инвалидитетом, ромска популација, становници склоништа и установа за негу, старији, људи без здравственог осигурања, људи са хроничним болестима, мигранти, домаћинства са самохраним родитељима, економски маргинализовани, становници географски забачених подручја и затвореници, између осталих, суочавају се са системским неједнаким приступом здравственим услугама који је трајао и само се ширио током пандемије. Поред директних утицаја на здравље појединаца услед поремећаја у здравственим услугама, очекује се да ће поремећај у економској активности озбиљно утицати на ниво запослености, приступа образовању и сигурности прихода, што све утиче на способности људи да набаве основна добра попут хране, горива и становања, што има додатни негативан утицај на здравствене исходе, погоршавајући неједнакост у здрављу и несразмерно погађајући људе који живе у сиромаштву и друге рањиве групе. Проширивање програма социјалне помоћи и заштитних мрежа, како би се осигурало адекватно покривање горе наведених рањивих група и уклањање критеријума прихватљивости за здравствене услуге, од суштинске су важности за заштиту здравља ових група и више.

Град Ниш има намеру да развије инклузивни и приступ у пружању услуга у области социјалне заштите који даје најбоље и најдрживије резултате за појединце и породице и који је оријентисан на услугу. Подршка кроз холистички приступ садржи прилагођене пакете услуга члановима породице или породици у целини. Кроз холистички приступ у социјалној заштити препознаје се породица и сви њени чланови и њихове индивидуалне снаге и слабости као и функционисање породице у целини. За децу, породица представља основни извор сигурности, заштите и добробити. Радиће се на грађењу механизма, програма и капацитета за нематеријалну подршку природној породици у ризику, посебно породицама са старијима и децом. Мрежа услуга социјалне заштите у заједници циљаће све грађане и грађанке, уз равноправне пружаоце услуга из јавног и приватног сектора (укључујући и организације цивилног друштва). Уложиће се посебни напори како би се помогла заштита старијих који нису остварили право на пензијско осигурање, а који преваходно због имовинског цензуса нису укључени ни у програм новчане социјалне помоћи. Град Ниш планира да повећа обухват и унапреди систем новчаних давања усмерених на сиромаштву уз интеграцију и боље увезивање материјалних давања, уважавање буџетских могућности, али и ограничења које намеће минимална зарада у Републици. У циљу поспешивања пронаталитетне политике, Град Ниш ће радити на унапређењу система накнада за породилшко одсуство и одсуство ради неге детета. Такође, осмишљаваће се и развити систем активације корисника социјалне заштите, са посебним акцентом на кориснике новчане социјалне помоћи. Радиће се на унапређењу веза између услуга социјалне заштите и материјалних давања, развијаће се механизми којима се повећава отпорност сиромашних, али ће се и пружати заштита младих бивших корисника услуге смештаја услед осамостаљивања. Једна од кључних реформи система социјалне заштите биће спровођење процеса деинституционализације, са акцентом на превенирање нове институционализације деце, затварање свих великих установа за децу са сметњама у развоју и ефективнију деинституционализацију одраслих кроз нове програме, али и унапређивање доступности и равномернији развој квалитетних ванинституционалних услуга у заједници. За планиране реформе биће неопходна и побољшан систем управљања и координације, па је намера Града Ниша да постави институционалне механизме, услуге и програме сарадње са другим системима и смањи неусклађеност између различитих програма.

Такође, како редовна физичка активност предствља основ за очување и унапређење здравља, активности које су везане за промоцију здравих стилова живота и пружање могућности свим грађанима да се баве спортским и рекреативним активностима представљају један од приоритетних задатака Града Ниш. Свеprisутнији седентарни начин живота и смањена физичка активност има озбиљне последице по здравље популације по наше грађане. Град Ниш ће подржавати бављење спортом и рекреацијом, а планским и систематским вођењем спортиста и рекреативаца утицати на здравље и квалитет живота великог броја суграђана. Промовисањем и подстицањем физичких активности, Град Ниш ће превентирати поремећаје здравља код становништва као што су: значајно повећани ризик за настанак дијабетеса, кардиоваскуларне болести, смртност, инвалидитет и др. Највидљивији је задњих година нагли пораст гојазности. У истраживању Ђурашковића и сар. (2017) утврђено је да је на територији града Ниша висок степене деце са повећаном тежином или гојазношћу. Такође, осим појаве гојазности и смањене физичке активности запажа се и тренд повећања постуралних поремећаја и деформитета.

За побољшање учествовања у рекреативним и спортским активностима, потребна је адекватна инфраструктура, која би задовољила потребе спортиста и рекреативаца да могу да реализују активности које се тичу тренинга и вежбања ради здравља. Исто тако, како велики број основних и средњих школа нема одговарајуће спортске објекте за наставу физичког и здравственог васпитања и ваннаставне спортске активности Град Ниш ће уложити средства како би простор за школски спорт био доступан сваком детету. У планском периоду, Град Ниш има намеру да распореди спортске и рекреативне објекте равномерно по градским општинама, али и да омогући једнаке шансе за све да се баве спортом, да уклони архитектонске физичке баријере за бављење спортом особа са инвалидитетом. Оно што јесте намера града је омасовљење и подстицање грађана да се редовно бави спортом и рекреацијом. Град Ниш има намеру да изгради нову и унапреди унапредити квалитет постојеће спортске и рекреативне инфраструктуре, повећа број активних учесника у спортским и рекреативним активностима без обзира на пол, узраст, године старости и стање психофизичке кондиције, укључујући и особе са инвалидитетом, подигне капацитет спортских стручњака и стручњака у спорту и подигне број врхунских спортиста и спортских резултата.

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

Циљ 1. Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима
Циљ 5. Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице
Циљ 8. Промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све
Циљ 10. Смањити неједнакост између и унутар држава
Циљ 16. Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све и изградити ефикасне, поуздане и инклузивне институције на свим нивоима

Предложене мере за остваривање приоритетног циља 3.3.

3.3.1. Назив мере:	Развој интегративне и одрживе социјалне заштите која развија услуге за очување и побољшање квалитета живота и благостања рањивих и маргинализованих група и појединаца
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

У циљу реализације ове мере, услуге социјалне заштите за побољшање квалитета живота и самостални живот у заједници у наредном планском периоду биће усмерне на задовољавање потреба корисника у њиховом природном окружењу, како би се превентивно смањило коришћење услуга у рестриктивном окружењу (домски смештај). Важност ове планске мере потврђује и евидентиран повећан број захтева за смештај лица којима је услед болести и лошег општег психофизичког стања неопходна интензивнија општа и медицинска нега. Адекватно збрињавање ових лица захтева укључивање већег броја радника. Ова мера биће реализована путем различитих активности, које се крећу од очувања постојећих потенцијала до развијања недостајућих знања и вештина које омогућавају успешнију интеграцију корисника у локалну заједницу.

Планирани развој одрживе социјалне заштите постићи ће се сетом услуга и реформи и то кроз реформу социјалних услуга у оквиру услуга домског тима, успостављањем прихватилишта за децу и младе, успостављањем свратишта за децу, прихватилишта за стара и болесна лица, деинституционализацију установа домског типа са увођењем приоритетних услуга на локалном нивоу, додатним образовањем деце из хранитељских породица до 18. год.

Сигурна кућа за жене и децу жртве породичног насиља, као основну делатност реализује заштиту и збрињавање жена и деце жртава породичног насиља и пружање психо-социјалне помоћи и подршке у процесу изласка из насиља, са посебним акцентом на ублажавање и санирање последица претрпљеног насиља, повећање базичне психолошке сигурности и самопоуздања, подизање нивоа личне компетенције, проналазак алтернатива и опција за самосталан живот без изложености насиљу у породици и допринос спремности корисника за инклузију у друштво. Сигурна кућа планира да у наредном периоду изађе из оквира своје редовне делатности увођењем нове услуге – „Дечије куће“, која ће се бавити рехабилитацијом деце која су претрпела најтеже облике злостављања, али и пружањем помоћи и подршке њиховим родитељима. Потребно је да се и надаље настави са залагањем да се одобре финансијска средства како би се кориснице установе упутиле на различите едукације ради додатног професионалног оспособљавања, као и да успостави сарадњу са другим институцијама и организацијама са циљем да се корисницима установе помогне да лакше дођу до запослења.

У центру „Мара“ у оквиру услуге дневног боравка збринуту су корисници различитих типова ометености и различитих старосних узраста. (лака, умерена, тежа ментална ретардација). Старосна доб корисника је од 12 па до преко 60 година а пет васпитних група је формирано на основу основних психолошких и дефектолошких принципа. Поред рада у групи, свакодневно је присутан рад у оквиру различитих радионица, које за циљ имају развијање и очување постојећих способности и капацитета корисника док се индивидуални рад спроводи кроз: дефектолошки третман, логопедски рад, и психолошка праћења, тестирања и корективну гимнастику

Планирано је и формирање „Куће могућности“, за децу из Дома за незбринуту децу, друштвеног колективног центра за старе уз побољшање услова живота и бриге о старим лицима, али и увођење као и услуге „Породични терапеут“ у случајевима насиља у породици и дисфункционалом замнемаривању деце, а у циљу њиховог останка у хранитељској породици.

Локалне самоуправе располажу механизмима на основу којих могу да управљају и спроводе инклузивне јавне политике, а осим тога Закон о локалној самоуправи их обавезује да се старају о остваривању људских и мањинских права. Овакво усмерење стратешких мера омогућава праћење остваривања права Рома и Ромкиња и напредак у вези са применом инклузивних политика, најпре, у локалној заједници, а потом и широј друштвеној заједници. На основу непосредних података и информација, Град ће у наредном периоду да унапреди инструменте и механизме помоћу којих је могуће елиминисати узроке отежаног приступа правима и структурног сиромаштва Рома и Ромкиња. Акцент ће бити на координисаном раду институција из области социјалне заштите, Града и јавних предузећа и установа чији је оснивач Град на побољшању социјал-економског положаја ромске националне мањине и пуним учешћем у друштвеном, економском, културном и политичком животу. У наредном периоду, акценат мора бити на квалитативном спровођењу планираних стратешких мера и активности, уз учешће представника ромских

организација цивилног друштва, укључујући Национални савет ромске националне мањине са посебним фокусом на локални ниво и потребе становништва. Усвајањем Локалног акционог плана за унапређење положаја Рома и Ромкиња посебно су дефинисане мере за наредни плански период 2021.-2023. Финансијска средства и извори финансирања.

Анализа стања у локалној заједници по питањима унапређења положаја избеглих, интерно расељених лица, повратника, тражилаца азила и миграната у потреби извршена је кроз идентификовање досадашњих активности и резултата у овом домену и сагледавања капацитета и слабости локалне заједнице, као и могућности и препрека с којима се суочава у свом радном окружењу. Град Ниш пружа подршку за унапређење социјал економског положаја избеглих, интерно расељених лица и повратника у потреби на својој територији, укључивањем ове категорије у све облике социјалне заштите, пружајући подршку у економском оснаживању, побољшању услова становања и трајном решењу стамбених потреба. Усвајањем Локалног акционог плана за унапређење положаја ове категорије посебно су дефинисане мере за плански период 2018.-2022. Финансијска средства и извори финансирања.

Како би се локални систем социјалне заштите унапредио, евидентирана је потреба даљег институционалног развијања, доношења локалних планских докумената и акционих планова уз постојеће, (Локални акциони план социјалне заштите, Локални акциони план за унапређење положаја особа са инвалидитетом и други) као и боља координација, повећавање стручног кадра у установама социјалне заштите, повећавање броја услуга, унапређење доступности услуга на целој територији града, посебно имајући у виду и потребе становништва са сеоског подручја на коме услуге социјалне заштите нису довољно заступљене тако да не одговарају у потпуности потребама становништва, старачких домаћинстава.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности

Процењена вредност: 1.400.000.000 РСД

Извори финансирања: Есктерни, буџет Града Ниша

Период спровођења: дугорочни 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Стопа обихвата деце услугом домског и породичног смештаја, Повећан број услуга социјалне заштите које је увео и финансира град	Број деце (0-17)	Административни подаци МРЗБСП и РЗС, Одлуке, Буџет ГН	41	2020	45
Повећан број корисника услуга социјалне заштите	Број корисника	Уговори, извештаји	20.000	2020	21.000
Повећан број услуга у које је укључена старија популација 65+	Број	Уговори, извештаји, буџет ГН	7		8
Уведена услуга ромских кординатора у локалној самоуправи, Град и ГО, ради омогућавања приступачности услуга социјалне заштите ромској националној мањини	Број	Уговор о раду, ситематизације	0	2020	6

3.3.2. Назив мере:

Пружање подршке породицама у задовољавању животних потреба

Тип мере:

Подстицајна

Опис мере:

У Нишу се, као и у већиних локалних самоуправа, из буџета града издвајају различите врсте једнократне новчане помоћи или давања у природи као што су, на пример, бесплатан оброк у Народној кухињи, бесплатни уџбеници, одећа и обућа за децу, умањење комуналних рачуна и сл. чиме се покрива део недостајућих потреба најугроженијих. Са становишта унапређивања адекватности социјалне помоћи, посебно би било значајно да се размотре различити видови помоћи за становање, као и недостајуће услуге или услуге у недовољном обиму, како би се пружиле задовољавајуће подршке социјално угроженим породицама.

Ова подршка треба да обухвати услугу Народне кухиње, увођење услуге банке хране, делимично или потпуно ослобађање од плаћања стамбено-комуналних услуга, бесплатну ужину за децу основношколског узраста, бесплатну ужину за ученике са сметњама у развоју у основним и средњим школама, регресирање трошкова исхране у продуженом боравку за децу до 10 година, помоћ у кући, финансирање припремања и допремања хране за стара и изнемогла лица.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности Процењена вредност:700.000.000 Извори финансирања: буџет Града Ниша Период спровођења:2021-2027					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Уведене нове мере подршке породицама у задовољавању животних потреба	Број	Извештај	0	2020	10
Повећан број корисника свих облика услуге подршке	Број	Уговори, Извештаји,Буџет	40.000	2020	42 000

3.3.3.Назив мере:	Стварање једнаких могућности за самостални живот и независност појединаца и већу социјалну инклузију друштвено осетљивих група
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	<p>Опис мере:</p> <p>Програми активне инклузије корисника социјалне помоћи и стварања могућности за самостални живот, нису развијени у довољној мери. Уредба о мерама социјалне укључености корисника новчане социјалне помоћи, дефинише видове активације корисника новчане социјалне помоћи, као што су на пример: укључивање у процес формалног и неформалног образовања, запошљавање, лечење и друштвено користан рад, односно рад у локалној заједници. У случајевима пружања овог вида помоћи, Центар за социјални рад закључује са корисницима споразум у коме су наведене његове активности и обавезе, као и санкција у случају неоправданог неизвршавања обавеза. До сада није спроведена опсежна независна евалуација досадашњих напора у овој области, а један број невладиних организација је поднео иницијативу за оцену уставности ове уредбе. Компонента активације корисника социјалне помоћи је значајна у системима социјалне заштите ЕУ јер утиче на ефикасност помоћи и треба је даље у Србији унапређивати. У Извештају Европске мреже за социјалну политику о програмима минималног дохотка у Европи се истиче да је нагласак у политици Европске комисије да ове шеме треба да буду ојачане уз помоћ приступа активног укључивања, што подразумева развој активних мера на тржишту рада за кориснике програма минималног дохотка.</p> <p>Када је реч о особама са инвалидитетом, циљ политике инвалидности треба да омогући особама са инвалидитетом да индивидуално и колективно достигну већу друштвену снагу. Већа друштвена снага значи да имају адекватне фондове, дефинисане друштвене ситуације и успостављане програме. По Закону, сви објекти и јавне површине морају да буду приступачни свим грађанима и грађанкама па стога архитектонске баријере не смеју да постоје, мада су оне у граду Нишу бројне. С обзиром да их је у граду пуно, када је реч о особама са сензорним инвалидитетом, потребно је да у јавним установама постоје доступне све услуге на Брајевом писму као и звучни семафори, траке и пси водичи. У случају глувих и наглувих особа у свим јавним институцијама треба да постоји запослен гестовни/знаковни преводилац. Потребно је, такође, прописно обележити паркинг места за ОСИ у граду, која недостају, и спречити недозвољено паркирање возила без налепнице /адекватно обележеног аутомобила/ што представља кривично дело.</p> <p>Потребно је обезбедити приступачне јавне тоалете за ОСИ, који не постоје нигде у граду, што је кршење основних људских права. Реализација свих набројаних планских активности обезбедиће адекватно укључивање ОСИ у друштво и чиме ће се створити услови за њихов радни допринос друштву. Неопходно је и систематско и планско јачање капацитета удружења и организација особа са инвалидитетом за реализацију програма или пројеката унапређења социјалне заштите побољшањем и унапређењем положаја особа са инвалидитетом и њихових породица, као и подстицање и развој услуга социјалне заштите, побољшање њиховог квалитета и побољшање положаја најугроженијих група грађана.</p> <p>У оквиру ове мере радиће се унапређењу обима и одрживости мера за подршку деци са сметњама у развоју и инвалидитетом, додатном образовању деце из хранитељских породица до 18. год., пружању подршке особама са инвалидитетом, помоћи интерно и екстерно расељеним лицима и мигрантима, сродничком старатељству, становању уз подршку у заштићеним условима</p> <p>Активности у оквиру реализације ове мере су:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Унапређење обима и одрживости мера за подршку деци са сметњама у развоју и инвалидитетом - Додатно образовање деце из хранитељских породица до 18. год. - Подршка особама са инвалидитетом - Помоћ избеглим, интерно расељеним и лицима из реадмисије у трајном стамбеном збрињавању - Помоћ избеглим, интерно расељеним и лицима из реадмисије у економском оснаживању - Сродничко старатељство - Становање уз подршку у заштићеним условима - Приступачност јавних услуга за глуве, наглуве и слабовиде особе - Унапређење квалитета живота старих лица развијањем нових и организационим усавршавањем постојећих сервиса и

услуга, те отворених облика заштите у граду Нишу уз активно учешће корисника
 Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности
 Процењена вредност: 24.000.000
 Извори финансирања: буџет Града Нишпа
 Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Повећан број деце обухваћене целодневним програмом у Центру „Мара”	Број деце	Извештај центра	76	2020	100
Повећан број корисника услуге персонални асистент	Број корисника	Уговор са пружоцем услуга	44	2020	70
Повећан број корисника услуге лични пратиоц детета	Број корисника	Уговор са пружоцем услуга	15	2020	50
Повећан број корисника помоћи у трајном стамбеном збрињавању избеглице и ИРЛ	Број корисника	Уговор са корисницима	24	2020	50
Број корисника услуга у економском оснаживању избеглице и ИРЛ	Број корисника	Уговор са корисницима	10	2020	25
Повећан број корисника услуга у пакетима избеглице и ИРЛ	Број корисника	Спискови корисника	110	2020	200
Број корисника услуге бесплатног градског превоза рањиве категорије	Број корисника	Решења	8 500	2020	10 000
Повећан број корисника услуге бесплатног паркинга за рањиве категорије	Број корисника	Решења	2 400	2020	3 500
Повећан број јавних установа прилагођен потребама ОСИ	Број	Извештај Центра	24	2020	/

3.3.4. Назив мере:	Подстицање социјалног укључивања у заједницу и веће интерсекторске сарадње у области социјалне заштите
Тип мере:	Институционално-организационе

Опис мере:

Недовољна информисаност и компликоване административне процедуре су препрека за остваривање права за мање образоване и најсиромашније. Центри за социјални рад обављају своје послове у затвореном систему локалних информационих система и нису повезани ни међусобно ни са другим институцијама, односно регистрима, како је истакнуто у ERP 2018-2020 извештају. Ово компликује процедуре за потенцијалне кориснике социјалне заштите који су оптерећени достављањем опсежне документације, а са друге стране, повећава ризике злоупотребе и тиме смањује праведност дистрибуције средстава.

Институт Омбудсмана бави се проблемима особа са инвалидитетом и разним видова дискриминације у свим сегментима живота, запошљавања на адекватним радним местима, спровођењем Закона о планирању и изградњи у погледу превазилажења архитектонских баријера и омогућавањем приступа особа са инвалидитетом у објекте државних органа, установа и предузећа.

Боље повезивање и интегрисање информационих система различитих институција могло би да ублажи ове проблеме (Пореска управа, МУП, Катастар непокретности, итд). Евидентно је да ће бити неопходно да се успостави систем међусекторске сарадње за повезивање различитих услуга у интегрисни систем.

У циљу реализације мере Подстицања социјалног укључивања у заједницу и веће интерсекторске сарадње у области социјалне заштите потребно је:

- Веће укључивање ОЦД
- Подизање нивоа знања људи у локалној заједници за препознавање најтежих облика насиља у породици

- Успостављање пројектног партнерства између актера из различитих сектора
- Успостављање оперативне локалне мреже сарадње између актера из различитих области под вођством локалне самоуправе
- Увођење већег броја преревентивних и интервентних интерсекторских програма

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности

Процењена вредност: /

Извори финансирања: /

Период спровођења: дугорочни (2022-2024)

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број удружења ОСИ или удружења која се баве проблемима ОСИ, чије програме финансира град	Број удружења	Уговори Буџет града	19	2020	25
Износ средстава из буџета града којим се финансирају програми	Износ	Буџет	22.000.000,00 РСД	2020	30.000.000,00 РСД
Број партнерстава у реализацији пројеката Града и ОЦД	Број	Пројекти	2	2020	10
Број активних СОС телефона	Број	извештаји	3	2020	5

3.3.5. Назив мере:	Предупређивање зависности од социјалних служби у циљу пружања доприноса економском просперитету Града Ниша
Тип мере:	Информативно-едукативне

Опис мере:

Значајан број жена се повлачи са тржишта рада приликом планирања детета, током трудноће или након порођаја, и том приликом остају неактивне ван тржишта рада током значајног периода. Након овог периода проналазак посла и адаптирање на радну средину су им отежани, а каријера испрекидана повлачењем у приватну сферу. Имајући у виду да се повлачења дешавају у периоду који је формативан у радној каријери особе, на овај начин се родне неједнакости на тржишту рада условљавају и додатно појачавају. Због социјалне несигурности младима је веома тешко да планирају породицу, али и обављати родитељске дужности. Дискриминација оних који планирају децу, посебно жена, као и оних који имају родитељске обавезе је присутна у значајној мери. Под посебним ризиком су жене које имају децу, а ризици се повећавају са смањењем нивоа образовања и квалификацијом жене.

У Нишу је висока стопа незапослености. Приватни послодавци нису благонаклони код запошљавања мајки са малом децом и мајки које имају бројнију породицу, рачунајући на чешће одсуствовање са посла. Родитељи су под материјалним, финансијским и организационим ризицима, те је њима и институционална помоћ у сфери рада и проналажења посла изузетно потребна. Посебно су у неповољној ситуацији самохране мајке.

Акцент у овој области ће бити на сензибилисању послодаваца, прилагођавање формалног и неформалног образовања мајки захтевима тржишта и промоцији модела усклађивање рада и родитељства како у јавном тако и у приватном сектору.

У погледу увођења активних мера запошљавања на тржишту рада за подстицај запошљавања младих мајки, акценат у овој области ће бити на сензибилисању послодаваца, прилагођавање формалног и неформалног образовања мајки захтевима тржишта и промоцији модела усклађивање рада и родитељства како у јавном тако и у приватном сектору.

На основу непосредних података и информација, Град ће у наредном периоду да унапреди и инструменте и механизме помоћу којих је могуће елиминисати узроке отежаног приступа правима и структурног сиромаштва Рома и Ромкиња. Акцент ће бити на координисаном раду институција из области социјалне заштите, Града и јавних предузећа и установа чији је оснивач Град на побољшању социјал-економског положаја ромске националне мањине и пуним учешћем у друштвеном, економском, културном и политичком животу. У наредном периоду, акценат мора бити на квалитативном спровођењу планираних стратешких мера и активности, уз учешће представника ромских организација цивилног друштва, укључујући Национални савет ромске националне мањине са посебним фокусом на локални ниво и потребе становништва.

Ова мера биће реализована кроз: а. Активно запошљавање трудница „Трудноћом до посла“ у циљу економског оснаживања жена; б. кампањом за пронаталитетну политику; в. подизањем капацитета волонтерског рада у сферама обухваћеним социјалном заштитом; г. информисањем посебно осетљивих група корисника који су на ивици социјалне искључености (коришћење ресурса локалних радио станица, информисање у месним канцеларијама и сл.); д. унапређење механизма и процедура за испитивање потреба корисника и прикупљање повратних информација од

корисника; њ. обезбеђивање континуитета и квалитета образовања Рома; е. увођење нових активности и програма економског оснаживања рањивих и маргинализованих група; ж. смањивање броја деце корисника социјалних услуга кроз збрињавање и ојачавање деце и младих мултисекторским и мултидисциплинарним програмима и акцијама. Постојећа новчана давања, чији је циљ усклађивање рада и родитељства и помоћ родитељима да остваре жељени број деце, су родитељски додатак и накнада зараде за време одсуства са рада поводом рођења детета -породиљско одсуство, одсуство са рада ради неге детета и одсуство са рада ради посебне неге детета. Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности
Процењена вредност:33.000.000
Извори финансирања: буџет града, ресорна министарства, ЕУ програми
Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Смањен број корисника социјалне помоћи	Број	Центар за социјални рад, годишњи и финансијски извештаја, Буџет града	7.497	2020	3.000
Урађени оперативни планови пронаталитетне политике	Број усвојених планова	Решења надлежних органа	0	2020	6
Додељене стипендије за средњошколце ромске националне мањине	Број стипендија	Уговори о стипендирању	35	209/2020	50
Додељене стипендије за студенте ромске националне мањине	Број стипендија	Уговори о стипендирању	4	2019/2020	10
Увећан износ појединачне стипендије за средњошколце на годишњем нивоу	Износ	Уговори о стипендирању	47.500,00 РСД	2019/2020	71.250,00 РСД
Увећан износ појединачне стипендије за студенте	Износ	Уговори о стипендирању	100.000,00 РСД	2019/2020	125.000,00 РСД
Повећан број припадника Ромске националне мањине који су стекли сертификате за одређена занимања	Број	Уговор са пружаоцем услуге, сертификати	40	2020	80
Повећан број припадника Ромске националне мањине који су стекли сертификате за стране језике	Број	Уговор са пружаоцем услуге, сертификати	13	2020	100
Увећан број корисника пакета грађевинског материјала Ромске националне мањине за побољшање услова становања	Број	Финансијска документација	18	2020	100
Број корисника пакета помоћи у роби Ромске националне мањине	Број	Финансијска документациј	310	2020	1000

3.3.6.Назив мере:	Улагање у имовину установа социјалне заштите
Тип мере:	регулаторна
Опис мере: Геронтолошки центар је донацијом у 2014. години добио наменски простор за Дневни боравак за дементне особе, величине 200 квадратних метара, који је у наставку постојећег објекта и са њим чини целину, али који још увек није у функцији због тога што Град још увек није донео решење о начину финансирања ове услуге али и због актуелне епидемиолошке ситуације. У оквиру ове мере, потребно је донети одлуку о начину финансирања ове услуге из буџета града како би ова	

врло важна додатна функција Геронтолошког центра била омогућена. На тај начин би се могла посветити већа пажња дементним особама и побољшати квалитет њиховог живота у условима домског смештаја. Треба донети одлуку и о запошљавању лица која су квалификована и прошла обуке за ову врсту помоћи.

Родитељска кућа у Нишу је пројекат НУРДОР-а у партнерству са градом, који је започет 2012. године са циљем да се обезбеди смештај породицама чија се деца лече на дечијој хемато-онкологији у Нишу а место пребивалишта је мин 50 км удаљено од Ниша. Захваљујући уговору о партнерству и препознавању важности заштите здравља Град Ниш је определио бесплатан простор и покрива у реализацији пројекта на десетогодишњем нивоу све режијске трошкове (струја, грејање, вода, комуналије) обезбеђујући сигурно финансирање дела трошкова потребних за несметано функционисање Родитељске куће. Нурдор је уз огромну помоћ донатора адаптирао простор од 277 км² како би се прилагодио посебним условима који су неопходни за боравак овако рањиве групе деце. Овај пројекат је замишљен као трајни начин подршке деци оболелој од карцинома и њиховим родитељима а спроводи се на период од 10 година у простору који је дат на привремено коришћење тачније до 2022 године, са тенденцијом да се пронађе дугорочно сигурно или трајно решење овог проблема. У том смислу значајно би било узети у обзир могућност додатног финансирања од локалне заједнице.

Установа Марат, Центар за дневни боравак деце, омладине и одраслих лица ментално ометених у развоју, реализује у 2021.г. пројекат "УРЕЂЕЊЕ ПРИХВАТИЛИШТА ЗА СТАРА И ОДРАСЛЕ ЛИЦА" који се односи на област социјалне заштите одраслих и старих лица са територије града Ниша. Пројектом је предвиђено решавања проблема једног броја бескућника, у складу са предвиђеним капацитетима Прихватилишта кроз уређење, опремање и стављање у функцију просторија на другом спрату зграде у Улица Пуковника Рајевског, у Нишу, градска општина Црвени Крст, у објекту који је у својини Града Ниша. Прихватилиште ће функционисати уз подршку Града Ниша у оквирима његове надлежности и биће трајна услуга која ће се финансирати из буџета града Ниша, преко Центра "Мара

У истом објекту у коме се налази и простор Удружење рома „Цветно срце“ ће, кроз пројектну активност која се спроводи у сарадњи са ОЦД Отворени Клуб, а у приземљу зграде површине 290 м² бири опремљено и Свратишта за децу улице. Отварањем Прихватилишта и Свратишта ствара се простор за опремање и каснију надградњу ове две активности у склопу институција града Ниша.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Јавно градско правобранилаштво
Процењена вредност: /

Извори финансирања: Буџет града Ниша, буџет Републике Србије, Надлежна министарства, екстерна средства спонзорства и донаторства, сопствених средстава, други извора у складу са законом и оснивачким актом /
Период спровођења: 2022-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број правно-формалних аката који омогућавају подршку институцијама социјалне заштите ван система Града Ниша	Број аката	Споразуми/Уговор	0	2020	2
Отварање, организација и унапређење рада Прихватилишта за стара и болесна лица и Свратишта за децу Улице	Број и РСД	Пројектни извештаји, буџетски изв. и изв. институција	0	2020	2

3.3.7. Назив мере:	Подршка унапређењу положаја жена у заједници
Тип мере:	Информативно-едукативне

Опис мере:

Ова мера намењена је женама жртвама насиља, трговине људима, радне и друге експлоатације, жртвама дискриминације и женама припадницама рањивих група у заједници, али и побољшању положаја жена у локалној заједници уопште. Намера Града Ниша је да подржи активности и иницијативе за борбу против родно заснованог насиља, да подршку активностима и иницијативама намењеним унапређењу здравља жена, питањима вишеструке дискриминације и побољшање квалитета живота, активностима и иницијативама усмереним на побољшање квалитета живота рањивих, маргинализованих и жена са инвалидитетом, оних које доприносе економском оснаживању жена, које доприносе унапређењу положаја жена које живе у руралним подручјима и активностима „СОС телефона на ромском и српском језику“ који постоји од 2005. Између осталог ова социјална услуга бави се психо-социјалном и едукативном подршком женама које су преживеле насиље у породици и партнерским односима, пружањем правне помоћи за жене које су преживеле насиље у породици и партнерско насиље, превентивним деловањем и подизањем свести локалне заједнице о неприхватљивости породичног и родно заснованог насиља са посебним нагласком на едукацији зато што овој групи припадају вишеструко маргинализоване кориснице.

У околину мере развијаће се мрежа подршке женама и деци жртвама насиља, рад са жртвама насиља које се не налазе на смештају у установи, рад на превенцији и подизању свести о проблему насиља у породици, едукацији корисница у циљу њиховог економског оснаживања, и унапреживати услови живота и подршке корисница и кросника Сигурне куће.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности

Процењена вредност: 17.000.000 Извори финансирања: буџет града Период спровођења: 2021-2027					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Пружена подршка женама и деци жртвама породичног насиља ³⁸	Број жена и број деце	Извештај	61 корисник (33 жена и 28 деце)	2020	/

3.3.8. Назив мере:	Унапређење политике социјалног становања
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

Град Ниш планира да у планском периоду створи услове за достојанствено становање свих грађана на територији Ниша. Планирано је спровођење програма социјалног становања и изградња станова, затим изградња станова за припаднике Војске РС, али и завршетак радова на изградњи станова за младе научнике. За адекватну примену Закона о становању и одржавању зграда, планирано је формирање стамбеног фонда града Ниша који ће заокружити процес улагања у стамбену инфраструктуру објеката колективног становања. Чињеница је да постоји јасна потреба да се обезбеди социјални смештај онима који то захтевају. Око 2.6% становника Ниша су настањени углавном у подстандардним ромским насељима Циганска махала са Сточним тргом, Београдска махала и Црвена Звезда, у условима који представљају својеврсни више стотина година стари гето за одређену мањинску популацију. Неусловни и нехигијенски објекти за становање су чињеница коју треба системски променити. Покушаји из предходног периода за релокацију становништва из ренасељених стамбених објеката, уџерица и чатмара, углавном нису дали жељене резултате. Разлоге за то треба тражити како у стихијским покушајима локалне власти да измести насеља и становништво ресоцијализује у ширу друштвену заједницу, тако и у самом становништву које није желело да промени своје вековне навике и напусти пренасељене објекте. Објективне околности које не могу да се игноришу су успели покушаји унапређења живота у овим квартовима, изградњом саобраћајница и основне комуналне инфраструктуре, али нису битно утицали на квалитет самих објеката из разлога недостатка средстава корисника да се постојећи објекти реконструкцијама или изградњом нових модернизују, нерешеним имовинским односима који ће допринети побољшању социјалних компоненти живота ромских породица. Такође, према анкети о приходима и условима живота, око 59 % становништва је субјективно сиромашно, што се свакако одсликава на лоше услове становања. Између осталог, на територији града Ниша постоји велики број привремено избеглих и расељених лица, али и велики број миграната, па је потребно обезбедити приступачне и достајанствене услове за њихов живот. Сходно томе, Град Ниш ће спроводити активну политику подршке социјалном становању кроз побољшање услова за најугроженије жене и мушкарце, девојчице и дечаке изградњом вишепородичних зграда, обезбеђивањем индивидуланих кућа/станова и реконструкцијом приватних кућа уз активне мере социјалне инклузије

Промене околности, фактичка ситуација која је променила свест становништва ромских насеља и њихова жеља да породице имају основне услове становања које има и већинско становништво, представља испуњеност услова да се систематским радом у будућности изврши пресељење угрожених породица из објеката који не испуњавају ни минималне критеријуме савременог становања у објекте који ће допринети побољшању социјалних компоненти живота ромских породица. Такође, према анкети о приходима и условима живота, око 59 % становништва је субјективно сиромашно, што се свакако одсликава на лоше услове становања. Између осталог, на територији града Ниша постоји велики број привремено избеглих и расељених лица, али и велики број миграната, па је потребно обезбедити приступачне и достајанствене услове за њихов живот. Сходно томе, Град Ниш ће спроводити активну политику подршке социјалном становању кроз побољшање услова за најугроженије жене и мушкарце, девојчице и дечаке изградњом вишепородичних зграда, обезбеђивањем индивидуланих кућа/станова и реконструкцијом приватних кућа уз активне мере социјалне инклузије

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Градска стамбена агенција
Процењена вредност: 3.600.000.000
Извори финансирања: буџет Града, ресорна министарства, ЕУ фондови, ЕИБ, УН институције
Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Унапређени услови становања социјално-угрожених породица	број ³⁹	Стамбена агенција		2021	

³⁸ Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

³⁹ Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

Број изграђених станова за припаднике Војске РС	број40	Извештај Град Ниш-Градска управа за грађевинарство		2021	
Број изграђених станова за младе научнике	број41	Извештај Град Ниш-Градска управа за грађевинарство		2021	
Број породица чије је стамбено питање решено	број42	Извештај Град Ниш-Градска управа за грађевинарство		2021	
Број ромских насеља у којима је побољшана комунална опремљеност	број	Извештај Град Ниш-Градска управа за грађевинарство	0	2021	3
Број нових донетих/ измењених планских докумената за ромска насеља	број	Одлука надлежног органа Града Ниша о усвајању планског документа	0	2021	3

3.3.9. Назив мере:	Унапређење здравља и смањивање неједнакости у здрављу				
Тип мере:	Информативно-едукативне				
Опис мера:					
<p>Кроз ову меру је планиран наставак реформе здравственог система, унапређење здравственог стања становништва и унапређење права осигураних лица из средстава обавезног здравственог осигурања у оквиру расположивих финансијских могућности.</p> <p>Планирано је унапређење праћења и евалуације здравственог стања и неједнакости у здрављу преко савета за здравље ЈЛС, извештавање и публикавање годишњих анализе здравственог стања на основу показатеља здравствене статистике, унапређење исхране и физичке активности становништва, примена и праћење програма за превенцију гојазности код деце и одраслих. Такође, вршиће се усклађивање стања у ЈЛС са одредницама Националног програма унапређења безбедности хране. Град Ниш ће интензивно радити на превенцији и сузбијању пушења и изложености дуванском диму, штетној употреби алкохола и злоупотреби дрога. Такође, вршиће се примена и праћење програма очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља, али ће се пружити подстицаји за рађање. Такође, вршиће се унапређење превентивне стоматолошке здравствене заштите, подршка мерама развоја заштите менталног здравља, али и здравља осетљивих друштвених група.</p> <p>Град Ниш ће дефинисати додатне мере здравствене заштите намењене приоритетним осетљивим друштвеним групама на територији ЈЛС, али и радити на унапређењу приступачности здравствених услуга и доступности здравствене заштите осетљивим друштвеним групама. Биће потребно извршити анализу здравственог стања радноактивне популације на бази испитивања штетних фактора са радног места и из радне околине и обављених превентивних лекарских прегледа, у складу са важећим прописима и директивама ЕУ, али и спровести и посебна истраживања осетљивих група радно активне популације (млади, жене у репродуктивном периоду, старији радници, лица са инвалидитетом, незапослени, запослени у малим и микро правним лицима, пољопривредници).</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности Процењена вредност: 1.000.000 годишње Извори финансирања: Буџет града Ниша, Надлежна министарства, екстерна средства из донација и пројектног финансирања Период спровођења: 2021-2027</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност

40 Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

41 Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

42Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

Извршена анализа здравственог стања радноактивне популације	анализа	Годишњи извештаји надлежних институција и Министарства	/	2020_	1
---	---------	--	---	-------	---

3.3.10. Назив мере:	Подршка развоју доступне, квалитетне и ефикасне здравствене заштите
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе

Опис мере:

У планском периоду планирано је обезбеђење потребних кадрова и планско унапређење кадровског потенцијала, финансирање боље кадровске обезбеђености, за кадрове за које се финансирање не обезбеђује на основу уговора са РФЗО, и боље доступности и приступачности у коришћењу здравствене заштите у Дому здравља Ниш, Заводу за хитну медицинску помоћ Ниш, Заводу за плућне болести и туберкулозу Ниш, Заводу за здравствену заштиту студената Ниш и Заводу за здравствену заштиту радника Ниш. За потребе адекватног развоја здравственог система, биће неопходна анализа образовног система здравства са компаративном анализом, али и унапређење цивилно - војне сарадње у здравственом збрињавању становништва, сарадња у санитетском обезбеђивању манифестација у граду, успостављање одрживе подела рада међу здравственим установама. Унапређење доступности и приступачности здравствене службе, али и континуирано унапређивање доступности и приступачности здравствене службе за осетљиве популационе групе се поставља као потреба. У циљу задовољења потреба пацијената, радиће се на континуираном унапређивању процедуре за поштовање права пацијената. Доступна, квалитетна и ефикасна здравствена заштита је потреба и право сваког грађанина РС. Квалитетно и континуирано снабдевање становништва лековима, медицинским средствима и др. производима и пружање савета, информација и услуга је од ефенцијалне важности за очување здравља. Развој нових услуга и препарата, стално унапређење процеса израде магистралних и галенских лекова и средстава и њихове маркетиншке презентације, континуирано улагање у едукацију и обуку запослених; афирмација фармацеутске делатности.

Континуирано ће се реализовати локални планови за побољшање доступности и приступачности здравствене заштите за осетљиве друштвене групе. Потребно је спроводити континуирано унапређење квалитета здравствене заштите и безбедности пацијента, као и квалитетивно одређивање напретка на основу показатеља.

Како би се ова мера успешно спровела потребно је установити одрживу поделу рада међу здравственим установама и унапредити ефикасност здравствене заштите.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш у сарадњи са институцијама
Процењена вредност: /
Извори финансирања: /
Период спровођења: 2021-2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљ ана вредност
Извршена анализа образовног система здравства са компаративном анализом	анализа	Годишњи извештаји надлежних институција и Министарства	0	2020	1
Локални планови за побољшање доступности и приступачности здравствене заштите за осетљиве друштвене групе	планирани	Годишњи извештаји надлежних институција и Министарства	0	2020	1

3.3.11. Назив мере:	Спречавање и сузбијање болести и водећих ризика по живот и здравље становништва
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

Кроз реализацију ове мере планирано је повећање доступности здравствене заштите лицима са руралног подручја Града Ниша, пре свега у селима која немају здравствену амбуланту, као и свим непокретним лицима и на градском и на сеоском подручју, ангажовањем мобилних екипа (лекар и медицинска сестра). Такође радиће се и на унапређењу здравствене

заштите трудница, породилџа и беба као и праћење здравственог стања становништва на територији Града Ниша.

У циљу спровођења ове мере планирано је унапређење развоја и деловања Спортског диспанзера у Граду са високо развијеном спортском делатношћу у аматерском и професионалном спорту и многобројним активностима дечијих, школских и универзитетских клубова.

За потребе спречавања и сузбијања болести неопходно је праћење и евалуација здравственог стања маргинализованих група становништва и смањивање неједнакости у здравственој заштити - Ромског становништва, привремених азиланата тј. у популацији високог ризика.

За потребе реализације ове мере потребно је наставити процес повезивања здравствених установа у јединствену информатичку мрежу, унапређење епидемиолошког надзора над болестима, повредама и факторима ризика, унапређење регистара лица оболелих од болести и стања од већег јавноздравственог значаја и унапређење надзора над водећим заразним болестима и увођење електронског имунизационог регистара.

Како би се ова мера у потпуности реализовала потребна је добра припремљеност код одговора на ванредне ситуације и опасности по здравље, унапређење успешности система за рано откривање и сузбијање епидемија, као и обезбедиђивање одрживости и спровођења специфичних мера сузбијања епидемија и стандардизације лабораторијских процедура у систему раног откривања и сузбијања епидемија.

Радиће се на унапређењу спречавања и сузбијања хроничних незаразних болести и повреда, кроз континуирано унапређење програмске здравствене заштите у области спречавања и сузбијања кардиоваскуларних болести, унапређење програмске здравствене заштите у области спречавања и сузбијања дијабетеса типа 2, унапређење програмске здравствене заштите у области спречавања и сузбијања, као и раног откривања колоректалног карцинома, карцинома дојке и карцинома грлића материце. Спречавање и сузбијање професионалних болести, болести у вези с радом и повреда на раду спадају у делокруг ове мере.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности
Процењена вредност:

Извори финансирања: Буџет града Ниша, надлежна министарства, екстерна средства из донација и пројектног финансирања

Период спровођења: 2021- 2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Процент популације високог ризика обухваћен праћењем и евалуацијом здравственог стања у односу на укупан број популације ⁴³	%	Извештај		2020	

3.3.12. Назив мере:	Развој акција превенције и промоције здравља у заједници
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	<p>Промоција здравља и здравих стилова живота у циљу унапређења здравља, здравствене културе и превенције болести континуираним здравствено васпитним интервенцијама у локалној заједници. Спровође програма Института за јавно здравље изузетно је битно за спровођење ове мере.</p> <p>С обзиром на јако велики проценат малигних болести као и смртности због касног откривања карцинома, потребно је организовати скрининг програме у циљу што ранијег откривања одређених болести. Најбоље ефекте показао је скрининг у виду организованог програма када се на прегледе путем писама и заказаних термина позива целокупна циљна популација одређене територије. Тако да је на овај начин потребно организовати скрининг на карцином дебелог црева, дојке и грлића материце. Поред овога потребно је увести и скрининг депресије, скрининг употребе алкохола код младих и опште популације. Примарну превенцију и откривање болести у почетном стадијуму најбоље је реализовати организовањем акција „Отворена врата“ у централном објекту и свим здравственим станицама и амбулантама.</p> <p>Са друге стране кардио - васкуларне болести срца и крвних судова међу водећим су узрочницима смртности како у свету тако и код нас. Већина кардиоваскуларних болести може бити спречена благовременим деловањем на факторе ризика, док оболели захтевају што раније откривање болести и увођење адекватне терапије. Зато је јако важна едукација становништва о факторима ризика и превенцији кардио - васкуларних болести.</p>

⁴³ Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

Као један од начина за мобилизацију грађана на заједничке напоре у очувању и унапређењу здравља у урбаним срединама као и смањење фактора ризика, од велике важности је увођење и континуирано унапређење Програма „Здрав вртић“, „Здрава школа“ и „Здрав град“.

Будући да су хидатидозе и хелминтозе јако честа паразитска инфекција која представља велики здравствени проблем, испитивање тренда инциденције и преваленције хидатидозе код становништва, као и њено сузбијање од велике је важности. Са овим у вези директно је у вези и информисање, праћење и контрола одржавања санитарно хигијенског минимума, поготову за маргинализоване и социјално угрожене категорије.

Информисање грађана о здравој сексуалности, очувању и унапређењу сексуалног и репродуктивног здравља деце и младих битан је сегмент у реализацији ове мере. Са тим циљем потребно је формирање саветовалишта за сексуално и репродуктивно здравље младих и ван здравствених установа. Улога школског система у реализацији ове мере огледа се у изградњи правиланог психофизички развоја ученика усвајањем здравих образаца понашања у области правилне исхране и физичке активности, као и информисање и здравствено образовање предшколске и школске деце о цревним, паразитним и болестима прљавих руку. Континуирано унапређење спровођења здравствено васпитног рада у предшколским установама, основним и средњим школама. Поред овога важно је и здравствено образовање родитеља о имунизацији. Такође је важно упознавање како родитеља тако и наставника о све већем броју језичких поремећаја код деце и увођење обавезног теста на дислексију, дисграфију и дискалцулију у трећем разреду основне школе.

Потребно је наставити са добрим трендом у промоцији и подршци дојењу, јер је заштита, промоција и подршка дојењу колективна друштвена одговорност. Ову активност потребно је усагласити са циљевима и активностима Националног програма подршке дојењу, породичној и развојној нези новорођенчета. Потребно је радити на промовисању и подршци вредностима родитељства и родне једнакости.

Како би мера била спроведена ефикасније потребно је радити на развоју као и оснаживању мреже удружења која подржавају здравље и здраве изборе. Оснивање и рад савета за здравље у складу са законом и подзаконским актима који ће утврђивати предлог плана јавног здравља на локалном нивоу и пратити годишње спровођење плана кроз посебне програме из области јавног здравља, једна је од активности која је неопходна за успешну имплементацију ове мере.

Унапређење партнерства и друштвене укључености за здравље у ЈЛС и примена механизма за интегрисано управљање подстаћи ће оставрење ове мере.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности
Процењена вредност: 38.000.000

Извори финансирања: Буџет града Ниша, средства РС, надлежна министарства, екстерна средства из донација и пројектног финансирања

Период спровођења: 2021- 2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број превентивних мера спроведених на годишњем нивоу ⁴⁴	број	Годишњи извештаји надлежних институција и Министарства		2020	

3.3.13. Назив мере:	Обезбеђивање довољне физичке инфраструктуре у здравству
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	Како би здравствени систем задовољио све захтеве за очување здравља, превенцију и лечење свих категорија становништва потребно је уложити ресурсе у обнављање постојећих објекта здравствене заштите као и у изградњу нових. У ту сврху радиће се инвестиционо и техничко одржавање и санација објеката примарне здравствене заштите по Годишњем Програму уређења грађевинског земљишта и изградње као и текуће одржавање градских и сеоских здравствених станица и амбуланти по Плану и приоритетима Дома здравља. Примарна инвестиција која је планирана у планском периоду јесте улагање у Општу болницу секундарног здравственог система, чиме би се растеретио терцијални сектор у Нишу.

⁴⁴ Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

Остале инвестиције у области здравства су: Адаптација зграде која је уступљена за потребе Службе за медицину рада; трајно решење питања власништва и коришћења објекта Завода за здравствену заштиту радника; реновирање централне зграде Завода за хитну медицинску помоћ (санација подова и мокрих чворова; уградња система за дојаву пожара, израда инсталација за детекцију угљен-моноксида у гаражи); Инвестиције у call – center; стварање услова за обједињавање рада Завода за здравствену заштиту студената на једном месту; санација фасаде зграде Завода за плућне болести и туберкулозу Ниш; Завршетак радова на реконструкцији објекта Завода за здравствену заштиту радника Ниш; адаптација и инвестиционо одржавање апотеке „Чегар“ која се налази у оквиру Дома здравља.

Планом је предвиђен и наставак активности на формирању специјализованих апотека - апотека специјализованих за циљне групе корисника са хроничним и акутним болестима као и пресељењу неких организационих јединица на атрактивније локације. Планирани су радови на одржавању и адаптацији постојећих објеката према утврђеним приоритетима. Планирана је реконструкција постојећих зграда Клиничког центра Ниш и инвестиционо техничко одржавање. Наставак активности НУРДОРА, односно обезбеђивање функционисања и редовно одржавање, родитељске куће, обезбеђивање превоза деце на терапије, набавка опреме и дидактичких средстава. Инвестициони радови на објектима Специјалне психијатријске болнице “Горња Топоница” су планирани.

У Институту за лечење и рехабилитацију „Нишка Бања“ планиране су следеће институције: текуће одржавање фасаде стационара Радон, текуће одржавање фасаде Старог купатила са базенима I и II, текуће одржавање фасаде стационара Зеленгора, инвестиционо – техничко одржавање, опремање и уређење ентеријера базена бр.3, адаптација сале за катетеризацију, инвестиционо - техничко одржавање и опремање апартамана и салона у Институту, набавка и уградња топлотне пумпе.

Такође је за несметано функционисање и рад свих здравствених институција неопходна континуирана набавка неопходне медицинске и немедицинске опреме.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР

Процењена вредност: 4.000.000.000

Извори финансирања: Буџет града Ниша, Надлежна министарства, екстерна средства из донација и пројектног финансирања

Период спровођења: 2021-2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број објеката здравствене заштите којима је унапређено стање кроз инвестиционо, техничко и текуће одржавање	Број објеката	Годишњи извештаји надлежних институција и Министарства	/	2020	14
Општа болница формирана са пуном функционалношћу	број	Извештај	0	2020	1

3.3.14. Назив мере:	Развој система јавног здравља заснованог на доказима из истраживања
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе
Опис мере:	<p>Из Плана мреже здравствених установа РС, спровешће се анализе јавноздравствених кадрова и дефинисати потреба за једноздравственим кадровима које ће бити основа за континуирано спроводјење усавршавања кадрова из завода и института јавног здравља, дома здравља и других здравствених као и кадрова институција изван система здравствене заштите путем акредитованих академских програма.</p> <p>Успостављање сарадње установа у области образовања са институцијама државне управе, заводима и институтима јавног здравља, осталим институцијама и удружењима грађана на развоју нових компетенција заснованих на изазовима јавног здравља и потребама запослених у јавном здрављу.</p> <p>Потребно је радити на унапређењу простора, опреме и информационог система института и завода за јавно здравље, као и усаглашавање информационог система јавног здравља у институтима и заводима за јавно здравље, у циљу развоја јавноздравствених истраживања и иновација. Унапређење сарадње у истраживачком раду из приоритетних области јавног здравља између института за јавно здравље, академских институција у оквиру и изван здравственог сектора неопходно је за ефикасно спровођење ове мере.</p>

Како је обавеза ЈЛС да финансира програме јавног здравља на својој територији, потребно је радити на усклађивању прописа о финансирању програма јавног здравља на територији локалне самоуправе, да би се у перспективи успоставило континуирано одрживо финансирање ових институција.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности

Процењена вредност: 10.800.000

Извори финансирања: Буџет града Ниша, надлежна министарства, екстерна средства из донација и пројектног финансирања

Период спровођења: 2023-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број пројеката из програма јавног здравља финансиран из буџета	Број пројеката	Годишњи извештаји надлежних институција и Министарства	0	2020	9

3.3.15. Назив мере: Унапређење управљања, комуникације и партнерства за примену начела „здравље у свим политикама“

Тип мере: Регулаторни

Опис мере:

Концепт „Здравље у свим политикама“ је приступ који је препоручен као одговор на изазове које са собом носи развој међусекторске сарадње и укључивање свих субјеката друштва. У том смислу јако је важна интерсекторска политика, заједнички циљеви и интегрисани одговори на постојеће проблеме и изазове, партнерство са невладиним и приватним сектором је основа заједничког управљања односно ефикасног спровођења здравља у свим политикама. Успешна примена овог концепта захтева институционализовани процес интерсекторског решавања проблема, утврђивање мандата и одговорности, иницијатива, финансирања односно буџета и одрживих механизма за рад владиних установа у области јавног здравља.

Из тог разлога јако је битан развој и унапређење система за примену партиципаторног управљања за здравље, усклађивање са успостављеним системом за прикупљање података, анализу и извештавање о здрављу и одредницама здравља на свим нивоима према препорукама СЗО и ЕУ.

Развијање механизма заступања за здравље на свим нивоима, кроз успостављење и оснаживање партнерстава између доносиоца одлука, истраживачких, академских, и јавноздравствених установа, једна је од битних активности у реализацији ове мере.

Битно је кроз активности мреже завода и института за јавно здравље унапредити комуникацију о здрављу и одредницама здравља, и развити иновативни, ефикасни и одрживи здравствени системим.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности

Процењена вредност: /

Извори финансирања: /

Период спровођења: 2021-2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број аката којим се успоставља систем за примену партиципаторног управљања у области јавног здравља	Број	Годишњи извештаји надлежних институција и Министарства	0	2020	1

3.3.16. Назив мере: Заштита менталног здравља становништва

Тип мере: Информативно-едукативне

Опис мере:

У последњих пар година тренд, начин живота и спољашњи фактори утичу и озбиљно угрожавају ментално здравље људи. Велики проблем је тај да се ментално здравље и даље често посматра као ниски приоритет иако је ментално здравље национални капитал и представља интегрални део индивидуалног здравља и добробити, као и здравља и добробити заједнице, њеног развоја и обнове, а квалитетна заштита менталног здравља је легитимно људско право.

С обзиром на доминантну културу занемаривања и изопштавања људи са менталним болестима, неопходно је да се развију и спроведу свеобухватни системи заштите менталног здравља који су засновани на доказима који су делотворни, прихватљиви и одрживи. Са тим у вези радиће се на превенцији и унапређењу менталног здравља кроз стручно планирање и спровођење информативних кампања, перманентну едукацију путем различитих средстава информисања и ширење мрежа саветовалишта за групе становништва под различитим ризицима, затим на развоју савремене дијагностике и третман заснован на доказима (уз формулисање индивидуалног плана лечења и примену комбинације фармаколошких и нефармаколошких интервенција), који се базира на тимском раду и којим руководи додатно обучен кадар, али и осавремењивању и хармонизацији постојећих едукативних програма из психијатрије одраслог доба, дечије и адолесцентне психијатрије, клиничке психологије и осталих повезаних области и подстицање мултицентричних истраживања.

За адекватан рад на превенцији и лечењу менталног здравља пре свега је неопходно унапређење нормативног и институционалног оквира заштите менталног здравља и у односу на потребе становништва створити услове за развој центара за заштиту менталног здравља у заједници.

Унапређење менталног здравља (примарна превенција), скрининг, правовремена дијагностика и третман (секундарна превенција), као и интегративно лечење засновано на доказима, усмерено ка опоравку и спречавању компликација (терцијарна превенција), треба да буду најважнији кораци у побољшању менталног здравственог стања популације у који треба да буду укључени здравствени радници, удружења и породица.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности

Процењена вредност: /

Извори финансирања: /

Период спровођења: 2021-2027.

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Нови нормативни и институционални оквир заштите менталног здравља и у односу на потребе становништва	Број	Годишњи извештаји надлежних институција и Министарства	0	2020	1

3.3.17. Назив мере:	Унапређење спортске инфраструктуре
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

Изградња нове спортске инфраструктуре од великог је значаја за развој спорта и рекреације и опште благостање грађана. У планском периоду планирано је улагање у изградњу Атлетског стадиона. Атлетика као базични спорт је сарадњом Министарства просвете, науке и технолошког развоја и Српског Атлетског Савеза уведена у основне школе као изборни предмет за ученике од првог до четвртог разреда (Дечија атлетика), чиме је препознат њен значај за правилан раст и развој деце. Постоји иницијатива да се атлетика у наредном периоду промовише и омасови, а у складу с тим и потреба да се изгради атлетски стадион у Нишу. Атлетски стадион би омогућио рад са великим бројем деце, која би касније била селекционисана за одговарајуће спортове или дисциплине, чиме би се омогућио развој врхунског спорта. Стадион би требало да буде изграђен према стандардима World Athletics-a (IAAF) са инфраструктуром која би омогућила развој тркачких, скакачких и бацачких атлетских дисциплина. Локација која би највише одговарала овој намени је приобаље реке Нишаве, на месту где је планом требало да се изгради "Нишка Арена". Ова локација би омогућила да се атлетски стадион повеже са спортско-рекреативном зоном и уређеном трим стазом дуж реке Нишаве и даље са спортско-рекреативним локалитетима у широј околини града. Такође, неопходна је и реконструкција атлетске стазе на градском стадиону "Чаир", како би се број спортиста и рекреативаца повећао.

У Нишу постоји одређени број теретана на отвореном (Делијски вис, обала реке Нишаве, Сомборски булевар, у паркови у појединим градским општинама...). Ревитализацијом и изградњом нових теретана на отвореном, омогућиће се грађанима већа доступност инфраструктурним објектима за спорт и рекреацију, чиме би се повећао укупан број особа које се баве спортом и рекреацијом. Изградња нових теретана на отвореном треба да буде у складу са анализираним потребама за изградњу нових спортско-рекреативних објеката, као и анализом постојећег стања, а у складу са урбанистичким планом. Трим стазе омогућавају укључивање у вежбање великог броја људи без обзира на пол, године

старости и новог фитнеса. Активности које се изводе у природном амбијенту (вода, ваздух, сунце) имају великих позитивних ефеката на организам. Изградњом трим стаза на подручју града Ниша, биће омогуће грађанима, могућност коришћења појединачно, у пару, групно итд., без обзира која врста трим стаза буде била изграђена ("Vita - parcours", "Trim - looper", "Trim - parcours" или "Fitometar"). Локација која би највише одговарала овој намени је приобаље реке Нишаве, и спомен парк на Бубњу, те ће у планском периоду бити реализоване трим стазе на овим локацијама.

У планском периоду, планирано је улагање у Аду Женеву. Реализацијом ове мере било би могуће укључивање великог броја грађана у спортске у рекреативна активности.

Изградња нових тренажних и мултифункционалних спортско-рекреативних објеката, у складу са урбанистичким планом се поставља као прека потреба грађана у Нишу, па ће сходно томе бити и улагања.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР

Процењена вредност: 450.000.000

Извори финансирања: буџет града, ресорна министарства, КУЈУ, ЕУ средства

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број атлетских стадиона	број	Изв.	0	2020	1
Број нових теретана на отвореном	број	Изв.	0	2020	5
Број нових трим стаза	број	Изв.	0	2020	2
Број мултифункционалних сала	број	Изв.	0	2020	1
Сала за гимнастику	број	Изв.	0	2020	5
Комплекс Ада Женева	број	Изв.	0	2020	1

3.3.18. Назив мере:	Ревитализација, реконструкција и адаптација постојећих спортско рекреативних и туристичких објеката и терена за спорт, рекреацију и екстремне спортове
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)
Опис мере:	<p>Ревитализација спортско рекреативних и туристичких објеката и терена, пешачких и бициклистичких стаза у окружењу Града Ниша у парковима природе Јелашничка и Сићевачка клисура, Сува планина, Калафат, Сићевачке планине, омогућиће укључивање великог броја грађана у спортско рекреативне активности у свим годишњим добима. Ова мера подразумева анализу стања спортско рекреативних и туристичких објеката и терена, креирање и усвајање предлога плана за адаптацију и реконструкцију објеката на основу анализа постојећег стања и заинтересованих страна, усвајање плана за адаптацију и реконструкцију и реализацију програма адаптације.</p> <p>У краткорочном периоду, планирана је ревитализација и завршетак радова на градском стадиону-Стадиону Чаир, али и улагања у друге стадионе у Нишу, као и у СРЦ „Чаир“. Адаптација и ревитализација планинарског дома на Бојаниним водама подразумева инвестиционо улагање у реконструкцију дома који је изгорео у пожару. Дом је у власништву Планинарског савеза града Ниша. Ова мера подразумева адаптацију постојећег стања и оспособљавање дома за поновно функционисање. Потребно је урадити анализу тренутног стања, предлог плана адаптације (врсте радова), усвајање плана и ревитализацију. Мера ревитализације планинарског дома у Островици подразумева уређење и адаптацију дома и омогућавање поновног функционисања дома. Потребно је урадити анализу тренутног стања, предлог плана адаптације (врсте радова), усвајање плана и ревитализацију. Преко територије града Ниша пролази део „Европског пешачког пута Е7“ који пролази кроз: Португалију, Шпанију, Андору, Француску, Италију, Словенију, Хрватску, Мађарску и Србију. Мера која се односи на део „Европског пешачког пута“ (део који пролази преко територије града Ниша - Церјанска пећина, Каменички вис, излетиште Дабило, Чегар, Нишка тврђава, Ђеле кула, Медијана, Нишка Бања, Коритњак, Сува планина, Мосор, Бојанине Воде, Трем), подразумева уређење пешачких и рекреативних стаза. Потребно је ревитализовати, обележити и маркирати нишку планинску трансверзалу у дужини од 143 км.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: КЛЕР Процењена вредност: 600.000.000 РСД Извори финансирања: буџет Града, ЕУ фондови, ресорна министарства, КУЈУ, ЈПП Период спровођења: 2021-2027</p>

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Ревитализован и завршен стадион Чаир	Број	Извештај	0	2021	1
Ревитализовани и обновљени планинарски домови	ком	Извештај	0	2021	2
Обележени планинарски путеви и стазе	км	Извештај	0	2021	143
Обновљење локације за екстремне спортове	ком	Извештај	0	2021	5
Обновљени стадиони	ком	Извештај	0	2021	3
Обновљене спортске сале	ком	Извештај	0	2021	6

3.3.19. Назив мере:	Повећање доступности објеката за спорт и рекреацију и промоција и популаризација спортских и рекреативних активности за све популационе групе
Тип мере:	Информативно-едукативне
<p>Опис мере:</p> <p>Ова мера подразумева промовисање, популаризацију и развијање такмичарског, рекреативног, школског и универзитетског спорта за све популационе групе. Промовисање и стварање услова за укључивање што већег броја деце, предшколског и школског узраста, омладине, радно активног становништва, жена и особа са инвалидитетом. Оснивање спортских клубова, клубова за рекреацију, секција за рекреацију при клубовима, испостава клубова у општинама и др. Ова мера подразумева и промоцију и популаризација спорта и рекреације на сеоским подручјима (организацију такмичења у оквиру Сеоских олимпијских игара и др), као и подршка клубовима и појединцима који својим резултатима доприносе промоцији спорта и града.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности</p> <p>Процењена вредност: 10.000.000</p> <p>Извори финансирања: буџет Града, ЕУ фондови, ресорна министарства</p> <p>Период спровођења: 2021-2027</p>	

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број реализованих промоција такмичарског спорта (такмичења и др)	Број	Извештај	0	2020	50
Процент становништва које се рекреира	%	Истраживање	20	2018	32

3.3.20. Назив мере:	Подизање капацитета стручног рада у области спорта и рекреације				
Тип мере:	Информативно-едукативне				
<p>Опис мере:</p> <p>Ова мера подразумева унапређење образовне и струковне компетентности спортских стручњака и стручњака у спорту и рекреацији. У складу са Законом о спорту и новим Правилником о стручном оспособљавању и усавршавању за обављање одређених стручних послова у спорту и Правилником о номенклатури спортских занимања и звања, потребна је континуирана едукација и доедукација стручног кадра за област спорта и рекреације. Овом мером би се омогућило оспособљавање стручног кадра за спровођење тренажног процеса и рекреативних програма са свим популационим групама. Мера би допринела повећању нивоа професионалне компетентности спортских стручњака и стручњака у спорту и рекреацији.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: ФСФВ и Управа за друштвене делатности</p> <p>Процењена вредност: 500.000 годишње</p> <p>Извори финансирања: буџет града, Универзитет у Нишу, ресорно министарство</p> <p>Период спровођења: 2021-2027</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број нових струковних, академских и мастер специјализација	Број	Извештај	0	2021	200
Број нових стручњака у области спорта и рекреације /тренери, специјалисти ..../	број	Извештај	0	2020	200

3.3.21. Назив мере:	Унапређивање услова за развој врхунских спортиста и врхунских спортских резултата
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе
Опис мере:	
<p>Мера подразумева повећање броја врхунских спортиста и врхунских спортских резултата кроз стварање и унапређивање услова за тренинг. Инвестирање у спортисте и омогућавање несметаног тренажног процеса довешће до стварања врхунских спортских резултата и могућност учествовања у репрезентативним селекцијама.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности Процењена вредност: 220.000.000 РСД годишње Извори финансирања: град Ниш, приходи установа Период спровођења: 2021-2027</p>	

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број нових категорисаних клубова са врхунским спортистима	Број	Извештај	9	2020	3
Број нових категорисаних спортиста са врхунским спортским резултатима	Број	Извештај	0	2020	50
Број нових репрезентативаца/ки	Број	Извештај	0	2020	12

Приоритетни циљ 3.4.	Показатељ	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
Омогућити младима активну улогу и равноправност у друштвеном животу и једнака права и могућности за развој својих потенцијала	Незапослени млади, као % незапослених лица	%	НСЗ	21,8	12
	Становништво - Млади (15-29 година), као % укупног становништва	%	РЗС – Витална статистика	16,5	25
	Стопа зависности млађег становништва	%	РЗС – Витална статистика	21.4	14
<p>Образложење:</p> <p>Млади у свим развијеним срединама и друштвима представљају најзначајнији покретач промена и напредка, јер су управо задовољни, образовани и финансијски самостални млади људи они који изграђују успешна и напредна друштва. На основу података из Локалне стратегије за бригу о младима града Ниша за период 2015-2020 у Нишу живи више од 49.420 младих особа, а овај број је знатно већи због доласка великог броја студената из околних градова и мањих средина. Анализом положаја и потреба младих сагледани су највећи проблеми са којима се млади на територији града суочавају и дефинисани су јасни циљеви и мере за њихово превазилажење. Дефинисана је потреба подршке младима, једнакости и једнаких шанси као и забрана дискриминације, јачања свести о значају младих и њиховој друштвеној улози, као и активног учешћа младих, одговорности, солидарности и безбедности младих.</p> <p>На овом пољу је доста урађено и положај младих јесте унапређен, али не у довољној мери. Потребно је да се спроведу додатна истраживања о капацитетима и потребама младих за наредни период како би се на основу упоредне анализе одредили приоритети за јачање капацитета младих и њиховог положаја у локалној заједници. Закон препознаје младе као приоритетну друштвену категорију, кроз различите националне стратегије (Национална стратегија за младе, Стратегију каријерног вођења и саветовања у Републици Србији, Национална стратегија запошљавања за период 2011–2020, Стратегија развоја спорта у Републици Србији, Национална стратегија одрживог развоја, Стратегија за примену Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине, Стратегија националне безбедности, Стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља, Стратегија за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и у партнерским односима, Стратегија превенције и заштите од дискриминације и многе друге), различите акционе планове и оснивање Савета за младе. Због свега претходно наведеног јасан је значај који млади имају за успешан развој и унапређење читавог друштва и свих сегмената и због тога унапређење положаја и капацитета младих мора бити један од главних приоритета Плана развоја града Ниша за период 2021-2027. Младима који живе на територији града Ниша је неопходна боља и квалитетнија здравствена заштита, квалитетније образовање које подразумева и неформално образовање као и већу понуду стучних пракси, више</p>					

активности и програма за промоцију родне равноправности и социјалне инклузије свих рањивих група и националних мањина, а посебно већи ангажман градских институција како би млади више веровали у институције.

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

Циљеви одрживог развоја, такође познати и као глобални циљеви, представљају универзални позив на деловање ради искорењивања сиромаштва, заштите животне средине и обезбеђивање мира и просперитета за све. Потребе и положај младих се провлаче кроз готово све циљеве одрживог развоја, док за неке од њих представљају и приоритет при реализацији дефинисаних циљева.

Добро здравље
Квалитетно образовање
Родна равноправност
Достојанствен рад и економски раст
Смањење неједнакости
Мир, правда и снажне институције

Ово су само неки од циљева одрживог развоја који су управо и циљеви за унапређење положаја и капацитета младих на свим нивоима. Младима који живе на територији града Ниша је неопходна боља и квалитетнија здравствена заштита, квалитетније образовање које подразумева и неформално образовање као и већу понуду стучних пракси, више активности и програма за промоцију родне равноправности и социјалне инклузије свих рањивих група и националних мањина, а посебно већи ангажман градских институција како би млади више веровали у институције.

Предложене мере за остваривање приоритетног циља

3.4.1. Назив мере:	Повећање самосталности у раду Канцеларије за младе Града Ниша и обезбеђивање адекватног простора за рад омладинских организације				
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)				
Опис мере:	<p>Канцеларија за младе Града Ниша основана је 2012. године и ради на унапређењу омладинске политике у области образовања, спорта, коришћења слободног времена, повећања запослености, информисања, здравства, културе, равноправности полова, спречавању насиља и криминалитета итд. Међутим, као део Градске управе за друштвене делатности Града Ниша, Канцеларија нема јасну и недвосмислену самосталност у одлучивању и доношењу одлука. Припадање одређеној управи успорава процес напредовања и видљивости Канцеларије за младе па је изражена потреба повећања самосталности у процесу доношења одлука Канцеларије за младе Града. Очекивани резултат мере биће повећана ефикасност КЗМ-а.</p> <p>Омладинске организације за своје активности користе простор у Официрском дому, који се користи и за друге намене, и простор кеја за летња дешавања, док у оквиру градских општина немају одређен простор.</p> <p>Организацијама младих и за младе, али пре свега младима у Нишу је потребан посебан простор који би се користио за потребе различитих пројектних активности у оквиру подизања омладинских капацитета, стручног усавршавања, едукације, унапређења културе и спорта. Потребно је обезбедити простор који би имао веће капацитете и који би био погодан за организацију програма за младе и у време летњег (отворени) и зимског (затворени) периода. Овакав простор би био у власништву и надлежности града, али би искључиво млади и организације и институције које раде са младима били корисници тог простора. Овакав комплекс би требало да има довољно капацитета за одржавање већих манифестација и мање просторије које би се користиле за различита предавања, презентације, састанке омладинских организација, пробе бендова, књижевне вечери и промоције, и за све друге активности које доприносе унапређењу положаја младих и подизању капацитета омладинских организација у Нишу.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности Процењена вредност: 12.000.000 Извори финансирања: буџет града, ресорно министарство, ЕУ средства Период спровођења: 2022-2027</p>				
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број простора за потребе младих	Објекат	Извештај Канцеларије за младе	1	2020	5
Измењена одлука о Формирању Канцеларије за младе Града Ниша, као засебне целине	Документ	Извештај КЗМ, СГ	0	2020	1

3.4.2. Назив мере:	Промоција остварених резултата младих				
Тип мере:	Информативно-едукативна				
<p>Опис мере:</p> <p>Град Ниш заједно са градским институцијама које брину о младима има ауторитет и капацитете да у јавности кроз медије и средства информисања промовише омладинске иницијативе и рад омладинског сектора. Резултати великог броја пројеката који су финансирани од стране Града Ниша, Министарства владе РС али и страних донатора и програма Европске Уније и који су успешно реализовани нису у довољној мери представљени локалној заједници. Млади и њихов ангажман нису заступљени у медијима и то се може променити иницијативама за сарадњу између ОЦД и локалних медија, али и транспарентном подршком предствника градских институција.</p> <p>Поред поменутог, потребно је укључити експерте, који би својим саветима помогли запосленима у Управи, а све у циљу побољшања положаја младих. Такође, у рад органа који се баве младим људима, потребно је укључити и особе из цивилног сектора, који би приказали реално стање на терену. Својим конкретним примерима и саветима могли би да помогну у даљем развоју омладинске политике на територији Града Ниша.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности Процењена вредност: 700.000 Извори финансирања: буџет града, ресорно министарство, ЕУ средства Период спровођења: 2022-2027</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број информативних кампања са циљем упознавања јавности о пројектима младих и за младе	Број	Извештај КЗМ, прес клипинг	0	2020	10

3.4.3. Назив мере:	Подизање свести о значају активног учешћа младих у друштву међу свим члановима локалне заједнице				
Тип мере:	Информативно-едукативна				
<p>Опис мере:</p> <p>Успешност реализовања ове мере зависи од промоције рада омладинског сектора и неформалног образовања кроз медије, институционалне подршке младима кроз пројекте финансирања омладинских иницијатива и пројеката. Укључивање младих у процесе доношења одлука би могло бити реализовано кроз формирање Савета за младе Града Ниша</p> <p>Реализацији мере допринеће и веће укључивање представника студената у градска дешавања. Према истраживањима Канцеларије за младе Града Ниша, спроведених током марта и априла 2021. године, више студената Универзитета у Нишу истакло је важност видљивости младих на дешавањима у Граду. Под тим се конкретно мисли на позивање младих људи на дешавања у организацији Града Ниша, као што су: полагање венаца поводом Државних празника, позивање младих на годишње пријеме Градоначелника/це Града Ниша, позивање на доделу највиших признања града и сл. Кроз ову меру млади из Града би имали своје представнике на градским дешавањима, који би били видљивији осталим грађанима Ниша те би на потпуно равноправан начин учествовали у поменутиим активностима.</p> <p>Успешности реализације мере допринеће и већа укљученост младих ван организација, цивилног сектора и експертске и стручне јавности у област развоја омладинске политике. На основу Стратегије за младе, предвиђа се већа укљученост младих не само у рад Канцеларије за младе Града Ниша, већ и у свим другим установама, које се баве младим људима. Потребно је укључити експерте из земље и иностранства, који би својим саветима упутили запослене у Градској управи на који начин могу да побољшају положај младих.</p> <p>У рад органа који се баве младим људима потребно је укључити особе из цивилног сектора, који би приказали реално стање на терену. Својим конкретним примерима и саветима могли би да помогну у даљем развоју омладинске политике на територији Града Ниша. Иначе, јако је важно истаћи да омладинску политику чине све мере и активности државних органа, институција и организација које су усмерене на побољшање положаја и животних прилика младих, а у односу на њихове потребе. С тим у вези, јако је важно да се у рад укључе и представници стручне јавности. Као исход поменутог потребно је да се организују јавне расправе на тему развоја омладинске политике у Граду Нишу.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности Процењена вредност: 100.000 годишње Извори финансирања: буџет града, ресорно министарство, ЕУ средства Период спровођења: 2021-2027</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Млади укључени у градске	Број	Извештаји	0	2020	5

манифестације активним програмима	градских манифестација са учешћем младих	организатора, извештаји КЗМ			
Број периодичних, редовних састанака са представницима цивилног сектора и стручне јавности	Број састанака (квартално)	Извештаји КЗМ,	Прес клипинг	2020	1

3.4.4. Назив мере:	Стварање једнаких услова за социјалну инклузију младих ОСИ				
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)				
Опис мере:					
<p>У циљу реализације мере треба да се омогући несметано кретање јавним просторима и прилазак свим институцијама постављањем рампи, звучних семафора и других, прописаних помагала. Овом мером треба да се обезбеди и олакша нормалан свакодневни живот младих особа са инвалидитетом и њихово активно учешће у активностима у оквиру града.</p> <p>Реализацији мере допринеће и афирмативне мере у образовним и спортским институцијама, али и у јавним институцијама, по питању стварања услова за несметани рад ОСИ..</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности Процењена вредност: 12.000.000 Извори финансирања: буџет града, ресорно министарство, ЕУ средства Период спровођења: 2021-2027</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број новопостављених рампи у школама, на факултетима и прилазу спортским теренима на којима оне недостају	Број	Извештаји КЗМ и самих институција	0	2020	20

3.4.5. Назив мере:	Развој јавних политика за младе				
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе				
Опис мере:					
<p>Потребно је спровести истраживање о потребама и капацитетима младих, које би укључило и ниво заинтересованости младих за самозапошљавање и за различите стручне праксе. Доношење стратешког развојног документа и акционог плана за бригу о младима би дорпинело препознавању омладинског предузетништва као приоритетног за унапређење позиције младих на тржишту рада, а јавним политикама требало би да се препозна а затим и реализује пракса да Град Ниш стипендира стручне праксе младих на територији града, али и ван земље. Отварање клуба за младе, у сарадњи са Националном службом за запошљавање, омогућило би адекватније и брже запошљавање младих као и њихово професионално усмеравање.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности Процењена вредност: 100.000 Извори финансирања: буџет града, ресорно министарство, ЕУ средства Период спровођења: 2021-2023</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Отворен Клуб за запошљавање младих, у сарадњи са НСЗ	Број	Званични извештаји КЗМ и НСЗ	0	2020	1

3.4.6. Назив мере:	Превенција ризичних понашања и вршњачког насиља међу младима				
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе				
Опис мере:					
Институционална подршка и међусекторска сарадња је кључна за спровођење ове мере. Школске институције					

треба да снесе већу одговорност за вршњачко насиље и деликвентно понашање ученика и та одговорност треба да буде контролисана од стране надлежних органа (МУП). Сарадња образовних институција и ОЦД које се баве ови темама је један од приоритета за превенцију ризичног понашања и вршњачког насиља међу младима, а Град Ниш би овакве програме сарадње требало да подржава јавно кроз медије, институционално кроз стратешка документа и планове рада и финансијски кроз финансирање тих пројеката и иницијатива.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности

Процењена вредност: 500.000 годишње

Извори финансирања: буџет града, ресорно министарство, ЕУ средства

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број нових предавања и активности са темом штетности психоактивних супстанци	Број предавања/годишње	Извештаји, прес клипинг, друштвене мреже	0	2021	5
Број промоција здравих стилова живота (едукација, вршњачки едукатори, промотивни материјал, активне друштвене мреже)	Број/годишње	Извештаји, штампани материјали, прес клипинг, уговори	0	2020	10

3.4.7. Назив мере:	Омладинско признање Града Ниша				
Тип мере:	Подстицајна				
Опис мере:					
<p>У граду Нишу формиран је велики број признања, које се додељују истакнутим појединцима и/или институцијама (награда „11. јануар“, књижевна награда „Бранко Миљковић“, награда за толеранцију „Цар Константин..“). Међутим, млади града Ниша немају прилику да буду промовисани и награђени од стране свог града (не узимајући у обзир ученике и студентске стипендије). Формирањем награде, млади би имали додатни подстицај да се баве науком, културом, спортом, активизмом и тако редом. Позитиван пример је постојање Студентске мировне награде, која се додељује у Трондхеиму у Норвешкој.</p> <p>Град Ниш препознаје квалитет младих, те би формирање омладинског признања које би се додељивало младим и талентованим људима, допринело бољем положају и видљивости младих у Граду.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности</p> <p>Процењена вредност: 500.000 годишње</p> <p>Извори финансирања: буџет града, ресорно министарство, ЕУ средства</p> <p>Период спровођења: 2021-2027</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Омладинско признање Града Ниша	Документ	Одлука	0	2020	1
Број омладинских признања	Број/годишње	Одлука о додели признања	0	2020	10

3.4.8. Назив мере:	Развој дијалога младих са доносиоцима одлука				
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе				
Опис мере:					
<p>Увођење механизма за дијалог између младих и представника доносиоца одлука би била један од начина да се сагледају мишљења и потребе младих приликом формирања одређених одлука у Граду. ЕУ у оквиру Стратегије за младе 2019. – 2027. предвиђа дијалог са младима, као добар вид комуникације младих и доносиоца одлука, што се кроз праксу и потврдило.</p> <p>Дијалог са доносиоцима одлука би био реализован 6 пута годишње и углавном приликом доношења одлука које могу утицати на животе младих људи. Представници града (градоначелник, члан градског већа ресорно задужен за омладину и спорт ...) би једном годишње формирали циклус дијалога са младима са одговарајућим називом и ужом темом. У дијалог младих са доносиоцима одлука важно је укључити све младе људе, без обзира на њихову припадност и/или социјални статус.</p>					

Као резултат дијалога, представници Града прикупљали би и анализирали резултате те би на крају доносили одлуке које се тичу младих људи.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности

Процењена вредност: /

Извори финансирања: /

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Успостављен и реализован механизам редовног дијалога младих са доносиоцима одлука	Број дијалога/ годишње	Годишњи извештаји СГ и КЗМ	0	2020	6

3.4.9. Назив мере:	Мапирање организација за младе и њихових потреба
Тип мере:	Подстицајна

Опис мере:

Мапирање потреба организација за младе и потреба младих људи, довело би до реалног сагледавања проблема младих у граду. Циљ ове мере је пре свега сагледавање потреба младих али и указивање на проблеме са којима се млади сусрећу. Разлог за ову меру је уочена недовољна повезаност између градских институција које се баве младима са једне стране и младих са друге стране.

У циљу реализације ове мером била би формирана радна група у оквиру Градске управе, која би била задужена за спровођење мапирања потреба организација за младе и младих људи, како би ове мапираних потребе прослеђивали надлежним градским институцијама и организацијама, задуженим за реализацију потребних активности, мера и решења.

За реализацију ове мере користили би се ресурси постојећих институција за младе (Канцеларија за младе Града Ниша, одсек за спорт, невладине организације, итд...) .

Кроз интерактивни веб портал Канцеларије за младе Града Ниша, млади људи би свакодневно могли да исказују своје потребе у, за то дизајнираним, онлајн упитницима, уз транспарентност целог процеса и обавештавање јавности о актуелним темама, тј. проблемима. Ова транспарентност омогућила је, већ планским документом предвиђену активност, укључивања шире јавности у рад младих.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности

Процењена вредност: 800.000 годишње

Извори финансирања: буџет града, буџет министарства, ЕУ фондови, донаторски програми

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Одржани састанци са представницима организација за младе	Број састанака годишње	Извештаји, Зписници, прес клипинг веб сајт	0	2020	24
Одржани састанци са представницима младих	Број састанака годишње	Извештаји, Зписници, прес клипинг веб сајт	0	2020	24
Мапираних потребе младих	Број	Урађени документ	0	2020	1

МЕРЕ ИЗВАН ПРИОРИТЕТНИХ ЦИЉЕВА У ОКВИРУ РАЗВОЈНОГ ПРАВЦА ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ

Назив мере:	Мера објективног и правременог информисања грађана о темама од интереса за живот и рад у локалној заједници
	Информативно-едукативне

Опис мере:

Општи циљ мере је унапређење система јавног информисања кроз хармонизован позитивни правни оквир који гарантује слободу изражавања, слободу медија, безбедност новинара, медијски плурализам, развијено медијско тржиште, оснажену новинарску професију, едуковано грађанство и институције способне за примену регулативе

Ова мера била би реализована кроз:

- Израда Стратегије комуникације и партиципације (у периоду предвиђеном за реализацију Плана развоја, Град Ниш израдиће Стратегију комуникације и партиципације која ће се заснивати на тачним, потпуним и ажурираним подацима које ће обезбедити сви актери који буду учесници у процесу израде овог документа. Циљ израде Стратегије је утврђивање основних смерница развоја комуникације органа и посебних организација Града Ниша,

успостављање основних комуникацијских процедура, дефинисање смерница за комуникацију органа Града Ниша са грађанима, привредним субјектима, удружењима грађана или удружењима привредних субјеката и другим организацијама цивилног друштва, научно истраживачким, струковним и другим организацијама као и представницима државних органа и другим циљним јавностима, као и дефинисање кључних активности, којима се унапређује однос органа Града Ниша са циљним јавностима, повећава транспарентност рада, као и учешће грађана у доношењу одлука). Израда овог документа реализоваће се у оквиру USAID пројекта за одговорну власт GAI, који реализује Канцеларија за локални економски развој.

- Утврђивање јавног интереса у области информисања кроз активно учешће грађана и грађанки -у периоду предвиђеном за реализацију Програма развоја, Град Ниш ће усавршити постојеће и успоставити нове мере и алате за комуникацију са грађанима и грађанкама на идентификовању приоритетних тема које би биле предмет медијских пројеката. За реализацију ове мере, потребна је и помоћ самих медија који би помогли да информација стигне до што већег броја грађана. На овај начин, јача се поверење између грађана и руководства Града и доприноси транспарентности рада ЈЛС. Истовремено, ЈЛС се помаже да идентификује потребе заједнице и дође до креативнијих начина за решавање проблема. Потребно је да надлежна управа или служба за информисање при кабинету градоначелника направи план промотивних активности ка грађанима у сврху едукације/информисања о томе зашто је битно да се укључе у дефинисање избора тема.
- Партиципативност грађана у утврђивању јавног интереса за финансирање пројеката у култури(у периоду предвиђеном за реализацију Програма развоја, Град Ниш успоставиће неку врсту заједничког рада са грађанима на идентификовању приоритетних тема које би биле предмет финансирања пројеката из области културе. То се може постићи путем информатора који се дистрибуирају на адресе грађана, обавештења на друштвеним мрежама, саопштења за јавност, интернет странице и др. Значајну улогу у дефинисању јавног интереса имају установе културе које би управо биле задужене за комуникацију са грађанима на ову тему).
- Остваривање права на правовремено информисање на језику националне мањине.
- Подстицање и подршка локалне самоуправе организацијама и установама у области културе, спорта, младих, животне средине и ОСИ за учешће на конкурсима релевантних министарстава и домаћих и страних фондова. ЈЛС треба у наредном периоду треба да оформи тело које ће бити задужено за комуникацију са установама и организацијама, а у вези са пројектним финансирањем пројеката из средстава надлежног министарства, односно страних фондова. То тело би имало задатак да процењује да ли су пројекти од интереса за Град и уколико јесу, оно је задужено за пружање подршке приликом конкурсисања.
- Већа подршка активној партиципацији особа са инвалидитетом у сегментима друштва, пре свега на пољу културе, стваралаштва, младих кроз подршку медијима које се баве темама које подразумевају већу укључену ОСИ, и као публице и ако ствараоца, као и активностима уклањања свих физичких баријера за приступ ОСИ установама културе и просторима на којима се одржавају културно-уметнички програми. Прилагођавања програмских садржаја медија може да са реализује кроз пројектно суфинансирање појединих медија јер немају исти начин презентације информација.
- Квалитет информисаности подићи ће се и обуком медијских кадрова за коришћење знаковног језика и стварање техничких услова медија за превођење програма на знаковни језик и титловање; Обезбеђивање техничких услова за прилагођавање портала слабовидим и слепим особама; Повећање средстава за пројектно финансирање производње садржаја и превода програма намењених особама са инвалидитетом или националним мањинама
- Подстицање производње програма који доприносе заговарању родне равноправности и деконструкцији родних стереотипа и улога. Ово се може реализовати повећањем средстава на буџетској позицији за родну равноправност која ће, између осталог, служити за финансирање појединих програма који заговарају родну равноправност и једнаке могућности.
- Подршка програмима радионица које афирмишу филмску и аудио-визуелне уметности код деце и младих. Град Ниш ће у наредном периоду кроз конкурс за финансирање пројеката у култури, посебно вредносвати програме који афирмишу деље стваралаштво.
- Промоција и афирмација програма из области савременог стваралаштва (књижевност и издаваштво, позоришна уметност, уметничка игра, музичка уметност, визуелне уметности, филмска уметност, деца и млади, националне мањине) и већа видљивост деце и младих из нишке уметничке и музичке школе и Факултета уметности
- Већа информисаност свих категорија грађана кроз подстицаје медија за производњу квалитетних и разноврсних медијских садржаја који задовољавају потребе за информисањем различитих друштвених група,
- Подстицање производње и реализације програма за подизање нивоа медијске писмености грађана и грађанки, као и повећање производње on-line садржаја

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за друштвене делатности

Процењена вредност: 5.000.000 годишње

Извори финансирања:буџет града

Период спровођења: 2021-2027

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 4: УПРАВЉАЊЕ

SWOT анализа развојног правца: Управљање

CHAGE	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Велики број пројеката који се тичу добре управе • Пилот сервиси за партиципаторну демократију који имају 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољан квалитет пружених услуга крајњим корисницима, спора и компликована администрација,

ефекта

- Организациона јединица која се бави припремом и реализацијом пројеката и припремом и пређењем јавних политика
- Добра сарадња са Републиком Србијом, другим нивоима власти, али и разграната мрежа међународних партнера
- Стални рад на реформи градске управе, оптимизацији административних поступака
- У систему локалне самоуправе постоје искусни и квалификовани појединци који могу да покрену и воде процесе у области доброг управљања и успешно сарађују са организацијама цивилног друства, привредницима, институцијама и осталим цицицима развоја у оквиру својих свакодневних радних задатака
- Град организационо има административне, техничке и институционалне капацитете да пружи подршку убрзаном развоју и искуство у поједностављењу административних поступака
- Универзитет у Нишу, са диверсификованом структуром факултета и великим бројем студената, истраживача, лабораторија и центара који већ имају решења која могу бити примењена
- Индустијско и технолошко наслеђе и захваљујући томе јака научно-истраживачка и образовна база која и данас постоји, посебно центар у области електронике, мехатронике, ИТ, телекомуникацијама и природним наукама представља идеално место за развој нових стартап технолошких компанија
- Бројне фирме које већ примењују успешно решења за смарт цитиес у иностранству
- Ниш има Научно технолошки парк који у сарадњи са Универзитетом академском заједницом обезбеђује инфраструктуру и услуге за помоћ иновативним предузећима у остваривању пословних успеха на тржишту, посебно у области високих технологија.
- Постојање критичне масе учесника у развоју иновација, дигиталних решења, стартапова, спиноф компанија и напредних технологија у експанзији од 2017.године (Научно-технолошки парк Ниш, Нишки кластер напредних технологија, Стартап Центар, Форум напредних технологија, Наук није баук, Ноћ истраживача, Стратап центар Ниш, Дели простор, Тхинк Инновативе Хуб, Вишенаменска ламела Електронског факултета у Нишу...)
- Мултидисциплинаран кластер напредних технологија који је укључен у смарт специјализацију
- У граду постоји велики број организација цивилног друства и истакнутих грађана у различитим сферама друштва
- Повољно пословно окружење које је у протеклих 5 година довело до повећања броја запослених за 18,6%, броја привредних друштава за 7,4% и броја предузетника за 29,8%
- Ниш има велики број организација и институција регионалног, националног и међународног карактера које су водеће у сегментима развоја друштва којим се баве

јер су делимично доступне и јасне информације о услугама, неоптимизоване административне процедуре, неуједначена приступачност услугама (просторно, електронским, маргинализованим и угроженим групама, неуједначена пракса поступања градске управе према крајњим корисницима у различитим случајевима (неправичност), непостојање јединственог система за контролу и обезбеђење квалитета, недовољно отварање података

- Низак ниво стандардизације и интероперабилности сервиса различитих државних тела, недовољно развијена ИТ инфраструктура и слаб степен дигитализације јавних сервиса градске управе као основа за паметан град и подршку сектору напредних технологија, како би се обезбедила већа примена дигиталних решења, оствариле уштеде у трошковима и унапредила ефикасност самих сервиса, с обзиром да привредници морају подносити исту документацију различитим телима услед одсуства повезаности њихових база података
- Недовољно развијена одговорност и транспарентност због недовољно уређене и систематизоване обавезе органа градске управе у области спречавања корупције и јачања интегритета, незадовољавајући ниво реактивне транспарентности поступања по прописима /препукама из делокруга независних државних органа, недовољно развијен механизам за управљање према учинку органа градске управе, недостатак системских решења за управљачку одговорност и делегирање/пренос управљачке одговорности за техничке послове у органима градске управе
- Недовољно ефикасно и делотворно функционисање буџетског система-транспарентност буџетског процеса и ограничени капацитети за буџетско планирање и управљање јавним инвестицијама, недовољно извршење буџета, недовољно развијено рачуноводство у складу са међународним стандардима, непотпуно развијена функција унутрашње контроле
- Неадекватан квалитет јавних политика и прописа (ограничени капацитети и алати учесника у планском систему за квалитетно креирање и праћење јавних политика и прописа, недовољно ефективна координација јавних политика, недовољно учешће јавности у креирању циљева и праћењу постигнутих ефеката јавних политика и прописа)
- Управљање људским ресурсима се не заснива на систему компетенција, неравномерна расподела посла због недовољног капацитета запошљених, низак ниво дигиталне писмености и обука недовољна мотивисаност учесника у систему градске управе
- Тешкоће у управљању подацима (прикупљању, верификацији, обради, чувању и дељењу података)
- Ограничени капацитети и алати ЈУ за квалитетно креирање и праћење јавних политика и прописа
- Недовољан степен умреженост јавног сектора са цивилним сектором и велики број организација цивилног друства нема довољно људских и финансијских капацитета и искуства да учествују у међународним пројектима
- Непостојање фондова који би финансирали развој технолошких решења за Град Ниш (за фирме, стартапове, студенте, факултете)
- Недостатак крупног инвеститора из области напредних технологија који би дао замајац отварању нових предузећа из те области, кроз укључивање у његов ланац вредности

	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно учешће јавности у креирању циљева и праћењу постигнутих ефеката јавних политика и прописа • Мали број стартапова, недовољно развијена свест о значају дигитализације, низак степен дигитализације јавних сервиса градске управе • Недовољно развијен систем неформалног образовања и стручног усавршавања • Недовољно познавање принципа доброг управљања међу запосленима у ЈЛС и јавном сектору уопште • Мотивација становништа по општинама да више учествују у доношењу одлука (боља грађанска партиципација). • Повољан стандард грађана/ки, социјалне услуге су доступне свим категоријама грађана/ки, принципи родне равноправности и једнаких могућности су уграђени у свим областима и примењују се у пракси • Недовољно развијени механизми и правни оквири за међуопштинску сарадњу, подршку развоју и успостављању међуопштинске сарадње у спровођењу послова ЈЛС
<p align="center">ПРИЛИКЕ</p>	<p align="center">ПРЕТЊЕ</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Позиција реформе јавне управе у процесу приступања Европској унији као један од три предуслова за процес приступања Европској унији • Постављање услова Републике Србије и финансирање да широкопојасни интернет постане део пакета универзалних услуга грађанима • Јасна визија Владе Републике Србије о дигиталној економији, као основном покретачу развоја државе • Нова Стратегија реформе јавне управе за период 2021-2030, која даје јасну назнаку трансформације јавне управе ка кориснички оријентисаном сервису грађана • Најављене инвестиције у инфраструктуру паметног града у сарадњи кроз „Дигитални пут свиле“ са Владом РС и Градом Ханџоом у Кини значајно ће допринети повећању заинтересованости за улагање у област напредних технологија • Републике Србије да у циљу имплементације јединственог дигиталног тржишта, обезбеди услове за развој ИоТ, 5Г мрежа, рачунарства у облаку, отворених великих количина података, заштиту података на интернету, што представља основ развоја свих паметних сервиса • Тренд паметних/интегралних градова, пуно успешних примера и постојање стратешких партнерстава са водећим градовима у овој области • Постојање солидне базе висококвалификоване радне снаге у области ИТ сектора • Скраћење рока у појединим административним корацима (Усвајањем достигнућа савремене администрације из земалај региона и Европске уније) • Присуство великих мултинационалних компанија • Тренд ка професионалној оријентацији младих ка науци, иновацијама и технолошком предузетништву • Велика "интелектуална" дијаспора Града Ниша и повратак или активација младих, успешних људи из иностранства у Ниш/у • Постојање конзуларних представнистава и културних центара других држава и сарадња са њима • Умрежавање са другим иновационим екосистемима у региону Југоисточне Европе и близина других великих центара (Софија, Скопље, Приштина, Крагујевац...) • Тренд на успостављању међуопштинске, регионалне и међународне сарадње 	<ul style="list-style-type: none"> • Економска и социјална нестабилност проузрокована утицајем пандемије вируса ЦОВИД 19 • Неповољна економска ситуација и опадање јавних прихода које утичу на измену приоритета, па се реформа јавних сервиса и дигитализација стављају по страни • Кашњење у праћењу новина у пословању • Одлив квалитетних-високообразовних кадрова у развијеније делове Србије (Београд, Војводина) и иностранство • Одлагање примене правних тековина које се тичу управљање људским ресурсима у органима јавне управе • Недовољна усклађеност градских одлука, са републичким • Непрепознавање потенцијала перспективних компанија и привредних области који могу бити партнери на паметним решењима • Продужење рокова за примену прописа и испуњавање законских обавеза • Ниво образовања и старосна структура радне снаге у јавном сектору у ризику због забране запошљавања Републике • Политичка и безбедоносна нестабилност Западног Балкана • Недовољан темпо реформе јавне управе који се рефлектује и на систем локалне самоуправе • Промена курса спољне економске политике • Процес децентрализације који тече споро, док процес регионалног развоја зависи од политичких процеса • Загађеност ваздуха директно изазива иселјење младих успешних људи из Ниша у друге градове и иностранство

6.4.2.ВИЗИЈА развојног правца: Управљање

У Граду Нишу 2027. године, млади људи учествују и воде процесе у креирању нових политика. Ниш је ефикасан град који добро функционише, пример је добро успостављених норми понашања и има обучене службе ефикасне у свом раду које примењују принципе доброг управљања.

У граду су створени сви услови за достојанствен рад и зараду, приватни, цивилни и јавни сектор сарађује, а локална самоуправа излази у сусрет привредницима и повећава ниво комуникације и сарадње. Изградња поверења је на првом месту дугорочне одрживости заједнице, уместо краткорочне добити.

Град Ниш држи до добре репутације и важно му је мишљење суграђана, о којима брине. О граду, на прави начин, брину сви људи који у њему живе и раде и дају свој максимум како би унапредили услове живота, зато што управо они имају најважнију, активну улогу у периоду транзиције Ниша ка угљенично-неутралном граду будућности.

У градској управи се користе дигитални алати и сервиси за постизање високо-квалитетних, ефикасних услуга и побољшање живота грађана. Користе се уведени паметни сервиси засновани на ГИС технологији и вештачкој интелигенцији, а подаци су у машински читљивом формату које користе стартапови за развој нових апликација. Запослени у градској управи су дигитално описмењени кроз обавезене обуке у информатичком центру у Нишу, а електронска писарница је заменила застарелу штампану. Аналитичке јединице у граду су синхронизоване, а систем прикупљање података и праћења ефеката и резултата мера је усклађен и повезан са буџетом. Задивљујуће је што су запослени у градској управи додатно мотивисани правичним системом заснованим на заслугама, а људски ресурси градске управе су на самом врху приоритета власти. Цивилни сектор је активан у процесима доношења одлука, донети су стандарди за учешће грађана, а утврђивање јавног интереса кроз дијалог се поставља као основа рада.

Процес израде буџета је интерактиван, постоје различити алати за партиципаторну демократију и успостављени су програми за планирање буџета и имплементацију транспарантних система јавних набавки. Интегритет власти је ојачан јер је Локални антикорупцијски план основни механизам који јача демократске институције.

Комуналне делатности су трансформисане ка инклузивној, кориснички оријентисаној управи у дигиталном окружењу, где је набављена опрема најновије генерације, где се вештачка интелигенција користи за процесе планирања и за спровођење дневних обавеза. Успостављени су адекватни паритети цена комуналних услуга, али и смањен политички утицај на рад јавних установа. Град је регулисао односе са градским општинама, на начин да се усагласе ингеренције уз оптимизоване процесе. Успостављени су међуопштински сервиси, као и заједничке услуге, на бази солидарности, интереса и реципроцитета.

6.4.3.Приоритетни циљеви и мере развојног правца Управљање

Приоритетни циљ 4.1.	Показатељ	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
Град Ниш и јавна градска предузећа на ефикасан и иновативан начин пружају услуге и користе дигиталне алате и сервисе и напредне технологије за постизање високо-квалитетних услуга и побољшање квалитета живота грађана	Број грађана који користи дигиталне сервисе Града Ниша*45	Број	Интернет портал Града Ниша		
<p>Образложење:</p> <p>Град Ниш има близу четрдесет удаљених локација повезаних у јединствену информатичко-комуникациону мрежу (у даљем тексту: „мрежа Града“), при чему је део локација повезан оптичким каблом на централно чвориште, а део локација услугом Телекома L2 VPN. На свим локацијама су рачунари повезани на интернет и мрежу Града. Централно чвориште и сервер соба су адекватно опремљени. У сервер соби је инсталирано више наменских сервера за потребе органа Града, као и Аваја телефонска централа за IP телефонију, Аваја позивни центар и пратећа опрема (гаск ормари, cps уређаји, итд). Све удаљене локације су опремљене потребном активном и пасивном мрежном опремом и функционишу у оквиру јединствене информатичко-комуникационе мреже Града Ниша, на којој је око 800 рачунара и око 400 IP телефона. Сваки рачунар на мрежи Града има инсталиран Оперативни систем Windows 7 или више, са важећим лиценцама. Рачунари су углавном старости више од 10 година коришћења. За потребе приступа и рада на електронским сервисима службеника органа Града је у употреби око 200 (двеста) читача личних карата, као и око 50 (педесет) УСБ токена. Око 250 (двестапедесет) запослених службеника у органима Града Ниша користе електронски сертификат.</p> <p>Намера Града Ниша је да у планском периоду буде одговорнија према грађанима, проактивнија, да што више приђе грађанима, обезбеди да грађани увек добију одговор и да им Град Ниш увек буде доступан на лак и једноставан начин. Због тога, биће неопходно да се комуникација са грађанима и привредом врши различитим алатима комуникације попут контакт центра, текстуалних порука, е-поште, социјалних мрежа и виртуелних асистената. Град Ниш планира да</p>					

45 Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

прати корак с наведеним развојним трендовима који искорачује од традиционалног модела управљања, где су грађани били при дну креирања вредности јавних услуга и усвоји паметан модел где су грађани ти који преко градске управе креирају јавне услуге, развијају и предлажу комуникационе канале, али и воде рачуна о одговарајућем нивоу квалитета наведених услуга. Осим те промене у начину схватања на градску управљачку активност и јавне услуге, повећани нагласак ће бити на иновативности и коришћењу паметних технологија - с циљем стварања додатне вредности. То ће се постићи централизованом стратешком и оперативном спровођењу свих активности везаних за услуге паметног града, уз потребну координацију корисника са циљем стварања синергије, подстицањем грађана у развоју и имплементацији услуге паметног града, развојем централне платформе паметног града која осигурава прикупљање и анализу података из различитих извора, обраду и даље дељење са циљем реакција и повратног деловања и реалном времену. За потпуну дигитализацију јавне управе, градска администрација и јавна предузећа и установе под ингеренцијом Града Ниша биће неопходно да се активно упознају са могућностима које доноси дигитализација. У том смислу одговарајући алати и апликације-од сензора за контролу саобраћаја до паметних енергетских мрежа биће развијене и коришћене за ове сврхе. Врло је битно да се промовише и успоставља интероперабилност и потпуна дигитална умреженост и развој стандарда података на градском ниову како би се осигурала интеграција и сарадња различитих система чиниоца у Нишу, али и да се развијају иницијативе паметног града, експерименти за развој услуга и иновација и промоција дигиталних технологија четврте индустријске револуције. Градска управа се састоји из 6 различитих управа које се баве и спроводе специфичне политике у вези са развојем града, управљањем градским власништвом, привредом и финансијама, образовањем, здрављем, јавним радовима, социјалном помоћи, комуналним делатностима, заштитом околине и др. У надлежности града Ниша налази се 12 јавно комуналних предузећа. Производња података често није сама себи сврха већ они настају као последица читавог низа операција, а њихово бележење и чување обично не захтева посебне додатне ресурсе. Тако су они нуспроизвод најразличитијих процеса, врло често без разумевања да се могу накнадно поново користити. Као ресурс нове економије, подаци су, попут информација, по много критеријума врло специфични. Подаци могу бити коришћени за читав низ намена, односно за сврхе другачије од оне за коју су иницијално прикупљени. Напредне технологије обраде података, као и могућност спајања једних са подацима из других извора, практично сваком сету података дају одређену потенцијалну вредност. Захваљујући дигиталним технологијама, трошкови умножавања података и њиховог трансфера трећим лицима практично су непостојећи. У оквиру информационих система, умножавање података се одвија константно и несвесно, а свако давање овлашћења за приступ подацима потенцијално их мултипликује. Због ниског степена дељења података, али и поузданости а самим тим и искористљивости, на ниову Града Ниша биће развијен систем управљања и чувања података, отворености и дељења података и сигурности и приватности података, али ће се и појачавати употреба добробити Географско-информационог система, нових технологија Internet of Things, Data Lake, широкопојасног интрнета. Задатак Града Ниша је да што више грађана користи електронске сервисе за доставу аката, како би у потпуности комуникацију пренели у онлајн окружење и решили вишедеценијски проблем застаревања поступака услед неуспеле доставе. У дигитализацији нам је циљ да грађанима и привреди олакшамо приступ услугама, али и да запосленима у администрацији дамо алате да брже и боље раде свој посао. Планирано је успостављање информатичког центра са намером да се професионализује рад службеника градске управе у смислу дигиталног описмењавања пратећи њихове потребе и прилагођавајући обуке планираним реформама. У смислу дигиталних сервиса за остваривање јавног интереса, Град Ниш ће омогућити да се дигитална инфраструктура за јавни, приватни сектор, научно-истраживачки сектор брзо развија до стандарда који омогућава да се достигну захтеви за модерном градском администрацијом, конкурентна позиција за бизнис сектор, науку, истраживање и дигитално животно окружење. У том смислу, дигитална инфраструктура подразумева и физичку инфраструктуру широкопојасног интернета нове генерације за урбану али и рурално подручје, али и увођење нових модела попут "digital twin" технологије. Град Ниш планира да користи анализу података да подржи доношење одлука, за моделовање и симулације у реалном времену, за сврхе предвиђања и управљања.

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

Циљ 9. Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације

9.ц Значајно повећати приступ информационом и комуникационим технологијама и уложити напоре да се обезбеди универзалан и приуштив приступ интернету у најмање развијеним земљама до 2020. Године

Циљ 16. Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све, и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима

16.5 Значајно смањити корупцију и подмићивање у свим њиховим појавним облицима

16.6. Развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима

16.7 Осигурати одговорно, инклузивно, партиципативно и репрезентативно доношење одлука на свим нивоима

Циљ 17. Ојачати средства примене и ревитализовати глобално партнерство за одрживи развој

17.1 Појачати мобилизацију домаћих ресурса, између осталог и преко међународне подршке за земље у развоју, како би се унапредили домаћи капацитети за прикупљање пореза и осталих прихода

17.8 До 2017. у потпуности операционализовати технолошке банке и механизам за изградњу капацитета у најмање развијеним земљама у области науке, технологије и иновација, те унапредити коришћење иновативних технологија, а посебно информационе и комуникационе технологије

17.19 До 2030. надоградити постојеће иницијативе за развој мерења напретка одрживог развоја, које употпуњују бруто домаћи производ и подржавају изградњу статистичких капацитета земаља у развоју

Предложене мере за остваривање приоритетног циља 4.1.

4.1.1. Назив мере:	Развој дигиталне инфраструктуре и сервиса паметног града				
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)				
<p>Опис мере:</p> <p>Град Ниш ће радити на умрежености и интероперабилности градских услуга и процеса кроз интеграцију вештачке интелигенције, широкопојасног интернета, дигиталну умреженост и интероперабилност градске управе, унапређење процеса развоја и оптимизацију и дигитализацију постојећих услуга, повећање техничко-технолошких капацитета и инфраструктуре за прикупљање и обраду дигиталних података, -што подразумева обезбеђење нове ИТ опреме, која ће омогућити несметано и поуздано спровођење електронских сервиса (замена старих рачунара и опреме). Предвиђеном мером планирано је успостављање јединствене комуникационе инфраструктуре у виду ЛТЕ приватне ускопојасне мреже, коју ће Град Ниш са свим припадајућим ентитетима моћи да користи за реализацију сервиса неопходних за функционисање и даљи развој града и његових грађана. Кроз ову меру извршиће се улагање у дигиталну платформу са градским опеартивним центром која ће служити као „дигитални мозак“ града. Дигитална платформа биће базирана на примени вештачке интелигенције (AI) и интернету ствари (IoT), big data и cloud функционалностима тако да се лако може проширити да подржи све градове и општине у Србији који гравитирају око Ниша. Израдиће се апликација паметног града, чији је циљ да обједини све градске услуге, учини доступним информације о јавног значаја благовремено, повећа учешће грађана и промовише транспарентност, отоври канале комуникације за званичне организације, направи алате који би били доступни грађанима.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Канцеларија за локални економски развој</p> <p>Процењена вредност: 3.000.000.000 РСД</p> <p>Извори финансирања: Буџет Града Ниша, ЕУ фондови, Министарства, Канцеларија за ИТ и е-управу, приватни инвеститори,</p> <p>Период спровођења: 2021-2027</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Израђена дигитална платформа са градским оперативним центром	Број	Извештај	0	2020	1
Израђена апликација паметног града	Број	Извештај	0	2020	1
Број компјутера нове генерације за достојанствен рад запошљених	Број	Извештај о ЈН	0	2020	400
Број имплементираних пројеката за унапређење услуга јавног сектора применом вештачке интелигенције	Број	КЛЕР	0	2020	1

4.1.2. Назив мере:	Повећање доступности електронске управе грађанима и привреди				
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)				
<p>Опис мере:</p> <p>У краткорочном периоду, Град Ниш има намеру да развије информатички центра за дигитално описмењавање запослених у органима ЈЛС (СКИП центар) и развој дигиталних вештина, са циљем превазилажења дигиталног јаза. Познавањем основних дигиталних вештина би требало да кроз различите обуке буде обухваћено што више грађана и грађанки, уз ширење круга заинтересованих нарочито међу старијим лицима, као и на подручјима где је уочено постојање мањег броја корисника информационо комуникационих технологија, попут руралних подручја и мањих урбаних средина, омогућавајући полазницима да усвоје дигиталне вештине како би ишли у корак са технолошким напретком Град Ниш планира да унапреди корисничке сервисе који омогућавају партиципацију и унапређење правне сигурности у коришћењу електронске управе, али и да уведу нове сервисе е-управе у граду (е-инвестиције, е-партиципација...). Како би грађани и ЈЛС имали евиденцију о предметима који се сматрају јавним добром биће извршена дигитализација архиве градске управе, али и формирана јединствена базе података свих органа градске управе. Намера Републике Србије је да уведу документ менаџмент систем, са електронском писарницом и праћењем тока кретања предмета на нивоу ЈЛС тако да ће на тај начин Град Ниш добити електронску писарницу. С обзиром да је формиран национални DATA центар у Крагујевцу, Град Ниш има намеру да користи услуге националног центра за потребе својих података.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за грађевинарство</p> <p>Процењена вредност: 70.000.000 РСД</p> <p>Извори финансирања: Влада Републике Кореје, Министарство државне управе и локалне самоуправе, УНДП, Канцеларија за ИТ Владе РС, ЕУ фондови, буџет града</p> <p>Период спровођења: 2021-2025</p>					

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Изграђен информатички центар за дигитално описмењавање запослених у органима ЈЛС (СКИП центар)	број	КЛЕР	0	2020	1
Број е-сервиса у Граду Нишу	Број	Е-портал	3	2020	7
Електронска писарница	Број	Веб страница Града Ниша	0	2020	1
Извршена миграција податка у Национални ДАТА центар	Број	Уговор са Дата центром	0	2020	1
Процент компјутерски неписмених лица	%	Годишњи извештаји Републичког завода за статистику		2020	27

4.1.3.Назив мере:	Развој сервиса Географско-информационог система (ГИС) Града Ниша
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

Опис мере:

Како је ГИС Града Ниша са функционалостима поставио основ за даљи развој, радиће се на унапређењу функционалности и сервиса Географско-информационог система града Ниша (систематизовање радних места код чланица система ГИС-а, примена Протокола о размени података, развој модула за конверзију података у ГИС формат, дефинисање стандарда за структуру и формат података, процедура за размену и коришћење података, што подразумева праћење стандарда (међународних и домаћих). У том смислу посебно је значајно поштовање стандарда дефинисаних од стране међународних организација, па је у плану да се ИТ инфраструктура, у смислу ГИС података и софтвера, у великој мери ослања на стандарде које су усвојили ISO (ТС 211) и OGC конзорцијум. Планирано је креирање геопросторне базе података са тачним координатама свих паркинг места у Нишу ради имплементације система Око соколово, креирање слојева промоција инвестицијама, формирање сервиса који би обезбедио да се коришћењем бесплатних софтверских компоненти (плаг-ин) могу вршити 3Д мерења и прикупљање ГИС података у стандардним софтверским алатима као што су QGIS, AutoCAD Map, ArcGIS, ArcMAP. Прикупљање података о активним ложиштима снимањем из ваздуха термовизијском камером и термално снимање града, али и термовизијско снимање губитака на топлводној мрежи. Прикупљање података у векторском облику (геометрија и атрибути) и израда прегледних графичких база података од значаја за рад ЈП Дирекција за изградњу града а на основу ажурних ортофото и косих аеро снимака се поставља као потреба која ће бити реализована у планском периоду. Планирано је увођење следећих сервиса и функционалности: формирање сервиса за контролу наплате пореза на некретнине (софтвер и база података објеката) , ГИС квалитета ваздуха, ГИС квалитета чинилаца животне средине, ГИС јавних зелених површина, ГИС катастра загађивача, хоризонтална и вертикална сигнализација, катастар водова (мрежна инфраструктура водова јавних и јавно-комуналних предузећа), ГИС депонија и дивљих депонија, линије градског јавног превоза, ГИС расвете, ГИС за одржавање и јавну хигијену – контејнерска острва, статистички подаци (на основу пописа становништва), ГИС у области здравства за праћење епидемија и пандемија, ГИС у области планирања и изградње, ГИС објеката од јавног значаја, ГИС у области образовања, Inspire модел података за публикување планске документације). За потребе детаљног сагледавања свих функционалности ГИС-а, успоставиће се градски центар за праћење и координацију свих градских сервиса.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за грађевинарство

Процењена вредност: 90.000.000 РСД

Извори финансирања: Влада Републике Кореје, Министарство државне управе и локалне самоуправе, УНДП, Канцеларија за ИТ Владе РС, ЕУ фондови, буџет града

Период спровођења: 2021-2025

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број сервиса ГИС-а	Број	ГИС портал Града Ниша	9	2020	15
Број радних места систематизован за обављање послова у вези ГИС-а	Број	Систематизација	5	2020	12

Број стандарда и процедура за размену података	Број	Одлука о доношењу стандарда и процедура за размену и употребу података	0	2020	2
Геопросторне базе податка	Број	Извоз података из ГИС-а	1	2020	10

4.1.4. Назив мере:	Управљање регистром јавне имовине
Тип мере:	Институционално-организационе
<p>Опис мере:</p> <p>Како је Град Ниш креирао јединствену базу података о имовини града Ниша са апликацијама за све аспекте и процесе управљања имовином, у планском периоду је планирано евидентирање фактичког стања имовине и унос у базу, а сваку непокретност, база поседује информације о локацији, начину коришћења, вредности имовине и др., а које су неопходне за адекватно и рационално управљање јавном имовином. На овај начин креиран је јединствени регистар јавне имовине, а јединици локалне самоуправе омогућено је да је адекватно употребљава и контролише њене трошкове. Овакав начин вођења евиденције знатно ће унапредити процес размене податка између служби и институција у граду и допринети ефикаснијој реализацији поступака који се спроводе у оквиру Градске управе. Подаци о непокретностима уносе се и ажурирају, претражују и експортују, а преглед локације сваке непокретности омогућен је графичким приказом на мапи. За сваку непокретност може се генерисати НЕП ЈС образац, а за преглед збирних података о свим непокретностима јавне имовине омогућено је генерисање ЗОС ЈС обрасца. Креиран је и веб портал који садржи картографски приказ јавне имовине са свим корисним и значајним подацима који се добијају једноставним кликом на непокретност на мапи, а бројним алатима и функционалностима омогућено је креирање упита, спровођење анализа и генерисање графичких и других извештаја. На овај начин добијају се релевантне информације без директних упита и посета локацијама. Као таква, апликација „Јавна имовина Града Ниша“ намењена је инвеститорима, грађанима, запосленима у јавним и другим институцијама и заинтересованој јавности. У циљу стварања интегрисаног модела ефикасног управљања имовином, кроз неколико апликација, извршена је имплементација Географског информационог система. Како ефикасно управљање имовином подразумева и интеграцију базе података (регистра непокретности) са ГИС-ом, такође кроз неколико апликација, имплементиран је ГИС.</p> <p>Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за имовину и одрживи развој</p> <p>Процењена вредност: /</p> <p>Извори финансирања:</p> <p>Период спровођења: 2021-2025</p>	

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
број објеката у Нишу унет у базу чије фактичко стање одговара чињеничном стању	број	База података		2020	2425
Број парцела јавне имовине града унет у базу чије фактичко стање одговара чињеничном стању	број	База података		2020	21992

4.1.5. Назив мере:	Развој пословног екосистема града и сарадње са грађанима и предузетницима на основу отворених података
Тип мере:	Институционално-организационе
<p>Опис мере:</p> <p>Отворени подаци су један од четири стуба Отворене управе а доношење ових прописа на локалном нивоу у потпуности је сагласно са вредностима система Отворене управе. С обзиром на то да је Град Ниш 2018. године проглашен шампионом отворених података, план је да се настави са процесом отварања података, тако што ће институционализовати поступак отварања података из надлежности ЈЛС кроз Одлуку о отварању података, израду Правилника о отварању, ажурирању и одржавању скупова отворених података, анализи пословних процеса е-управе који се односе на начин и форму прикупљања података, улоге и одговорности у процесу интерне и екстерне размене података, прикупљању постојећих скупова података, конвертовању приоритетних сетова у машински читљиве формате,</p>	

као и описом послова за запошљене у локалној самоуправи.. Израдом модела Одлуке и Правилника. као и применом ових локалних прописа утврдиће се области од јавног интереса за отварање података, приоритети грађана и цивилног сектора, пословне и академске заједнице, процедуре за дефинисање приоритетних области за отварање података у локалној заједници, садржај и израда приоритетних база података за отварање по областима што ће омогућити и израду локалног акционог плана за отварање података. Успостављањем повереника за отварање података, новим описом послова запослених којим ће се унапредити систематизација радних места као и њиховом додатном обуком ће се омогућити институционални оквир и људски ресурси за функционисање отворених података у оквиру овлашћења локалне самоуправе. Планирана је обука запошљених у градској управи о поступку отварања података, важности података и њиховој поновној употреби, али и организација радионица, хакатона, изазова на бази отворених података како би се добила паметан решења за изазове друштва.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Канцеларија за локални економски развој

Процењена вредност: /

Извори финансирања: Swiss Pro

Период спровођења: 2021-2023

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број правних аката којима се регулише процес отварања података	Број	Скупштина	0	2020	2
Подаци који су припремљени за дигиталну обраду и отворени за коришћење од стране трећих лица (Open Data)	број	Портал отворених података	39	2020	100
Запослени у градској управи града Ниша који су завршили обуку о могућностима отворених податка	Број запослених	КЛЕР	46	2020	200

	Показатељ	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
Приоритетни циљ 4.2. Унапређење ефикасности и делотворности јавне управе	4.2.1 Просечан капацитет ЈЛС за спровођење начела доброг управљања у складу са индексом доброг управљања	Индекс – композитни показатељи (сет различитих показатеља у посебној методологији прављеној за потребе СКГО)	СКГО	39	60
<p>Образложење:</p> <p>Баланс одговарајућих административних капацитета и оптимизована градска управа, професионалне управе као ефикасног сервиса грађана и смањеног трошка за администрацију остају можда кључни изазови за наредни период реформи. Због свеопштег циља спуштањем обима послова од републичког нивоа на нови ЈЛС, повећан је обим посла који захтева потребу за већим бројем службеника, уз потребе за новим профилима и знањима који су неопходни. С друге стране, поред недостатка броја и одговарајућих знања код службеника, један од изазова оптерећености једног дела управе огледа се у чињеници да управа више времена троши на свакодневне процесе, а да мање времена може да посвети реформским и развојним активностима.</p> <p>Кључни изазов у области пружања услуга у систему градских управа Града Ниша је проналажење одговора на потребе крајњих корисника (грађана, привредних субјеката, и самих органа државне управе и локалне самоуправе) за унапређењем квалитета услуга које јавна управа пружа. То је последица чињенице да је градска управа још увек само делимично усмерена на концепт услуге. Другим речима, на услуге се у јавној управи и даље доминантно гледа уско и формално, кроз појам управног поступка. То представља кључну баријеру за проактивно формулисање "невидљивих", интегрисаних и трошковано и временски оптимизованих услуга по мери крајњих корисника. Један од разлога лежи у томе што у систему градске Управе Града Ниша још увек није изграђен механизам за препознавање реалних потреба корисника за услугама, док органи приликом креирања нових услуга немају на располагању стандардизоване и савремене алате за укључивање јавности у припреми сервиса. То као последицу има ретко и касно укључивање крајњих корисника у процес развоја услуга, што даље резултира недовољно високим задовољством квалитетом добијених услуга.</p>					

Да би се услуге пружале тако да су кориснички оријентисане, неопходно је да се унапреди потребна инфраструктура за пружање тих услуга. Информације о услугама су тек делимично доступне и не сасвим јасне упркос обавези да се све услуге видно истакну на порталу органа уз напомену које услуге су електронске. Органи Града Ниш користе информациони систем еЗУП од 2018. године. У оквиру корисника система, постоји 26 администратора и 127 обрађивача и извршилаца. Информациони систем еЗУП користе службеници у следећим областима: послови бирачког списка, послови управног поступка из области грађанских стања, послови матичне службе, послови из области дечије, здравствене и социјалне делатности, послови Локалне пореске администрације, послови из области грађевинарства, послови из области образовања, послови из области имовинско правних послова, послови из области заштите животне средине, послови из области комуналних делатности и саобраћаја, послови из области инспекцијских послова. Органи Града Ниша спроводе интегрисане процедуре: обједињена процедура у поступцима издавања аката у остваривању права на изградњу и коришћење објеката, „Бебо, добродошла на свет“, ЈИС Локалне пореске администрације, еВртић, пријава комуналних проблема – Градски позивни центар, пријава кршења санитарних мера, виртуални матичар, прописи Града Ниша, преглед озаконених објеката, документи просторног и урбанистичког планирања, регистар обједињених процедура од 01.03.2015, локални регистар извора загађивача.

Град Ниш је деценијама уназад био активан учесник пројеката које је спроводио са Сталном конференцијом градова и општина, а који се између осталог односе и на регулаторну реформу. У склопу једног од пројеката, успостављен је регистар административних поступака који се спроводе у Граду Нишу, како за поверене, тако и за изворне послове.

Регистар административних поступака је постављен по стандардној процедури коју је развио СКГО. Имајући у виду да је јединствена Градска управа реорганизована у шест градских управа, почев од 01.01.2021. године, план је да, након усвајања Правилника о систематизацији радних места у градским управама и службама Града, наведени регистар буде ажуриран у складу са делокругом рада новоформираних управа. Наведено подразумева да ће се преиспитати и по потреби ревидирати препоручени рокови за поступање службеника свуда где је то могуће, са циљем да препоручени рокови буду примерени и што краћи, како би странка на најбржи могући начин остварила своје право у поступку пред органима. Репформа градских управа подразумева измену многих градских аката, што је процес који ће трајати неколико месеци, те се с тим у вези очекује да се Регистар административних поступака надгради новим поступцима из изворне надлежности Града. У перспективи у зависности од техничких могућности које пружа портал еУправе, јер је исти у сталном развојном процесу, Град је заинтересован да сви ови поступци буду доступни и на Порталу са свим обрасцима административних поступака који ће и на линку портала еУправе бити коришћени од стране заинтересованих субјеката, односно потенцијалних странака.

Систем компетенција уведен је инструменте за управљање људским ресурсима Градске управе. Уведено је оцењивање службеника на основу реализације постављених циљева. Ипак приметно је да постоји неравномерна дистрибуција и пракса давања високих оцена. Кадровски планови као кључни инструмент за планирање људских ресурса се последњих неколико година не усвајају, односно од увођења мера фискалне консолидације. Наиме, од тада се број запослених утврђивао Владином Одлуком о максималном броју запослених на неодређено време у систему државних органа, систему јавних служби, систему Аутономне покрајине Војводине и систему локалне самоуправе. Наведеном Одлуком утврђивао се максимални број запослених на неодређено време по организационим облицима и она није представљала механизам за планирање кадрова, већ за ограничење броја запослених. Посебан изазов је запошљавање лица ангажованих на одређено време, нарочито у случају привремено повећаног обима посла јер се ради о ургентном облику радног ангажовања, као не би дошло до сметњи у раду државних органа и извршавању послова из надлежности С обзиром да је интенција државе да систем плата прати каријерни напредак и уважава вредновање радне успешности које се одражава кроз плате у наредном периоду биће потребно да се плате запослених усагласе са новим нормативним оквиром. У претходном периоду, нарочито као последица увођења мера фискалне консолидације, забележен је тренд смањења броја запослених. У градској управи Града Ниша је запослено 847 људи. Ова чињеница је препозната као један од ограничавајућих фактора за делотворну и ефикасну имплементацију реформе јавне управе. У складу са потребама реформе јавне управе потребно је обезбедити добро обучене кадрове који једнако имају знања, вештина и способности да буду носиоци свих промена, те се неизоставно намеће потреба континуираног прилагођавања области стручног усавршавања савременим трендовима и технологијама. Зато ће посебан изазов бити поставити обавезу стручног усавршавања и вредновања људског капитала. Исто тако, савремени трендови уважавају потребу запослених, али и њихових послодаваца, за континуираним унапређењем знања, вештина и способности у циљу постизања бољег економског раста, веће конкурентности и трајне запошљености. С тога ће у наредном периоду додатни изазов бити стварање услова за пуну примену концепта целоживотног учења у систему стручног усавршавања у јавној управи, али и његово повезивање са додатним образовањем кадрова у јавној управи, као и подршком високом образовању у школовању кадрова за јавну управу.

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

Циљ 9. Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације

9.ц Значајно повећати приступ информационим и комуникационим технологијама и уложити напоре да се обезбеди универзалан и приуштив приступ интернету у најмање развијеним земљама до 2020. Године

Циљ 16. Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све, и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима

16.6. Развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима

16.7 Осигурати одговорно, инклузивно, партиципативно и репрезентативно доношење одлука на свим нивоима
Циљ 17. Ојачати средства примене и ревитализовати глобално партнерство за одрживи развој

17.8 До 2017. у потпуности операционализовати технолошке банке и механизам за изградњу капацитета у најмање развијеним земљама у области науке, технологије и иновација, те унапредити коришћење иновативних технологија, а посебно информационе и комуникационе технологије

17.19 До 2030. надоградити постојеће иницијативе за развој мерења напретка одрживог развоја, које употпуњују бруто домаћи производ и подржавају изградњу статистичких капацитета земаља у развоју

Предложене мере за остваривање приоритетног циља 4.2.

4.2.1. Назив мере:	Развој административних, институционалних и кадровских капацитета за управљање људским ресурсима и усклађивање јавно-службеничког система заснованог на заслугама и унапређено управљање људским ресурсима
Тип мере:	Институционално-организационе

Опис мере:

У Планском периоду је потребно израдити План обуке за усавршавања запослених, спровести анализе расположивости техничко-технолошких капацитета за пружање јавних услуга, израдити план/елаборат техничко-технолошког унапређења у пружању услуга јавне управе, али и спровести обуке службеника ЈЛС за коришћење Националног портала еУправе за пружање услуга. Како су људски ресурси ограничени у структури ГУ, неопходно ће бити спровести анализе расположивости и структуре људских капацитета у оквиру локалне самоуправе за пружање јавних услуга, али и направити план обуке за извршиоце али и за службенике на положају који су у директном контакту са корисницима услуга (са посебним фокусом на пружање услуга особама с инвалидитетом, корисницима с посебним потребама, рањивим корисницима, маргинализованим корисницима). Службеницима је неопходно пружити обуку за оптимизацију административних поступака, примени стандарда за пружање услуга, али и унапређење техничко-технолошке опремљености службеника који се баве управним поступцима кроз унапређење знања и подршке организационом развоју ради пуне примене Закона о општем управном поступку, Закона о електронској управи и е-ЗУП-а. То подразумева и набавку квалификованих средстава за потписивање електронских докумената, мере у циљу превазилажање проблема недостака ИТ кадра на нивоу Града Ниша. Успостављање јединственог управног места се поставља као обавеза која се јавља као средњерочна потреба.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за органе града и грађанска стања

Процењена вредност:

Извори финансирања: Министарство државне управе и локалне самоуправе; Канцеларија за ИТ; ЕУ Програми

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
План обуке за усавршавање запослених	Број	Градска управа за грађанска стања	0	2020	5
Број службеника који је прошао сертификован програм стручног усавршавања код Националне академије	Број	Градска управа за грађанска стања	0	2020	300
Јединствено управно место формирано	Број		0	2020	1

4.2.2. Назив мере:	Унапређење политике задржавања кадрова у локалној самоуправи и професионализације на положају и стручног усавршавања
Тип мере:	Институционално-организационе

Опис мере:

Увођење новог информационог система са циљем да се успостави комуникација и вођење евиденције свих запослених у органима Града како би се на најједноставнији и најефикаснији начин вршило управљање људским ресурсима. Имајући у виду значај успостављања система за уређивање квалификација, једна од предвиђених активности у наредном периоду биће и преиспитивање односа потребних квалификација и компетенција за рад у градској управи са Националним оквиром квалификација, како би се у процесу образовања обезбедио одговарајући стручни кадар за рад у органима градске управе. Потребно је успоставити систем планирања кадрова према реалним потребама и компетенција ради планирање кадрова према реалним потребама, те да се сходно томе процес запошљавања одвија према унапред дефинисаним и објективним мерама уз обезбеђивање једнаких шанси за све. Такође, то подразумева и јачање капацитета службеника на положају, али и увођење каријерног развоја и система плата запослених.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за органе града и грађанска стања

Процењена вредност: Извори финансирања: Министарство државне управе и локалне самоуправе; Канцеларија за ИТ; ЕУ Програми Период спровођења: 2021-2027					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Информациони система за вођење евиденције запослених	број	Извештај о раду	0	2020	1
Систем плата запошљених у ЈЛС усклађен	број	Одлука	0	2020	1
Каријерна мапа	Број	Документ	0	2020	1
поступак вредновања радне успешности	Број	Извештај о оцењивању	0	2020	1
Број споразума са високо-школским установама ради подршке у школовању/додатном образовању кадрова за јавну управу	Број	Споразум	0	2020	3

4.2.3.Назив мере:	Мера стандардизације административних поступака и процеса				
Тип мере:	Институционално-организационе				
<p>Опис мере:</p> <p>Кроз ову меру планирана је стандардизација административних поступака и процеса, унапређења знања и подршке организационом развоју ради пуне примене Закона о општем управном поступку, Закона о електронској управи и е-ЗУП-а, организациони развој за успостављање јединственог управног места, и подршку унапређењу знања и вештина, кроз обуке, менторски рад, саветодавну подршку и подршку унапређења постојећих или развоју нових процедура и аката у складу са развијеним моделима и најбољим праксама.</p> <p>Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за грађанска стања</p> <p>Процењена вредност: техничка подршка</p> <p>Извори финансирања: МДУСЛ, СКГО</p> <p>Период спровођења: 2021-2025</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број стандардизованих административних поступака и процеса ⁴⁶	Број	Извештај			

	Показатељ	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Циљана вредност
Приоритетни циљ 4.3. Јачање транспарентности, етичности и одговорности у обављању послова јавне управе	4.3.1. Индекс транспарентности (ЛТИ) локалне самоуправе	ЛТИ индекс	Транспарентност Србија годишње истраживање	46	80
	4.3.2. Финансијска аутономија ЈЛС	%	Одлука о буџету	89.8	95
	4.3.3. Јавни дуг, као % текућих прихода	%	Управа за јавни дуг	13.2	11
<p>Образложење:</p> <p>Захваљујући доношењу Закона о планском систему у априлу 2018. године и подзаконских аката неопходних за његово спровођење у току 2019. године, по први пут је стављен правни оквир за развојно планирање, планирање јавних</p>					

⁴⁶ Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

политика и средњорочно планирање. Циклус претходног стратешког радзобља 2009-2020 био је дефинисан Стратегијом одрживог развоја Града Ниша и Акционим планом за њено спровођење, док се Акциони план операционализовао једногодишњим Програмом развоја Града Ниша. Ови документи јавних политика су припремани у блиској сарадњи свих учесника у планирању, али документи сами по себи нису обезбеђивали адекватан систем праћења ефеката јавних политика јер су били без показатеља, нису представљали непосредну везу између планираних јавних политика и буџета, те су се сматрале необавезујућим. Квалитет стратешког планирања у Нишу се оцењује као недовољно развијен. У планском периоду биће неопходно посветити посебну пажњу на анализи ефеката јавних политика али и праћењу спровођења јавних политика. Градска управа мора да постави систем доношења развојних политика који се заснива на адекватном употребљавању података. Овај проблем је отежан јер су подаци које градска управа обрађује искључиво они које су из домена услуга Републичког завода за статистику, док се друге врсте (примарни, секундарни и терцијални подаци) не прикупљају и не обрађују. Такође, подаци које обрађују органи јавне управе нису у адекватном формату да би могли да имају употребну вредност, па је самим тим и праћење ефеката јавних политика ограничено. Службеници у јавној управи не познају довољно аналитичке алате који су неопходни за припрему полазних основа за доношење одлука. Реорганизацијом градске управе, процес развојног планирања је заокружен тиме што је Канцеларији за локални економски развој, у чијој је ингеренцији процес стратешког планирања, придодат и задатак статистике. Имајући у виду сложеност методологије за израду јавних политика, питање људских капацитета, потребних алата и вештина за примену одредби ЗПС је дискутабилно, јер само 6 особа ради на процесу планирања јавних политика, извештавању у праћењу ефеката јавних политика као и статистици. Проблем са недостајућим кадром настао је једним делом услед забране запошљавања у јавном сектору, тако да недостајући аналитички кадар није могао бити ангажован редовним путем, док је знатан број чиновника отишао у старосну пензију, а радна места нису попуњена другим кадровима него су угашена. Други разлог настанка овог проблема јесте недовољан обухват спроведених обука чији је циљ био повећање аналитичких вештина постојећих службеника јавне управе.

Изазов са којим ће се Град Ниш сусрети у планском периоду јесте усклађеност планског оквира са реалном проценом финансисјких капацитета, што ће свакако бити кључно у изради Средњорочног плана, који треба да обезбеди непосредну везу између планираних јавних политика и буџета.

Изазов са којим се суочава Град Ниш јесте да се у израду јавних политика не укључује довољан број органа градске управе, а чињеница је да не постоји међусобна комуникација између актера у потребној мери, што представља кључан фактор у спровођењу развојних мера. У систему градске управе не постоји механизам за праћење и извештавање о спровођењу јавних политика, што ће свакако бити предмет обраде у планском периоду.

У Нишу не постоји систем који уређује питања транспарентности процеса планирања и обавезу укључивања локалне заједнице у процесу израде јавних политика, који превазилази процес укључивања само кроз јавну расправу, већ и кроз консултације у раним фазама израде јавне политике. Кроз процес израде Плана развоја коришћени су иновативни механизми укључивања грађана прилагођени актуелним мерама насталим ЦОВИД 19 пандемијом како би се препознао став грађана (онлајн радионице, плејсмејскинг радионице за дизајн јавних простора, увођење е-платформи за демократску партиципацију, иновациони камп, приступ светског кафеа, дигитални маркетинг и оглашавање) што је свакако битно унапредити и користити у наредном периоду. Што се процеса укључивања јавности тиче, КЛЕР је спровео смернице Владине Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом за укључивање ОЦД и процесе припреме јавних политика, те је ово модел који је потребно задржати јер доводи до дијалога и развоју системске сарадње са организацијама цивилног друштва у питањима од заједничког интереса локалне заједнице.

Подстицање инвестиција и економског раста ће зато бити могуће само ако се Западни Балкан чврсто обавезе на суштинске реформе и спроведе суштинске реформе у складу са европским вредностима. Без обзира на то да ли су у питању структурне социо-економске реформе, нарочито оне идентификоване у програмима економских реформи и заједничким смерницама политике, јачање владавине права, поштовање људских права, или унапређење јавне управе, те реформе су кључне за стварање окружења погодног за предузетништво, отварање нових радних места и одржива улагања. Изградња висококвалитетне јавне управе је темељ за добро функционисање државе. Од суштинске важности је за ефикасну и делотворну државну службу која пружа квалитетне услуге грађанима и предузећима. Када је реч о управљању инвестицијама, држави су потребни јаки капацитети како би идентификовала, приоритизовала, развила и управљала инфраструктуром и другим стратешким инвестиционим пројектима који су оријентисани на будућност, у блиским консултацијама са грађанима и другим заинтересованим странама. Професионална државна служба такође игра кључну улогу у доприносу спречавању корупције, укључујући кроз повећану транспарентност и коришћење е-управе. Јавне набавке морају бити усклађене са правилима ЕУ и у потпуности спроведене; изузимање из поступака јавних набавки треба примењивати рестриктивно, укључујући ограничавање употребе међудржавних споразума. То ће помоћи да се обезбеди да корупција у набавкама не омета економски развој, не нарушава тржиште и не ствара неефикасности које смањују конкурентност, трговину и инвестиције. Те реформе ће такође ојачати заштитне мере против сваке злоупотребе фондова ЕУ.

Што се тиче одговорног финансирања рада и деловања ОЦД, Град Ниш је током 2020. године спровео пилот иницијативу за партиципаторно утврђивање јавног интереса и спровела конкурс по методологији којом се уводи транспарентан и одговоран модел финансирања удружења и других организација цивилног друштва из средстава буџета Града Ниша.

И поред доступних информација у области доброг управљања у локалној самоуправи и даље су присутни бројни изазови али и велике непознанице. Транспарентност Србије од 2015. године ради на изради Индекса транспарентности локалне самоуправе где је 2020. године Град Ниш рангиран као 71. у односу на 170 градова и општина, узимајући у обзир сет питања која се тичу Скупштине и Градског већа, буџета, ЈЛС и грађана, слободан приступ информацијама од јавног значаја, јавна предузећа и јавне установе, јавне расправе и јавни конкурси, ЈЛС и грађани, јавне набавке, информатор о раду и основне индикторе. Индекс транспарентности (ЛТИ) за Град Ниш је за 2020. годину 46%, што је напредак за 10 ЛТИ у односу на 2019. годину. У планском периоду, Град Ниш ће свакако радити на процесу транспарентности и партиципације, али и равноправности и антикорупције. У том смислу, тежиће се постизању већег броја услуга за

осетљиве групе становништва, али и на јачању сарадње у области спречавања дискриминације, увођење родно одговорних индикатора у буџету. Врло битна чињеница је да је Ниш био пример добре праксе у области антикорупције, те ће у наредном планском периоду радити на јачању интегритета власти кроз ЛАП и обезбеђивање неопходних услова за поступање по пријавама узбуњивања. У контексту доброг управљања локалним економским развојем, Град Ниш спроводи и БФЦ СЕЕ – Програм сертификације градова и општина са повољним пословним окружењем у Југоисточној Европи који ће у планском периоду бити сагледан.

Недостатак административних капацитета за управљање јавним финансијама је изазов са којим ће се сусрети Град Ниш у планском периоду. Реформа система локалне самоуправе планира јединствени систем управљања јавним инвестицијама и то ће свакако представљати изазов у систему градске управе. Узимајући у обзир да је степен извршења буџета директно везан са системом планирања, административни капацитети за управљање јавним финансијама је свакако фокус.

У циљу обезбеђивања пуне доступности послова локалне самоуправе, биће израђена посебна анализа могућности за успостављање обавезног облика међуопштинске сарадње и функционалног повезивања ЈЛС у обављању појединих послова локалне самоуправе. Оваква сарадња би првенствено била разматрана као могуће функционално решење за спровођење нових децентрализованих надлежности које би требало да буду пренете свим локалним самоуправама. Такође, биће неопходно да се сагледа улога градских општина у оквиру система Града Ниша, али и могућност за стварање агломерације око административног подручја Града Ниша. Да би систем пружања комуналних делатности и јавних услуга пратио трансформацију система градске управе ка инклузивној, кориснички оријентисаној управи у дигиталном окружењу, потребно је извршити модернизацију комуналних и јавних услуга, која се не ограничава само на набавку застареле опреме за јавна комунална предузећа за обављање редовних активности, и набавку опреме нове генерације за пружање нових услуга (нпр. камиони и канте/контејнерски системи за посебне токове отпада...), већ и на улагања у објекте установа, оптимизацију процеса рада, синхронизованом средњорочном планирању буџета са буџетом Града Ниша, али и решавању статуса имовине јавних комуналних предузећа, успостављању адекватних паритета цена комуналних услуга и смањење политичког утицаја на рад јавних комуналних предузећа. Кључни проблем код локалних установа је у неодговарајућем систему организовања и управљања радом установа, као што су двојна одговорност дела локалних установа, недостатак капацитета управе за надзор, недостатак или неодговарајући квалитет инфраструктуре и опреме. Ради решавања управљачких капацитета и оптимизације процеса, биће потребно приступити дигитализацији и увођењу „паметних сервиса“ заснованих на 4.0 технологији као што су даљинско грејање и водоснабдевање, праћење и контрола квалитета ваздуха, праћење и контрола саобраћаја и урбане мобилности, јавна расвета...

Веза и допринос циљевима одрживог развоја УН

Циљ 16. Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све и изградити ефикасне, поуздане и инклузивне институције на свим нивоима

- 16.5 Значајно смањити корупцију и подмићивање у свим њиховим појавним облицима.
- 16.6 Развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима.
- 16.7 Осигурати одговорно, инклузивно, партиципативно и репрезентативно доношење одлука на свим нивоима.
- 16.a Оснажити релевантне националне институције, између осталог и преко међународне сарадње, за изградњу капацитета на свим нивоима, посебно у земљама у развоју, ради спречавања насиља и борбе против тероризма и криминала.
- 16.б Промовисати и спроводити недискриминаторске законе и политике ради постизања одрживог развоја.

Предложене мере за остваривање приоритетног циља 4.3.

4.3.1. Назив мере:	Успостављање оквира и капацитета и инструмената за квалитетно креирање и праћење јавних политика					
Тип мере:	Институционално-организационе					
<p>Опис мере:</p> <p>Правни оквир за спровођење ове мере је заокружен Законом о планском систему и подзаконским актима. У планском периоду планирано је јачање аналитичких вештина за припрему анализе ефеката, јачање организационих јединица за иницирање, припрему јавних политика као и за само извештавање. Биће неопходна обука запослених за обезбеђивање методолошке и термилошке усаглашености средњорочних планова са документима јавних политика.</p> <p>Процењена вредност: нематеријална активност Извори финансирања: / Период спровођења: средњорочно (2021-2027)</p>						
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност	

Број запослених у систему градске управе сертификован за израду, праћење и извештавање учинка јавних политика	Број	Градска управа	6	2020	30
---	------	-------------------	---	------	----

4.3.2.Назив мере:	Подршка усклађивању и унапређењу координације јавних политика
Тип мере:	Институционално-управљачко-организациона

Опис мере:
Планирање спровођења мера садржаних у Плану развоја ЈЛС, а нарочито оних које се у одређеном периоду даље разрађују средњорочним планом ЈЛС, потребно је синхронизовати са процесом програмског буџетирања односно финансијског планирања, континуирано током године, и то у складу са календаром обједињеног процеса планирања и буџетирања. Ово подразумева и обезбеђивање ефикасне координације и комуникације лица ангажованих у ЈЛС која су задужена за наведене процесе. Такође, потребно је поставити и институционализовати механизме за развијање средњорочног планирања и повезивања процеса са процесом израде буџета, као и повезивање јавних политика са процесом буџетског планирања. Биће неопходно да се успостави координациони систем између и унутар органа локалне самоуправе на начин да постоји централни орган за управљање процесима јавних политика, али и да се постави институционални механизам за системско прикупљање података и планова по развојним правцима и областима и јавним политикама. Сагледавањем процеса креирања јавних политика, њиховом синхронизацијом кроз акте законодавне и извршне власти ЈЛС, биће неопходно поставити механизме за израду Плана капиталних инвестиција, Програма локалног економског развоја, Локалног акционог плана запошљавања и других.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Канцеларија за локални економски развој

Процењена вредност: /
Извори финансирања: /
Период спровођења: 2021-2023

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број одлука/решења којим се ближе уређује поступак припреме, спровођења, извештавања и праћења ефеката јавних политика	Број	Службени Гласник Града Ниша	0	2020	3
Број планских области са ревидираним и оптимизованим планским оквиром за које је усвојена кровна стратегија	Број	Службени Гласник Града Ниша	0	2020	5

4.3.3.Назив мере:	Успостављање кодекса добре управе и унапређење смерница за укључивање цивилног друштва у процесе доношења одлука и увођење стандарда за учешће грађана у систему припреме и управљања јавним политикама
Тип мере:	Институционално-управљачко-организациона

Опис мере:
Кодекс добре управе је општи оквир правилног административног понашања (добре управе) за органе јавне власти и јавне службенике, који садржи професионалне стандарде и етичка правила понашања за обављање службених послова и остваривање комуникације са грађанима. Доношењем и спровођењем Кодекса добре управе жели се унапредити остваривање и заштита права и слобода грађана пред органима јавне власти и јавним службеницима, односно побољшати рад управе и приближити га стварним потребама грађана. Успостављање кодекса добре управе у Нишу и укључивање грађана и грађанки у процесе доношења одлука омогућиће развој демократског друштва и заједнице у којој сваки појединац/ка остварује своја права у складу са потребама и условима живота кроз повећање доступности информација у вези рада органа локалне управе. Мере које ће бити саставни део оствариће се кроз организовање заједничких обука за службенике јавне управе и представнике ОЦД у вези са применом Смерница за укључивање ОЦД у процес доношења одлука, затим кроз унапређење консултативног процеса са јавним, научно-истраживачким, привредним и цивилним сектором приликом израде докумената јавних политика, кроз транспарентне и јавне позиве на сајту локалне самоуправе и објава у медијима, као и кроз укључивање грађана/ки у рад локалне самоуправе кроз повећање доступности информација у вези рада органа локалне управе креирањем механизма и стандарда за њихово укључивање.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Канцеларија за локални економски развој

Процењена вредност: /
Извори финансирања: /
Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број правних аката којима се дефинише Кодекс добре управе	Број	Одлука Скупштине	0	2020	1
Број аката који уређује односе између ОЦД и Града Ниша	Број	Одлуке	0	2020	3
Број јавних политика припремљен уз пуно учешће грађана у јавним консултацијама	Број	Записници са јавних консултација	1	2020	7

4.3.4. Назив мере:	Унапређење транспарентности буџетског процеса и јачање капацитета за буџетско планирање и механизма за расподелу средстава из градског буџета
Тип мере:	Регулаторна

Опис мере:

Иако је у претходном периоду учињено више важних корака у правцу веће транспарентности, остаје значајан простор за унапређење како у погледу квалитета, тако и у погледу примене. Кроз ову меру планирано је унапређење процеса доделе средстава за организације цивилног друштва, спортске организације и медије у складу са Уредбом о средствима за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса која реализују удружења, Законом о спорту, Законом о јавном информисању и медијима и другим важећим законима и прописима, са основним циљем да се обезбеди квалитет у процесима планирања и спровођења пројеката и јавне потрошње средстава додељених организацијама цивилног друштва, спортским организацијама и медијима за пружање услуга на локалном нивоу и друге релевантне активности које они спроводе у локалној заједници. У складу са тим, вршиће се усклађивање прописа и аката, кроз припрему модела докумената у области финансирања пројеката од јавног значаја, увођење јединственог модела конкурсне документације и јединствене методологије спровођења конкурса за све конкурсе намењене организацијама цивилног друштва, спортским организацијама и медијима засноване на основним принципима доброг управљања (транспарентност, учешће грађана, одговорност, ефективност и ефикасност, недискриминација).

Посебно је важно наставити деловање на подршци у процесу развоја буџетске транспарентности и партиципације и укупној транспарентности буџетског календара (праћења буџета – прихода и расхода током целе године, обавештавање јавности о извршењу буџета и реализованим инвестицијама, објављивање података о кредитној способности и задужености ЈЛС, доступност извештаја о ревизији завршног рачуна буџета ЛС итд.). Стога се планира интензивирање изградње капацитета носилаца ових процеса у Градској управи, како кроз стручно усавршавање, тако и кроз даље моделовање помоћних материјала и алата и појачану промоцију важности процеса транспарентности локалних јавних финансија. Посебна пажња биће посвећена електронским решењима која су лако доступна и разумљива грађанима (CONSUL платформа за партиципативну демократију, дигиталне платформе, апликације и сервиси за комуникацију и рад на даљину, Вибер четботови, итд.)

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за финансије,
Процењена вредност: 4.000.000
Извори финансирања: Буџет Града, сектор привреде, међународне институције
Период спровођења: 2021-2023

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број јавних конкурса за ОЦД који при утврђивању јавног интереса користе партиципаторни процес	Број	Извештај централне комисије	1	2020	5
Број алата за партиципаторну демократију	Број	Интернет	0	2020	3

4.3.5. Назив мере:	Унапређивање ефикасности и делотворности јавних финансија
Тип мере:	Институционално-организационе

Опис мере:

У оквиру ове мере планирано је радити на унапређењу процеса праћења и извештавања о учинку буџетских програма, израде средњорочних планова и рангирања капиталних инвестиција према приоритетним циљевима, кроз јачање људских капацитета за спровођење реформских процеса. Кроз унапређење рачуноводства у складу са међународним стандардима наставиће се реформа успостављања рачуноводства заснованог на обрачунској основи, а које укључују

примену међународних рачуноводствених стандарда у свим организацијама јавног сектора и процес континуиране обуке рачуновођа и развоја рачуноводствених капацитета у јавном сектору. Свакако, биће неопходна подршка даљем развоју интерне ревизије и финансијског управљања и контроле, и унапређење заштите финансијских интереса Града Ниша. Активности у оквиру ове мере преваходно се односе на јачање капацитета Управе за финансије, буџетске инспекције, али и свих осталих органа система градске управе и директних и индиректних корисника. Како је најављена реформа система финансирања локалне самоуправе и подршка развоју фискалне децентрализације врло је битно да са стабилношћу локалних прихода, који не би смели бити предмет честих измена, и добрим планирањем и анализом ефеката расподеле и примене постојећих, и посебно нових послова локалне самоуправе и јавних расхода и трошкова за њихово спровођење, треба обезбедити максималну могућу равнотежу локалних јавних финансија. Реформе система финансирања треба да охрабре учеснике у систему програмског буџета да унапреде структуру локалних расхода кроз повећање учешћа капиталних издатака у својим буџетима. Такође, ова мера подразумева и низ корака који ће ојачати институционалне, управљачке и организационе капацитете Града Ниша и Градских управа Града Ниша у области родно одговорног буџетирања, а у складу са Законом о буџетском систему Републике Србије и Законом о равноправности полова, а то су: формирање Тима за родно одговорно буџетирање, припрема плана поступног увођења родно одговорног буџетирања и иницијалног упутства за кориснике, информисање и едукација запослених у свим организационим јединицама Града Ниша о променама у методама рада у области родно одговорног буџетирања и начину њихове имплементације, имплементирање родно одговорног буџетирања у програмски буџет Града Ниша. Поред унапређења системских решења за финансирања локалне самоуправе, посебно је потребно наставити пружати подршку раду локалне пореске администрације, узимајући у обзир чињеницу да ће у наредном периоду преузети нове надлежности у вези са администрирањем пореза на имовину (у делу пореза на пренос апсолутних права и пореза на наслеђе и поклон), што имплицира потребу за додатном подршком ЛПА у развоју техничких и људских капацитета за администрирање локалних јавних прихода.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за финансије
Процењена вредност: /
Извори финансирања: /
Период спровођења: 2021-2025

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Ниво усклађености извештаја о учинку буџетских програма са методологијом Министарства финансија (Упутство за праћење и извештавање о учинцима програма)	%	Министарство финансија	74%	2019	90%
Удео усвојених препорука ревизије датих од стране Државне ревизорске институције ⁴⁷	%	Извештај ДРИ			
Број запослених на пословима ЛПА који је прошао обуку о администрирању пореза на имовину у делу пореза на пренос апсолутних права и пореза на наслеђе и поклон	Број	Управа за финансије	0	2020	10
Број донетих одлука и других аката и докумената који се односе на област родно одговорног буџетирања	број	Одлука о буџету Града Ниша, Извештај о извршењу буџета Града Ниша, званично доступни родно разврстани подаци	0	2021	3

4.3.6. Назив мере:	Јачање интегритета власти
Тип мере:	Институционално-управљачко-организационе мере
Опис мере:	Ова мера односи се, пре свега, на унапређење постојећих и успостављање нових механизма за борбу против корупције на локалном нивоу у свим сегментима који се односе на функционисање локалне самоуправе, органа, тела и институција који функционишу у оквиру ЈЛС или су основане од стране ЈЛС у складу са важећим прописима и стратешким оквиром. У току планског периода, израдиће се и усвојити Локални антикорупцијски план Града Ниша за период 2021-2025. у складу са важећим моделом и методологијом Агенције за борбу против корупције Републике Србије. Кроз ЛАП, планира се спровођење мера, као што су: а) унапређење транспарентности у процесу усвајања прописа кроз дефинисање: области/врста прописа за које је обавезна јавна расправа; начина спровођења јавних расправа; б) успостављање механизма којима се спречава усвајање „прописа са одређеним циљем“, односно „прописа са одредиштем“ кроз дефинисање начина пријављивања интереса и механизма за управљање пријављеним интересима; в) усвајање Етичког

⁴⁷ Почетна и циљна вредност показатеља из табеле биће утврђена у извештајима о остваривању Плана.

кодекса функционера и успостављање процедура и интерног механизма за управљање, координацију, примену правила и извештавање о сукобу интереса запослених у органима ЈЛС; г) дефинисање процедура и израда интерних аката о унутрашњем узбуњивању и регулисању поступања са притужбама на рад служби и органа ЈЛС; д) смањење ризика од корупције у постојећем систему управљања јавним предузећима на локалном нивоу кроз (ре)дефинисање процедура/аката који се односе на предлагање чланова надзорног одбора јавних предузећа и доступност и објављивање релевантних информација о свим органима јавне власти које ЈЛС оснива и делом или у потпуности финансира или контролише; њ) успостављање механизма за отклањање могућности утицаја на рад органа кроз давање донација путем дефинисања интерних процедура за управљање донацијама и формирање и обуку особа задужених за праћење наменског коришћења, израду и објављивање извештаја о реализацији донација; е) развој и успостављање интерних процедура за доделу средстава из буџета ЈЛС које се односе на: дефинисање јавног интереса и критеријума за доделу средстава, расписивање јавног конкурса, формирање и функционисање комисија, спровођење мониторинга, евалуације и финансијске контроле над програмима и пројектима од јавног интереса која се финансирају из буџета ЈЛС; ж) успостављање/унапређењу интерних процедура којима би се дефинисала правила за оснивање и рад радних тела скупштине и већа.

Биће неопходно успоставити систем за мониторинг мера предвиђених Локалним антикорупцијским планом кроз Формирање радног тела за праћење примене Локалног антикорупцијског плана/самосталног регулаторног тела (СРТ), представљање улоге, начина функционисања и процеса формирања СРТ заинтересованој јавности у ЈЛС; формирање комисије за избор чланова СРТ, изради докумената потребних за рад комисије и спровођењу конкурса и стварање услова за неометан и непрекидан рад Самосталног регулаторног тела у оквиру ЈЛС.

За ефикасно спровођење мера, потребно ће бити и јачати капацитете и унапредити компетенције запослених/овлашћених лица/доносилаца одлука у Граду Нишу за примену механизма за борбу против корупције на локалном нивоу.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Самостално регулаторно тело за праћење примене локалног антикорупцијског плана

Процењена вредност: /

Извори финансирања: СКГО, МДУЛС, Swiss Pro

Период спровођења: 2021-2025

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број усвојених одлука /прописа /аката /стратешких докумената којима се стварају институционални оквири и механизми за борбу против корупције на локалном нивоу	доку-мент	Званична евиденција надлежних служби, органа и тела Града Ниша	0	2020.	2
Број учесника у обукама у области борбе против корупције из редова запослених/овлашћених лица/доносилаца одлука	особа	Званична евиденција органа/служби Града Ниша у којима учесници/це обука раде	0	2020	50

4.3.7.Назив мере:	Унапређење вертикалног и хоризонталног надзора у обављању изворних и поверених послова ЈЛС
-------------------	--

Тип мере:	Регулаторне
-----------	-------------

Опис мере:

Квалитетан систем надзора над обављањем изворних и поверених послова ЈЛС предуслов је за квалитетно испуњавање одговорности локалне самоуправе. У том смислу ова мера предвиђа његово унапређење, што подразумева свеобухватну измену правног оквира (Закон о локалној самоуправи, Закон о државној управи и Уредбе о управним окрузима), као и јачање техничких и стручних капацитета у циљу квалитетнијег вршења надзора, уз посебан фокус на редефинисању система управних округа. Први ниво унапређења усмерен је на редефинисање процеса другостепеног одлучивања у области изворних послова и разматрање могућности за оснивање посебног локалног органа или међуопштинског органа који би обављао ове послове, како би се питање управног одлучивања изместило из општинског или градског већа, које је првенствено политички орган. Следећи ниво промена јесте наставак јачања надзорне функције локалне скупштине, како према извршним органима тако и према јавним предузећима и установама чији је оснивач локална самоуправа. Трећи ниво реформе представља унапређење надзорне функције органа државне управе. Приоритет јесте и разматрање и потенцијално редефинисање улоге управних округа и подручних јединица ресорних министарстава у правцу још квалитетнијег остваривања функције надзора над спровођењем поверених послова ЈЛС, уз могуће функционално јачање самих округа као основног система надзора у овој области. Коначно, ради остваривања квалитетног надзора над радом

ЈЛС, смањивања оптерећења самих локалних власти сталним и ad hoc захтевима за извештавањем о различитим питањима, и посебно обједињавања кључних података и информација о систему локалне самоуправе, планирана је израда јединственог електронског портала за праћење информација и података о локалној самоуправи у Републици Србији. У том смислу Град Ниш планира да пружи активну улогу у реформи кроз усаглашавање регулаторних механизма за функционисање система обављања поверених послова.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за органе Града и грађанска стања

Процењена вредност: /

Извори финансирања: /

Период спровођења: 2024-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број нових механизма који обавља послове другостепеног одлучивања у области изворних послова	Број	Службени Гласник Града Ниша	0	2020	3

4.3.8. Назив мере:	Јачање механизма за родну равноправност				
Тип мере:	Информативно-едукативна				
<p>Опис мере: Ова мера се односи на унапређење оперативних капацитета локалних МРР за активно бављење политикама родне равноправности и родним питањима у заједници јачањем капацитета механизма за родну равноправност на територији Града Ниша кроз едукацију чланова и чланица Савета и Комисија за родну равноправност на територији Града Ниша и његових градских општина у области доброг управљања, родних политика и писања пројеката и управљања пројектним циклусом. Циљ ове мере је и да допринесе институционалном јачању локалних МРР у промоцији и заговарању родне равноправности у локалним заједницама и стварање основа за заједничко деловање и сарадњу институционалних механизма за родну равноправност на територији града и у региону.</p> <p>Ова мера подразумева Континуирано усавршавање чланова и чланица локалних механизма за родну равноправност у области доброг управљања, родних политика, писања пројеката и управљања пројектним циклусом, међународним стандардима у области родне равноправности и другим областима које ће допринети ефикасном и ефективном деловању у локалној заједници, подршка умрежавању и сарадњи са механизмима за родну равноправност ван територије Града Ниша, подршка активностима и иницијативама које ће повећати препознатљивост и доступност механизма за родну равноправност грађанима и грађанкама Ниша, промоција и заговарање родне равноправности у свим сегментима друштвено-политичког ангажовања, а превасходно у политичком деловању и на руководећим позицијама.</p> <p>Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Град Ниш, Савет за родну равноправност Града Ниша Процењена вредност: Извори финансирања: Есктерни, буџет Града Ниша Период спровођења: 2021-2027.</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број обука у којима су учествовали чланови и чланице механизма за родну равноправност	по особи	Евиденције о учешћу, сертификати	0	2021	20

4.3.9. Назив мере:	Унапређење капацитета за квалитетно и ефикасно пружање управних, комуналних и услуга јавних установа свим корисницима				
Тип мере:	Мере које се односе на обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)				

Опис мере:

Да би систем пружања комуналних делатности и јавних услуга пратио трансформацију система градске управе ка инклузивној, кориснички оријентисаној управи у дигиталном окружењу, потребно је извршити модернизацију комуналних и јавних услуга. Постојећа ситуација у овој области захтева низ реформских мера које ће обухватити како организациону трансформацију самих локалних јавних предузећа, управљања њима и финансирања делатности које спроводе (укључујући ту и систем наплате комуналних услуга), тако и интензиван развој доступности, обима и квалитета комуналних услуга у целини. Ова модернизација се не ограничава само на набавку застереле опреме за јавна комунална предузећа за обављање редовних активности, и набавку опреме нове генерације за пружање нових услуга (нпр. камиони и канте/контејнерски системи за посебне токове отпада...), већ и на улагања у објекте установа, оптимизацију процеса рада, синхронизованом средњорочном планирању буџета са буџетом Града Ниша, али и решавању статуса имовине јавних комуналних предузећа, успостављању адекватних паритета цена комуналних услуга и смањење политичког утицаја на рад јавних комуналних предузећа. Посебно питање у даљој реформи представља питање организације пружања ових услуга и даље трансформације у овој области (корпоративизација јавних предузећа, интеграција комуналних услуга, ЈПП, укључивање приватног сектора у управљање итд.) и интензивно јачање стручног, кадровског и техничког капацитета самих јавних комуналних предузећа. Кључни проблем код локалних установа је у неодговарајућем систему организовања и управљања радом установа, као што су двојна одговорност дела локалних установа, недостатак капацитета управе за надзор, недостатак или неодговарајући квалитет инфраструктуре и опреме. Ради решавања управљачких капацитета и оптимизације процеса, биће потребно приступити дигитализацији и увођењу „паметних сервиса“ и мрежа заснованих на 4.0 технологији као што су даљинско грејање и водоснабдевање, праћење и контрола квалитета ваздуха, праћење и контрола саобраћаја и урбане мобилности, јавна расвета, хоризонтална и вертикална сигнализација, катастар водова (мрежна инфраструктура водова јавних и јавно-комуналних предузећа), линије градског јавног превоза, паметне расвете, интеграција паметних зграда и инфраструктуре (што укључује интеракцију зграда - протрошача (потрошача који су истовремено и произвођачи енергије) и мрежа за бољу интеграцију обновљивих извора енергије, економски оптимално управљање зградама и инфраструктуром)

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Управа за комуналне делатности, енергетику и саобраћај

Процењена вредност: 2.000.000.000

Извори финансирања: буџет Града Ниша,

Период спровођења: 2021-2027

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број паметних сервиса у јавно-комуналним предузећима	Број	Извештај о раду јавно-комуналних предузећа	0	2020	9
% нових возила у укупном фонду возила јавних предузећа	%	Извештај о раду Управе за комуналне делатности, енергетику и саобраћај	10	2020	20
Број улагања у објекте јавних установа	Број	Извештај	2020	0	5

4.3.10. Назив мере:	Унапређење организације и управљања које обезбеђује одговорно и ефикасно функционисање система и међусобне односе Града Ниша и Градских општина и општина у региону
Тип мере:	Институционално-управљачка
Опис мере:	<p>Због неусаглашености обима послова који су у ингеренцији градских општина, потребно је припремити базу података о изворним и повереним пословима, која би омогућавала праћење, контролу и усавршавање свих активности Града и градских општина. С обзиром на недовољно ефикасан систем координације између Града и градских општина потребно је и усвајање измена градских аката идентификованих анализама, али уз претходно консултовање представника органа градских општина и грађана/ки у циљу децентрализације града у функционалном смислу. Ово би и подразумевало као крајњи исход и измене Статута Града Ниша.</p> <p>Подручје града Ниша има велики стратешки значај, зато што га пресецају коридори међународних путева и инфраструктурних система и представља једно од саобраћајних и енергетских чворишта Балканског полуострва, које је раскрсница Европе, Мале Азије и Медитерана. Покретањем Иницијативе за стварање конгломерације општина Нишавског, успоставили би сигурно и поуздано окружење за инвестиције као основу за одрживи економски развој.</p> <p>Циљ мере је стварање повољног пословног амбијента за инвестирање, развој предузетништва, повећање запослености и јачање конкурентности нишке привреде, јачање иницијатива територијалног маркетинга ради побољшања</p>

имица града као привредног центра.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Канцеларија за локални економски развој

Процењена вредност: /

Извори финансирања: /

Период спровођења: 2021-2025

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
База података о изворним и поверени пословима градских општина	број	Градска управа	0	2020	1
Број правних аката за успостављање конгломерације Ниш	Број	Службени Гласник Града Ниша	0	2020	1

4.3.11. Назив мере:	Развој међуопштинске сарадње у спровођењу надлежности локалне самоуправе				
Тип мере:	Институционално-управљачка				
Опис мере: Овом мером се предвиђа низ активности усмерен на даљи развој међуопштинске сарадње. Полазећи од резултата мера у области организационо-функционалне трансформације локалне самоуправе, а зарад обезбеђивања пуне доступности послова локалне самоуправе биће израђена посебна анализа могућности за успостављање обавезног облика међуопштинске сарадње и функционалног повезивања ЈЛС у обављању појединих послова локалне самоуправе. Оваква сарадња би првенствено била разматрана као могуће функционално решење за спровођење нових децентрализованих надлежности које би требало да буду пренете Граду Нишу. У склопу ове мере биће припремљени акти за успостављање међуопштинске сарадње између општина Нишавског управног округа у увођењу заједничких услуга. Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Канцеларија за локални економски развој Процењена вредност: 5.000.000 Извори финансирања: МДУЛС Период спровођења: 2021-2027					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Број споразума међуопштинске сарадње Града Ниша по основу Закона о ЈЛС	Број	Службени Гласник Града Ниша	0	2020	5

4.3.12. Назив мере:	БФЦ СЕЕ – Програм сертификације градова и општина са повољним пословним окружењем у Југоисточној Европи				
Тип мере:	Институционално-управљачка				
Опис мере: Сертификација општина са повољним пословним окружењем у Југоисточној Европи (БФЦ СЕЕ) јесте јединствени програм за побољшање и усклађивање услова за пословање који спроводи НАЛЕД, а чији је основни циљ да подстакне локалне самоуправе да заузму проактиван приступ ка остварењу својих развојних потенцијала и да им пружи методологију како да то постигну. У том смислу, БФЦ СЕЕ програм је заснован на начелима добре управе и намењен пре свега оним градовима и општинама који имају одговарајуће капацитете и стратешки су опредељени да унапреде партиципативност, транспарентност, одговорност и ефикасност у раду на подстицању локалног економског развоја. Програм БФЦ СЕЕ пружа јасне смернице о томе како да креирају добру пословну климу, направе процену и унапреде квалитет услуга и информација које су неопходне за континуирани развој и раст привреде на локалу. Такође, Програм представља и водич за активности које ће омогућити локалној самоуправи да изгради и унапреди организационе капацитете, планира развој и прати ефекте свог рада, доноси одлуке кроз дијалог са приватним сектором и транспарентним радом допринесе предвидивости и умањењу ризика у пословању. Оквир Програма чине критеријуми за сертификацију, чије испуњавање треба да доведе до унапређене конкурентности локалне привреде и атрактивности општине/града као дестинације за нова улагања, док сам сертификат представља својеврсну гаранцију да ће постојећи привредници, као и потенцијални инвеститори, добити услуге и информације на начин који олакшава пословање.					

Град Ниш имао је национални Сертификат општине са позитивним пословним окружењем, са испуњених 96% критеријума НАЛЕДА, али је овај Сертификат истекао 2012. године. Категорија ЛИДЕР ПЛУС, којој Град Ниш припада у оквиру чланства у НАЛЕД-у, омогућава учешће Града Ниша у ВFC СЕЕ програму					
Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Канцеларија за локални економски развој					
Процењена вредност: 10.800.000 РСД					
Извори финансирања: буџет Града Ниша					
Период спровођења: 2021-2027					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
испуњеност захтева БФЦ СЕЕ стандарда	%	НАЛЕД	50	2020	90%

4.3.13. Назив мере:	Унапређење пружања јавних услуга ЈЛС кроз модел јавно-приватног партнерства				
Тип мере:	Информативно-едукативне				
<p>Опис мере:</p> <p>Без обзира на значајан пораст пројеката ЈПП у претходном периоду, евидентан је недостатак капацитета за планирање, припрему и реализацију пројеката ЈПП. Како би се унапредили ситуација у вези са тим и капацитети Града Ниша за увођење овог модела у пружање њихових услуга, планирана је реализација низа активности које се огледају у директној подршци државе за управљање процесима везаним за ЈПП. Ова мера подразумева израду модела аката неопходних за реализацију пројеката ЈПП, приручника за реализацију ЈПП, различитих обука итд., што ће такође допринети и одређеној административној унификацији поступања у припреми и реализацији пројеката ЈПП. Са друге стране, биће обезбеђена и техничка подршка која ће подразумевати додатну директну подршку за превазилажење конкретних ситуација које могу бити препреке како у процесу одабира и припреме пројеката тако и у процесу операционализације и пружања услуга кроз модел ЈПП. Овај вид подршке ће се посебно односити на процесе анализе оправданости реализације ЈПП у одређеним областима, спровођења јавних набавки за одабир приватног партнера, контроле и мониторинга обављања делатности кроз ЈПП, заштите јавног интереса и др. Такође, Град Ниш ће вршити и промоцију потенцијалних и постојећих пројеката ЈПП осигуравајући одрживост пројеката од посебног интереса у раној фази.</p> <p>Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Канцеларија за локални економски развој</p> <p>Процењена вредност: техничка подршка</p> <p>Извори финансирања: Република Србија</p> <p>Период спровођења: 2021-2023</p>					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јед. мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност
Приручник за реализацију ЈПП	Број	КЛЕР	0	2020	1
Број учесника који су похађали обуке о примени ЈПП	Број	КЛЕР	3	2020	15

7. Оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја

7.1. Спровођење Плана развоја и повезивање са Средњорочним планом

План развоја биће спроводен кроз процес планирања, израде, доношења и спровођења докумената јавних политика и осталих планских докумената као што су: средњорочни планови и финансијски планови и прописа који се доносе у складу са законом и Статутом Града Ниша. У складу са ЗПС, Град Ниш има обавезу да усклади важећа документа јавних политика са одредбама ЗПС, и то приликом првих измена и допуна тих докумената.

План развоја се операционализује пре свега, кроз израду и доношење трогодишњег средњорочног плана. На тај начин, јавне политике на нивоу Града Ниша и мере за развој усклађују се са буџетским процесом. Садржина средњорочног плана уређена је ЗПС и Уредбом о средњорочном планирању, а његова основна структура подразумева такође хијерархијску логику интервенције почев од општих и посебних циљева, преко мера за остваривање циљева и припадајућих активности по свакој мери. На нивоу циљева и мера исказују се и одговарајући показатељи, успоставља се веза са програмском структуром буџета и средствима опредељеним у буџету за спровођење мера. Приликом израде средњорочних планова, Град Ниш би требало да прати правила прописана Уредбом о средњорочном планирању и обрасцима садржаним у овој уредби као што су:

- Образац за приказ свих мера и активности које ће Град Ниш спроводити у складу са планским документима донетим на локалном и републичком нивоу. Град Ниш ће такође у овом формату

- утврдити мере и активности које не преузима из других планских докумената, али их спроводи у складу са својим изворним и повереним надлежностима;
- Образац за опис мера и активности које се први пут операционализују средњорочним планом;

Такође, у процесу израде средњорочног плана предвиђају се и додатни елементи:

- Образац плана нормативних активности Града Ниша (само за прописе, односно друге опште акте који су у надлежности Скупштине Града Ниша);
- Образац средњорочног оквира расхода Града Ниша по програмској класификацији и мерама и активностима из средњорочног плана (преглед буџетских програма, програмских активности и пројеката, мера и активности из средњорочног плана, као и пројекција потребних финансијских средстава за њихово спровођење током трогодишњег периода за који се средњорочни план доноси, по изворима финансирања);
- Анализа институционалних капацитета (информације о могућностима Града Ниша да спроводи мере из своје надлежности, укључујући и мере за остварење циљева утврђених документима јавних политика и документима развојног планирања);
- Анализа ризика и предуслова за остварење мера, уколико је за неке од мера у средњорочном плану утврђено да постоје ризици и предуслови за њихово спровођење и остварење жељених резултата.

Код израде средњорочног плана биће потребно посебну пажњу посветити усклађивању са нивоима структуре односно логиком интервенције Плана развоја, имајући у виду да је План развоја хијерархијски највиши документ развојног планирања града чији су циљеви и мере на вишем нивоу општости од нивоа који се очекује у средњорочном плану као оперативном планском документу. Такође, циљеви и мере Плана развоја утврђују се за дужи временски период за разлику од трогодишњег оквира средњорочног плана. У односу на ограничени број приоритетних циљева из Плана развоја, средњорочни план ће садржати већи број општих и посебних циљева, тако да један корак усклађивања подразумева структурисање општих и посебних циљева средњорочног плана тако да се они уклапају са приоритетним циљевима из Плана развоја. Конкретно, када се приоритетни циљ из Плана развоја преузима и поставља као општи циљ у средњорочном плану, биће потребно утврдити одговарајуће посебне циљеве за тај општи циљ у средњорочном плану. Други корак усклађивања одвијаће се на нивоу мера, јер ће бити потребно да се дугорочније и свеобухватније мере из Плана развоја конкретизују кроз већи број мера (и активности) у средњорочном плану тако да оне одговарају утврђеним посебним циљевима средњорочног плана.

Од значаја за разумевање везе Плана развоја и буџета је правило према којем се посебни циљ из средњорочног плана преузима као циљ буџетског програма у оквиру ког се расподељују средства за остварење тог циља. Такође, приликом израде средњорочног плана, преузимају се опште и посебне циљеве из планских докумената – тада преузима и повезане показатеље учинка и њихове почетне и циљане вредности, ради праћења спровођења средњорочног плана, а тиме и праћења спровођења Плана развоја и докумената јавних политика.

Планирање спровођења мера садржаних у Плану развоја, а нарочито оних које се у одређеном периоду даље разрађују средњорочним планом потребно је синхронизовати са процесом програмског буџетирања односно финансијског планирања, континуирано током године, и то у складу са календаром обједињеног процеса планирања и буџетирања. Ово подразумева и обезбеђивање ефикасне координације и комуникације лица ангажованих у која су задужена за наведене процесе.

7.2. Праћење спровођења плана развоја

Праћење спровођења Плана развоја омогућава да се утврди:

- Да ли се мере и приоритетни циљеви остварују по плану и ефикасно;
- Који ризици се јављају или очекују у остварењу учинака Плана развоја;
- Које одлуке треба донети у случају одступања од планираног, као и
- Да ли су планирани и остварени учинци и даље релевантни за остваривање визије.

Имајући у виду тесну везу средњорочног плана са Планом развоја, како је претходно објашњено и будући да се мере из Плана развоја разрађују и кроз активности у средњорочном плану, као и да се за ниво циљева и мера у средњорочном плану утврђују одговарајући показатељи – управо средњорочни план представља основу за процес праћења (мониторинга) спровођења Плана развоја. Ради се о процесу прикупљања и обраде података у вези са реализацијом појединачних активности у оквиру сваке од мера, као и података о остваривању конкретних показатеља (за мере и циљеве). Сврха прикупљања и обраде података је да се након одређеног времена утврди статус остваривања активности у оквиру сваке од мера као и испуњеност предвиђених показатеља (а посебно њихових циљаних вредности по годинама), како би се могло закључити да ли се средњорочни план спроводи како је планирано, а самим тим, да ли се остварује и планирани напредак у спровођењу Плана развоја.

Неопходно је да се прати спровођење планираних циљева и мера континуирано, и то користећи:

- Унапред дефинисане обрасце за прикупљање података од свих органа и организација које су одговорне за спровођење мера из Плана развоја и за мерење конкретних показатеља из своје надлежности. Они у обрасце би требало да уносе информације о томе на који начин су спровођене мере и који су резултати постигнути (какав је статус/вредност показатеља);
- Доступне базе података, укључујући и базе Републичког завода за статистику и Аналитичког сервиса ЈЛС, и/или

- Примарне податке које ЈЛС може да одлучи да прикупи на основу упитника, анкета, интервјуа, фокус група, и сл.

Одговорност за прикупљање и обраду података у сврху праћења спровођења Плана развоја имаће руководиоци организационих јединица градске управе, у складу са надлежностима за конкретне податке у оквиру сваке организационе јединице. Овде је још једном битно нагласити да је посебно значајно јасно дефинисати улоге и одговорности у погледу прикупљања и обраде података и то тако што ће овај посао бити дефинисан као системска активност, а не као једнократни задатак.

7.3. Вредновање постигнутих учинака плана развоја

За разлику од праћења спровођења Плана развоја који представља континуиран процес током целокупног периода за који се План развоја доноси, вредновање учинака Плана развоја, односно евалуација - предузима се периодично. Вредновање постигнутих учинака Плана развоја подразумева коришћење прикупљених података и анализа које су резултат праћења спровођења Плана развоја, како би се оценила релевантност, ефикасност, ефективност и одрживост мера садржаних у Плану развоја, утврдио степен промене који је настао спровођењем мера из Плана развоја и степен достизања приоритетних циљева, а све у циљу преиспитивања и унапређења Плана развоја, односно утврђивања потребе за његовом ревизијом и бољим планирањем у будућности. Ова врста анализе представља, заправо, накнадну (ex-post) анализу ефеката Плана развоја. Вредновање учинака Плана развоја такође се, као и праћење, спроводи на основу анализе података и информација добијених од свих органа и организација које су одговорне за спровођење мера из Плана развоја односно повезаних циљева и мера у средњорочном плану, као и података и информација које су прибављене из других извора (базе података Републичког завода за статистику, Аналитичког сервиса ЈЛС, самостално прикупљених примарних података, итд.).

7.4.Извештавање о спровођењу и постигнутим учинцима Плана развоја

Извештавање о спровођењу Плана развоја представља објективно приказивање тога на који начин се План развоја спроводио у претходних годину дана, док извештавање о постигнутим учинцима Плана развоја представља реално приказивање учинака Плана развоја који су постигнути током спровођења предвиђених мера у трогодишњем периоду који је протекао.

Град Ниш је обавези да израђује :

- Извештај о спровођењу средњорочног плана који је истовремено и извештај о спровођењу Плана развоја – на годишњем нивоу;
- Извештај о постигнутим учинцима Плана развоја– на трогодишњем нивоу.

Град Ниш је у обавези да донесе средњорочни план најкасније почев од средњорочног плана за 2021. годину, а извештаје о спровођењу средњорочних планова је дужан да израђује најкасније почев од 15. марта 2022. године за претходну фискалну годину. Кроз извештавање о спровођењу средњорочног плана, Град Ниш ће практично извештавати и о спровођењу Плана развоја. Истеком сваке треће календарске године од доношења, Веће утврђује предлог извештаја о учинцима спровођења Плана развоја, који подноси на усвајање Скупштини, најкасније у року од шест месеци од истека тог рока. ЗПС је предвидео и успостављање ЈИС - Јединственог информационог система за планирање, праћење спровођења, координацију јавних политика и извештавање. У питању је јединствени електронски систем осмишљен да у њега учесници у планском систему, уносе садржај својих планских докумената и уз помоћ којег извештавају о остваривању утврђених циљева. ЈИС треба да обезбеди везу између садржаја планова развоја ЈЛС, докумената јавних политика, средњорочних планова и финансијских планова ЈЛС, као и јединствено извештавање о постигнутом учинку у односу на дефинисане показатеље. ЈИС је осмишљен као практичан алат за лакше и брже праћење спровођења планских докумената на свим нивоима управе. До успостављања ЈИС, извештаји о спровођењу Плана развоја/средњорочних планова и извештаји о учинцима Плана развоја објавезују Град Ниш да објави на интернет страници ЈЛС, најкасније 15 дана од дана усвајања.

7.5.Ревизија плана развоја ЈЛС

Након усвајања извештаја о учинцима План развоја, градско Веће, као и Скупштина, могу утврдити потребу за спровођењем ревизије Плана развоја, на основу чега се приступа изради предлога измена и допуна Плана развоја. Веће иницира ревизију постојећег Плана развоја, уз образложење разлога за ревизију. Одлуку којом се покреће ревизија постојећег Плана развоја доноси Скупштина, а ток поступка за ревизију реализује се по процедури која је прописана и за усвајање Плана развоја.

****

Овај План развоја града Ниша за период од 2021-2027. године ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу града Ниша“.